

Szigetvirágok

Kortárs maláj novellák
Tharan-Trieb Marianne
fordításában

Szigetvirágok

Kortárs maláj novellák

Tharan-Trieb Marianne
fordításában

Littera Nova, 1995
Elektronikus kiadás: Terebess Ázsia E-Tár, 2024
Budapest

Köszönjük DEWAN BAHASA DAN PUSTAKA, B. RAJARAM,
FÁSKERTY GÁBOR, BRIGITTE REIN, KLAUS MANNECK,
valamint a GANZ HUNSLET Rt. támogatását a könyv megjelenéséhez.

HORIZONT

könyvek

2.

Sorozatszerkesztő: Balázs Tibor

ISSN 1218-0890
ISBN 963 8375 20 5

© DEWAN BAHASA DÁN PUSTAKA, Az Syuhada Jaafar,
Fatimah Busu, Shahíddan Md Noh, Zaharah Nawawi, Shanon
Ahmad, A. Wahah Ali, Zurinah Hassan, Anwar Ridhwan, Azizi Haji
Abdullah, Ahmad J. Húséin, Baharuddin Kahar, Mana Sikana,
Malungun, Rahman C. M., Hajjiah Jais, Eh Deng Eh Chik, E pian
Pro Pottl, Jong Chian Lai, Muhammed Isa al-Jambuli, Mohd.
Affandi Hassan

Hungarian translation © Marianne Tharan-Trieb
Illusztrációk © Józsa Pál

Felelős kiadó: Balázs Tibor igazgató
LITTERA NOVA 1399 Budapest Pf. 701/234

Felelős szerkesztő: Gyimesi László
Szedés, tipográfia: LITTERA NOVA Bt.

Készült az ETO-Print Kft. nyomdájában 2000 példányban
Táskaszám 95/142

Felelős vezető: Balogh Mihály ügyvezető igazgató
Budapest 1995

I.

HÁZ A RIZSFÖLD SZÉLÉN

Az Syuhada Jaafar:

Akár egy álom...

Az óra pontosan déli egyet mutatott. Ez azt jelenti, hogy már négy órája ültünk öcsénk Nissan Sunnyjában. Már minden porcikánk fájt. Szerencsére az idő nem volt túl meleg, amikor elindultunk. Néha megdördült az ég, mintha dobbal kísérte volna a motor zaját. “Miért nem a sztrádán mész?” – Rie nővérünk hirtelen megtörte a ránk tapadó unalmas csöndet. “Siess egy kicsit!” – a szemrehányást már csak motyogta. Senki sem válaszolt a kérdésére, bár mind tudtuk, mit rejtettek a szavai, lusták voltunk a szájunkat kinyitni. Hadd higgyük, hogy mind egy dologra koncentrálnak, az úticélunkra. Öcsénk autója zötyögve előzte az egyenes, bitumenezett úton kígyózó kocsisort.

Amikor hely volt, gyorsan beugrott két kocsi közé. “Nézd, már torlódás van.” – zsörtölődött Rie erőltetett, nyafogó hangon. Mi többiek majdnem egyszerre sóhajtottunk. “A sztráda sem jobb. Nézd, már esik. Nem tudom, hányra fogunk odaérni.” – Öcsénk hangja halk volt, szinte beleolvadt a motor zajába. Egyszerre süppedtünk vissza az unalomba, s az egyre jobban eluralkodott rajtunk.

Mereven néztünk előre, figyeltük, ahogy a szélvédőre hulló esőcseppek kergetik egymást. A kopogó esőcseppek gyermekkori élményeket idéztek fel bennünk. Azokat, amiket, ha akarnánk, sem tudnánk elfeledni.

Ilyenkor, az esős évszak idején ugyanígy ömlött az eső a házunk lyukas tetejére. Nagymama kacsái szanaszét csavarogtak, de az eső elől mindig a ház alá menekültek. Hangos sáporogásuktól és az eső dobolásától majdnem megsüketültünk.

Felhúzott térdekkel ültünk a földön és szarongunkat felhúztuk a nyakunkig. Esőben mindig hamar megéheztünk és a nagymama gyökereket főzött nekünk. Ezeket maga ásta ki a ház mögül. Mi segítettünk kikaparni egy-egy kókuszdió belét, és jól összekevertük sóval. A megfőtt gyökereket nagymama egy kis tálcára tette. Vékonyan szállt fel belőle a gőz, amíg ki nem kergette a fal repedésein át befújó szél. Körülvettük nagymamát, és néztük, hogyan töri össze a főtt gyökereket és keveri hozzá az imént kikapart friss kókuszdióbelet.

Ezután szétoztotta az ételt közöttünk, minden tálba mért két merőkanállal. Hamar megettük és mindig kértünk még. Valahányszor repetát kértünk, nagymama gyengéd hangon így oktattott minket:

“Azért eszünk, hogy az éhünket elverjük, de ha annál többet eszünk, az a Sátán étele.” – Amikor nagymama így beszélt, nyugton maradtunk és gyorsan elmostuk a tálakat, mindenki a magáét, és lefordítva a fapalcra tettük.

Eső után a ház körül sok tócsa maradt. A kiskacsák kergették egymást, játszottak a vízben, A sok kacska tollászkodott, vagy mohón kapkodta a földről az eső által kiöntött gilisztákat. Néha megkergettük őket, a kacsák szaladtak, felbuktak, gurultak, hogy mentsek a bőrüket. Szívből

neveltünk rajtuk. Más alkalommal, amikor esni kezdett, gyorsan bementünk és leültünk az ablak elé. Figyeltük, ahogy a lépcső aljára állított lábmosó edény megtelik vízzel. Ha még jobban esett, nagymama szétküldött bennünket edényekért, hogy azokkal fogjuk fel a tetőn át becsurgó vizet. Felkaptuk, ami edényt csak találtunk, és a legnagyobb rések alá tettük őket. Megvártuk, amíg az edények megteltek, és kiöntöttük a vizet a hátsó verandán. Hangosan zúdult le a víz a deszkák között. Másnap nagymama korán reggel fürdeni küldött minket. Mindig korán keltett, hogy felfrissítsük a testünket. Azt szokta mondani, ha egy nő későn kel, senki sem fogja megkérni a kezét. “Majd vénlányok maradtok.”

“Hú... senki sem akar vénlány maradni” – mondtuk egyszerre, gyorsan felkeltünk, magunkra kaptuk a szarongot, szaladtunk a kúthoz mosakodni és az ima előtti rituális mosdást elvégezni. Aztán felmentünk a házba és együtt imádkoztunk. Nagypapa volt az imám. Reggeli után nagymama adott mindegyikünknek egy üveg vizet, azt vittük magunkkal a kertbe, amelyet nagypapa művelt. A rizst nagymama banánlevelekbe csomagolta, ezeket maga vágta nagy darabokra és szárította meg a füstnél, hogy ne törjenek olyan könnyen. Ha nagymama utánunk jött a kertbe, ő hozta az ételt, ha nem, bambuszkosárba tette, s mi vittük magunkkal. Nagypapa óvatosan hajtotta a biciklit és mi, az utasok boldogan énekeltünk, mint a madarak kora reggel, a nap első sugarát köszöntve. Általában mi hárman, lányok hátul ültünk, öszeszorítva, erősen tartottuk egymást. Öcsénk elől ült a bicikli vázán, őneki kellett a vízzel és élelemmel teli kosarat tartania. Néha megszólaltathatta nagypapa öreg biciklijének a csengőjét, ezt hátulról mindig nagy nevetéssel fogadtuk. Nagypapa csak mosolygott rajtunk. Miután megérkeztünk, szétszéledtünk a kertben. A földcske tele volt életerős banánfával és más, ehető gyökerű cserjékkel. Néhány fiatal banáncsemete, amiket nagypapa legutóbb ültetett, kidőlt. Talán a hegy tetejéről lezúduló eső mosta ki őket. Nagypapa mégis szerette a hegy lejtőjére ültetni a banánfákat. Segítettünk nagypapának a csemetéket tartani, amíg újra a földbe ásta a tövüket. Némelyiket már nem lehetett újra elültetni, ezeket apróra vágta és egy nejlonzacszkóba tette. Abban vittük haza a kacsáknak. Miután eleget segítettünk már, engedélyt kértünk, hogy felmehezzünk a vörös földű domb tetejére játszani. Megengedte, azzal a feltétellel, ha nem megyünk messzire. Utána már nem sokat törődött velünk, mert kapájával új ágyásokat alakított ki a zöldségféléknek. Legnagyobb örömünk volt, ha felmászhattunk a vörös domb tetejére. Versenyeztünk, ki ér föl előbb. Amikor felértünk, pihegve néztük a domb alján hagyott buján zöldellő fákat. A gyönyörű kilátás álmodozásra csábított. Beszívtuk a tiszta és friss levegőt, s tekintetünk közben a még hajnali ködben lebegő messzi falunk felé kalandozott. “Látom a nagymamát” – üvöltötte öcsénk lefelé mutatva, bár a falu még elmosódva fürdött a reggeli nap sugaraiban.

“Mit csinál a nagymama?” – öcsénk mosolygott, kilátszottak nagy fogai és hangosan kiabálta: “A pisis lepedődet mossa!” Válaszát nagy nevetéssel fogadtuk. “Még mit láatsz?” – kérdeztük öcsénket, aki még mindig a falu felé bámult. Hirtelen felénk fordította tekintetét, közben új ötlete támadt. Kerek szeme pislogva nézett hol egyikünkre, hol a másokra. Tekintetét a távoli, magas hegyek elmosódott körvonalai felé vetette. A fák vastag párába burkolóztak, s úgy tűnt, mintha súlyos tömegük hullámokat vetne a reggeli fényben.

“Hmmm... látom a mamát! Mama!!! ... Óóóó mama!” – kezéből tölcsért formált és hangosan kiáltozott. Mi pissenés nélkül hallgattuk, ahogy öcsénk hangja széttörte a reggeli csendet. A közeli bokor ágáról nagy zajjal, veszekedve reppent fel egy felriasztott madár. Ezután leszaladtunk a dombról a kert közelében folyó patakhoz, közben oda-odapillantottunk nagypapára, ő éppen az egyik banánfa alatt ült, pihent. Felemelte a kezét, integetett nekünk. A patakhoz érve rögtön beugrottunk a vízbe, ugráltunk, kergettük a kishalakat. A patak üdítően tiszta volt. Kiültünk a víz fölé hajló ágakra, hintáztunk és rugdaltuk a kristálytisza felszínét. “Énekelni fogok valamit” – kiáltotta váratlanul Rie. “Nagyszerű!” – válaszoltuk szinte egyszerre mind a hárman, s máris tappsal kísértük Rie felharsanó énekét. Az ének után verseket

rögtönöztünk, ahogy az iskolában tanultuk. Néha rövid, modern verseket is költöttünk, kedvünk szerint, tapssal kísértük a ritmusát. “Gyerekek! Gyertek enni!” – nagypapa hívó hangja alig hallhatóan ért hozzánk. Nagymama biztosan megjött már az ebéddel, gyorsan leugrottunk hát az ágakról. Felmásztunk a partra és szaladtunk, mit sem törődve a mimóza tüskéivel, a lalang-fű leveleivel, pedig alaposan összekarmolták mezítelen lábunkat. “Aki előbb ér oda, az nyer!” – vetette felénk öcsénk, s közben már meg is előzött bennünket, teljes erejéből futott. Mi is szedtük a lábunkat. Felijesztettük az éppen kinyílt vad rododendron lila virágai körül lebzselő lepkéket, a reggeli harmat még nem száradt fel a levelekről, a fűszálakról, s most nagy cseppekben hullott kezünk-lábunk érintése nyomán a földre. Nem törődtünk azzal sem, ahogy a mindenféle vadon nőtt rododendron és gardénia ágai csapkodták bármennyire is edzett, mégis sajtó bőrünket. “Nyertem!” – kiáltotta öcsénk, levegő után kapkodva, amikor látta, hogy mi már nem bírjuk az iramot. “Én lettem a hős!” – tette hozzá büszkén, felemelve mind a két kezét. S amint ránk nézett, lebiggyesztette színtelen alsóajkát: mi a fáradságtól bizony elterültünk. Nagymama kiporciózta a rizst a magával hozott tányérokra, sült halat tett mellé, s köretnek még zsírosan főzött fiatal gyökereket is. Átadta a tányérokot. Kezet mostunk, mert evőeszközként csak az ujjainkat használhattuk, s derekasan nekiláttunk az ebédnek. Közben a nap a falevelek közé lopódzott és onnan bocsájtotta ránk ezüstös sugarait. Néhány madár ült a guavafa ágain, a túlrejt gyümölcsből lakmározta. Kellemes szellő fúj nyugatról, hagymaszagot hozott, persze, nagypapa arra ültette a hagymát. Ebéd után segítettünk elmosogatni nagymamának a kútnál. Ezt a kutat nagypapa ásta, ide vittük a tányérokot.

Öcsénk a nagypapjával a felázott ágyásokat javítgatta, majd a hagymát gyomlálta. Esős időben nagypapa nem használt műtrágyát. Kár lenne, mondta, mert az esővíz úgymint kimosná a földből és elvinné, hiszen a kert a domb aljában fekszik. Amíg ők ekképpen szorgoskodtak, nagymama minket a salátalevelek és a vöröspáfrány gyűjtésébe fogott be. Sok volt mindkettőből a kertünkben, s nagyon szerettük a velük készülő ételeket. Így sohasem felejtettünk el belőlük egy csomót hazavinni. Nagymama csilipaprikát tört össze mozsárban, azzal szokta megsütni a vöröspáfrány gyökerét. Amikor a páfrány megzöldült, már nem volt érdemes szednünk, mert a szára igen megkeményedett, s megsütve sem volt már jó az íze. Vödrünk alig néhány perc alatt megtelt a különféle levelekkel, gyökerekkel. Leültünk és vártunk, amíg öcsénk és a nagypapa is elkészül a munkával. Még magasan állt a nap, amikor nagypapa haza hívott bennünket. Ahogy mondta, ilyenkor, esős évszakban kiszámíthatatlan az időjárás. Lassan hajtott a biciklit és mi hátul nem voltunk már olyan elevenek, mint idejövet. Bizony fáradtak és elcsigázottak lettünk. Nagymamát Szi Azman, Lidzsa néni fia szokta hazavinni a motorkerékpárján. Úgy tudtuk, nagymama rokonságban áll Lidzsa néni családjával. Esténként, fürdés után rendszerint a Korán olvasását tanultuk. Nagymama gyakran mondogatta nekünk, hogy olvassuk szorgalmasan a Koránt, és imádkozzunk sokat a papáért és a mamáért. Azt mondta, ha szorgalmasan imádkozunk, Allah minden kérésünket teljesíteni fogja. Allah szereti azokat, akik sokat imádkoznak Hozzá. Akkor Allah nem hagyja papa sírját beszűkülni, és kegyelmet áraszt a lelkére. Nagymama szavain mindig elgondolkoztunk.

Kis szívünk összeszorult a szomorúságtól, valahányszor elhunyt apánkra gondoltunk, pedig sohasem ismertük. Csak legyen Allah elégedett az imánkkal, gondoltuk magunkban. Ima után jó étvágygal nekiláttunk a vacsorának. Lefekvés előtt megírtuk a házi feladatot és átismételtük a leckét.

Általában szerettünk idézeteket tanulni, deklamálva, hangosan, éneklő hangon. Kántálásunk néha elhallatszott Lidzsa néni házáig. Nagyszüleink mosolyogtak rajtunk. Amikor belefáradtunk, aludni tértünk. Nagymama kicsire csavarta a petróleumlámpa kanócát, és a lámpát a szoba közepére állította. Egy mélytányérba helyezte bele, biztosan álljon, nehogy feldőljön, ha Szi Tompok, Biah macskája éjjel véletlenül nekimegy. Hálóhelyünket a Badingban vett új szekrény

választotta el a helyiség többi részétől. Itt volt felakasztva a moszkítóháló. A háló alatt persze mind középen akartunk aludni. Amikor túl hangosan vitáztunk, nagymama gyengéd hangján figyelmeztetett bennünket, hogy a középen alvót a kísértet hídként fogja használni, ha az egyik oldalról a másikra akar menni. "Jujj!!!..." – kiáltottuk félelmünkben és gyorsan a háló mellé húzódtunk. Jól emlékszünk, egyik este nagypapa legyengülve üldögélt és sovány mellkasát nyomkodta.

Ahogy ránéztünk, elakadt a szavunk. Gyorsan szétgöngyöltük a gyékényt a szoba közepén, párnát tettünk rá, és a nagymama óvatosan ráfektette nagypapát. Láttuk, nagypapa mereven nézi a mennyezetet, amelyen itt-ott rések tátongtak. Láttuk, hogy a nagypapa mellkasa erősen hullámzik. Izzadság gyöngyözött a homlokán. Nagy-nagy szeretettel törölgettük róla. Körülültük a tehetetlenül fekvő nagypapát. Láttuk, hogy nagymama lassan imádkoztatni próbálja őt. Láttuk, hogy nagypapa sápadt ajka remeg. És legutoljára azt láttuk, hogy nagypapa mellkasa nem hullámzik már, és akkor a nagypapa olyan lett, mint egy mélyen alvó kisbaba. Nagymama felemelte nagypapa két kezét, összekulcsolta őket a mellkasán. Közben nagymama szája némán mozgott, mintha olvasna valamit. Így, ilyen gyorsan teljesedett be az Úr akarata,

Jaj, de gyorsan szalad is az idő! Már tizenegy éve, hogy elhagytuk ezt a környéket. Most visszajövünk meglátogatni nagypapa hátrahagyott kis házát. Meg a guavafát, aminek a gyümölcssei csoportosan lógtak a nagy levelek között, meg az ananászbokrokat, amiket még nagypapa ültetett a ház körül. Meg a tócsákat eső után, és mindent, mindent, ami úgy hozzánk nőtt az itt töltött csaknem húsz év során. De szép emlékek is ezek! Ahogy most kavarnak bennünk, a régi boldogság lep meg mindegyikönket.

De most, amikor a szeretett környékre érünk, hosszú bitumenes út fogad minket a ház mögött, ott, ahol mindig a gumifák álltak. Amit régen szerettünk itt, az mind eltűnt. Itt van ugyan a szemünk előtt a lépcső alján a lábmosó edény, de tele a vadon burjánzó fűvel, ami egyébként is mindent benőtt. Jaj, de gyorsan szalad is az idő! Jaj, de édes is az emlék, s jaj, de fájó is... Az emlékek jönnek, kavarnak, megzavarják érzelmeinket. Hirtelen ráébredünk, ami elmúlt, az visszahozhatatlan. Határtalanná nő a hiányérzetünk.

Jegyzetek:

Az elbeszélésben a tipikus maláj falusi életre vonatkozó utalások némi magyarázatot igényelnek: A maláj paraszti otthon cölöpökön álló faház. Öt-hat lépcsőfok vezet a bejárathoz, vagy egy kis verandához. A ház alatt a háziállatok találnak menedéket az eső vagy a tűző nap elől. A szerényebb házakban egy helyiség van, bútor jóformán semmi. A vendég számára (és este) gyékényt terítenek a padlóra, ezen ülnek és alszanak. A konyha mögött van egy kis veranda, itt tisztítják a zöldséget, mosogatnak, stb. A vizet a padlóra öntik, a tág réseken a hulladék is leesik – a kacsák, kecskék öröme. A házba csak mezítláb lépnek. Mivel régen kint is mezítláb jártak, a lépcső alján egy edényben vizet tartottak, abból mertek és azzal öblítették le a lábukat. Öltözküik, a szarong elkészítése nem igényel sok munkát: a szarong egy kb. 1 x 2 méteres anyag, amit a derekuk köré tekernek és betűrnek. Csodálatos módon minden gomb, tű, madzag vagy öv nélkül sem esik le. A malájok vallása néhány száz év óta az iszlám. Több utalás történik a rituális szokásokra: ima előtt bizonyos mosdást kell végezni, az imát vezető papot imámnak hívják, minden gyereknek meg kell tanulnia arabul olvasni a Koránt (hangsúlyozom: olvasni, nem megérteni!), A malájok azt hiszik, hogy akiért nem imádkoznak, annak a sírgödrének a falai összeszűkülnek és végül összeérnek, és a halottat nagyon nyomják. Tehát imádkoznak értük, “legyen nekik könnyű a föld”. A maláj nép nagyon kötődik a természethez. A hihetetlenül gazdag trópusi növényvilágnak csak néhány képviselőjét említi ez az elbeszélés, de még ezek pontos lefordítása is képtelenség, egyrészt mert nincs rájuk megfelelő magyar szó, másrészt az olvasó úgysem ismerné fel az itt honos növényeket. Ezek a megjegyzések a további történetekre értelemszerűen vonatkoztatandók.

T. M.

Fatimah Busu:

Szigetvirágok

Szitiawa kinyitja a szemét. Arca fölött a fekete korom csomókban lóg a mennyezet bambuszgerendájáról. Az ablaknyíláson át világosság tör be, a bambuszból font fal vesszői szürkén csillognak. A szoba többi részében félhomály dereng. Szitiawa balra néz. Dzsali még mélyen alszik. Szitiawa jobbra néz. Limah az ég felé fordítja kis meztelen, kerek fenekét. Szitiawa letolja magáról a lepedőt és felkel. Lehajol és felveszi a földről a szarongját. Maga köré tekeri és a vállára húzza. Ezután az ajtóhoz megy.

“Anya!”

“Hm.”

Anyja a konyhából válaszol. Szitiawa is a konyhába megy, a küszöbre telepedik, hintázik. Anyja a tűz mellett ül, két lábát maga előtt kinyújtva. Nem visel mást, csak egy szarongot. Az agyonhasznált tűzhelyen égő láng fénye mellére vetődik. Vékony gőz szálldogál a tűz felett a kanna csőréből, fagyökér fő az edényben. Anya összekeveri forró hamuval és rendszeresen borogatja vele a combját és a lábszárát. “A batáta már megfőtt. De előbb menj és keress pálmaleveleket. Éjjel nagy vihar volt, hallottam, hogy sok levél letört a kókuszpálmákról. Sőt, a ház mögött a kenyérgyümölcs is leesett, leverte a vihar. Nézd csak meg!” “Csak egy darab batátát...”

Szitiawa felkel és a tűz mellett álló batátás fazékhoz megy. Szarongját megköti a hasán. Kis keze kiemeli a fazékból egy piros batátát. A főtt gyökér illata édes és étvágygerjesztő. A forró batáta vékony héja szépen megrepedezett.

“Siess, még majd mások előbb érnek oda és minden levelet felszednek. Ha mind másnak jut, mi egy fillért sem keresünk.”

Szitiawa a verandán áll. Jobbra-balra dobálja a batáta héját. Leveszi az ajtózáró kereszttrudat és a veranda falához gurítja. Ezután kinyitja az ajtót.

“Anya! Dzsali papaya-fájáról letört az új hajtás.”

“Tényleg?”

Az anya ültében a nyakát nyújtogatja. Ha a lábait mozgatni bírná, hamar rendbe tenné Dzsali papaya-fáját. Ilyen aprósággal nem szokott Matain apjára várni, amíg az hazatér a tengerről. Feltámasztani a letört papaya-fát nem nagy dolog. Hiszen ennek a konyhának a bambuszból font fala is az ő keze munkáját dicséri. Maga vágta, szárította és fonta össze a bambuszt, sőt egymaga állította fel a falat. A múlt esős évszakban a beázó tetőt is ő foltozta ki.

Szitiawa lemegy a lépcsőn. A vörös napkorong feltűnik az ég alján a tenger felett. A felkelő nap csodaszép látvány. Lenyűgöző, ahogy a vörös korong visszatükröződik a tenger vizében, szinte lánggra gyújtja azt. Szitiawa mindig megcsodálja. Kezében a batáta már félig elfogyott. A ház mögé irányítja lépteit.

“Anya! Két kenyérgyümölcs esett le!”

“Érettek?”

“Igen, mind a kettő.”

“Hozd ide!”

Szitiawa a hóna alá szorítja a maradék batátát. A kenyérgyümölcsöket jobb és bal kezébe fogva viszi. Felmegy a házba és anyja térde mellé teszi őket. Anyja örömmel nézegeti a gyümölcsöket. Szépek, nincsenek megütődve.

“Tedd a húsostál alá. Majd ha Matain hazajön, eladja az Elöljáró bácsi üzletében.” Szitiawa fogja és a tál alá teszi a gyümölcsöket, anyja elégedetten kíséri a szemével. Szitiawa újra lemegy a lépcsőn, közben eszegeti a maradék batátát. A tenger felé indul. A homokon szerteszét pálmalevelek hevernek. Kiszáradtak és frissek, vegyesen. Szitiawa gyorsan bekapja az utolsó falatot is. Kezeit a szarongba törli, majd a haját hozza rendbe. És máris munkához lát: a szétszórva heverő leveleket kezdi húzkodni. Mohó tekintettel körbenéz. Nagyon örül, hogy még nem előzte meg senki.

Már két halom levelet hordott össze a parton. És megint újabbakat húz, vonszol, abba sem tudja hagyni. Hány kis rákot lapított már szét a talpával!

Limah érkezik futva. Szája tele a főtt batátával. Jobb keze egy másik darabot markol.

“Gyorsan, ott még sok van!!”

Limah arrafelé néz, amerre Szitiawa mutat. Mindenhol pálmalevél hever. Limah szarongja hajtásába teszi a batátát és befelé, a köldöke közelébe fordítja az így készített zsebet. Hamar nekilát ő is a levelek összehordásának.

A két kislány keményen dolgozik. A tenger felől fújó párás szél harmattal vonja be meztelen testüket. A nap közben egyre magasabbra hág. A part másik szakaszán is feltűnik néhány gyerek, szintén leveleket gyűjtenek. Még messzebb asszonyok is beálltak a levélvonszolók közé. Ahogy elhaladnak Szitiawa és Limah mellett, dicsérik a két kislányt. Ugyanakkor elégedetlenkednek, hiszen nekik ma reggel nem volt ilyen szerencsájuk.

Szitiawa messzire eljut a part mentén. Limah a nyomában. Szitiawa úgy jelöl meg minden összehordott halmot, hogy a tetejére keresztbe is tesz egy levelet. Majd ha kiszáradtak, könnyű lesz megismerni, melyik az ő boglyájuk.

“Szitiawa! Szitiawa! Limah! Limah!”

Dzsali szalad Limah után, már majdnem utol is érte. Lunah hátrafordul. Szitiawa megáll egy pillanatra.

Dzsali csak szalad, szalad, alig kap levegőt.

Egyre közelebb ér. Meztelen mellkasa ki-be ugrál. Közben a batáta hámozását sem hagyja abba. Az ujjára ragadó héját jobbra-balra a nadrágja fenekébe törli. Így az agyonhasznált nadrág még koszosabb lesz.

“Anya üzeni, hogy gyertek haza. Hamarosan dél lesz. Nemsokára apa is megjön.”

Szitiawa leteszi az utolsó levelet és az utolsó boglyát is megjelöli a keresztbe tett levéllel. A halom két oldalára Limah még két levelet tesz. Ezután Szitiawa indul el elsőnek. Limah utána, mögöttük pedig Dzsali bandukol. Szitiawa ugrik egyet. Limah is ugrik. Dzsali sem akar lemaradni, ő is ugrik. Szitiawa nevet. Limah csatlakozik hozzá. Dzsali nem tud nevetni, mert a szája tele van batátával.

“Fogjatok meg!”

Szitiawa szalad, mint a nyúl. Limah teljes erejéből fut. Dzsali ugrándozva követi őket. Egyre gyorsabban futnak és csak a lépcső előtt állnak meg, levegő után kapkodva. Majd mindhárman harsányan egy olyan dalba fognak, amit a sziget lakói szoktak énekelni.

“Siess, Szitiawa, menjetek a partra, apátok bármikor megjöhet. Ott a falon lóg a kosár, vidd magaddal. A szemetet a kosárból dobd a badzsa"-égető helyre.” Anya a konyhába vonszolja magát. Ruháját térdig felhúzta.

Szitiawa leveszi a veranda oszlopán lógó kosarat. Lemegy a lépcsőn és a szemetet a badzsa-égető helyre dobja. Limah már várja őt. Dzsali is ott áll, futásra készen.

“Most engem fogjatok meg!”

Dzsali gyorsan szalad, Limah is beveti minden erejét. Szitiawa sem marad le, kezében a kosár jobbra-balra ugrál. Végül mindhárman a tengerpartra érnek, oda, ahol a halászcsónakok ki szoktak kötni.

A parton csak két csónak árválkodik. Néhány nő és férfi álldogál körülöttük, de egy fia hal sincs a homokon. És halra sem alkudozik senki. A felvásárlók üres kosárral a vállukon ácsorognak. Az emberek tanácskoznak valamiről.

Szitiawa meglepetten néz rájuk. Apja csónakja még nem érkezett meg. Matain sincs itt. Limah egyik lábáról a másikra áll. Dzsali a nyakát nyújtogatja.

“Na, a gyerekei már itt vannak...”

Egy eres öreg kéz megérinti Szitiawa vállát. A kislány hátrafordul. Egyenesen Tukcik arcába néz. Ennek a falu szélén magányosan élő öregasszonynak a szeme könnyes.

“Tukcik sír?”

“Szitiawa, menj haza és mondd meg anyádnak, hogy apátok és Matain eltűnt a viharban. Azt is mondd meg, hogy Dzsena bácsi, Pakngah Yub és Wan apó rövidesen keresésükre indul. Mamat és a barátai már a tengeren vannak. Dzsena bácsi és Dolah már átment a szárazföldre, hogy bejelentést tegyen a rendőrségen. Most induljatok haza, nemsokára én is utátnok megyek.”

“És a többiek, Tukcik?”

“Melah apja még nem tért vissza. Dzsarah apja sem.”

Szitiawa hazaszalad. Limah mögötte fut, Dzsali pedig követi Limaht. A kosár Szitiawa kezében jobbra-balra ugrál.

“Lehet, hogy apátokat és Mataint csak elsodorta a víz. Talán kicsit később jönnek meg. De ha a sziget végéig sodródtak, akkor csak késő estére várhatjuk őket. Már előfordult, hogy apátokat elsodorta a víz, de délután hazajött. Hát ha délután nem jön meg, akkor talán este. Ha este sem, talán holnap.”

Az anya könnyeit törölgeti a vállán lógó nedves ronggyal. Szitiawa anyja térde mellé kuporodik. Lábával a bambuszkosarat tologatja. Limah anyja jobbján, Dzsali anyja balján ül le.

Délben Szitiawa apja és Matain sem tért vissza. Délután sem jöttek meg. Estére sem jött senki, sem az apjuk, sem Matain. Egész éjszaka hiába várják őket. És akkor megint kitör a vihar, zuhogni kezd az eső.

Az anya ül és nézi a két lábát. Az agyonhasznált tűzhelyen ég a tűz és pirosan izzik a parázs. Az jár az eszében, ha a lábai jók lennének, maga indulhatna keresésükre, akár csónakkal is. Jaj, mikor tér vissza az élet ebbe a két lábba...

Az olajlámpa pislákolva ég. Kint még nem oszlik a sötétség. Füttyülve fúj a szél, hideget hoz.

“Anya!”

“Hm.”

Szitiawa maga után húzza a lepedőt, ahogy kijön a konyhába. Szemét összehúzza az olajlámpa fényében. Ki nem állhatja a fényt, ha álmából kel fel.

Anyja mellé telepszik. Egész testét a lepedőbe burkolja. Vékony bőre alatt jóformán semmi hús sincs, nem bírja a hideg szelet.

“Apa nem jött meg, anya?”

“Nem. Holnap, napvilágnál várjátok a parton Limahval és Dzsaliival. Talán holnap megjönnek.”

Már világos van. Az ég kitisztult, A tenger ragyog. Szitiawa fogja a kosarát és lemegy a lépcsőn. Limah követi, útközben csomózza össze a ruháját. Mögöttük Dzsali, a nadrágját húzza fel a derekára. Szótlánul mennek. Nem szaladnak, mint tegnap. Egyre messzebb mennek, egyre messzebb a parton.

Szitiawa vidáman ugrik egy nagyot. Limah is ugrik egyet, tapsolva. És Dzsali ide-oda szaladgál izgalmában.

“Ez ő. Apa megjön! Apa megjön! Matain megjön!”

De a motorcsónak nem a part felé jön, hanem egyenesen kelet felé tart. Egyre kisebb lesz, míg teljesen eltűnik az öböl végén.

Szitiawa végigmászik a víz színe fölé hajló kókuszpálma törzsén. Limah utána mászik. Dzsali szintén megpróbál utánuk kúszni.

“Már eltűnt. Nem látni. Ez a csónak nem hozta apát”- tudósítja Szitiawa Limaht és Dzsalit. Dzsali tölcserít formál a kezéből és teljes erejéből ordít:

“Ooooooooouuuuu...-oooouuuu...” Meg van elégedve a hangjával, kiáltása visszhangzik a tengeren. De semmi válasz nem jön. A pálma törzsén ringatják magukat. A fa ide-oda himbálózik. Vele hintáznak, mint három majom. Ezen a fatörzsön szokták apjuk és Matain érkezését várni...

Szitiawa mintha hallaná Matain kiáltását, ahogy üdvözölni szokta őket, amikor csónakjuk a part közelébe ér. A sziget hegyén tanyázó majmokat szokta utánózni, de néha olyan hangot hallat, mint a pego-madár a bivaly szarvai között.

Néhány öregasszony és öregember is idejött. Semmit sem kérdeznek Szitiawától vagy a testvéreitől. Ők már mindent tudnak, felesleges kérdezősködniük. Ismerik mindenki ügyét-baját, minek ártanak bele magukat, ha nem kell.

A nap már magasan áll. Gyilkos a hőség a tengerparton. Szitiawa megéhezett. Limah is közölte, hogy éhes. Dzsali már négyszer szólt. Végülis hazaszaladnak.

“Nem jöttek meg, anya!”

“Nem jöttek?”

Délben Szitiawa újra a tengerhez megy. Limah is és Dzsali is. Erősen figyelik a horizontot, ahol az ég a tengerrel találkozik. Lesik, mikor tűnik fel egy fekete pont. De a fekete pont soha nem jelenik meg. Így hát ismét hazatérnek. Újra délután lesz. De megint seholy a fekete pont.

Másnap reggel újra a tengerparton vannak. Aztán megint és megint, egymás után sok reggelen, sok délben és sok délutánon át. Minden reggel újra kezdik. Aztán az egyik reggel anyjuk nem tud a konyhában a tűz mellé ülni. Szitiawa és Limah beviszi az öreg tűzhelyet a konyha melletti szobába. Dzsali viszi a kannát a fagyökér-főzettel.

Ezen a napon Szitiawa főz ebédet. Ő mossa meg a rizst, ő süt szárított halat, ő szed Limah, Dzsali, sőt anyjuk tányérjára is.

Az ezután következő délutánokon Szitiawa a kiszáradt pálmalevelekkel foglalatосkodik. Dzsali egy pálmafa törzséhez támasztja őket, majd kiválogatja, hogy melyiket lehet már összeválni. Szitiawa felaprítja és húszat köt belőlük egy csomóba. Később ezeket a kötegeket a mólóhoz viszi. Amikor Limah befejezte anyjuk lábának a borogatását, segít neki a cipelésben. A felvásárlók két centet adnak egy köteget. Figyelik, hogyan rakják az árujukat motorcsónakba, hogyan viszik át a szárazföldre. . .

Ha a fán van érett kenyérgyümölcs, Szitiawa mászik fel érte. Limah és Dzsali a fa alatt egy lepedőt tart a négy sarkánál fogva, arra dobálja Szitiawa a gyümölcsöt. Később Szitiawa viszi eladni az előljáró boltjába. Dzsali megtanult vizet merni a kútból az öreg bádogdobozzal, amiben valaha szójaolajat árultak. Már Limah is ügyesen kikaparja a fazék aljára tapadt rizst. De ha beérett a banán, azt csak Szitiawa tudja levágni és csomóba kötni. A banán érleléséhez is csak ő ért. Ezt a banánt is az előljáró boltjában adják el. Mielőtt a kosárba teszik, anyjuk megszabja az árát.

“Anya, itt az aprópénz a banánért.”

“Mennyi?”

“Egy dollár húsz cent.”

“Vegyél sőt tíz centért, sárgagyökér-port húsz centért, szárított halat is, fél fontot. A maradékért pedig harmadosztályú rizst.”

Újra reggel lesz. Majd eljön a délután is és az este is. A nap felkel és lenyugszik. A hold is feljön és lemegy. És amikor legközelebb a hold lemegy, az anya tűzhelyén is utolsót lobban a láng. Szitiawa és Limah visszaviszi a konyhába az eredeti helyére. Anyjuk nincs már a házban. Ahogy az apjuk és Matain, az anyjuk sem tér többé vissza hozzájuk. Tukcik már két éjjel náluk aludt.

Szitiawa szeme még dagadt a sírástól. Limah szeme is dagadt és vörös. De Dzsali szemének nincs semmilyen színe. Csak bánat és szomorúság van benne. Mereven bámul maga elé, néha-néha pislog egyet. Száját kicsit nyitva felejt.

Így telnek a napok. Végül ez az utolsó reggel is elérkezik. “Ezt a szarongot vigyem vagy ne vigyem, Tukcik?” “Melyiket, Awa? Ezt? Vidd csak el. Különben miben fogsz járni ott? Ezt a ruhát is vidd. Limah és Dzsali ruháit is, már amelyik nem rongyos, mind csomagold be! Mindet használhatjátok majd ott

“Elviszem anya egyik ruháját is. Ott majd mindig nézegetem. Limah, te vigyél valamit apától. Dzsali, te pedig Matain bátyánk ingét vidd.”

“Én is akarok egy ruhát anyától. Hadd vigye Dzsali apa és Matain ingét.”

“Én azt mondom, mindhárman visztek egy-egy ruhadarabot mindenkitől. Awa, válassz egy ruhát anyától, egy inget apától és egyet Mataintól. Limah és Dzsali ugyanúgy.”

“Annyi nincs!”

“Akinek nem jut, az válasszon szarongot.”

“Tukcik, ha elmegy, ugye nem felejt el bezárni az ajtót?” “Dehogyan felejttem.”

“Ezekkel a ruhákkal mit csináljunk?”

“Kösd őket össze szépen egy csomóba, én majd megkérem Mamatot, hogy akassza fel a gerendára.”

Szitiawa alig kivehetően hallja az állami motorcsónak dudálását a mólónál. Még kétszer-háromszor dudál.

“Siess Litnah, add ide a batyudat. Dzsali, hozd gyorsan a zsákodat a ruháiddal. Gyertek le, a motorcsónak már értünk jött. Jöjjön, Tukcik!”

Szitiawa megy le elsőként a batyujával. Limah követi egy kisebb batyuval. Dzsali a hóna alatt szorítja a papírzsákot, amiben a ruhái vannak. Mögöttük lépdel Tukcik. Szitiawa visszafordul a ház felé. Ajtaja zárva. A banánfa éppen virágot hozott. A kenyérgyümölcsfa zöld lombjával integet. Gyümölcssei nemsokára beérnek. Szitiawanak sírni támad kedve.

“Gyorsan, gyorsan, gyorsan el...”

A bácsi, aki a csónak motorját kezeli, csípőre tett kézzel áll a motor mellett. Hangját alig lehet hallani a szigeten. Szitiawa átmegy a keskeny pallón a csónakhoz. Limah utána és megint Dzsali az utolsó a sorban. Tukcik a víz partján megáll.

“Minden jót, Tukcik, ne felejtse el jól bezárni az ajtót!” Tukcik nem felel. Szemét törölgeti a fejkendője csücskével. Szitiawa visszafordul. Látja Tukcik alig mozduló alakját. Nézi a házukat és a kenyérgyümölcsfát.

“Gyorsan... gyorsan... gyorsan el...”

Szitiawa a csónakban ül. Két oldalán Limah és Dzsali. A beindított motor megrázza a csónakot. Dzsali vigyorog. Limah szája tátva marad. Szitiawa jobbra-balra forgatja a fejét. Életükben először ülnek motorcsónakban.

Ahogy a csónak halad, egyre messzebb kerülnek a mólótól. Tukcik már elindult hazafelé. Öreg piros kendőjét a szél ráncigálja. A házuk is eltűnt. Amerre csak néznek, mindenütt fehér tengerpart. Hirtelen meglátják a hegycsúcsot, olyan, mint a tálra púpozott rizs. A tetején zöldellő fák közt nagy szikladarabok,

Dzsali már nem tud nyugton ülni. Limah is kezd jobbra-balra nézelődni.

“Awa, ha okos vagy, megfejtetted ezt a találós kérdést. Mi az, ami magas? Mi az, ami kicsit alacsonyabb? És mi az, ami még alacsonyabb?”

“Hol?” “Ott, ... a hegy tetején.”

“Az, ami magas, aztán ami kicsit kisebb...!”

“Tudom!” “Te hallgass, Limah, Awát kérdeztem.”

“Hát azok fák! Ez a buta Dzsali még a fát sem ismeri fel.” “Haha, haha, nem tudod!”

“De tudom!” “Mit tudsz?”

“Az ott a halban-fa. Amelyik alacsonyabb, az a bindzsai-fa.” “Haha, haha. A Limah nem tudja! A Limah buta!”

“Jó, hát akkor nem a fákról van szó?”

“Hajjaj, Awa sem okos. Limah sem okos. Tudjátok, mi a magas? Az az apánk. Amelyik kicsit alacsonyabb, az anya. Amelyik pedig még kisebb, az Matain!”

Dzsali boldogan tapsol. Sem Szitiawa, sem Limah nem tudta megfejtteni a találós kérdését.

“Már hogy válhatott volna apából ilyen magas fa! De buta vagy Dzsali. Méghogy apából fa lett.”

“Ha az apátok fa, anyátok fa, bátyátok fa, akkor ti biztosan virágok vagytok?”

“Hihihi! A bácsi téved!”

“Hát, ha nem virág, akkor talán gyümölcs?”

“Ha... ha... ha...” Szitiawa száját kezével eltakarva kacag. Limah teli torokból nevet. Dzsali behunyja a szemét, úgy nyihog. “Bácsi, mikor jöhetünk haza megint?”

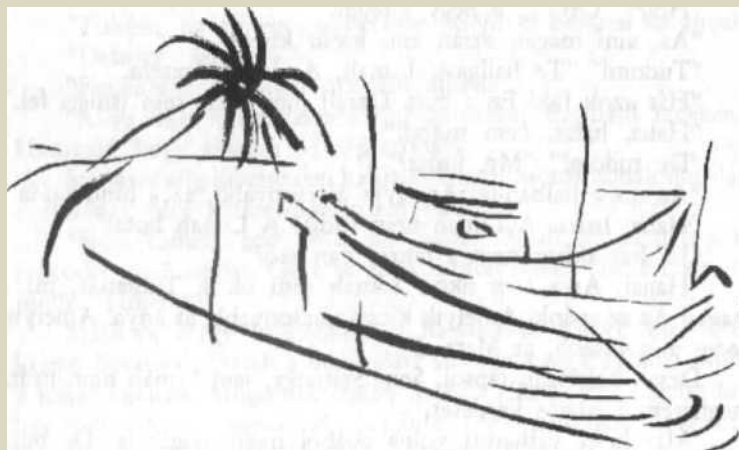
“Majd ha férjhez mentél, Awa.”

“Haaaauuuuu...!”

Szitiawa nevet és közben Limah combját csapkodja. Limah meglöki Dzsalit. Dzsali meglöki Limaht. És abba sem tudják hagyni a nevetést.

A Népjóléti Hivatal két alacsony beosztású tisztviselője nem sokat törődik a kis utasokkal. Az első ülésre telepedtek, a tájat szemlélik. Nézik a messzeségbe tűnő szigeteket.

*Badzsa: a fogak feketítésére készített "kence". Az elégetett kókuszdióhéjat keverik össze olajjal.

Ház a rizsföld szélén

Anya zajosan sűrög-forog unokái körül. Mindnek van valami óhaja. Az egyik éhes, a másik szomjas. Az egyiknek fürödni kell, a másik a kis- vagy nagydollgát végezné. Anya kapkod ide-oda, mint egy gyerekünepség rendezője.

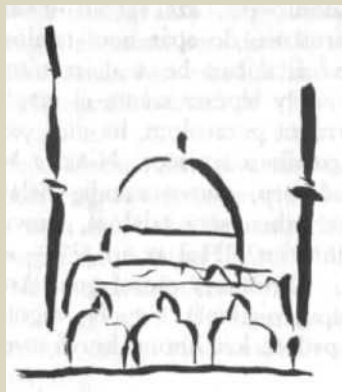
Talán még örül is neki: az ő kívánsága volt, hogy egyszer jöjjön össze minden gyereke, menyé, veje és unokája a rizsföld szélén álló házba és az Úr megadta. . . Biztosan sokat imádkozott. Tehát most nem vághat savanyú képet, amikor újra meg újra kinéz az ablakon.

“Hol az apád, Sahid?” – kérdezi.

Felkapom a fejem. Anya arcára nézek. Anya sugárzóan mosolyog. Még a karját is másként lóbálja, ahogy megy. Olyan fürgén mozog, mintha valami doppingszert vett volna be.

Itt áll előttem. Nem szólok semmit. A rambutan-fa alá apa maga-készítette padot állított. Itt pihen egy darabig minden délután, amikor a rizsföldről hazaér. Amíg a szem ellát, rizsföldeket látni, azokat szokta apa elmerengve nézni.

Apa régóta foglalkozik rizsműveléssel. Kiskorom óta hallom, hogy nemcsak rátermett, de szorgalmas és gondos gazda is. Tudja, hogyan kell a vetőmagot kiválasztani. Érti a rizsevő madár és a patkány nyelvét. Nagyon óvatos, amikor drótkerítést von a frissen bevetett rizstábla köré. Tudja, hogyan kell a frissen kihajtott rizspalántával bánni, hogy gyorsan és egészségesen fejlődjön, meg ne betegedjen.

Elvesztettem a nyugalmamat. Apa elmenekült. Talán megsértődött vagy nem tetszik neki az unokái viselkedése. Az is lehet, hogy a gyerekei és menyéi, vejéi modora vagy szavai bántották meg. Magam sem tudom, miért menekült el.

Pedig apa nagyon jó ember. Mióta mi, a tizenkét gyereke a világon vagyunk, ritkán vert el minket. Mindig anya veszekedett velünk. Amikor apának elege lett a veszekedésünkből, akkor megkereste az okát. Ha bűnösek voltunk, nem habozott megbüntetni bennünket. Az arekapálma levelét kötözte ránk, ha lógtunk a Korán-olvasásról. Kókuszdiót kötött a lábunkra, ha esőben

fürödtünk a folyóban. Addig csavargatta a fülünket, amíg kivörösödött, ha lógtunk az iskolából vagy nem fogadtunk szót.

Talán azért tanultunk jól mind a tizenketten, mert ilyen erős kézzel fogott minket. Most képesek vagyunk a saját életünket irányítani. Tizenegy testvéremnek jól fizető állása van. Maguk alakítják családi életüket maguk választotta társukkal. Apa és anya nem szól bele, ki lesz a menyük vagy a vejük, ha a jövőbeli vallásos és jó modorú volt, valamint ha rendes állással bírt.

“Siess, Sahid!” – kiáltja anya a konyhaablakból.

Felijedek. Bemegyek a házba, átöltözöm és máris kint vagyok. Nehezen viselem apa és anya mindenféle-fajta unokáját. Az egyik sír, a másik nevet. Az egyik bohóckodik, a másik piszkálja a többit. Van, amelyik csak figyelmes szemlélő. "Hívd őt haza enni" – mondja anya.

Beindítom a motorkerékpárt. De hova menjek? Lehet, hogy apa Kulim városba ment. De mi fontos dolga lehet a városban, hogy még reggelire sem volt ideje?

A pénzügyeket rám szokta bízni. Ha más hivatalos dologról volna szó, földadóról, villany- és vízszámla befizetéséről vagy hasonlóról, azt szereti inkább maga intézni. Körbemegek a városban, de apát nem találok. Benézek néhány üzletbe, ahová apa általában be szokott térni, de most ott sincs. Apa ezúttal komoly lépésre szánta el magát. Nem akadok a nyomára. Csak a benzint pazarolom, ha még tovább rovom a város utcáit és tereit. Apa nincs a piacon. Nincs a Mara bazárban. Nincs a vegyeskereskedésben, ahova mindig belátogat. A buszmegállóban sincs. A mecsetben sem találok, ahova beugrok imára. Hát akkor hova tűnhetett? "Hol az apád?" – kérdezi megint anya.

Cinikusan mosolygok. Anya nagy szemeket mereszt. Tetőtől talpig végigmér. Fapofát vágok, amíg kényelmesen elhelyezkedek a padon, két kezem kinyújtom a pad mögött.

Fejemet a rambutanfa törzsének támasztom. Ez a fa már sokszor hozott gyümölcsöt. Apa nem engedi eladni a termését. Aki enni akar belőle, jöhet és szedhet magának a gyümölcszedővel. Annyit ehetsz, amennyi belefér, apa nem bánja. Csak mosolyog, amikor anya panaszkodik, hogy utána neki kell összesöpörni a letört ágakat és a rambutanhéjat, ami ott marad széjjelszórva a fa körül.

“Menj és hívd haza apádat azonnal!” – kér anya.

Lemerevedek. Hát hol keressem? Már kora reggel eltűnt. Meg sem várta a reggelit, kitolta öreg kerékpárját a konyhai verandáról. Egyszer sem fordult vissza. Acélos lélekkel nézett szembe a hajnali hűvös széllel.

“Nem jött haza ebédre?” – kérdezem halkán.

“Nem. Hajnaltól mostanáig nem jött haza.” – feleli anya egy nagy sóhajjal. – “Te tudod, hol van?” “Én sem tudom, anya.”

“Mert nyilvánvaló, hogy te és apád egy követ fújtok.”

“Egy követ? Hát az meg mi?”

“Jól van na, menj és kerítsd elő azonnal. Soha nem ment el reggeli nélkül és ebédig mindig hazajött. Hogy mi ütött ebbe az öregbe!” – morgolódik anya és bemegy.

Betérek a buszmegálló melletti étterembe. Rendelek gyorsan két roti csanajt és egy teát. Nem vagyok igazán éhes. De mert annyi sok unoka van most a házban, csak nagyon szerényen merek a tálból. Nem tetszenek rossz szokásaik az asztalnál. Hiába ízletes a rizs és jó fűszeres a hús és a zöldség, ami az asztalra kerül, nem ér semmit, ha nem halmoznak mindent egyszerre a tányérra. Ha a lé úszik a tányéron, nem számít. Ha a hús lecsúszik a tányérról és a padlóra esik, az sem számít. Minden étvágyam elmegy, amikor a feltálatl húsok és zöldségek a virágos abroszra kenődnek.

“Nem láttad az apámat?” – kérdezem a roti csanajos embert, aki apának jó ismerőse még a japán megszállás óta.

“Ma még nem járt itt” – válaszolja.

Gyorsan megeszem a roti csanajt. Eltűnődöm, hova tűnhetett apa. Emlékszem, milyen lelkesedéssel nagyobbította meg a házat, hogy a rengeteg gyereke, menyei, vcjei és unokái kellemesebben érezzék magukat, amikor hazalátogatnak. Azelőtt nem örült a jöttüknek, mivel látta, hogy a sok unoka mindenfelé elterülve alszik a házban. Nem örült, amikor gyerekei (és házastársaik) morgolódtak, hogy hol is öltözzenek át és hol aludjanak. Persze, mert apa házában nem volt elég helyiség.

Apa nem sértődött meg. Aratás után gyűjteni kezdte a pénzt. Titokban én is félretettem, amit az aratással kerestem. Anya minden alkalommal zsörtölődött, amikor apa rizst adott el, hogy a pénz csak a konyhai kiadásokra elég. Apa fapofát vágott, ha anya azt tudakolta, hogy hol a rizs eladásáért járó állami támogatás.

Nem akartam felfedni apa titkát. Apa megkért, hogy számoljam össze, mibe kerül az a fa, cement és homok, amit hamarosan meg akart venni. Akkor éppen a második évem utáni szüniidőre értem haza. Apa alig várta, hogy anya kitegye a lábát a házból, máris előttem termett. Anya a mecsetbe ment a szent könyv olvasását hallgatni.

“Apa meg akarja nagyobbítani a házat?” – kérdeztem megdöbbenve.

“Könnyebb lesz az unokáimnak, ha idejönnek” – felelte.

“De a fa, cement és homok most nagyon drága. Akármit is építünk hozzá, több ezer ringgitbe fog kerülni,”

“Tudom. Próbáld meg összeadni. Múlt héten beszéltem a faüzlettel. A napszám is az építőanyagokkal együtt emelkedik. Ha az ezer ringgit, a napszám is annyi.”

Ceruzát és papírt ragadok. Nagyjából összeadom, amit apa mondott. Apa ambíciói nagyok. Körülbelül tizenkétezer ringgit lenne. A szám tátva marad, amikor apa csak mosolyog az összeg hallatán.

“Holnap megvesszük a fát, a cementet és a homokot. Már megbeszéltem az áccsal, ő is jön. Holnap elkezdjük nagyobbítani ezt a házat.” – mondja apa lassan, de eltökélten.

“Apának van pénze?” – kérdezem.

Apa mosolyog. Nevetségesnek érzem magam a csendben. Össze vagyok zavarodva. “Én is tudok hozzáadni. Van egy kis megtakarított pénzem.” – mondom.

“Én nem felválni akarok egy nagy házzal, Sahid. Csak azt akarom, hogy az unokáim jól érezzék magukat. Hogy a gyerekeim és a menyeim vejeim ne zsörtölődjenek. Aki hazajön nyaralni, érezze jól magát és készüljön örömmel, amelyik jönni akar.”

“Értem. De egész biztosan jobb lenne, ha a ház emeletes lenne. Az emelet fából, a földszint kőből” – javasoltam.

Apa hallgatott egy darabig. Talán komolyan gondolkozott rajta.

“Sokba kerülne, Sahid. Ha úgy nagyjából összeszámolom, majd tizennyolc ezer ringgit.”
“Nem lesz nehéz, apa. A napszám ugyanannyi. Ha meg négy-öt évet várunk, az építőanyag biztos nem lesz olcsóbb. Addig meg az unokák száma is megszorodik.” – vetem ellene.

“Nem akarok adósságba keveredni, Sahid.”

“Nincs szükség adósságra. Hozzáteszem, amit néhány év alatt aratással kerestem. Használja fel, apa. Apa szándéka jó, az áldás is rajta lesz” – feleltem.

Apa erősen az arcomba nézett. Talán kételkedett bennem, hiszen nem volt még állásom, a főiskolát végeztem. De kaptam ösztöndíjat, amiből nemcsak a tandíjat, a lakbért, az ellátásomat és a benzint tudtam fedezni, hanem még maradt is valami, amit a szüleimnek adtam. Eleinte nem akarták elfogadni, de csak meggyőztem őket és nem tudtak több kifogást találni.

“Tényleg úgy gondolod, hogy tudsz a ház bővítéséhez adni?” – kérdezte apa.

“Igen, apa” – feleltem komolyan.

Végül ketten mentünk az építőanyag-telepre Kulimba. Vettünk fát, cementet és homokot. A tetőcserepeket is mindjárt megvettük. A mennyezet fedésére kellett még néhány lemez. Nem feledkeztünk meg az ablakokról és ablakkeretéről sem.

Röviddel ezután apa háza megváltozott. A földszintes házból emeletes ház lett. A falubeliek találgatták, honnét vette apa a sok pénzt, hogy a rizsföld szélén álló házat így kiépítette. Apa csak hallgatott. Olyan kékre festettük, mint a kora reggeli ég. Az ablakokban vérvörös függönyök lógnak. Aki csak a rizsföldek felé megy, látja a házat a rizsföld szélén. Aki csak Kulimba megy, szintén nem kerülheti el a házunkat.

Én pedig tovább imádkoztam. Az Úr teljesítette apa kívánságát. A háza most már szép, nagy. Sok tágas szoba van benne. Sőt, a legutolsó aratás után sok matracot és puha párnát is vett Kulimban, beszerzett néhány duplaágyat is. Szemmel láthatóan sokat költött a gyerekei és unokái kényelmére.

“Sahid, te nem jössz vissza az évvégi hosszú szünidőre?” – kérdezte apa, amikor visszaindultam a főiskolára.

Nem tudtam megígérni. Ha lesz valami önkéntes csoportmunka, akkor abban veszek részt. Ez az év különben is fontos számomra. Csökkentenem kell minden egyéb tevékenységemet. A vizgára és a szakosodásra kell felkészülnöm, amitől a munkalehetőségem és a jövőm függ.

“Hát ha tudsz, gyere!” – mondta apa. – “Lehet, hogy a jövő évi iskolai szünetben minden bátyád és nővéred összejön nálunk. Remélem, hogy te is itt lehetsz, Sahid.”

“Ahogy Allah akarja” – válaszoltam.

Apa boldogan mosolygott. Ez volt a legjobb válasz. Minden lehetőség Allah tudásában és hatalmában gyökerezik. Ha úgy rendeli, hogy legyen időm, biztos, hogy hazalátogatok a jövő évi szünetben is.

Az Úr tényleg úgy akarta, hogy idén is visszatérjek családom körébe. Apa előérzete bevált. Minden gyereke, menyé, veje és unokája összejött a nagy házban. Apa és anya biztosan nagyon örül. Lehet, hogy apa hívta őket, ki tudja. De nem hiszem, hogy ilyet tett volna.

Apa megérti, hogy a gyerekei (valamint férjük, feleségük) el vannak foglalva a munkájukkal a városban. Nem könnyen kapnak szabadságot. Ha a férj kap is, a feleség nem mehet. Sok akadálya van annak, hogy apa tizenegy gyereke egyszerre jöjjön ide a családjával. De idén az isteni rendelés csak megmozgatott valamit a szívükben, mert mind egyszerre érkeztek.

Én öt nappal a szünet kezdete után jöttem meg. Tulajdonképpen szándékosan késtem. Előbb minden munkámat befejeztem. Miután a tanulmányaimmal kapcsolatos minden szükséges dolgot elintéztem, kicsit üresnek éreztem a napjaimat.

“Még egy roti csanajt, Sahid?” – kérdezi a tulaj, véget vetve álmodozásomnak.

Eszembe jut, hogy sietnem kell. Intek, hogy nem kérek többet. Gyorsan megiszom a teát és távozom az étteremből.

És most hova? Apa nagyon ritkán viselkedik így. Akárhova megy, hagy üzenetet vagy megmondja, hová készül. De ma kora reggel valami megváltozott benne. Én is érzem a szívemben, hogy megváltozott, hiszen az összes gyereke közül én állok hozzá a legközelebb. Mióta a testvéreim családot alapítottak, alig járnak haza. Még azt is ritkán kérdezik, mi újság. Mindegyük a maga-kijelölte irányba terelgeti a családját.

Apa és anya nem haragszik emiatt. Idejüket sok hasznos tevékenységgel töltik. Ha a szent könyv olvasása, vagy prédikáció van a mecsetben, meghallgatják. Esténként elfoglalják magukat a Korán vagy különféle imák felolvasásával. Részt vesznek minden jámbor jótékonykodásban.

Talán tudatosult bennük, hogy már nincs sok idejük hátra. Nem várnak anyagi támogatást a gyerekeiktől. Aki akar nekik pénzt küldeni, küldhet. Annyit, amennyit a szíve diktál. De mióta mindnek családja van, semmit sem küldenek.

Apának és anyának azért nincsenek anyagi gondjaik. A rizsföldjük még jól terem. Ha jobban kihasználnák, még többet teremne. Hogy hány kévével aratnak egyszerre? Hogy mennyi földadót kell fizetniük évente? Hogy mennyi a tiszta haszon, miután kifizették a traktor bérét, a műtrágyát és a többit? Hogy mennyi megtakarított pénzük van a bankban és a mekkai zarándoklásra gyűjtő takarékpénztárban? Ez mind nem érdekli a bátyáimat és nővéreimet.

“Apa megjött már?” – kérdezem anyát, ahogy behajtok a ház elé a rizsföld mellett. Megijedek, amikor anya közli, hogy még nem. Már alkonyodik. A bivalyok is már az istállóban. Az istálló mellett anya meggyújtotta a tüzet. A bivalyborjak bögnék, mintha ők is azt kérdeznék, hova tűnt apa. Apa szokott eléjük füvet szórni az istállóban és sós vizet önteni a vályúba. Apa már legalább hatvan éves. Kora ellenére még mindig keményen tud dolgozni a rizsföldön. Anya körülbelül ötvenöt éves és még mindig szeretettel gondoskodik apáról és a családról.

“Tényleg nem említette kora reggel, hogy hová megy?” – kérdezi anya aggódva.

Nemet intek. Anya nem akarja kimutatni a nyugtalanságát a gyerekei és unokái előtt. Olyan halkán beszél, hogy szinte suttog. Tudom, mit érez. Ha anyának gondja van, sem ételnek, sem italnak nincs íze. Ha apa nincs velünk, torkunkon akad az étel.

“Nézd meg a mecsetben” – javasolja anya.

“Hadd fürödjek meg előbb! Akkor egyúttal én is imádkozhatok a gyülekezettel.”

Anyának nincs ellenvetése. Fürdés után újra beindítom a motorkerékpárt. Ezúttal a Kembodzsza falu mecsetje az úticélm. Anya unokái csak hadd bámulják a televíziót a sarokban. Anya gyerekei, vejei és menyei hadd foglalkozzanak csak magukkal.

Milyen másképp beszélnek most! Bátyáim és nővéreim milyen egyformák lettek. Csak azt kérdezik, ki hány részvényt vett. Csak az érdekli őket, hogy hány hektár földjük van. Csak azt vitatják, hogy mennyi hitelt lehet felvenni a bankban, hogy második, harmadik vagy negyedik házat tudjanak venni. Túlkiabálják egymást, hogy melyik járt Dzsakartában, Manilában, New Yorkban, Londonban, Tokióban vagy máshol. Csak azt elemzik, hogy milyen lehetőségek vannak külföldi továbbtanulásra a teljes fizetés és a költségek fedezése mellett (az ösztöndíjon kívül, amit a munkaadó vagy valamelyik támogató szerv természetesen adna). Csak az a bajuk, hogy hármuknak nem sikerül a súlyuk gyarapodását megakadályozni, mert már nem olyan karcsúak, mint az esküvőjük előtt voltak, és hogy a háztartási alkalmazottak soha nem maradnak két évnél tovább...

Nem hibáztatom őket. Ha én is olyan helyen élnék, mint ők most, akkor talán én is így viselkednék, így beszélnék és ilyen igényeim lennének. Lehet, ha majd megnősülök, a gyerekeim és a feleségem is így fognak érezni. Lehet, hogy ez lesz az én kedvenc időtöltésem is, ha elég sokáig éltem a város közepén, ahol sok a kísértés és a kanyargós mellékutca. De lehet, hogy tanulmányaim befejezése után a házban maradok, a rizsföld szélén. Mi lesz, ha apa és anya majd erre biztat? Úgy érzem, megmerevedik a lábam, ahogy felmegyek a mecset lépcsőjén. Hát nem ott ül apa az első sorban! Én a második sorba ülök. A műezzin éppen befejezte az imára szólító hívást. Már a legutolsó hívás is elhangzott. Az imám a szószékre lép. Elkezdődik a kötelező alkonyati ima. Az ima végén igyekszem apa közelébe jutni. Apa érti, mit akarok és lejön a mecset lépcsőjén. A ketapang-fa alatt, nem messze onnan, ahol a motorkerékpáromat leállítottam, apa mellém áll.

“Mi van, Sahid?” – kérdezi.

“Anya üzeni, hogy jöjjön haza, apa. Hová tűnt hajnal óta? Hol evett és ivott, apa?” – kérdezem halkán.

“Te csak menj haza, én még itt maradok.”

“De miért?”

“Ezt te nem érted, Sahid.”

“Hogy is érthetném, ha apa nem magyarázza meg? Miféle titka van apának?”

“Sahid, te most hazamégy egyedül. Ne törődj az én dolgommal.” – mondja apa, s közben barátságosan megveregeti a vállamat.

Újra felmegy a mecsetbe. Össze vagyok zavarodva. Tudom, nincs értelme, hogy apát megpróbáljam hazatérésre bírni. Valami biztosan bántja, hogy inkább a mecsetbe költözött. Én nem tudom meggyőzni őt. Hajlíthatatlan természet, tudja, mit tesz és erős egyéniség.

Az esti ima után haza is megyek. Anya sűgva kérdezi, megtaláltam-e apát. Megígértetem vele, hogy nem ijed meg és nem túlozza el a dolgot. Miután beleegyeznek a feltételeimbe, megmondom, hol van most apa. Anyának tátva marad a szája.

“Vacsoráztál már?” – kérdezi.

Nemet intek. Anya szed nekem rizst. A konyha sarkában eszem. Nővéreim és bátyáim közül egy sincs itt. Ők a nagyszobában csevegnek.

Anya rizst, húst és zöldségeket mer az ételhordóba. A teli ételhordót felém nyújtja. Nem szólok.

“Ezt vidd el az apádnak.”

Most sem szólok. Úgy érzem, az étel a torkomon akadt. Anya bemegy a szobájába. Kisvártatva visszajön. Apa tiszta ruháját, két szűnyogűző spirált és egy doboz gyufát csomagolt újságpapírba. Odateszi az ételhordó mellé.

Nem ellenkezhetek, újabb kötelesség vár rám. Apa a mecsetben akar aludni, nem hiszem, hogy lebeszélhetem róla. Az esti szélben megint beindítom a motort, ráülök a motorkerékpárra és a mecset leié indulok.

A mecset lágyan hintázó petróleumlámpájának fényében látom, hogy apa eszik. Nem használják a villanyt. Úgy látom, nincs túl jó étvágya. Megértem, hogy egyedül akar maradni.

“Apa hazajön holnap reggel.” – mondom halkán.

“Minek?”

“Anya azt mondta, hogy holnap reggel a testvéreim mind elutaznak. Kuala Lumpurban, Ipohban vagy Dzsohor Baruban fejezik be a szabadságukat, szétszélednek, mielőtt hazamennének.” – felelem.

Apa nem szól semmit. Rövidesen én is elindulok, magára hagyom apát a mecsetben.

Ezen az éjjelen alig tudom lehunyni a szemem. Mindig apa jár az eszemben. Csak négy napja, hogy a testvéreim hazajöttek a rizsföld szélén álló házba. Holnap elutaznak. Apa és anya teljesen egyedül marad a házban, amikor majd az én szünidőmnek is vége.

Aztán nagy nehezen mégis elalszom. Csak a müezzin szélesen áradó, hajnali hívó énekére riadok fel. Testvéreim nagy zajjal ösztökélik gyerekeiket, siessenek, készüljenek.

Gyorsan felkelek és lemegyek a kúthoz. Fürdés után elmondom a kötelező reggeli imát a házban. Megint nyugtalan vagyok.

Mi lesz, ha apa ma reggel sem jön haza? Mit fognak szólni a testvéreim, ha apa nem búcsúzik el tőlük?

Apa csak akkor kerül elő, amikor már mindenki kijött a házból és az udvaron áll. Kilenc különböző formájú, színű és márkájú autó áll összevissza az udvaron. Tizenegy autó lenne, ha bátyáim, akik Kota Kinabalu és Kucsingban dolgoznak, szintén autón jöttek volna.

Anyától búcsúznak. Utána tőlem köszönnek el. Anya nagyon szomorú, de azért mosolyog. Tudom, hogy igyekszik a szomorúságát eltitkolni.

Nem szólok semmit, amikor apa a házhoz felvezető kőlépcső széléhez lép. Helyet adok neki, hogy kényelmesen anya mellé állhasson. Nővéreim és bátyáim elbúcsúznak apától. Apa alig fog kezet velük.

“Apa, anya, mikor jönnek hozzánk?” – kérdezi legidősebb bátyám.

Apa hallgat.

“Jöjjenek mihozzánk!” – mondja második nővérem. Apa anya arcára pillant. Anya mosolyogva bólint. Úgy látszik, anya megígérte, hogy minden gyerekéhez el fognak menni. Csak apa hallgat még mindig.

“Van valami mondanivalója apának számunkra?” – kérdezi legidősebb bátyám barátságos mosollyal.

“Van” – feleli apa nyíltan.

Köszoborrá válok. Minden testvérem apa arcát lesi. Apa nagyon komoly. Szemrebbenés nélkül várjuk apa mondanivalóját.

“Régen, amikor kicsik voltatok, a pálmalevél erével vertelek el benneteket, ha nem mentetek el a Korán-leckére és nem imádkoztatok. Most rajtatok lenne a sor, hogy a magatok okosabb módján kövessétek a magasabb tudás útját. Rá kellene nevelnetek az unokáimat, hogy járjanak Korán-leckére és ne mulasszák el az imát. Mióta itt vagytok, ebben a házban a rizsföld szélén, egyikőtöket sem láttam az imaszőnyegre térdelni. Az unokáimat sem, és úgy hallom, még nem tudják a Koránt olvasni, pedig már majd mind középiskolába jár. Egyetlen Bizmillaht vagy más imát nem hallottam tőlük. Mind fel tudtok vágni, de a lelketek üres. Engem és anyátokat nagyon elszomorít, hogy ha majd az Égben számonkérjük tőlünk, hogyan fogunk válaszolni, miért üres a gyerekeink és unokáink lelke, amikor mindenféle világi luxusban élnek” – mondja apa halkán, de határozottan.

Bátyáim és nővéreim szája tátva marad. Anya lemondóan mosolyog. Én fapofát vágok. Kis idő múlva mind beszáll az autójába és követi a maga úticélját. Apa felém és anya felé pillant. Mindketten zavarban vagyunk. Apa megfogja az ételhordót és a ruhacsomagot, amit az imént a lépcső szélére tett. “Isten nevében” – mondja és jobb lábával fellép a házba vezető első lépcsőfokra. A ház a rizsföld szélén csalódást hozott neki. Néhány perc múlva anya követi apát.

Én meg csak kiülök a padra, a rambutan-fa alá. Talán apa már régóta tervezte, hogy összehívja egyszerre minden gyerekét, menyét, vejét és unokáját ide a házba. Lehet, hogy már régóta benne volt, csak mostanáig leplezte elégedetlenségét gyerekei, menyei, vejei és unokái

életvitele miatt. Ha apa kívánsága teljesül, mire legközelebb megint összegyűlünk itt a rizsföld melletti házban, akkorra életükben létrejön a változás, talán jobban az Úr felé fordulnak e világon és a túlvilágon. Talán addigra apát már magához veszi az Úr? Nem sokkal utána talán anya is követni fogja? És, ki tudja, talán én leszek az egyedüli lakója ennek a szépséges emeletes háznak a rizsföld szélén?

Zaharah Nawawi:

A gödör

Egy ilyen nagy és szép parkban általában tó is van. A tó kék vize átlátszó. Fák is vannak – kicsik és nagyok, sok virággal vagy kevéssel. És még egy gödör is akad. Ez a bizonyos gödör a mempari-fa lombja alatt található. Nem messze a mempari-fától áll egy temonek-fa és egy memali-fa.

A parkban még több a dzselawi-fa. Viszont sem a dzselawi-fa, sem a temonek-fa, de még a memali-fa környékén sincs gödör. A kangsza-fák vagy a szetoj-fák vagy a többi ezer fa lombja alatt sincs semmi, csupán az erős, egészséges fű teríti be zöld takaróval az anyaföldet.

Miért csak a mempari-fa alatt van gödör? Még soha senkinek nem jutott eszébe, hogy foglalkozzon ezzel a jelentéktelen kis kérdéssel.

Elképzелhető, hogy azért, mert a mempari-fa varázserővel rendelkezik? A hely a tótól egy kőhajításnyira található. A gödröt a fa törzséhez egész közel ásták, nem többre, mint két lábnyira, a földből kitüremkedő és szerteágazó gyökerek között. A másik oldalon egy sövény sor választja el a park többi részétől. Ezek a sűrű bokrok legalább két láb szélesek és körülbelül négy láb magasak, s szintén a mempari-fa sűrű lombja alatt húzódnak meg.

Az egész semmiben sem különbözik a park többi pihenésre alkalmas részétől, ahol a fáradt és törődött városi ember felüdülhet. Található itt egy kőpad is, olyan, mintha fából lenne, egy fatörzset mintázó beton szeméttartó, valamint egy nélkülözhetetlen autótűt, hogy a városi ember pihenését e helyen úgy megkönnyítsék, hogy még csak az autóból se kelljen kiszállnia..

Hogy ez a mempari-fa mennyi mindent látott már! Hiszen ki tudná megmondani, hány autó parkol az árnyékában a sövény túloldalán minden nap reggeltől estig! Ha a mempari-fa mesélni tudna, biztos, hogy a Jó Oszmán bácsi történetével kezdené. Ez alatt a fa alatt szokott ugyanis a Jó Oszmán bácsi üldögelni és ő szokta a gödröt rendben tartani.

A Jó Oszmán bácsi név persze nem az igazi neve. Oszmán bin Ahmadnak hívják. Az Angszana Park sok-sok munkása között három Oszmán bácsi van. Az egyik a Sovány Oszmán, a másik a Sánta Oszmán. A Jó Oszmán azért kapta ezt a jelzöt, mert nagyon jó híre van. Senki sem kelhet versenyre vele.

Nincs, aki ne tudná tanúsítani vagy ne látná Oszmán bácsi jó természetét. Nyugodt. Nem pletykál. Szorgalmasan dolgozik, nem nézi az időt. Amíg a többiek pihennek ebédidő alatt, ő nem hagyja abba a munkát. Amíg a kollégák beszélgetnek, Oszmán bácsi tevékenykedik. Amíg a többi dolgozó ebéd után szundít egyet, Oszmán bácsi serénykedik.

Oszmán bácsi és a munka elválaszthatatlanok egymástól. Ha az északi részen befejezte a fák metszését, akkor a déli részen folytatja. Ha befejezte a déli oldalon, a keleti részbe megy. Ha a keleti negyedben is megmetszett minden fát, akkor a nyugati rész kerül sorra. Ha a lehullott száraz leveleket felszedte, akkor söpör. A száraz levelek összeszedése nincs időhöz kötve. Összegyűjti a szemetet, amit a varjak kiemeltek a szeméttartóból és mindenfelé elhullajtottak.

Tény, hogy az Angszana Park minden alkalmazottja, a legmagasabb beosztásútól a legalacsonyabbig tudja, hogy Oszmán bácsi szereti a munkáját. Bármire is kéri, Oszmán bácsi sosem utasítja vissza. Mindent gyorsan és ügyesen elvégez.

Sajnos azonban a jószerecse eddig még nem szegődött mellé. Akárhányszor javasolták a "Kiemelkedő Szolgálat" kitüntetésre, a neve mindig kimaradt a jutalmazottak listájából.

"Még nem jött el a kitüntetés ideje, Oszmán bácsi" – veregeti meg a vállát együttérzőn Hasszán, a munkafelügyelő.

"Nem tesz semmit. Számomra máshol van az ellenszolgáltatás" – válaszolja Oszmán bácsi könnyedén.

"Így van. Oszmán bácsi rendszeresen meg lesz jutalmazva, minden évben. Mennyi van már, Oszmán bácsi?" – Arif előbb Oszmán bácsira néz, majd Hasszánra.

"Tíz" – hajtja le a fejét Oszmán bácsi.

"Minden évben?" – néz Hasszán Arifra, majd Oszmán bácsira.

"Minden évben egy" – bólint Oszmán bácsi. – "Négy fiú, hat lány" – teszi hozzá. – "Ej, dehogyan, hat fiú, négy lány."

"Minden évben egy" – ismétli meg Arif, miközben kinyújtott mutatóujjával ad nyomatékot minden szónak. – "Oszmán bácsi ügyes. Nekem még nem adatott jutalom. Már öt éve, hogy nős vagyok, de még sehol semmi. Mi a titka, Oszmán bácsi?" – néz Arif a férfi arcába, aki vele egyidős, de nála szerencsésebb.

"Szorgalmasnak kell lenni, és ..." – Oszmán bácsi nem folytatja.

"És mit?" – türelmetlenkedik Arif.

"Szorgalom. Ez minden titok." – Oszmán bácsi keményen Hasszán arcába néz. Az nevetésben tör ki.

"Úgy látszik, Oszmán bácsi nem csak ezt a kertet műveli szorgalmasan, hanem azt is." – mondja Arif széles mosollyal. Hasszán élvezettel vigyorog.

"Éjjel-nappal szorgalmas" – ismétli a szavakat, most már ugyancsak egyértelműen.

Oszmán bácsi sosem szeszélyeskedik, ha dolgozik, nem lesi az óra mutatóját, nem számolja sem az izzadságcseppeket, sem a kapott filléreket.

Ezzel a munkaerővel mindenki életét megkönnyíti. Minden munkára buzdító beszédben megemlíti őt, mint követendő példát. Mert még ha Oszmán bácsit valami rejtélyes okból eddig nem is léptették elő, a szavaiban ott az igazság. Főnökei értékelik is Oszmán bácsit, és néha teljesítik apró kívánságait.

Oszmán bácsi legutóbb az egyik unokaöccsét ajánlotta itteni állásba. Ennek a kívánságának sem volt semmi akadálya.

Így az egyik nem túl meleg reggelen Oszmán bácsi egy fiú kíséretében tűnik fel. A fiú biceg és a négy kereke sincs ki egészen, egy gyerekkori lázroham következtében.

"Nicsak, Oszmán bácsi új embert hoz" – figyelni őket Mutu a távolból. Kezében a söprűnyél majd olyan hosszú, mint ő maga.

"Indonézt?" – csatlakozik hozzá Yamin.

"Már hogy lenne indonéz. Nem tűnik idegennek, idevalósinak kell lennie" – tételezi fel Arif.

"Könnyű Oszmán bácsinak. Amit kér, a főnökök teljesítik" Mutu elejti a seprűnyelet, az Yamin lábára esik. Yamin belerúg.

"Mi is lehetnénk olyanok, mint Oszmán bácsi, ha keményen dolgoznánk, és sem az idő, sem a fizetés nem érdekelne" – mondja Arif és tépkedni kezdi a folyondárt a sövényről. – "Így van. Mi, főleg Mutu, kevesebbet dolgozunk és túlórapénzt követelünk. Egy évben huszonnyolc napig vagyunk betegek. A feleségünk évente kétszer szül. A nagymamánk már háromszor meghalt. Hol van bennünk annyi buzgalom, mint Oszmán bácsiban? Oszmán bácsi a húsz év alatt, amióta itt dolgozik, egyszer sem kért szabadságot. Mióta megnősült, tíz gyereke született. De én csöppet sem vagyok mérges vagy irigy rá." – Arif megvédi Oszmán bácsi példátlan jellemét. A dicséret bizonyára helyénvaló is egy ilyen kiemelkedő egyén szájából.

"Ne sértegesd te engem! Hol szült a feleségem kétszer egy évben, és mikor halt meg a nagyanyám háromszor?!" – mereszi nagyra a szemét a megsértett Mutu.

"Ne haragudj, Mutu. Mindig nekem telefonálsz, hogy adjam át az üzenetet. Ezért tudom, hogy a nagyanyád háromszor halt meg. Évente vagy két évente megkérsz, hogy beszéljek a főnökkel, hogy sürgősen szabadságot kell kérned, mert meghalt a nagymamád. Nem én vagyok az üzenetátadó, Mutu?"

"Arif, Arif" – Mutu szégyenli a dolgot és bűnösnek érzi magát, Arifhoz közeledik, hogy mindjárt megfojtsa. - "Te ne keltsd rossz híremet! Vigyázz, nehogy egy fekete nejlonszákban találjanak meg húsz darabra vágva!" – dühében egész elfeketedik.

Oszmán bácsi és a fiú érkezése azonban lecsendesíti Mutu dühét.

"Oszmán bácsi" – köszönti Arif tisztelettel. Yamin.

"Itt az új ember, Yuszuf" – mondja Oszmán bácsi bemutatásképp.

"Ez az én Uzu bácsim" – Yuszuf szemmel látható büszkeséggel ejti ki a nevet, amin a bácsikáját szereti szólítani. Ez a név egy olyan kedves emberé, aki hajlandó neki munkát szerezni a parkban.

"Igen, az unokaöcsém" – bólint Oszmán bácsi.

"Biztosan éppen olyan szorgalmas, mint a nagybátyja" – tételezi fel Yamin.

"Annak kell lennie" – néz Oszmán bácsi Yuszufra.

Yuszuf erre rávigyorog, kimutatva össze-vissza nőtt fogait. Mutu, Arif és Yamin külön-külön már mind rájött, hogy a fiú kissé félnótás. Hiszen ide csak az jön dolgozni, aki nem járt iskolába,

mint ők, vagy olyan szerencsétlen, mint Yuszuf. Még a gyári munkásnak is legalább négy elemije kell, hogy legyen, gondolja lemondóan Yamin.

“Már bejelentkeztél a munkafelvételnél?” – kezd Arif könnyed társalgásba.

“Igen” – bólint Yuszuf.

“Gyere, fogd ezt az ollót, és vágd le a hosszú ágakat a sövény bokrairól” – nyomja Yuszuf kezébe az ollót Mutu. – “Vagy söpörd össze a levágott ágakat a fűvön” – és nyújtja neki a söprút is.

“Nem” – húzza el Yuszuf kezét Oszmán bácsi. – “A következő egy-két nap én fogom betanítani Yuszufot, az ő módján. Holnap, ha már megtanulta, majd maga végzi a dolgát.”

“Ki rendelkezett így?” – pislog Mutu Yaminra.

“Hasszán úr” – jelenti ki Oszmán bácsi ellentmondást nem törő hangon, és Yamin is jobbnak látja visszavonulni a társaságból.

Oszmán bácsi első feladata nem több: meg kell tanítania Yuszuffal a fák nevét. Tudja, bár Yuszufnak nehezebb és lassúbb a felfogása, mint a teljesen normális embereké, de a fák neveit azért meg tudja majd jegyezni.

“Ez a ketapang-fa” – fogja meg a fa törzsét Oszmán bácsi és felnéz a lombokra.

“Milyen fa, Yuszuf?”

“Ketapang-fa.”

“Jól van. Ez itt a dzselawi ketapang-fa. Ismételd...”

“Dzselawi ketapang.”

Oszmán bácsi vár egy kicsit. Arra vár, hogy Yuszuf megkérdezze, mi a különbség a ketapang- és a dzselawi ketapang-fa között. Tíz másodperc alatt egyetlen kérdés sem hangzik el. Talán Yuszuf nem kíváncsi rá. Oszmán bácsi még örül is neki, mert maga sem tudja pontosan, mi a különbség. Nézi a két fára, amelyek csak a nevükben különböznek, egyébként olyan egyformák, mint az ikrek.

“Ez itt, Oszmán bácsi?” – töri meg a csendet váratlanul Yuszuf.

“Ó, ó” – Oszmán bácsi összerezzen. – “Mempari-fa” – válaszolja.

“Mempari-fa?”

“Igen.”

Yuszuf odamegy a nagy fához, melynek gazdagon szétfutó ágai sűrű lombot alkotnak. Vizsgálgatja a fát csúcsától tövéig. Oszmán bácsi szó nélkül figyel a fiút.

“Oszmán bácsi, jó árnyéka van ennek a fának. Jól lehet hűsölni alatta.”

“Az biztos. De te nem hűsölhetsz alatta.”

“Miért nem?”

“Mert te ide dolgozni jössz, nem pedig hűsölni. Majd még elbocsátanak.”

A figyelmeztetés megijeszti Yuszufot, el is hallgattatja. Fejét lehajtja és a földet bámulja. Az jár a fejében, hogy mi történik, ha elveszti az állását.

“Ez a kangsza-fa, az a memali-fa, amott a temonek-fa. A sor végén az a meribut-fa. Mögöttük azt “erdő lángjának” nevezik.

“Sose hallottam ezeket a neveket”

“Ezek a fák általában az erdőben találhatók. Amiket itt láatsz, ezeket azért ültették ide és nevelték fel, hogy az olyan tudatlan emberek, mint te, megismerjék őket.”

Yuszuf behúzza a nyakát. Butának és alacsonyabb rendűnek érzi magát apja öccse mellett.

A nagy fákkal való ismerkedés után a virágzó bokrok kerülnek sorra, ezeket mától Yuszuf fogja gondozni.

Az olyan közönséges virágokat, amik minden parkban és kertben megteremnek, mint a hibiszkusz, a bugenvília, az ixora, a jázmin, a rózsza, a kakastaréj vagy a kanna – még Yuszuf is ismeri.

A nap magasan áll az égen. Az első lecke a fák nevéből véget ért. Oszmán bácsi elmagyarázza Yuszufnak, hogy hol vehet magának ebédet a parkon kívül.

“Utána ott pihenhetsz az ebédidő végéig Mutuval, Ariffal és Yaminnal” – mutat egy oldalfal nélküli, tetővel ellátott faalkotmányra a park közepén, ami a hirtelen esők ellen is menedékkül szolgál. – “A fiúk itt hevernek le délben, még alszanak is egy nagyot. Te is alhatsz, ha akarsz.”

“És Uzu bácsi?”

“Én befejezem a munkát, amit reggel nem végeztem el.”

“Uzu bácsi is pihenjen délben.”

“Itt mindenki ismer engem, a felügyelőtől a legutolsó napszámosig. Én sosem ülök le délben, az árnyékban alvásról pedig szó sem lehet.”

Yuszuf nem szól. Zavarban van, nem tudja, mit mondjon. Az az igazság, hogy a tagjai fáradtak, a szeme lecsukódik.

Csendben elbiceg a bódé felé, amit Uzu bácsi mutatott neki.

“Yuszuf!” Yuszuf visszamegy.

“Te, nehogy leskelődj, hogy mi van a parkoló autókban!” – figyelmezteti Oszmán bácsi.

“Hol vannak az autók, Oszmán bácsi?”

“Mindenfelé parkolnak” – mutat körbe Oszmán bácsi.

“Dehogyan nézek én oda, Oszmán bácsi.”

“Ha a bódéban vagy, nézegethetsz. Ha lefekszel, csak pihenj. Ha alszol, csak aludj. De ne leskelődj, nehogy még szégyent hozzrám.”

Yuszuf el nem tudja képzelni, mi az ördögöt csinálhatnak az emberek az autóban ebben a hőségben. Mi folyhat ott, hogy Oszmán bácsi így megtiltja neki a leskelődést. Ez persze csak még inkább felkelti az érdeklődését. Eltökélt szándéka, hogy megszegi Oszmán bácsi tilalmát. Amint alkalom adódik, ő bizony leskelődni fog. Most azonban megadóan bólint. Gyorsan a bódé felé indul, hogy mielőbb megszeghesse Oszmán bácsi tilalmát. Odaérve felszalad a lépcsőn és leül a padlóra. Akkor veszi csak észre, hogy rajta kívül egy árva lélek sincs ott. Se nem fekszik, se nem alszik itt senki. Yamin nincs itt, Mutu sem és Arif sem. Yuszuf türelemmel vár.

Letet, hogy még ebédelnek, gondolja.

Már majdnem egy órája ül Yuszuf egymagában, és úgy érzi, hogy legalább három napja vár. Megpróbál belesni az egyik autóba Oszmán bácsi tilalma ellenére, de az autó tetején kívül mást nem lát. Ezek az autók ebédidő tájt jelennek meg és úgy látszik, senki nem ül bennük. Yuszuf a fejét csóválja. Hogy mi tilos ezen?

Ezután szemügyre veszi a környezetét, miközben a nyakát nyújtogatja, hátha jönnek már a többiek.

Yuszuf szeme megakad a nagy mempari-fán. Alatta, az árnyékban parkol egy üres autó. Az autót a fától csak a teabokorsövény választja el, az is alig magasabb Yuszufnál. Yuszufnak eszébe jutott, hogy ez alatt a fa alatt látott az imént egy gödröt, aminek az alján volt valamennyi víz.

Yuszuf ismét felnéz a mempari-fára, aminek a nevét ma tanulta meg. Hirtelen meglátja, hogy valaki a fa lombjában rejtőzködik és a sövény túloldalán parkoló autó felé tekintget. Yuszuf most aztán utánajár, hogy mit néz az az ember!

Gyorsan belebújik a strandpapucsába és leszalad a bódéból. Meg akarja keresni Oszmán bácsit, hogy beszámoljon neki, mit látott. Ahogy fut, sánta lábai dobbanását ötven-hatvan méterre hallani. Hangja is messzire elhallatszik, amint hívja Oszmán bácsit.

A mempari-fa alá érve, ott találja Oszmán bácsit a gödör mellett ülve. Kavicsokat rakosgat a gödör aljára,

“Mit csinál, Uzu bácsi?” – lepődik meg Yuszuf. Az előbb nem látta Oszmán bácsit a gödörrel foglalatostkodni. Honnan került ide ilyen hamar?

“Itt iszik a sok patkány, madár, mókus, macska, gyík, a park összes kis állata.”

“Van itt egy nagy tó is, tiszta vizű, hús, Oszmán bácsi.” “Nem minden szomjas állat jut el a tóig. Ezek itt oltják a szomjukat.”

“De, Uzu bácsi...”

“Ez csak egy kis jótétemény. Mi rossz van abban, ha állatok használják ezt a kis vízgyűjtőt?”

“Az előbb, Uzu bácsi...”

“Nézd, feltöltöm vízzel. Figyeld meg, mindjárt jönnek a madarak inni.”

“Az előbb, Uzu bácsi...”

“Minél több ivóhelyük van, annál jobb, nem lesz ellenségeskedés.”

“Uzu bácsi, nézze meg, van valaki a fán és leskelődik” – húzza Yuszuf Oszmán bácsi kezét, hogy álljon fel és nézzen fel a fára.

“Kicsoda? Miféle alak?” – néz fel Oszmán bácsi. – “Ne beszélj butaságokat, Yuszuf. Hol lenne itt valaki, a fán? Én itt vagyok a fa alatt már régóta, javítgatom a gödröt, hogy ment volna föl valaki. Jól van na, menj vissza a bódéhoz aludni.” – Oszmán bácsi a homlokát ráncolja és nem hiszi el, amit Yuszuf állít.

“Ne nézz fel. Menj aludni. Két órákor kezdődik megint a munka.”

Yuszuf engedelmeskedik. De az esze továbbra is ezen a rejtélyen jár, meg akarja fejteni. Tényleg nem volt senki a fán az előbb? Lehet, hogy csak elbújt a sűrű lomb között, morfondírozik.

Munkatársai lassan előkerülnek. Mutu félmeztelen, Yamin csak egy atlétatrikót visel, Arif pedig kigombolt inggel érkezik.

Yuszuf nagy izgalommal meséli nekik: látott valakit a fán leskelődni.

“Igazat mond?” – Mutu kétségbe vonja Yuszuf állítását. Bár Yuszufon látszik, hogy nincs ki a négy kereke, de azért nem teljesen hülye. A látása, hallása, beszéde tökéletes. Csak a lába sánta és a tanulásban nem tudta a bonyolultabb dolgokat felfogni.

“Menjünk, nézzük meg” – javasolja Yamin. Különválnak és négy irányból közelítik meg a fát. Óvatosan, zaj és hang nélkül közelednek, hogy aki a fán van, gyanút ne fogjon. Arif érkezik elsőnek a varázshatalmú fa alá. Felneéz. Utána Yamin. És Mutu. Mind felneéznek. Végül Yuszuf is odaér. Ő lassabban jut mindenhova, mert a nyomorék lába akadályozza a gyors haladásban.

Mind a négyen felfelé nyújtogatják a nyakukat és szemükkel a sűrű lombot pásztázzák. Mohó szemük megakad egy emberi alakon: erősen kapaszkodik egy ágba. Feje ide-oda mozog, ahogy a sövény túloldalán álló autó ablakán próbál benézni.

“Uzu bácsi!” – kiált fel Yuszuf. Yamin, Mutu, Aríf megugrik ijedtében. A madarak elillannak a legfelső ágakról. És a férfi, aki teljesen elmerült a látnivaló élvezetében, aminek munka ürügyén minden ebédidőben tanúja lehet, majd frászt kap.

Elengedi az ágat. Nehéz teste meginog, elveszíti egyensúlyát. Leesik. Reccsenések. Roppanások. Pontosan a vízzel teli gödörbe esik. Az általa oly nagy gonddal karbantartott gödörből ráfröcsköl a sár és bepiszkolja a ruháját, arcát. Na meg a jó hírét.

Yuszuf odamegy Oszmán bácsihoz, aki cuppog a szájával és fájó derekát tapogatja. Segít neki kimászni a gödörből.

Arif, Mutu, Yamin köszoborrá dermedt. Szálfa-egyenesen állnak, mint megannyi síremlék. Zavarodottak, mintha fejbeverték volna őket, vagy mintha rossz álmot láttak volna, pedig ilyet még a legvadabb álmukban sem mertek volna elképzelni.

Shahnon Ahmad:

Ha Anya az égbe jut

Ha már úgy van, ahogy mondod, öcsém, nagyon jól van. Ugyanakkor nem könnyű dolog. Sem így, sem úgy.

Nem könnyű felmenni a legyalult lépcsőn. Aki fent van, lecsúszhat rajta és magával ráncsolhatja az alatta jövőt. Elejthetik Anyát.

Akkor hordágyat is kéne csinálni. Persze azt is óvatosan kell vinni! Egyre jobban benne vagyunk az esős évszakban. A rizsföldek között vezető felmagasított utak itt-ott beomlottak. Olykor akár két kartávolságnyi utat is elmos az eső. Anyát biztos nagyon elfárasztaná, ha házunktól a főútig hordágyon vinnék. A főúton meg bérkocsira kellene várnia.

Aztán meg, öcsém, te és a rokonaink mind a faluban laktok, nem maradhattok vele a kórházban. Mindnyájatoknak haza kell térni. Már hogy lehetne anyánkat egyedül ott hagyni?

Kérdezd csak meg őt, ha tud beszélni! Biztos, hogy ő sem akar menni.

A rokonokat is kérdezd meg, biztos, hogy azok sem helyeslik az ötletet.

Bizony, jól mondod, öcsém. Ha élete hosszúra van szánva, akkor Anya otthon is meggyógyul. Ha rövide, akkor majd otthon hal meg.

Bízzuk csak a Jóistenre.

Akármi történik, beszélj meg az emberekkel. Meg kell beszélni, mi a kötelességünk. Kérd ki a rokonaink véleményét. Ha azt mondják, ne vidd a kórházba, hát ne vidd. Ha azt mondják, add be neki Kenali apó gyökér-orvosságát, add be. Ha egyszer nem használt, add be újra. Ha kétszerre sem használt, azért add be megint.

Nem tudom, miért nem bízol Kenali apóban. Ha három-négyszer is beadtad az orvosságot és Anya állapota mégsem javult, mondd meg. Mondd meg egyenesen Kenali apónak. Tud ő annál többet is! Kérd ki a tanácsát. Ha azt javasolja, hogy menj el a Nagy Udeng Batant bomoh-ért (1), menj el érte. Ha azt mondja, hogy hozd el Useng Kapak Apit, hozd el. Ha Wahab egyházi tanítót javasolja, akkor azt hívd el. Ha Kenali apó Saad Cik Awang Teh bomoh-t véli megfelelőnek Durian Burungból, hát akkor őérte menj, még ha Durian Burung mégoly messze is van. Kérd meg Kaszenget, hogy segítsen. Megkérheted Kitalt is és Awang Dollaht is.

Ha mindez mégsem használna, kezd el a Yaszin (2) olvasását. De az orvosságokat azért még ne dobd el. Állandóan legyen friss víz a kókuszdióhéjban Anya fejénél, hogy bármikor lehessen az ajkára csepegtetni belőle egy bétellel segítségével. A megrágott bételdiót dobd ki mindig. Valahányszor új bomoh-t hívsz, tegyél új füstölőt. A vizet is cseréld ki a kókuszdióhéjban. Friss bételleveleket se felejts el odakészíteni... És az adományokról is gondoskodj. Ne hagyd, hogy az

élelem kifogyjon a konyhában! Sok látogató jön majd beteg anyánkhoz. Mindig legyen készen kávé. Kérd meg Lehát, hogy segítsen sütni és a rizst lehántolni. Sose fogyjon ki a rizs. Ha nem lenne elég, kérd meg Kiaht, Awang Dollah feleségét, hogy szárítson újabb adagot a napon. Ő le is hántolhatja. Készítsetek vagy két szakajtó aprósüteményt. Vigyetek haza három-négy nagy dohánylevelet és vagy húsz-harminc cigarettát. Awang Dollah tud segíteni a dohány kiválogatásában. Kiah ügyelhet a rizs és a húsételek elkészítésére. Vegyél hozzá tíz font kitekert nyakú szardíniát is és tíz font szárított halat. Legyen belőlük mindig a polcon. A kávéra Leha ügyelhet. Ha a pénz nem elég, adj el fél mázsa-egy mázsa rizst. Ha akkor sem elég, add el a bivalyborjút, azt, amelyiknek lefelé áll a szarva. Annál is inkább, mert az Anya bivalya. Anya szedte neki a füvet. Anya vitte őt a kis öbölbe itatni. Anya fedte be az istállóját pálmalevéllal. Hogy rövid legyek, olyan jól lásd el a rokonokat, mint ahogy beteg anvánkról gondoskodunk.

Minden így legyen, öcsém. Mielőtt apánk eltávozott, mindig olyasmit kért enni, ami esős évszakban nem terem. Te talán már elfelejtetted. Ha anyánk sziámi dinnyét kér, Uzun segíthet, ő gyakran jár Hadyaiban. Vehet Padang Besarban vagy Kokdiangban. Ha Anyánknak édes pálmagyümölcsre támad étvágya, fordulj Ya Csenhez. Ya Csen még biztosan jár az erdőbe papagájt fogni. Ha Anyánk mekkai vizet óhajtana, nézz szét, ki jött éppen a Szentföldről. Kérj egy-két cseppet. De ha Anya Mekkában kívánna meghalni, mondd meg neki kerek perccel, hogy arra nem telik. Anya biztosan megérti. Hogy rövid legyek, teljesítsd Anya minden kívánságát, amennyiben lehetséges. Ha úgy van megírva, hogy Anya élete rövid lesz, akkor hagyd őt békében meghalni. Nehogy később panaszkodjon a menyországban.

Öcsém!

Vigyázz nagyon anyánkra.

Öcsém.

Nagyon vigyázz anyánkra. Úgy vigyázz rá, mint ahogy a falunkra vigyázunk. Ha például rólam kérdez, a feleségemről vagy a gyerekeimről, mondd meg, hogy nem tudunk hazajönni. Nincs pénzünk. Nagyon drága az útiköltség. Anya biztosan megérti.

Öcsém.

Ha a csepegtetett friss víz vagy a bételdió már nem használ, kezdjétek el a Yaszint olvasni. Ne vesztegesd az időt. Kérd meg Hamad imámot, hogy kezdje el a Bismillaht (3). Ha egy Korán-fejezetnek vége, kezdjétek új versbe!

Ebben Lebai Dzsab a mecsetből tud segíteni. Ha befejezte az olvasást, mondjatok új imát. Ne hagyd, hogy a Koránt körbeadják. Aki újonnan érkezett, jöjjön a szobába, ahol Anya fekszik. A Yaszint Anya fejénél, a jobb oldalon olvassátok.

Öcsém, ne mozdulj Anya mellől. Ül a feje mellett bal oldalon. Mindig csepegtess friss vizet Anya ajkára a bétellevéllal. Mindig gondolj erre. Ne rohangálj a konyhába. Bíz másokra a konyhát. Léhára és Awang Dollah feleségére, Kiahra.

Ne nyisd ki Anya szobájában az ablakot. Miért ne hagynád mindig csukva? Anya úgy szereti. Már hogy tudhatnánk, hogy mi Allah akarata. Biztosan sok látogató jön hívatlanul is. Összevissza fecsegnek majd, nem lesz könnyű velük. Ha transzba esnek, csak megnehezítik Anya betegségét.

Ha mégis szólnának, hogy nyisd ki az ablakot, mondd, hogy Anya nem akarja. Mondjanak, amit akarnak. A mi anyánkról van szó.

Csak mi ketten vagyunk testvérek. Már apánk sincs. Hárman vagyunk, anyánk, te meg én. És az anyánk már öreg és beteg. Hát hadd haljon meg békében. Később majd együtt leszünk vele a menyországban.

Imádkozz, hogy Anya a menyországba kerüljön. Imádkozz, hogy Apa is, aki tavaly halt meg, a menyországba jusson. Anya és apa állandóan imádkozott. Egész életükben sosem feledkeztek meg az imáról. Soha nem szegtek meg egy böjtöt sem. Az egyházi adót is mindig befizették. Egyedül Mekkába nem jutottak el. De hát ez nem is kötelező az olyan pénzteleneknek, mint mi vagyunk. Csak annak kötelező, akinek telik rá. Apa soha nem tért le az Istenhez vezető útról. Sőt, apa valaha az átkozott hitetlenek felkoncolásában, lefejezésében, felaprításában is részt vett Bukit Szelambauban, Guar Csempadaktól nem messze. Anya úgyszintén. Jó, ő nem ment Bukit Szelambauba, de ő élesítette apa hosszú bozótvágó parangját. Ezt a szolgálatukat is Allahnak ajánlották fel. Anyánk és apánk ezidáig mindent megtett, ami egy jó muszlimnak a kötelessége. Csak Mekkát nem járták meg. Allah nagyhatalmú. Mi csak imádkozunk.

Öcsém.

Ne sírj. Bármit, csak ne sírj. Bátyád csak ezt az egyet kéri tőled. Nehéz, persze, hogy nehéz. Tavaly apa tért meg őseinkhez. Ha Allah úgy akarja, akkor most anya követi őt, hát engedd, hadd menjen. De ne sírj. A halál mindennapos dolog. Mi itt a földön mind a halál tudatában kezdjük az életet. Allah maga mondta a Koránban. Mi mind eleve a halálból jövünk.

Életre keltünk. Aztán meghalunk. Aztán újra, még ki tudja hányszor, új életre születünk. Ezek a létformák vezetnek minket lépésről-lépésre a csúcsig. Ha sírunk, az azt jelenti, szívesen megakadályoznánk Anyát, hogy egy lépéssel feljebb kerüljön.

Ő most a második alakjában van. Anya, én, te, az összes élő családtagunk, valamennyien még csak a második alakban vagyunk. Még két létforma van. Összesen négy van belőlük. Apánk szerencsés, mert ő már elérte a harmadik formát. Anya is, ha Allah úgy rendeli,

hamarosan eléri a harmadik létformát, itt hagy minket, akik továbbra is második megjelenési formánkban küszködünk. Mennyivel könnyebb anyának és apának!

Hadd menjen hát Anya a harmadik létformába békével. Ne sírj. Ne!

Sok teendőt kell még megbeszelnünk: a fehér lepel megvásárlását, a halotti öltözék tépését, a koporsó, az adományok, a halotti ima, a halotti tor, a sírásás, a holttest mosdatása, a deszkák gyalulása, az elhantoltért mondandó ima, a szantálpör (4), a holttest szállítása, a Korán olvasása a sírnál, a vendéglátás három nap és három este, a tizennégy nappal későbbi tor, a negyven és a száz nappal későbbi tor ügyét mind meg kell tárgyalnod, de nehogy anyánk mellett beszéljétek meg, abban a szobában, ahol fekszik. Szégyen lenne, ha anyánk meghallaná. Elszomorodna. Megkeseredne. Nehogy egy szó is a fülébe jusson! Máshol vitassátok meg a teendőket, ne a szobájában. Kérd ki a verandán Kenali apó, Lebai Dzsab, Hamad imám és mások véleményét, ők mindent tudnak a halottak ellátásáról. Becsüld meg Anya méretét, mielőtt megveszitek a fehér anyagot. Hagyjál rá egy rőföt a fejénél, egy rőföt a lábánál. Ha lehet, ne a hitetlenek boltjában vedd. Ha csak lehetséges, hagyjuk, hogy Anya tiszta és szent körülmények között lépjen át a harmadik létformába. Kerülj el minden tisztátalanságot.

A halotti ruha tépését bízd csak Awang Dollahra. A tépkedésben és hajtogatásban ő a legügyesebb. A rojtos szélének nem szabad kilógnia. Az anyag tépett széle egyenes legyen. De az anyag hasadásának a zaja nehogy behallatszon Anya szobájába! Ha meghallja, elszomorodik. A legjobb, ha a fehér leplet Awang Dollah házában tépik.

Vajon Mud bácsi elköltözött-e már a dombra, ahol erdőt akar irtani? Ha még a faluban van, akkor a koporsót teljes egészében bízd rá. Ha már nincs ott, akkor hívd Szanungot. Mud bácsi munkája finom és mesteri. Szanung durván és gyorsan dolgozik. Mud bácsi addig gyalulja a deszkát, amíg egész finom lesz a felülete. A deszkákat rendesen szögeli össze, hogy a fejet is megtartsák. Ezen kívül Mud bácsi ért hozzá, hogyan kell a ferde deszkákat összeilleszteni.

De ha nincs Mud bácsi, akkor hívd Szanungot. A munkáját azonban szemmel kell kíséred. Állj oda a bakja mellé, hogy rendesen dolgozzon. Ne hagyj, hogy felületesen gyalulja a deszkát, nehogy a szálkák kiálljanak belőle. A szögelése soha nem tart rendesen. Láttad, hogyan csinálta a néhai Lebar koporsóját is. Szálka itt, szálka ott. A deszkák olyan messze voltak egymástól, hogy a koporsó beillett volna varsának is a folyóban. Ha Szanungot kell hívnod, akkor nézz a körmére, nehogy a sírból a víz Anya koporsójába szivároгjon. Mondd meg neki pontosan, mekkora anyánk mérete. Milyen hosszú a sír. Milyen széles és milyen mély. Ha a sírban sok a talajvíz, mint apánk sírjában volt, akkor a koporsó tetején a deszkákat olyan szorosan kell összeilleszteni, mintha egy darabból lennének. Nehogy beszivároгjon a víz, még mielőtt a sírhalom elkészül. Ha egyszer elmondtad neki, nem elég, még néhányszor mondd el, mennyire fontos, hogy a koporsó deszkái jól illeszkedjenek.

Öcsém.

Ha valamiben nem vagy biztos, kérdezz meg másokat. Kérj Kenali apótól tanácsot.

A holttest fürdetését, a szantálpört, a halotti imát hagyd Hamad imámra. De másokat kell megkérned, hogy vágjanak banánfát, amire mosdatáskor Anya holttestét fektetitek. Két törzs elég lesz. Válasszatok radzsa-banánfát.

A lóp közelében sok banántó van, rengeteg fiatal törzssel. Két olyan törzset vágjatok ki, amelyik virágot is hozott, A radzsa-banán törzs belsejében nincs sok nedv. A két törzset

kösszéték össze jó erősen rami-kötéllal. Vagy szúrjátok át bambusszal, hogy jó szorosan együtt maradjanak. Egyik helyen Anya feje mellett tűzzéték össze, a másik helyen Anya lábánál. Hamad imám majd könnyebben tudja Anya fejét tartani.

A lépcső aljánál lévő vizesedényt vidd fel. Ebből könnyebb lesz a vizet meregetni. Apánk temetéséről nem maradt meg valamennyi szantálpör? Nézz csak szét a ruhásszekrényben.

A halotti imádságokat bízd Hamad imámra. Végül is ő az imám. Ő tudja, melyik ima mikorra való. Ha el akarja hívatni Kadzsa Batung faluból az egyházi embereket, hát hívd el őket. készítsd elő a pénzadományt, amit az embereknek kell adnod. A legjobb, ha ez az aprópénz nálad van. De ha épp mással vagy elfoglalva, Ya Csen is szétoszthatja. Vagy akár Uzun.

Időben gondoskodj aprópénzről. Váltss fel tíz ringgitet, elég lesz. Adjál egy-egy pénzecsét minden kisfiúnak, aki csak a mecset lépcsőjén ül...

A halotti ima felolvasása után adjál Hamad imámnak külön két ringgitet. Ezt a külön adományt titkolózva csúsztasd a kezébe. Mondd, hogy dohányra való. Az imám kelleni fogja magát, mintha nem akarná elfogadni, de te tegyél úgy, mintha leporolnád a ruhaujját, és a pénzt tedd az inge zsebébe. Utána állj odébb, hadd örüljön az imám a két ringgitnek.

Öcsém.

Mielőtt belefogsz mindezek megbeszélésébe, nézd meg, hogy van Anya. Készülj, olvasnod kell a Yaszint éjjel-nappal, ha az orvosság nem használ. Ha látod, hogy Anya nagyon kimerült, ha már nem tud beszélni, ha elkezd hörögni, és már semmi remény, menj ki a verandára, és kezdj hozzá az előkészületek megbeszéléshez.

Az emberek biztosan azt fogják mondani, hogy nem szép dolog előkészületeket tenni, mielőtt Anya örökre lecsukta volna a szemét. De ezt az emberek csak úgy mondják. Ugyan, mit beszélnek, öcsém. Mi nem akadályozhatjuk meg Anyát, hogy kövesse apánkat az Égbe. Tudod jól, egyikünk sem parancsolja neki, hogy kövesse apánkat. Mi csak a kötelességünket tesszük.

Ha Anya követi Apát, akkor köszönetét mondunk Allahnak, hogy sikerült nekik a harmadik létformába emelkedni. Elég baj, hogy mi még itt ragadtunk a második formában. Ha Anya nem követi Apát, mi akkor is köszönetet mondunk. Megköszönjük Allahnak, hogy Anya még élni akar, és keményen, fáradtsággal és verítékkal dolgozik tovább a falat rizsért – veled, öcsém – a faluban.

Hogy rövid legyek, mi megköszönjük, bármi legyen is Allah akarata. Ha Anyát elszólítják, mi hálával elengedjük. Ha nem szabad még távoznia, hálásan tartjuk itt magunk között.

A korai előkészületek nemcsak a mi dolgunkat, élőkét könnyítik meg, hanem haldokló anyánkat is.

Zavartalan útja lesz. Nem fog késlekedni. Ha szólítják, azonnal indulhat, semmi sem fogja hátráltatni. Rögtön útra kelhet, mert minden tökéletesen elő lesz készítve. Akár este, akár reggel szólítják, rögtön Munkar és Nakír (5) elé állhat. A számadás után Anya folytathatja útját.

Ha este szólítatják el, akkor még részt vett az esti imán.

Tán elvárod, hogy sokan jöjjenek látogatóba? De ki jönne már látogatóba a falubeli rokonainkon kívül. Mi nem sok embert ismerünk. Senkit sem ismerünk. Mi soha senkitől nem kértünk segítséget. Mások sem mertek tőlünk semmit se kérni. Már mit is adhatnánk mi mást az imádságon kívül. Mi semmit sem adtunk és semmit sem kértünk.

Mi nincstelenül élünk. Nem baj. És ha nincstelenül halunk is meg, az sem baj. Szegények vagyunk. De kötelességünknek eleget téve azért is köszönetet mondunk Allahnak, amiért szegények vagyunk.

Öcsém!

Amennyire tudod, könnyítsd meg Anyánk mielőbbi útrakelését.

Ami a sírásást illeti, várj vele, amíg Anya tényleg elhatározza, hogy követni akarja apát az Égbe. De akárhol is lesz a sír, legelőször a helyét kell gondosan kijelölnöd. A legjobb lesz Apa sírja közelében, a nagy szaga-fa alatt, nem messze a Kitól-erdő szélétől. Jelöld ki Anya sírhelyét egy karóval.

Miután Anya utolsót lélegzett, kérd meg Kaszenget és még három-négy embert, hogy segítsenek. A sírásás nem kíván olyan sok körültekintést, mint a holttest mosdatása vagy a koporsó elkészítése. Jó, ha a halotti ima végére a sír is elkészül. A mi falunkban nincs, aki ne tudna ásóval és földdel bánni. Ha öt-hat rizsföldet fel tudunk ásni, akkor egy hat láb mély sír nem okozhat gondot.

Azonban most ne a sírral törődj, előbb mást kell megbeszelnünk. Kaszengnek adj más feladatokat is. Ne ássatok fülkét a sír alján (6). A koporsót fogjuk használni. A szaga-fa alatt a talaj négy láb mélyen még nagyon nedves. És ha hat láb mélységben is talajvíz lesz? Ezért kell a koporsó deszkáit szorosan összeilleszteni, akkor a víz nem tud beszivárogni.

A holttest mosdatása és felöltöztetése után kérdezd meg Hamad imámot, melyik a kedvező időpont a lépcsőn történő leszállításhoz. Jó lesz, Öcsém, ha te is segítesz és a te válladon is nyugszik a koporsó, amíg leviszitek. Legyetek nagyon óvatosak, amikor a házunk lépcsőjén lementek. Ne úgy, mint tavaly apa koporsójával, az majdnem leesett! A legjobb lenne, ha előtte minden lépcsőfokot kicserélnél. És szerelj fel korlátot a jobb és a bal oldalon. A lépcsőfokokat rambai-ágakból faragd. Ne használj bambuszt, az túl sima. A korláthoz se vegyél bambuszt, sok rajta a csomó. Ezek néha hegyesek és megszúrhatják az emberek tenyerét. Használj csak rotang-nádat.

Hogy rövid legyek, amikor leviszitek a koporsót, nagyon vigyázzatok. Azzal a batiklepellel takard le, amivel apánk koporsóját ív letakartuk.

Most ne vigyétek Anya koporsóját a rizsföldek mellett, mint apáét. Most esős évszak van. Sok felmagasított út a földek között beomlott. Ezenkívül a koporsóvivők is elcsúszhatnak a sárban. A földek közötti utak egyébként is túl keskenyek ahhoz, hogy két ember elférjen rajtuk egymás mellett.

Válaszd inkább a domb alján vezető vadcsapást. Bár nagy kerülő, de biztonságos.

Meg kell nagyobbítanod a kapunkat, amelyik Awang Dollah telke mellett van. A mostani kapu túl kicsi, Anya koporsója nem fér ki rajta. Nem elég széles. Ha nehéz megnagyobbítani, emeld ki. Később majd csinálsz új kaput.

A Becsah Badung partja biztonságosabb, ha öt-hat lépcsőfokot vágsz a földbe. Ott a part tele van sárral, iszapos fűvel, ha a balszerencse úgy hozza, ott is megcsúszhatnak. Előbb azonban küldj ki két-három fiút, vizsgálják meg a vadcsapást, nincsen-e sok óriáshangya és vöröshangya arrafelé. Az a csapás elsősorban a vaddisznók útja. Sok ott az óriáshangya és a vöröshangya sem kevesebb. Állandóan ide-oda rohangálnak és az emberek lábát keresik. Néha százlábú is akad. Sőt, skorpiók is szeretnek áldozatra várva elbújni a fűben arrafelé! A fákon esetleg mérges darazsak építettek fészket.

Ha lehet, tisztítsd meg előbb egy kicsit ezt az utat, vágd ki a közeli bokrokat.

Újabb nehézség: a mecset lépcsőjén fel kell menni. A tartóoszlopok felét szétrágták a hangyák, a másik fele teljesen szétrohadt. Ha lehet, adjátok fel a mecset előterébe a koporsót. Küldj fel két-három embert, hogy fogják meg a koporsó egyik végét, akik pedig lent vannak, emeljék a másik végét utána.

Lassan, lassan, öcsém. Lassan, lassan.

Ha már elmondták a halotti imát, behantolták a sírt, elmondták az imát a sír mellett, rátérhetünk a tor megbeszélésére.

Még aznap este legyen meg a tor, amelyen a kulhu imát olvassák fel. Rendezz egymás után három este kulhu-tort, ahogy apánknak is megtettük.

Ha a pénz nem elég, adjál el rizst a magtárból. Zálogosítsd el a langszat-gyümölcsös felét, tudod, a láb végén, az egyébként is anyánk tulajdona. Vágjatok le minden tyúkot. Egy pár kacsát is feláldozhatsz anyánkért.

Öcsém, ügyelj, hogy mindig legyen nálad pénz. Adni kell azoknak is, akik hét este a Koránból olvasnak fel a sír mellett. A három kulhu-tor után újabb halotti tort kell tartanod, amikor itt az ideje. Anyánk halála után a hetedik napon, a tizennegyedik, a negyvenedik és a századikon is.

Zálogosítsd el, amink csak van. Adj el, amit lehet, Anya toráért. Az Úr majd visszafizeti nekünk.

Ha idegenek azt mondják, hogy pazarlunk, ne törődj vele. Szívesen tesszük. Így békében engedjük Anyát elmenni és a szívünk megkönnyebbül.

Mit tudnak az idegenek, öcsém.

Öcsém.

Vigyázz Anyára nagyon. Mi szegények vagyunk, de elégedettek. Nekünk mindenért köszönetét kell mondanunk Allahnak, mert mi örökletesen szegények vagyunk.

Allah kegyelméből.

- (1) bomoh (bomó) - maláj "varázsló": gyógyítja a testi és lelki bajokat, közvetít az emberek és szellemek között.
- (2) Yaszin: a Korán 37. fejezete, a haldoklóknak olvassák fel. Szép magyar fordítása van Simon Róbert tollából.
- (3) "Allah nevében": muzulmán ima kezdete
- (4) Mielőtt a halottat tetőtől talpig fehér lepelbe burkolják, szantálport szórnak a feje köré utolsó ajándékként – búcsúként.
- (5) A muzulmán lelkét ez a két angyal fogadja és kérdezi ki viselt földi dolgairól,
- (6) A maláj sír alján szoktak egy kis oldalfülkét ásni és abba fektetik a halottat. Ez esetben a koporsót, aminek különben sincs alja, csak teteje és oldalfala, nem hagyják a sírban és a halottat csak a fehér lepel takarja.

A. Wahab Ali:

Aki nem tud meghalni...

A világ kegyetlen lett hozzá. Unokái meggyűlöltek. A falubeliek viszolyognak tőle és haragszanak rá. Éreztetik is ezt az öregasszonnyal nap mint nap.

Folyton azért imádkozik, hogy az Úr váltsa már meg. Már tíz éve ezért könyörög. De a Jóisten nem hagyja kilehelni a lelkét, sőt, jó egészséggel áldja meg.

Naphosszat öreg és csúnya házának ajtajában ül, kifelé tekintget, mintha várna valakit. Minden arra járót megnéz, pedig biztos, hogy nem ismer meg senkit. A szemén hályog van és – különösen este nem lát. Mindig nagyon óvatosnak kell lennie.

Napról napra elhagyatottabbnak érzi magát. A vele egyidősek már régen meghaltak. A férje is, immár harminc éve, amikor ő még csak hatvan éves volt. A gyerekei közül is sokan eltávoztak előtte az élők sorából, lassan csak ő marad itt. Hány unokáját is túlélte! Öt éve furcsa látomások kezdték kísérteni. Félelmet, aggodalmat, szorongást váltottak ki belőle, sokszor a szíve majd megállt... Valahányszor el akart aludni, a holtak jelentek meg előtte. Az arcok jöttek, egyik a másik után. Emiatt kezdett el magában beszélni.

Unokái és dédunokái, akik néha hoznak neki vizet és tűzifát, ráfogták, hogy megbolondult. Néha elátkozza a fülét, hogy miért nem süketül meg, inert ha ilyeneket hall, csak elkeseredik. Egyre inkább úgy érzi magát, mint egy korhadt fatuskó, ami már semmire se jó.

Amikor görbe alakja nagyritkán megjelenik az utcán, a gyerekek hirtelen eltűnnek. Félnek a hétrét görnyedt vénasszonytól, a kócos hajától, a mindig be-becsukódó szemétől, reszkető kezétől.

A kisgyerekes anyák gyorsan becsukják az ajtót, amikor megpillantják a pergamenbőrű öregasszonyt. És rögtön köpnek és átkozódnak: “Jön a vén kísértet!” – kiabálják.

Öt évvel ezelőtt kezdték terjeszteni róla, hogy kísérteteket nevel. A híresztelés akkor kapott lábra, amikor egy gyermekágyas asszony öntudatlan állapotban az ő nevét ejtette ki. Gyermeké fej nélkül született, és az asszony is rövidesen meghalt. A rágalom később még jobban terjedt, mert több szegény, rosszul táplált ember megbetegedett a faluban, s ők is az ő nevét emlegették... Előfordult, hogy este, amikor a háztetőn megszólalt a tücsök, a fiatal lányok elájultak.

Minden ismerős varázslót elhívtak, és mind egyöntetűen a következő megállapításra jutott:

“Szunah mama az oka!”

Alig két éve elhatározták, hogy rágyújtják a házat, s így elevenen elégetik őt. De elvetették a tervet, féltek a tehetős és befolyásos unokáitól.

“Ha a mama szellemeket nevel, kergesse el őket. Mire jó ez? Mama már öreg” – kérte szépen utolsó életben maradt fia.

“Dehogyan nevelek én szellemeket. Csak utálnak már itt látni az emberek, mert ilyen öreg vagyok” – méltatlankodott reszkető hangon.

“Kergesse el már azt a szellemet” – mérgeskedett a dédunokája. – “Mi a fenének kell azt tartogatni. Csak megnehezíti a dolgunkat.”

“Nem tartok én szellemeket. Én vallásos vagyok, minek kéne nekem szellem...” – felelte halkán és szomorúan, kibugyanó könnyekkel a szemében.

“A nagymama miatt gyűlölnek minket az emberek” – tette hozzá az unokája. – “A nagymama miatt verték meg Szudin bátyánkat.”

Szunah mama válaszolt, mint mindig, hangja, mint a szélfúttá zörgő falevél. Néha megtörölte apró malacszemét fakó, rossz szagú ruhája aljával.

“Tudom, hogy semmi hasznom sincs, élő csontváz vagyok, akibe kísértetek járnak. Adja Isten, hogy mielőbb meghaljak, hogy a szellemek elköltözzenek a faluból. Ha megbetegszik valaki, mindig engem vádolnak!” – szakadt fel belőle a keserűség, ha unokái felmérgeztették.

Amikor a vádaskodások csak nem akarnak szünni, harminc, negyven, sőt ötven éves emlékek jutnak az eszébe.

Ilyenkor magában beszél, panaszkodik. Minden múltbéli ismerőse meglátogatja, és barátságosan elbeszélget vele, mintha még együtt élnének. Amikor a rég halott vendégeket fogadja, elpanaszolja nekik az összes rágalmat, amit most öregkorában rázúdítanak.

Van olyan holt lélek, amelyik nem jön el? Szalmah, Juszof, Ibai? Ngah Bídin, Dzsara nővér, Ipah és még százan mind-mind előkerültek. Ezek az emberek ismerték élete nagyobb eseményeit. Szunah mama örült a holt lelkek látogatásainak, ők tudják, ki volt Szunah mama! Szunah mama nem kísértetekkel paktáló korhadat fatuskó volt, mint most hiszik!

"Szunah mama jó bába volt" – ismeri el az egyik lélek.

"Szunah mama áldozatkész, jó anya volt!" – tanúsítják a lelkek, akiket valaha gyerekeiként nevelt.

"Szunah mama nagyon szorgalmas volt!" – mondják az unokaöccsök lelkei.

Valahányszor az emberek hallják Szunah mamát magában motyogni, azt hiszik, varázsigéket mormol, s mindjárt leskelődni kezdenek utána. Hamarosan híre kel, hogy valaki megbetegedett a faluban, vagy a szomszéd faluban...

Persze, Szunah mama oda küldte az általa nevelt szellemeket. Elhívják a városból a varázslókat. Az emberek nagy pénzeket fizetnek a messziről jött bűbájosoknak. Utána a falu egy időre megnyugszik. Béke honol benne, mint minden rendes faluban, az emberek biztonságban érzik magukat a lombos fák védelmében. De alig múlik el néhány hónap, s máris felráz mindenkit a hír: Szunah mama kísértete újra tombol. Megint hívnak egy híres varázslót, most egy másik városból.

Végül is ez egy világvégi falu, tele szegénységgel, csak analfabétákban gazdagok. Hírük szájról szájra jár a városi varázslók körében. Szunah mama nevét feltétlenül megtanulja, aki a faluba házasodna... így a lányok nagy része kénytelen elhagyni a falut, ha férjhez akar menni, s általában a férjük lakhelyén telepednek le.

Egyszer egy varázsló egy álló héten át mutatott be áldozatokat a szellemeknek. Ezt a varázslót Kuala Lumpurból hozták, külön e célra bérelték. És akkor történt is valami: a kísértetekkel paktáló Szunah mama megbetegedett. Nagyon-nagyon beteg lett. A falusiak fejébe egyre jobban befészkelte magát a csúf gyanú.

Egyre biztosabbak lettek abban, hogy Szunah mama valóban neveli a kísérteteket. Buzgón imádkoztak, hogy a vaseszségű öregasszony, aki most mégis komolyan megbetegedett, mielőbb haljon meg. Akkor a falu ismét nyugodt lesz, kevesebben hálnak meg idő előtt, a béke visszatér, és Szunah mama testével együtt a félelmüket is eltemetik.

De hiába reménykedtek. Szunah mama meggyógyult. Többet látták az utcákon járni-kelni hajnaltól estig, mint azelőtt. A következő hetekben sokan megbetegedtek a faluban, lázuk volt, hasmenésük – két hét alatt vagy heten meghaltak.

Ez még jobban felszította a hozzátartozók dühét. Az egyik fiatal apát valósággal megszállta a rossz szellem. Felkapta fényes parangját (1) és egyenesen Lebai Dzsudin házához rohant, utat törve magának a félelmetes alkonyatban.

"Dzsudin!" – kiáltotta hangosan, jól érthetően. – "Gyere le hadd öljelek meg. Ha nem, kergesd el az anyádat, ezt a vén boszorkányt a faluból, különben még ma apróra vágom!"

Lebai Dzsudin nem ment le. Az unokái nem hagyták. A házban teljes csönd honolt. Csak egy vámpírdenevér éles kiáltozása hallatszott a közeli erdőből.

"Gyere le!" – kiáltotta a férfi megint. A szeme parázslott, a homlokát kiverte a hideg veríték. Lebai Dzsudin, a falu imámja aki mindig ellenezte, hogy a városból varázslókat hívjanak a falujukba. Ő volt Szunah mama utolsó élő gyermeke. Nagy sokára lassan felállt az ímaszönyegről. Még a kezében tartotta a fekete rózsafüzért. Összeszedte minden bátorságát és kinyitotta az ablakot. Az alkonyat szürkességében épphogy ki tudta venni Dzsusoh alakját, aki kivont parangját rázta fenyegetően.

"Gyere le!" – üvöltötte a dühöngő ember. Lebai Dzsudin nagyon komolyan végigmérte. Viselkedése még jobban feldühítette Dzsusohot. Villogó parangjával Dzsudin felé szurkált. Lebai Dzsudin későn ugrott félre, fehér sapkája lerepült, s vérbe borult a feje.

Eközben az alkonyati félhomályból előtűnt Szunah mama alakja, éppen Dzsusoh felé botorkált, mert meghallotta a kiáltozását. A vérszomjas Dzsusoh pontosan arra készült, hogy kitörje Szunah mama nyakát. És Szunah mama egyenest odament hozzá!

Dzsusoh hirtelen meglátta az öregasszony csuparánc arcát, amely olyan volt, mint az összezsugorodott állatbőr, amit elfelejtettek szárítás előtt kifeszíteni. Az öregasszony rendelkezett valami titokzatos, tudatalatti erővel, ami a veszélyhelyzetekben mindaddig megsegítette. Ez az erő most hirtelen teljes valóságában megmutatkozott, Dzsusoh megremegett. Az öregasszony keskenyre húzott szeme tüzet lövellt felé. Kócos haja váratlanul leomlott, szétterült a vállán. Dzsusoh úgy érezte, hogy a denevér éles sikolya testesült meg Szunah mama előtte álló alakjában. Riadtan felkiáltott, ugrott egyet, és eltűnt a közeli erdő sűrűjében. Lebai Dzsudint az ágyra fektették. A fején a sebet bekötözték, de a vér még szivárgott belőle. Unokái, akik éppen nála voltak, aggodalommal nézték. Aztán hárman felálltak, felöltöztek, derekukra kötötték a parangot, s lementek a lépcsőn. Eltűntek a sötétben. A rokonság összehívására indultak.

Egy óra múlva sok látogató érkezett Lebai Dzsudin házába. A falu elöljáróját is odahívták. Amelyik látogató értett a varázsigékhez, átkot mondott. Aki a sebgyógyításhoz értett, növényekből gyógyszert kevert a sebre.

"Most mit csináljunk, elöljáró bácsi?" – kérdezte valaki Lebai Dzsudin családjából. Fiatalember volt még, a feleség rokonságából, erős testalkatú, vastagbajszú, sűrű hajú fiú. Csak egy hete érkezett a faluba a rokonait meglátogatni.

Két hét szabadságot kapott a katonaságtól, a következő héten vissza kell térnie a szolgálathoz.

"Elkapjuk Dzsusohot vagy hívjuk a rendőrséget?" – kérdezte még.

Szunah mama csak pislogott, s leült az ágy végébe. Aszott, vékony ajkai bizonytalanul mormolták a Korán szent szavait.

Mindenki kétségekkel telve nézett rá.

"Mi magunk fogjuk elintézni!" – felelte nagy sokára, megfontoltan a falu elöljárója.

"El tudjuk intézni, de ez ahhoz vezet, hogy holnap ismét lesz valaki, akinek oka van a bosszúra..." – fűzte hozzá a fiú. Az elöljáró hosszasan elgondolkodott, közben felfelé kunkorodó bajuszát pödörgette. Messziről a vámpírdenevér hangos kiáltozását hallhatták.

"Nem szabad lebecsülnünk a problémát. Először is Dzsudin papát kórházba kell vinnünk!" – mondta szemrehányólag a fiatalember.

“Majd mi meggyógyítjuk. Ha kórházba visszük, a rendőrség segítségét kell kérnünk. Felelnünk kell a kérdéseikre. Végül is az ügy már félig megoldódott” – válaszolta az előljáró kissé ingerülten. Elég baj az, hogy a tettes, ez a Dzsusoh, a tetejében a rokona is...

Miután befejezte a mondókáját, szúrósan nézett Szunah mama fakéreggé aszott arcába. A szeméből kivillanó gyűlölet nem csak Szunah mamának szólt.

“Először Dzsudin papa életét kell megmentenünk” – erősködött a fiatalember. Mindjárt meg is kérte a rokonait, kössenek össze néhány szarongot hordágnak, Elvitték Lebai Dzsudint a faluból. Mintegy' öt mérföldre volt a rendőrség, ott kaptak segítséget, hogy a negyven mérföldnyire működő körzeti kórházba szállíthassák.

A néhány nap alatt, amíg Lebai Dzsudin a kórházban volt, sok unokája érkezett a faluba, még messzi vidékekről is.

Volt köztük tanár, rendőrnnyomozó-örmester, és nem kevés magas beosztású állami hivatalnok.

Dzsudin elbeszélte nekik mindent anyjáról, Szunah mamáról. Távol élő unokái persze nem hitték el a dédanyjukról szóló kísértethistóriákat.

“Ez csak babona és rosszindulatú vádaskodás!” jelentette ki a legképzettebb unoka.

“Ha nem is hiszitek, van bizonyíték” – felelte egy másik, a faluban élő unoka. – “Valahányszor megbetegszik valaki a faluban, csak az ő nevét emlegeti.”

A messziről jött unokák elcsodálóztak. Ilyen lenne az ő dédanyjuk, akinek a kedvéért ideutaztak? Az a Szunah mama, akinek gyümölcsöt hoztak ajándékba, s akinek öreg és dohos házában fognak rövidesen éjszakázni, itt, egy ugrásnyira Lebai Dzsudin házából?

Késő éjjel messziről, az erdő széléről elmosódottan egy boszorkány nevetését vélték hallani. A civetmacska kiáltása válaszolt rá, mintha őt is megszállta volna egy kísértet.

Pontosan ekkor kelt fel az öregasszony házában alvók közül valaki, mivel a gyermeke sírását hallotta.

A gyerek először csak sírdogált, de egyre hangosabb lett, zokogása ordítássá fokozódott, az arca egészen kékes-feketévé vált, mintha valami összeharapdálta volna. Ennek a gyereknek az apja tanár volt. Ahogy nézte a kicsit, komolyan aggódni kezdett. Átfutott az agyán, mivel is gyanúsítják a dédnagyanyját. Amikor először hallotta, nem hitte el, most viszont felváltva hol varázsigéket mormolt, hol a Korán sorait idézte.

“Evelt ez a gyerek tegnap este?” – kérdezte a feleségét, aki már maga is majdnem sírva fakadt.

“Nem vacsorázott, mert korán elaludt.”

Tejet melegítettek gyorsan, meleg borogatást tettek a hasára és gyógyszert adtak neki. Ahogy a kisgyermek megízlelte a tejet, és fájó hasán érezte a meleget, kicsit megkönnyebbült. Lassan a sírást is abbahagyta.

Másnap reggel mind összegyűltek Lebai Dzsudin házában. Már maga Lebai Dzsudin is jelen volt, előző délután hazaengedték a kórházból. Családi tanácsot tartottak.

“Távolítsuk el a nagyanyákat a faluból!” – javasolta Lebai Dzsudin.

“Ah, hadd maradjon a faluban. Ami az emberek áskálódását illeti – felelte valaki a tanácskozók közül – “ha máshová visszük, ott is ugyanúgy meg fogják rágalmozni, mert már nagyon sokan ismerik az ügyet.”

“Engem nem érdekel az emberek vádaskodása” – veszi át a szót egy újabb rokon – “De én nem tudom elvinni. Nem az ételt-italt sajnálom, hiszen mit eszik-iszik egy ilyen öregasszony. Na de ő olyan öreg, hogy már gyermekké vált! Amikor éjjel nem tud aludni, a lámpával játszik. Ha nincs szerencsénk, kiönti a petróleumot, és mind megégünk!”

“Nem villanylámpa van nálad?” – veti közbe Lebai Dzsudin.

“Akkor is játszik a lámpával! Én megpróbáltam egyszer egy hónapig nálam tartani...” – teszi hozzá az iménti unoka.

“Azt meg én nem tudom elviselni, hogy mindenhova odacsínál!” – mondja nevetve a következő unoka. – “Amikor két hétig nálam volt, ni mindent le nem csinált... Pedig a vécénk is az ő kakijával volt tele.”

Lelkük mélyén mind viszolyogtak tőle, utálták, s azt kívánták, mielőbb haljon meg.

“Hát akkor az lesz a legjobb, ha négyszázszor felolvassuk a Yazint (3), és kérjük az Urat, hogy vegye magához szegény öregasszonyt! Ha még sokáig él, csak a bűneink sokasodnak, meg a többi falusié is...” – mondta reményét vesztenve Lebai Dzsudin,

“Ez se jó, apa” – ellenkeztek a gyerekei. – “Apa már hatvan éves, a haja is fehér, Szunah nagymama is öreg. Mi lenne, hogy mind rábeszelnénk, zárandokoljon Mekkába apával együtt? Ha nincs rá pénzünk, ott van még a nagymama földje, azt eladjuk.”

Mind összenéztek, majd egyszerre kezdtek beszélni.

“Két nagy darabja van, a főút mellett. Megér húszezret is.”

“Én megveszem ötezerért” – szólalt meg az egyik unoka, akiből rendőrfelügyelő lett. – “Minek adnánk el idegennek...”

Senki sem szólt. A tekintetükön látszott, mit gondolnak az örökség ilyen “elszerzéséről”, de egy hang sem hallatszott.

“Rendben?” – kérdezte a rendőr.

“Adjál érte hétezeret” – mondta Dzsudin alig hallhatóan. – “Ha egy kicsit jobb áron veszed meg, nagyanyád is velünk jöhet.”

“Lehet róla szó.”

Az utazás napját megelőző délután megállás nélkül jöttek az emberek a faluból, s még a szomszéd faluból is Lebai Dzsudin házába, hogy elbúcsúzzanak a házaspártól és Szunah mamától.

Lebai Dzsudinnak és feleségének jó utat kívántak, Szunah mamának pedig a szívük mélyén jó átköltözést a másvilágra, hogy többé ne találkozzanak.

"Igen boldog lennék, ha sikerülne meghalnom Mekkában, a Szentföldön" – ismételte Szunah mama, valahányszor a látogatókkal beszélt.

Dzsusoh, aki annak idején megsebesítette Lebai Dzsudin fejét, sírva jött feloldozást és bocsánatot kérni. Sose lehet tudni - hátha ez a mi utolsó találkozásuk. Most kell bocsánatot kérni, mert aki Mekkában hal meg, az a hitük tanítása szerint egyenesen a mennyországba jut. Nem úgy, aki maláj földön hal meg: az egyáltalán nem biztos, hogy a mennyországba kerül. Tehát előfordulhat, hogy a túlvilágon se találkoznak, így nem mulaszthatja el a bocsánatkérést.

Úgy tűnik, hogy a Szunah mama ellen felhozott csúnya vádak már elfelejtették. Ami felmerül bennük ezekben a napokban, csak ennyi: Szunah mama zarándokútra megy Mekkába és ott feloldozást nyer. Addig majd csak kimegy belőle az a szellem, ha egyáltalán benne lakik... És Szunah mama szépen meghal a Szentföldön.

Az indulás hajnalán még egyszer felhangzott Lebai Dzsudin erős hangja a minaretből, amint imára szólította fel a híveket. Dallamos éneke végigzengett a nagy őserdő széléig és elvegyült a levelek susogásával. A zarándokok nála gyülekeztek. Mielőtt felkelt a nap, kiléptek a házból. Két busz vitte őket a kikötőbe.

Amikor Szunah mama készülődött, majd felszállt a hajóra, akik, akik eddig gyűlöltek, most kezet csókoltak neki és a szemüket törölgették. Unokái, dédunokái és ükunokái mind eljöttek kezet csókolni az öregasszonynak. Szunah mama is könnyezett. Erősen bízott benne, hogy a Szentföldön fogják eltemetni, mint annak idején a férjét, és az anyját is. Nekik sikerült a Szentföldön meghalniuk.

Az induló hajón jól látták a többi zarándok között Szunah mamát, ott állt ő is a fedélzeten. Keskeny szeme sarkából törölgette az elötörő könnyeket. Igazán szánnivaló volt. Az unokájától kapott fehér zsebkendővel integetett, nézte az egyre távolodó partot, a kikötőben integető embereket. Csak akkor hagyta abba a kendő lobogtatását, amikor a hajó már messze elhagyta a szárazföldet.

Három levél érkezett a Szentföldről. A levelek tartalmát elmesélték a falubelieknek, akik nagyon szerették a Szentföldről jövő híreket hallgatni. Ki tudja, vajon ők egyáltalán eljutnak-e oda? Ha híreket kaptak a Szentföldről, kicsit úgy érezték, mintha maguk is ott lettek volna.

Az első levél az utazást írta le. Egészségesek, csak Szunah mama gyengélkedik. A második levél arról szólt, hogy Szunah mama nagybeteg, nem is tud felmenni a Világosság Dombjára(4) A harmadik levél arról értesített, hogy Lebai Dzsudin igen beteg, Ezt a levelet már nem is ő írta. Aztán nem érkezett több híradás,

A zarándoklatnak vége lett, egyik csoport a másik után hagyta el a Szentföldet. Azok, akik repülővel jöttek, már mind hazatértek. Nemsokára visszaért az első hajó. Akinek volt családja, azt várták a kikötőben. Dzsudin családja a harmadik hajót várta. Tele voltak aggodalommal, hiszen régóta nem kaptak semmiféle értesítést. Vajon visszajönnek-e, vagy csak a halálhíriket hozzák?

Két nappal azután, hogy híret vették az első hajó érkezésének, a falu hirtelen felbolydult. Ugyanis az öreg, reszketős Szunah mama jött vissza a többi zarándokkal. Még hozzá jobb állapotban volt, mint valaha...

Az unokái, dédunokái és a falubeliek elmentek hozzá, hogy meghallgassák történeteit, és kérjenek tőle egy kis mekkai vizet, arab datolyát.

“Lebai Dzsudin akkor halt meg, amikor éppen a Kábát járta körül és imádkozott” – mesélte reszkető hangon Szunah mama. – “Felesége, Idzsah az Arafah hegyen halt meg, a szertartás közben!” – folytatta kotkodácsolva. – “Szerencsések, csak engem gyűlöl az Úr!” – tette hozzá sírósan.

A néhai Dzsudin házának ablakából vaksi szemét egyre a folyó felé meresztgette, de hiába, saját kis házát nem látta. Csak üszkös fadarabok heverték szanaszét. Szunah mama szíve újra összeszorult. Egy héttel azután, hogy Szunah mama visszatért a Szentföldről, az árnyas fák alatt jól eldugott faluban elterjedt, hogy a visszatért zarándokokat egy Mekkából jött gonosz szellem zaklatja. A falusiak sietve hennával pirosra festették az ujjukat, mert – állítólag – a szellem azokat kezdi ki, akiknek nem pirosak az ujjai.

Egyik este váratlanul a szellem egy olyan fiúba bújott bele, aki nem festette pirosra az ujjait. Futótűzként terjedt a hír, hogy Szunah mama, akit a Szentföld nem fogadott be, a tengerről egy szellemet hozott magával.

Ezúttal nem hívtak a városból varázslót. A városi varázslókról már kiderült, hogy becsapják az elmaradott falvakban élő egyszerű embereket. A népképviselők kapták el őket. Így most a képviselőhöz és a kádihoz (5) fordultak. Szunah mama iskolázottabb dédunokái hívták őket segítségül.

A képviselő és a kádi nem mutatott be áldozatot a szellemeknek. Ők felvilágosítással próbálkoztak. A képviselő megígérte, hogy talál megoldást. A kádi hozott egy vallásoktatót, aki vállalta a letelepedést ebben az isten háta mögötti faluban.

“Ha itt mindenki gyűlöli ezt az öreganyót” – mondta a képviselő –, “akkor az lesz a legjobb, ha elviszem.”

S valóban, egyik reggel a képviselő megjelent két hivatalos emberrel, és elvitte Szunah mamát. Unokái és dédunokái elkísérték a főútig. Ők még éreztek valami kis sajnálatot, nem örültek, hogy ezt a haszontalan öregasszonyt eltávolítják a körükből.

“Hadd pihenjen most már az öregek otthonában!” – vigasztalta őket együttérző hangon a fiatal képviselő.

Jegyzetek:

Ebben az elbeszélésben nem egyszerűen az egész világon ismert generációs problémáról van szó. Itt két kultúra ütközik össze, az igen régi, őskori animizmus áll szemben a modernebb iszlámmal. Ahogy nálunk is hittek a 19. századig a szellemekben, boszorkányokban, varázslókban – s ez a HIT, babona jól megfér a kereszténységgel –, Malajziában a mai napig ez a helyzet. Még a városi, tanult ember is babonás, sokat megőrzött a régi vallásból, bár az iszlám hívének tartja magát. Az elmaradott falvakban nem egyszerűen babonáról beszélünk, a mindennapi élet fontos eleme a mágia, a szellemhit, a több évszázados iszlám térítés ellenére,

Ez a két világ csap össze az elbeszélésben. Az ellentétet kiemeli, hogy a boszorkánysággal vádolt öregasszony éppen az iszlám pap anyja. A malájok mintegy húsz féle szellemet ismernek. Egyedül a varázslók tudják, hogy kell bánni velük, hogyan lehet rontó hatásukat megsemmisíteni, vagy éppen saját szolgálatukba állítani őket. Az elhárító varázsigék és az átkok 'használatát' kisebb mértékben mindenki ismeri. Az európai olvasó számára talán az a legmeglepőbb, hogy szellemet lehet nevelni. Ez a következőképpen történik: mágikus műveletekkel, nem éppen gusztusos nyersanyagok felhasználásával létrehozzák a szellemet. Ilyen nyersanyag a halva született csecsemő titokban kiásott nyelve, meggyilkolt emberek vére, magának a szellem "szülőjének" a vére, sőt az árnyéka... Az így létrehozott szellemek a tulajdonosuk testében laknak, megvágott ujjának vérével táplálkoznak. A szellemet tulajdonosa elküldheti, hogy más embereknek ártsen, például bújjon beléjük és betegítse meg őket. Az ilyen betegen csak a varázsló tud segíteni. Ő arra kényszeríti a szellemet, hogy a beteg szavain keresztül árulja el, kinek a szolgálatában áll. Ezután kell a tulajdonost megfélemlíteni vagy megölni.

Egyfajta szellemet a nők nevelnek, hogy riválisuknak ártsanak vele. Ezért mondják Szunah mamának, hogy minek már neki szellem... De nem csak ártó célra nevelnek szellemeket, hanem többek között házórzésre, emberek védelmére, vagy éppen pénzlopásra...

A szellemek olykor tücsökformában jelennek meg, ezért ájulnak el a lányok, amikor meghallják a tücsökszót. De szívesen azonosítják a denevér vijjogását is az "igazi vámpír" sikolyaival, vagy más állatok hangját a boszorkányok nevetésével. A régi, primitív vallásokban legveszélyesebbnek az "átmeneti" napszakokat tartják, az alkonyt, a hajnalt – ilyenkor minden megtörténhet. (Emlékezzünk a mi népmeséinkre: ezekben is mennyi fontos dolognak kell megtörténnie napfelkelte előtt!) A malájok különösen a napnyugtától félnek, ezért kerül sor a fiatalember ámokfutására is alkonyatkor. Ekkor lépnek akcióba a szellemek.

Az ortodox iszlám erősen ellenzi az ilyen babonákat. Szunah mama is hangsúlyozza, hogy ő vallásos, és a Korán szavait mormolja, Mekkába zarándokol...

A mekkai zarándoknak kijáró tisztelet ellenére a tanulatlan falusiak visszatérnek boszorkány-üldöző hagyományaikhoz. Akkor sem adják fel, amikor bebizonyosodik, hogy akiktől segítséget vártak (a varázslók), egyszerűen csalók. Patthelyzet alakul ki, a régi világ feladta a leckét, de megoldást csak egy új világrend adhat.

- (1) parang: szúró- és vágószerszám, átmenet a kés és a kard között, a dzsungel bozótját irtják vele.
- (2) muzulmán pap
- (3) a Korán 37. fejezete, másutt bővebben jegyzeteljük.
- (4) A domboldalon van egy barlang, abban meditált Mohamed próféta, ott jelentkeztek az első látomásai.
- (5) muzulmán bíró

Zurinah Hassan:

A nagymama

Kislányom énekelget játék közben, jobbra-balra dülöngél, majd a gyékényre veti magát, jaj most összedőlt a ház...

Ahogy figyelem őt, szép és szomorú emlékek jutnak az eszembe.

Először is öreg nagymamám a szomorú arcával. Majd vénséges, rozoga háza. Hová lett mindaz a boldogság és vidámság, ami egykor ezt a házat széppé varázsolta? Hiszen én is része voltam ennek az eltűnt boldogságnak!

Nagymama nagyon ragaszkodott a házához. A szíve vérzett, ha a gondozatlan, elhagyatott házra gondolt. Az udvart, az én hajdani játszóteremet, derékig érő fű nőtte be.

“Írjál Lang és Andak bácsinak. Menjenek el megnézni a házat. Mélyítsék ki az árkot, nehogy a legközelebbi esővel elsüllyedjen. Vágják le a fűvet. Nézzék meg, milyen állapotban vannak a gyékények és a párnák. Nézzenek utána a ruhaneműnek és nagypapa gyékényeinek. Ki tudja, talán már mindent szétrágtak az egerek. Vagy talán a természet hangyák ették meg.”

Kerültem nagymama mindig szomorú és távolba néző tekintetét. A háza csak szép emlékeket idézett. A ház és minden, ami benne van a mi szeretett holmink, fáradtsággal és verejtékkal szerzett tulajdonunk. Ha mindez a hangyák táplálékává válik, a nagymama szíve-
lelke is velük tűnik el. Hiszen a ház az ő mindensége.

Vele érzek, hiszen ez az én fészke is, innét kezdtem ismerkedni a világgal. De nem hagyhatom, hogy ez az érzés eluralkodjon bennem, mert akkor az én szívemet is széttépi. Életem során a körülmények megtanítottak arra, hogy az ilyen érzelmeket el kell fojtanom. Nekem új és más feladataim vannak az életben, s ezeknek csak megkeményített szívvel lehet eleget tenni.

Másnap drága nagymamáin újra megkérdezte: “Megírtad már a levelet?”

“Ajaj, ne haragudj, nagymama, elfelejtettem. Sok munkám volt az irodában.”

Nagymama nem szólt semmit. Talán nem is várt más választ. Hiszen gyerekei és unokái évek óta mást sem mondanak: “Jaj, most sok a dolgunk,” Nagymama már megszokta. Megtanulta és elfogadta, hogy a mi életünk rohanásban telik. De a következő nap újra feltette a kérdést: “Elkészült a levél?”

“Igen, megírtam.” Persze, hazudtam neki. Megint elfelejtettem, mert a fejem hivatali ügyekkel volt tele. Hazudtam ennek az öreg és tehetetlen embernek. Manapság ezt nem hazugságnak, hanem diplomáciának hívják. Úgynevezett diplomáciához kell folyamodnom, hogy ne szomorítsam még jobban.

Másnap aztán mégis megírtam a levelet. Leírtam nagymama minden kívánságát a lehető legtömörebben. Nem azért választottam a tömörséget, hogy megmutassam, mennyire nem érek rá, hanem mert tudom, hogy Láng bácsi és Andak bácsi szintén elfoglalt emberek, akiket nem zavarhatok hosszú levelekkel. Fogalmam sincs mikor mentek el megnézni nagymama házáat, és hogy elmentek-e egyáltalán. Én mindenestre letudtam a kötelességemet.

Nagymama többi gyereke és unokája ugyanúgy tele van munkával, mint én. Fontos emberekké váltak valamennyien. De hát nem ezért imádkozott nagymama minden reggel és este, amikor a bakau-erdőt járta és a múltra emlékezett? Nem nagymama és nagypapa imája teljesedett be ezzel?

Nagymama maga mesélt nehéz életükről. Mennyi áldozatba került, hogy nagybátyáim az angol iskolába járhattak, és messze, Alor Sztárban, diákkotthonban lakhattak. Nem volt ez kis teljesítmény egy szegény házaspártól negyven vagy ötven évvel ezelőtt. Nagymama testvérei nem küldték a gyerekeiket messzi iskolába.

Sőt, sokan közülük még az iskola küszöbét sem lépték át. Ilyen környezetben még csodálatra méltóbb az én nagyszüleim igyekezete.

Egy világvégi faluban élő családnak nem könnyű középiskolába küldeni a gyerekeit. Nagyszüleim sok szidást kaptak a testvéreiktől, mert olykor eladtak egy-egy darab földet a gyerekek taníttatásáért, Sőt, a sok szidásból, amit ők “jótanácsnak” neveztek, még az én generációmnak is jutott. Nagymama egyik húga állandóan duruzsolt:

“Micsoda dolog ez, hogy így hagyod ezt a lányt a könyvekkel, öregasszony létedre csak főzöl és mosol. Az én unokáim is járnak iskolába, de nem írnak és olvasnak naphosszat. Gondold meg, ez egy lány! És már nagy! Szégyelleném magam, ha azt hallanám, hogy az unokahúgom ebben a korban még nem tud főzni.”

Tudtam, ki nem állhatták, mert szorgalmasan tanultam, és emiatt kevesebbet segítettem nagymamának. Én nem voltam olyan, mint az ő unokáik, akik csak akkor fogtak könyvet a kezükbe, mikor már minden házimunkát elvégeztek. Így aztán a munkától fáradtan, ahogy a könyvre néztek, lecsukódott a szemük.

Tudtam, mindig lebiggyesztették az ajkukat, ha rólam esett szó. Nem törődtem vele. Nem tudták, hogy a tanító engem mindig megdicsért az iskolában. A fogalmazásaimat mindig felolvasták a többi tanulónak, köztük az ő unokáiknak is, mint a legjobb írást. Ügyesen fogalmaztam, talán, mert szerettem olvasni. Minden történettel sokat foglalkoztam gondolatban. Ha hullámozó tengerről szólt, láttam a hullámokat. Ha szomorú vége volt, én is sírtam.

Legtöbbet azok a történetek foglalkoztattak, amelyek hálás gyerekekről szóltak. Úgy örültem, ha a gyerekhős, akit nagy nehézségek árán tanítottak, felnőttkorában szüleinek mindent meghálált. Az ilyen gyerekből sokszor lett magasrangú hivatalnok, orvos vagy mérnök. Szüleinek ezután szép élete lett egy nagy házban, ahol sok cseléd leste kívánságaikat. Behunytam a szemem és elképzelttem, hogy nagymama és nagypapa is ilyen jól fog élni, ha én egyszer felnövök. Hiszen ők neveltek engem, miután szüléimét baleset érte. Alig vártam, hogy nagymamát és nagypapát minden kényelemmel elláthassam. Az idő túl lassan haladt.

Sajnos, még mielőtt az álomom valóra vált volna, nagypapa itthagyt minket. Magunkra maradtunk a nagymamával, mi ketten. Én iskolába jártam, nagymama ellátta a háztartást. Pénzünk volt, mert a gyerekei küldtek a nagymamának. De nagymama napról napra öregebb lett. Volt, hogy éhesen értem haza, de nem volt ebéd, mert nagymama betegen feküdt. Mielőbb dolgozni akartam, hogy a válláról levegyem a gondot.

Nagymama örült, amikor felvettek az egyetemre, de hamarosan gondban lettünk: kire bízunk, hogy ellássa őt.

Ebben a korban már nem maradhatott egyedül. Mindenkit számba vettünk, végül is beláttuk, hogy senki sem költözhet nagymamához. Minden gyereke a városban dolgozott. Unokái mind iskolába jártak, még hozzá a jó városi iskolákba.

Nagymama életében új fejezet kezdődött: szállóvendég lett. Egy hónapig Andak bácsinál volt, egy hónapig Andzsang bácsinál lakott, majd egy hetet Láng bácsinál töltött. Egy-két napot Buzunál, amíg végre elérkezett a szünidő, és együtt hazamentünk.

Láttam, mennyire örül nagymama, hogy hazatérhet. Rögtön nekifogott gyomlálni, az elvadult bokrokat megmetszeni. Elszaladt a gyümölcsfáit szemügyre venni. Kiskorom óta nevelte a gyümölcsfákat. "Ezek mind az unokáimé lesznek" – szokta mondogatni.

Néha-néha mesélt, hogyan teltek a napjai ennek vagy annak a házában. Volt, aki naphosszat nem nyitotta volna szóra a száját, ettől nagymama egész ideges lett. Volt, amelyiknek a rend és tisztaság szállt a fejébe, a végén nagymama nem tudta, hol vágja a bételdióját. Néha a nagynénéim egymás között kitárgyalták, s a tudomásomra hozták, milyen nehéz a nagymamával. Emiatt hamar dühbe gurultam, hiszen tudható, hogy a nagymama már öreg.

Hát hogy lehet, hogy nem értik meg? Hiszen egy nap ők is megöregszenek.

Végre elérkezett a nap, amelyre egész életemben vártam. Végre dolgozni kezdtem egész tűrhető fizetéssel. Férjhez mentem és a férjem is jól keres. Elérkezett hát az idő, hogy bebizonyítsam a nagymamának, mennyire szeretem.

Elhoztam őt, hogy velünk éljen, ahogy mindig ígértem. De tudtam-e őt olyan boldoggá tenni, ahogy mindig is álmodtam?

Mi Kuala Lumpurban dolgozunk, és ez azt jelenti, hogy nagymamát el kellett hoznom több száz kilométerre szeretett otthonától. A sok idegen között egyre többet beszélt a falusi szomszédairól, arról, hogyan jártak a kis mecsetbe a vallás tanítását hallgatni. Ami még szomorúbb: nem sikerült úgy ellátnom, ahogy reméltem, hiszen olyan nehéz háztartási alkalmazottat kapni. És ha sikerült is, megfélemlítették a nagymamát. Nem olyanok voltak, mint az én régi olvasmányaimban: figyelmesek, tisztelettudók, kedvesek.

Néha a nagymama említette, hogy enne ilyen vagy olyan süteményt, ilyen vagy olyan főzeléket. Szegény már öreg, hát igyekeztem is teljesíteni a kívánságait. Tudtam, hogy szereti, ha segítek neki főzni. Ő szépen előkészítette és össze is dolgozta a hozzávalókat, engem csak arra kért meg, hogy ezt vagy azt végezzek el, amíg ő ülve marad.

Szüksége volt rám, mert a távolabbi vagy magasan elhelyezett eszközöket a keze ügyébe kellett raknom, ő már csak nagyon lassan tudott értük menni...

Csak nagyritkán sikerült nagymama kívánságait teljesítenem. Magam is versenyeztem az idővel. Reggelente csak pirítóskenyérre jutott időm, a kenyérpíritóval. Délutánonként mosógéppel mostam a ruhát. Tudtam, hogy nagymama nem szereti a pirítóst. Tudtam, hogy ki nem állhatja a géppel mosott ruhát, mert nem folyt rá friss víz.

Gondolom, attól is szenvedett, hogy nem értem rá megfőzni a kedvenc ételeit, ugyanis amiket szeret, azt mind nagyon bonyolult elkészíteni, főleg annak, aki nem ér rá és a gyakorlata is csekély. Szomorú, hogy öregkorára képtelen voltam a kívánságait teljesíteni. Minden este csak arra futotta az időmből, hogy egy-két könnyű élelt összeűssek, azt remélve, hogy nagymamának is és a férjemnek is eltalálom az ízlését. Tetézte a bajt, hogy ami az egyiknek ízlett, az nem volt a másiknak a fogára való. Amit a férjem szeretett, az idegen volt a nagymamának. Hiszen nemcsak két különböző vidékről származnak, de a hagyományaik is mások, s persze más generációhoz tartoznak.

Egyre jobban elkeseredtem. Ha a zöldséget olajon sütöttem és nem főztem, ahogy a nagymama szokta, csak sajnálni tudtam szegényt, ahogy pislogott, miközben a félig nyers ételt próbálta lenyelni. Ha az ő ízlése szerint megfőztem, akkor a férjemnek nem kellett. Őt is sajnáltam, mert ilyenkor az egész napi munka után meg rendes vacsorája sem volt. Ugyanakkor vele sem könnyű, mert nem szereti a standnál vásárolt ételt. Amikor az egyik elégedett volt, a másik engedetlenkedett. A körülmények lassan kikezdték a türelmemet. Szegény nagymama szenvedett, ha már nem voltam képes elfojtani a mérgemet.

Nagymama mindig panaszkodott, hogy nem tartom rendben a házat. Panaszkodott, hogy elfecséreljük az időnket.

Ahogy mondani szokta: "Azelőtt keményen dolgoztunk, hogy enivalónk legyen. De ti ma addig dolgoztok, hogy még evésre sem jut időtök. Úgy tettem, mintha nem hallottam volna a zsörtölődését, de most belátom, hogy volt benne igazság.

Nagymama már nincs velünk. Néhány hónappal ezelőtt lázas lett, es nagyon legyengült. Kért engem: "Vigyél vissza Kedahba. Nem akarok itt meghalni. Kuala Lumpurban a temető elhagyott es messze van, nem a mecset mellett, mint a falunkban."

Így Andak bácsi elvitte őt, a nagymama nem hiába kért annyiszor, hogy telefonáljak neki Alor Sztárba. Legutóbb azt hallottuk róla, hogy már nem tud járni. Gondolataim nála időznek - milyen messze is van - és ahányszor eszembe jut, sírni kezdek.

Alig várjuk a szünidőt, amikor végre elmehetünk hozzá, amíg nem késő...

II.

A HALSZÁLKA

Anwar Ridhwan:

Szungai* fia, Dzsambu

"Nagyon gyorsan kell döntenem. Minél előbb." – sóhajtozza Dzsambu egész úton a halászásból hazatérőben. Baram-vidék ege nehéz felhőkkel terhes. Fekete, mint **Dzsambu** élete. Sójajtása nehéz, mint a felhők.

És ekkor megindul a felhőszakadás. Mintha nyílzápor sebezne a föld kérgét és Dzsambu arcát. Dzsambu nem most dőbben rá először élete kilátástalanságára, érzi azt, mióta itt lakik. Itt minden üres, akár az ő kosara. Nem könnyű halat fogni ebben a vadul sodró folyóban.

"Meg fogom beszélni ezt a dolgot a feleségemmel" – nyög Dzsambu. – "Nincs más választása, ha nem hallgat rám, nem marad életben."

A zápor tovább zuhog. Dzsambu tovább lépked. Nem ma délután kezdett el esni, hanem már több mint egy hete esik.

„Mihez tudnék kezdeni ebben az esőben? A feleségemmel enyelegni? Nem erre van szükségünk, hiszen a gyerekeknak, a feleségemnek és nekem is csak egy dolog a fontos most: enni.”

Akkorát dörren az ég, mintha szét akarná hasítani az egész Baram-vidéket. Dzsambu megijed, gyorsan letép egy lalang-levelet és a fülcimpájába szúrja.

“Egyszerű a dolog és meg tud menteni minket. A családomat és a magam életét” – folytatja. Elmosódottan látja már maga előtt a házát a gumiültetvény sarkában.

Hazafele vezető útja tele szorongással és reményteli álmodozással. Dzsambu tovább szövi magában a gondolatait. “Ezen az ültetvényen majd minden erőmet a Gazdag Embernek áldozom fel. A barátaim is. Már harminc ringgittel tartozom neki, és ha még több ilyen ronda eső esik, az adósságom is csúnyán felszaporodik.”

“De terem azért fű nekem is” – suttogja, és nevetése társul szegődik az esőhöz, a dörgéshez és villámláshoz. . .

“Nekem van egy fiam. A Gazdag Ember csak álmodik egy fiúról! Ha...ha...haaaaa!” És ez a nevetés kíséri őt hazáig.

Ott felesége sírása fogadja. A pici fia vékony hangján szintén sír. Felesel a mennydörgéssel.

Ahogy észreveszi Dzsambu érkezését, felesége gyorsan letörli a könnyeit, mert szerinte a könnyek elapasztják a szerelmet. Nagyon visszafogottan szólal meg: “Nem látok halat a kosárban. Tán mindet eladtad?”

E szavakra Dzsambu szíve Összeszorul. Megtörli arcát, amit ki tudja hányszor törölt már ebbe az agyonhasznált törülközőbe, és válaszol. “Mit lehetne fogni ebben a sebes sodrású vízben. Egy darabot sem fogtam.”

“Nem fogtál?” – rezzen össze a felesége. Dzsambu hallgat. Nem tudja, mit tehetne. A gyereket hagyják sírni. Akkor hirtelen a felesége is sírva fakad. Nem tehet róla, bár tudja, hogy a sírás elapasztja a szerelmet.

“Miért sírsz?” – kérdi Dzsambu bután.

Felesége egyre jobban zokog. Dzsambu összeszorítja az ajkát, és a gyereket, akinek még neve sincs, kiviszi a konyhába. A porcelán rizsesedény fintora fogadja. Dzsambu arcába fut a vér. Tudja, hogy már három napja elfogyott a rizs. Attól fogva máig banánon és krumplin tartotta magát életben. A felesége és a kislánya is.

Mostanra a banán és a krumpli is elfogyott. A Gazdag Ember pedig már figyelmeztette, hogy ne jöjjön több kölcsönt kérni. Először törlesztenie kell a harminc ringgit adósságot.

Szorosan magához öleli a kisfiút. Fellángol benne a szeretet.

„De meddig tart ez a szeretet, ha mindannyian éhhalálra vagyunk ítélve? Meghalni minden apai és férji felelősségvállalás nélkül?”

Közeledik a napnyugta. A délután még sötétebb feketébe öltözik. Dzsambu szíve nem lel nyugalmat, akár az esőverte háztető.

„Kihez fordulhatnék? Anyámhoz és apámhoz? Nem lehet, azok is csak úgy állnak, mint én.

Mernem kell mindennel szembenézni.”

Újabb dörgés rázza meg Baram egét.

“Cselekednem kell” – mondja Dzsambu határozottan. “Elmondom a tervemet a feleségemnek. Most!” – És a gyerekekkel a lakószobába indul.

De amikor látja, hogy a felesége még mindig sír, Dzsambu nyelve nehezen fordul a szóra. Leül és csak annyit mond szelíden:

„Szoptasd meg a kicsit. Már alig van ereje a síráshoz.”

“Tejem is alig van” – sóhajtja a felesége. – “Hogy is lenne tejem, ha se nem eszem, se nem iszom.”

Dzsambu visszatartja a könnyeit, az ajtó felé fordul és megszólal: “Elmegyek a Gazdag Emberhez. Váraj, amíg visszajövök.” Nagy sietve elindul, utat törve magának az esőben és égzcnégésben.

“Minek? Minek...”

“Minek jöttél megint, Dzsambu?” – mordul rá a Gazdag Ember felesége. – “Rizst akarsz kölcsönkérni? Vagy pénzt?”

Dzsambu uralkodik magán, A ház mögött a nyitott ajtó közelében álldogál és úgy mondja: “Én, én... segítségért jöttem. Kitől kérhetnék segítséget, ha nem a nagyságos asszonytól? Hiába kérnék mástól, mind csak olyan, mint én.”

“Mondd el, mit akarsz.” – feleli röviden a Gazdag Ember felesége. – “A férjem elől van a szobában.”

“Ugye, hogy maga nagyon szeretne egy gyereket?”

“Igen, de az Úr nem adott.”

“Ha, ..., ha valaki tud adni, akarná?”

“Dzsambu, te megőrültél” – mérgesedik meg a Gazdag Ember felesége. – “Beszélj velem tisztességesen. Ha nem, rögtön bezárom ezt az ajtót.”

“Én... én eladom a fiamat. Akarja?”

Nagy szemet nyit a Gazdag Ember felesége, és szalad előre a szobába, magára hagyva Dzsambut. Röviddel ezután előtűnik a Gazdag Emberrel együtt.

“Eladod a gyerekedet, Dzsambu?” – kérdezi a Gazdag Ember határozottan.

“Igen, uram, nehéz az életem.”

“Hozzuk el” – nógatja a felesége.

“Rendben” – mondja a férfi az asszonynak. – “De követned kell, amit mondok, mint egy végrendeletet.”

Dzsambu nem érti, és csikar a hasa.

“Megveszem a gyereket száz ringgitért. Elfogadod?”

„Igen”

“És harminc ringgit az adósságod, marad hetven ringgit. Na, itt van” – mondja a férfi, miközben átnyújtja a pénzt. Dzsambu átveszi a piros bankjegyeket az alkonyati félhomályban, így nem is pirosnak látja a pénzt, hanem sötétnek, olyan sötétnek, mint a szíve. Eladta a gyerekét.

“Megígéri az úr, hogy szeretettel neveli fel a gyereket?” – kérdezi Dzsambu.

“Ne aggódj” – feleli a férfi olyan gyengédséggel a hangjában, amit Dzsambu ezidáig soha nem hallott a Gazdag Ember szájából.

“Nagyon fogunk vele törődni.”

“Nem kell aggódnod, Dzsambu” – fűzi hozzá a Gazdag Ember felesége. – “Úgy fogjuk nevelni őt, mintha a sajátunk lenne. De ez lesz a legjobb a gyerekednek is. Jól van, kimondom nyíltan, hogy a gyerek azért a tiéd.”

Miután meggyújtotta a lámpát, Dzsambu felesége csak akkor vette észre, hogy elállóban van az eső. A háztetőt már nem verik az esőcseppek. Kisfia, akinek még neve sincs, mélyen alszik a vén szúnyogháló alatt. Éppen be akarja csukni az ajtót, amikor a sietve érkező Dzsambu ijeszti meg. Sarkában a Gazdag Ember felesége.

“Vajon mi történhetett?” – sóhajtja aggodalmasan.

Dzsambu kettessel veszi a lépcsőket, úgy rohan a házba. És akkor csendesen mondja: “A nagyságos asszony megveszi a kisfiúkat.”

“Micsoda?”

“A nagyságos asszony itt megveszi a kisfiúkat.”

Az asszony sóbálvánnyá válik.

“Nincs más választásunk, Szudzsin. A nagyságos asszony csak megveszi, de azért a mi gyerekünk marad.

Mert élnünk kell, Szudzsin...”

“Igen, biztos, hogy a ti gyereketek marad” – mondja a Gazdag Ember felesége is. – “Én mindig sajnáltalak benneteket, ahogy éltek, de a férjem olyan hirtelen haragú.”

Szudzsin leül, és szomorúan sírva fakad. Dzsambu felemeli az alvó gyereket és odaviszi hozzá.

“Alig három hete szültem... és máris elveszítem...”

“Nem veszíted el, Szudzsin” – győzködi a Gazdag Ember felesége magabiztosan. – “Mi segítünk nektek felnevelni ezt a kisfiút.”

Szudzsin megcsókolja a gyereket, és próbálja a könnyeit felszárítani. A szülei megparancsolták neki, hogy semmiben se ellenkezzék a férjével. És Szudzsin maga is tudja, hogy az ilyesmi, mint ma délután, bizony megtörténik hasonló, válságos helyzetekben. És nem is áll módjában ellenállni. Az ellenkezés és a könnyek elapasztják a szerelmet. És a Baran-vidék hús levegőjétől nehéz alkonyi szürkület rejtekében, amibe a szívek nehéz bánata is belevegyült, a kisfiú, aki még nevet sem kapott, elindul a nagy ház felé.

“Hagyd abba a sírást” – vigasztalja Dzsambu. – “Minden az Úr akaratából történik. Ha beleegyezel, még ma este elmegyünk.”

“Hová?”

“Elhagyjuk ezt a Baramot” – sóhajtja Dzsambu. Eszébe jutnak apja, Szungai szavai: amikor nehezzé válik itt az élet, hagyja el ezt a vidéket és kezdjen máshol új életet. – “Tudod” – folytatja, “apám úgy rendelkezett, hogy ha itt nem jutunk semmire, hagyjuk itt a Baram-vidéket.”

“De én szeretem ezt a vidéket.”

“Én is szeretem, mert a gyerekünk itt van.” – feleli Dzsambiii – “De elpusztulunk itt, ha csupán szeretjük a tájat. Egyedül a szeretettel nem jutunk sehova.”

Szudzsin szíve hangosan ver.

“Tudod” – fűzi hozzá Dzsambu –, “ez a gumiültetvény nem szeret minket. Egy font kaucsuk ára húsz centet esett. Egy mérő rizs három ringgitbe kerül. Hogy tudunk itt megélni?”

“Én szeretem a gyerekünket.”

“Én is szeretem, de nincs más választásunk” – válaszolja Dzsambu.

“Hová megyünk hát?”

“Marudiba vagy Miribe...” – mondja Dzsambu. – “De, úgy gondolom, Miriben jobb lesz, megpróbálhatunk kicsit kereskedni ott.”

“Ennyi pénzzel?”

“Megpróbáljuk.”

Dzsambu fogja a kosarat, ruhával és edényekkel tölti meg. majd a folyó felé veszi útját. Szudzsin mögötte lépked és úgy érzi, hogy a gyerekük követi őket...

Hirtelen megáll.

“Én szeretem a gyerekünket. Szeretem őt... Fáj, hogy ott hagytam... nehéz a szívem... Inkább haljunk meg Baramban...” - sóhajtja Szudzsin, de nem hat vele Dzsambura.

Szudzsin sebzett szívvel veti sovány testét a csónakba. A kosár a ruhával és a főzőedényekkel a lábánál áll. Szitálni kezd az eső, és lassan utat tör magának a halvány holdfény. Bágyadt, megtört fény.

A csónak egyenesen halad az éj leple alatt. Hosszú szálú eső ereszkedik alá az égből. Egész vékony szálakban. Enyhe szellő susogása válaszol a parthoz csapódó folyóvíz csobbanására.

Előtte egy fekete árnyék sírdogál elesetten, de tele a szeretet érzésével. Gondolatai messze járnak, nemcsak Miriben, de a szív legrejtettebb zugaiban is. Nagyon reméli, hogy a csónakban biztonsággal megérik a hajnalt, és mielőbb találnak egy mólót, ahol ételt vehetnek, A gyomor megtöltése egyenlő az élet meghosszabbításával.

Csukott szeme előtt kisfia képe jelenik meg. Szíve Dzsambu evezésének ritmusára ver. “Én szeretem a gyereket. Én szeretem a gyereket... inkább maradnék Baramban... Baramban...”

“De – mondja Dzsambu – a szeretet nem jelent semmit ezen a gumitermelő vidéken... Én nem értem.”

Igaza van anyának, ellenkezni Dzsambu szavával és könnyeket hullatni egyenlő a szerelem elapasztásával, de anya mondta azt is, hogy a gyerek a boldogság kulcsa. Ez a kisfiú minden boldogságnak a kulcsa. A szerelmet betetőzi...

Csak három hete szültem és ilyen könnyen már el is vesztettem testem gyümölcsét. Fülemben van akaratos sírása. Szája nagyra nyílik, könnyes szeme csukva. Két kis keze szeretetért rimánkodva kapkod a levegőbe. Csak akkor nyugszik meg, ha a hátát ütögetem. Abbahagyja a sírást, és megszoptom a tejemmel. Még ha ez a tej nem is sok, nem lett volna szabad elhagynom. Sőt, apám, anyám sem tudja, hogy elhagytam a Baram-vidéket...

„Nem!!!” – üvölti hirtelen Szudzsin, és feláll. – “Én visszamegyek Baramba! Visszaveszem a gyerekeimet!”

Szudzsin, himbálódzik a csónak, ne mozogj!!!” – kiáltja Dzsambu. De Szudzsin hirtelen férjére ront, el akarja tőle ragadni az evezőt.

A csónak megbillen, Szudzsin pedig kilődül a csónak belsejéből lulvúba. Úgy ragadja el a sodrás, mint ahogy férje, Szungai fia „i.lu el őt Baram vidékéről.

„Szudzsin!!!” – ordítja Dzsambu. Nem tudja, kinek kiált, Szudzsin már elmerült a rohanó hullámokban.

„Csak erős akarat kell, és le tudjuk győzni a nehézségeket.”

Emlékezik vissza Szudzsin anyja szavaira a hullámok sodrásában. Megpróbál a partra vergődni, de a nekivadult és féktelen sodrás arcul csapja.

„Kicsi fiam...”

Szudzsin!”

Dzsambu beleugrik az éjszakai sötétségben őrző folyóba. Ez a folyó is csak a maga útját követi, senkivel sem törődve, közönyös, akár a mindig esős Baram vidéke. Itt a víz sosem szárad fel, ahogy az ültetvényen sem apad el az emberi szenvedés.

Reggelig csöpörög az eső. Dzsambu kővéváltan ül a parton. Első gyerekeit elvesztette, elfecsérelte alapvető emberi jogát. Örökre elvesztette Szudzsin is, aki a folyó hideg ágyában keresett menedéket, de akit hamarosan mégis kivet magából a víz.

*Szungai ez esetben személynév, de jelentése van: folyó. Így a cím másik értelmezése: Dzsambu, a folyó fi

Azizi Haji Abdullah:

A halszálka

Tuk Wan ebédidőben veszi át a levelet a postástól. Gyorsan felteszi kékkeretes kerek szemüvegét és lassan, kényelmesen olvassa a levelet. Tuk asszonynak egész elmegy a kedve attól, hogy tovább szedje a rizst a tányérokra.

Sőt, a mártás kimeregetésében sem leli örömét.

“Kitől?” – kérdezi végül is Tuk asszony. Közben ide-oda tologatja a rizses tányért és a mártásos tálat. Egyre csak fészkelődik a gyékényen. Olyan pillantásokat vet az olvasásba merült Tuk Wan felé, mintha ő is tudna olvasni.

“Nit!” - feleli Tuk Wan, miközben összehajtogatja a levelet, becsúsztatja a borítékba és a fal mellé teszi.

Tuk asszony nem tudja levenni a szemét a levélről. Bár nem tud olvasni, de ha csak nézheti a levelet, máris enyhül benne a Nit okozta hiányérzet. “Na és mit ír?” – kérdezi Tuk.

"Mit ír Nit?"

Tuk Wan süketnek tetteti magát. A szeme sarkából lesi, hogy lesz Tuk egyre nyugtalanabb és zavarodottabb. Tuk fehér hajszárait húzogatja, ezt Tuk Wan evés közben szigorúan megtiltotta neki. Aztán vakarózik a hóna alatt.

A végén Tuk asszony enni sem bír. Ez mindig így szokott lenni, amikor Tuk Wan megpróbálja eltitkolni, mi van Nit levelében. Nit egyetlen fiuk leánya, a városban él. Tuk a nipah-pálmalevélből készült mennyezetet vizsgálgatja; bizony, az már itt-ott kilyukadt. A nyitott konyhaajtón keresztül befúj a szél és megsimogatja Tuk ráncos arcát.

Tuk Wan már csak ilyen. Olykor szereti figyelni Tuk hangulatváltozásait. Tuk ráncos arcán jobban kirajzolódnak a barázdák és a redők, amikor alsó ajkát haragjában előrebígyeszi.

Tukot mintha meglökték volna. Hirtelen eltölti az öröm. Visszaül Tuk Wan mellé, aki előrehajolva eszik tovább. Nézi, hogyan telik meg Tuk Wan fedetlen, redőkben lógó hasa. Azt is megfigyeli, milyen formátlanul dagadnak ki az erek Tuk Wan karján. Tuk Wan ugyan sovány, de nincs híján a testi erőnek. Soványsága ellenére keménykötésű öregember.

“Mikor?”

“A legközelebbi szünidőben.”

Tuk megmossa a kezét és nekilát az ebédnek. Pukkadásig tömi magát, akárcsak Tuk Wan. Amikor evés után Tuk Wan feláll, hogy bemenjen a házba, még hozzáteszi: “Nit azt mondja, hogy egyedül jön, de a szünidő végén apja fogja hazavinni.”

“Ej-ej, ez a gyerek már egyedül mer utazni!” – zsörtölődik magában Tuk asszony.

Bárcsak lehetne a napokat siettetni! Tuk nem bánna, ha a hét három napból állna. Nit már régen nem járt náluk. Mióta a kollégiumban lakik és fehér fejkendőt visel, és fehér blúzt kék szoknyával, ritkán jár errefelé, akkor is általában az apjával. Csak levelet szokott írni. A leveleiben írja, hogy mennyire hiányzik neki Tuk és Tuk Wan.

Olyan, mint Dzsaber, Tuk egyetlen fia. Csak mondja, hogy van autója, de sosem jön. Vagy Dzsaber felesége, a szűkszavú menyük, az sem beszél rá Dzsabert, hogy idelátogassanak. Dzsaber azt mondogatja, hogy nem ér rá. És most, hogy Nit kollégiumban van, nem olyan könnyű hazaugrania. Meg kell várnia a szünidőt. Ha meg így áll a dolog, akkor nincs sok remény.

“Már alig van itthon puyu-hal” – mondja Tuk, amint Tuk Wan felér a házba, miután megfürdött a kútnál.

Sokáig nézi Tuk Wan csontváz-sovány testét. Tuk erős ütésekkel töri a bételdiót. Haragszik Tuk Wanra. Hiába beszél, úgy tesz, mintha nem hallaná.

“Már a szepat-halból sincs sok” – teszi hozzá.

Tuk Wan még mindig nem felel. Kezeit az égnek emeli és imádkozik.

Tuk folytatja a bételdió törését. Elképzeli, milyen jó is lesz, ha Nit megjön. Ehet sok savanyított halat, amit annyira szeret. Reggel Tuk főzhet tapadós rizst reszelt kókuszdió-béllal, hogy a savanyított halhoz azt ehessen. Nit szereti a sült szepat-halat, s az gyakran kerül a rizsföld vizéből.

Nit mindig azt írja a leveleiben, hogy ilyesmit nem esznek a kollégiumban. Csak tengeri halat kapnak.

Néha-néha csirkét. De Nitnek már elege van belőle.

Tuk eleinte megkísérelte rávenni Tuk Want, menjen Tandzsungba és vigyen Nitnek savanyított halat vagy a rizsföld vizében fogott halat. De amikor Tuk Wan rákiabált, hogy nem sétálhat be a kollégiumba úgy, mint Dzsaber házába, nem mondta neki többé.

“Holnap délután menj ki és fogd meg a halakat, ideje besavanyítanom őket!” – kezdi Tuk megint, miután Tuk Wan befejezte az esti imát. “Nit szereti a savanyított halat. Ebben az évszakban igen elszaporodott a puyu-hal. A szepat-halat megsüthetem, vagy kiszárítom. Ha Nit itt lesz, ehét. Ha Dzsaber jön, ő is vihet belőle haza.”

“És a tegnapi és a tegnapelőtti hallal mi van? Nem elég?” – válaszol végre Tuk Wan. Emlékszik, milyen jó fogása volt az előző két nap. Csak egyszer dobta a hálót a csatornába és máris öt-hat puyu-hal akadt bele és velük együtt öt-hat szepat is feljött.

“Van még egy kicsi. De három fontot eladtam. Nem tesz elég. Nit biztosan sokat fog enni.”

Tuk Wan nem felel többet. Akárcsak Tuknak, neki is nagyon hiányzik Nit, egy szem unokája. De Tuk Wan csak nem fogja kimutatni Tuknak, hogy neki is hiányzik! Tuk Wan Tuk előtt mindig a közönyöst játssza. Ő már csak ilyen, Tuk szidja is mindig, hogy még az egyetlen unokáját sem szereti. Tuk Wan ezen csak vigyorog.

A következő délután, az ima végeztével Tuk Wan a vállára veszi a két méter hosszú ötkilós hálót. Ennek az öreg hálónak hüvelykujj nagyságúak a szemei és bizony itt-ott már szakadtak. Tuk Wan esténként szokta foltozgatni a hálót.

Tuk figyel, ahogy Tuk Wan előregörnyedve viszi a vállán a hálót, egyenesen a rizsföld közepén húzódó csatorna felé. Bő fekete nadrágja a combján kicsit rongyos már. Nedves kendőt kötött körbe a fején. Fenekén ott dudorodik a halaskosár.

Hála Istennek, mormog Tuk. Akkor mégis szereti Nitet. Wan mosolyog magában.

Tuk Wan imával kezdi, Bismillah... Aztán beveti hálóját a csatornába. Lassan húzza kifelé. Összevonja a hálót, máris négy-öt szepat-hal ugrál benne. Újra kiveti a hálóját, ezúttal három percig hagyja lemerülni, lassan húzza ki és látja, hogy most puyu-halat fogott. Tuk Wan jól tudja, hogy a puyu vagy a keli-hal fogásakor nem szabad a hálót rögtön kirántani. Három-négy percet várni kell. A puyu-hal nem buta, először elbújik az iszapban és csak akkor jön elő, amikor úgy hiszi, elmúlt már a veszély.

Tuk Wan néha a hosszú szünetekben el akarta hozni Nitet is, hogy megtanítsa a halfogásra. Nem baj, ha lány is. Hadd tudja meg, milyen nehéz a betevő falatért folytatott halászat. De Tuk sosem hagyta. Azt mondta, hogy ez nem női munka. A nők dolga, hogy a halat megtisztítsák, a hasát felvágják és sóval megtömjék.

A nők dolga a sütés, főzés, no és a sütemények...

Mielőtt a nap lenyugodna, Tuk Wan is hazaér egy kosár hallal. Átadja a kosarat Wannak, aki már a kút mellett, a kerítésnél várja.

Tuk alaposan, komolyan hozzálát a haltisztításhoz. Azzal sem törődik, hogy közben érkezett a délutáni ima ideje. Nem baj, ha Tuk Wan ma nem vacsorázik korán. Majd eszik, ha hazajött a mecsetből, esti ima után. Tuk levágja az uszonyokat, felvágja a halak hasát. Tamarindot sajtol ki. Szétválogatja a szepat-halat a puyu-haltól. Örül, hogy a puyu-hal mind majd tenyérnyi nagyságú.

Még ezen az estén, míg Tuk Wan a mecsetben imádkozik, Tuk rizst pörköl, szép sárgára. Tuk ereje nem hagy alább, az esti ima után még meg is őrli a pörkölt rizst, olyan finomra, mint a darált kávé. Ezután – még mindig nem visel mást, mint egy szarongot a melle fölött betörve – összekeveri a rizsport vízzel egy kosár nagyságú tálban, majd egyenként elhelyezi benne a tenyérnyi puyu-halakat. Annyi sót szór rájuk, amennyit megkívánnak. Addig nyomkodja le a halakat, amíg mindet elfedi a lé, nehogy megkukacosodjanak. Tudja, ha nem lepi el mindet a páclé, megromlik az egész. Ezután ráönti a tamarindlevet, ez a kukacosodást gátolja meg. Végül két-három követ tesz a pácolódó halakra és kendővel leköti a tálat.

Csak most érzi, mennyire fáradt. De ez most nem számít. Még egy hét, és itt a szünidő. Nit biztosan megjön. A halaknak lesz idejük a megsavanyodásra. Amikor Nit leveszi a kendőt, biztosan felkiált: “Óóó!” és akkor megkéri Tukot, hogy süssön neki belőle. Nit bizonyára rizst is sokat kér majd. Másnap biztosan megkéri Tukot, hogy készítsen rizslepényt.

Az ígért napon Nit tényleg leszáll a buszról, széles mosollyal az ajkán. Tuk, aki az ajtóból lesi, lejön unokája elé a lépcsőkön. Nit fehér fejkendőt, sötét blúzt és sötét szoknyát visel. Kezében csak egy táska.

“Hol van Tuk Wan, Tuk?” – kérdezi Nit, miközben a lépcsőre teszi a táskáját.

Tuk arca színt vált. Szemmel láthatóan még ráncosabb lesz. Elszomorítja, hogy hiába várta Nitet egész nap ő a lépcsőkön, Nit rögtön Tuk Wan felől érdeklődik.

Nit leveszi a kendőjét, meleg van.

“Csináltam savanyított halat, ebédelsz?”

Nit mintha nem is hallaná. Fogja a táskát és felmegy a házba. Tuk utána.

“Papa üdvözlétét küldi. Most nem tud jönni, majd ha vége a szünidőnek, értem jön.” – mondja.

Tuk a veranda fala mellett ül. Bételdiót tör. Nézi, mennyire megnőtt Nit, az arca is milyen széles lett.

“Eszel?” – kérdezi megint. Abbahagyja a bételdió-törést. Kedahi viselete alatt a hónalját vakargatja.

“Most nem, majd este.”

Tuk arca csupa ránc lesz. Egyáltalán nem örül! Szomorúan néz Nitre. Hogy van szíve Nitnek, gondolja. Nem tudja, mennyi munka rizst hántolni, halat tisztítani és besózni, kövel lenyomni és öreg kendőt kötni a tátra, hogy a savanyított hal elkészüljön.

“Fáj a szeme, Tuk?” – kérdezi Nit, amikor látja, hogy Tuk szeme könnyes.

Tuk gyorsan megtörli a szemét. “Van savanyított hal is...”

“Tuk Wan halászni ment? Ugye, milyen szorgalmas, Tuk?”

Tuk hirtelen feláll. Otthagyja a bételdiót és a konyhába meg. Nézi a halastálat. Egész közel hozzá leül, mintha érezné is a savanyított hal illatát.

Nit követi őt és gyanakvóan áll mögötte. Tuk még sohasem viselkedett így.

“Tuk...”

Tuk remegve feláll. Dereka megmerevedett, kezével a térdére támaszkodik. A konyhaajtóhoz megy és az utat kémleli. Hová mehetett Tuk Wan, hogy egész nap nem jön haza?

“Nit, azt mondtad, hogy szereted a savanyított halat, hát csináltam” – mondja Tük szomorkásán. Mintha összeszorult szíve szólna a hangjával.

“Tuk Wan halászni ment? Ugye, milyen keményen dolgozik?”

Jaj, hogy mennyire bántóak és bosszantóak ezek a szavak. Tuk elhűlve állapítja meg, hogy Nit megváltozott. Mintha őt már nem szeretné. Mintha semmibe venné az ő fáradtságát. Rábámul Nit arcára, az még mindig kipirult és forró az utazástól. Tuk szemét újra elönti a könny.

“Tuk, fáj a szeme?”

Tuk otthagyja őt, felmegy a házba és leheveredik a hálólhelyére.

A mennyezetet nézi, kezét a homlokán nyugtatja.

Nit feljön utána, leül mellé, ő is Tuk homlokára teszi a kezét.

“Lázás, Tuk?”

Tuk nem válaszol. Csak nézi Nit arcát, A kislány semmit sem ért.

“Tuk Wan már nem bír úgy dolgozni, mint azelőtt. Miért bajlódik a halászattal, a savanyított hal miatt?” - mondja Nit, nem sokat hederítve Tukra. Szórakozottan legyezgeti őt a pálmalegyezővel.

Tuk a bal oldalára fordul. Nit szavai megint szíven találták. Újra elered a könnye, néhány csepp a párnára hullik.

Nit az iskoláról mesél. A kollégiumról, ahol mindennap ugyanazt kapják enni. Elmeséli, hogy alig tudott feljutni a buszra, annyi utas volt.

Tuk nem szól közbe, egy árva szót sem. Nagyon szomorú. Amikor úgy látszik, hogy valamennyire megvigasztalódott, Nit kimegy, hogy átöltözzön. Tuk egyedül marad.

A savanyított hal jut eszébe. Már egy hete... Egy hét alatt biztosan megsavanyodott. Vajon Nit szereti-e még? Vagy megváltozott az ízlése? Mert akkor jobb, ha az egészet a kanálisba dobják.

Ezen az estén, amíg Tuk Wan a mecsetben imádkozik, Nit megismétli együttérző szavait: Tuk Wan mennyit vesződik a halászattal a savanyított hal miatt. Tuk majdnem ráordít, Nit arról miért nem szól, hogy mennyi fáradtsággal jár maga a savanyítás. Oda akarja vágni neki, tudja-e, mennyire szúr a puyu-hal uszonya, és mennyi a szúnyog estefelé, amikor a halat vagdalja. Hogy mennyire fárasztó a rizs hántolása és porrá őrlése. Miért csak Tuk Wanról beszél folyton?

De Tuknak nincs szíve hozzá. Nít látogatása visszahozta az erejét. Csak az, hogy itt van, régóta fájó hiányérzetét szüntette meg.

“Tuk, áztasson be savanyított halat is!” – mondja hirtelen Nít, amikor látja, csak rizst tálalnak vacsorára.

Tuk végre elmosolyodik. Bízott benne, hogy Nít még mindig szereti a savanyított halat és az étvágya is megjön. Tuk gyorsan leveszi a kendőt a tálról. Kivesz belőle öt puyu-halat. Nitnek szól, hogy gyűjtsa meg a tüzet.

Túk süti a halat, az olaj serceg, csak úgy fröcsköl a serpenyőben.

Amíg a hal sül, Tuk Wan is – ahogy ígérte – megérkezik a mecsetből. A fehér sapkával a fején törökülésben lekuporodik a gyékényre, anélkül, hogy Tuk hívta volna. Nít örül, hogy Tuk Wannal vacsorázhat. De annak is örül, ha Tukkal ehet.

Furcsa azonban, hogy Tuk nem akar enni. Tálalás után felmegy a házba. Elnyúlik a puha kapokmatracon.

“Tuk nem akar enni?” – kiáltja utána hangosan Nít.

Tuk nem felel.

Nít felmegy a házba. “Tuk, Tuk nem akar velünk enni?” – unszolja.

Tuk nem válaszol. Az előbb, amikor Tuk Wan leült a gyékényre, Tuk éles pillantást vetett rá. Tuk Wan mintha már megszokta volna mindezt, Nít végül nagynehezen rákérdez. “Hagyjad csak, gyere, együnk mi.” – mondja.

Tuk Wan hozzá sem nyúl a savanyított halhoz. Hadd egyen Nít, amennyit csak akar. Nít látja ezt, eszik is, amennyi belefér.

Tuk Wan jóllakott. Mint azelőtt is mindig, evés után azonnal feláll és kimegy. Hagyja, hogy Nít egyedül egyen. Nít csak savanyított halat eszik rizzsel, a pörköltöz és a citromos savanyúsághoz hozzá sem nyúl.

Tuk fekszik, de nem alszik. Ki tudja, hol járnak a gondolatai. Elszomorítja, hogy Nít ilyen lett. Ki tudja miért, hirtelen gyűlölni kezdi Tuk Want, mert meghódította Nít szívét.

Tuk Wan saját készítésű, a nipah-pálma kiszáritott hajtásába tekert cigarettát szív a ház fő tartóoszlopa mellett. Mit se bánja, hogy Tuk alszik. Kis idő múlva majd hosszasan elbeszélget Nittel. Mesél erről, arról. Holnap, ha akarja, együtt mehetnek halászni.

Tuk váratlanul felriad: Nít fuldoklik. Felemeli a fejét a tettetett alvásból. Azután megint hallja, hogy Nít egymás után kétszer-háromszor fuldokolva köhög, öklendezik, mintha valami a torkán akadt volna. Felemeli a fejét és figyelni Tuk Want, aki csak dohányzik tovább.

A konyhában Nít mintha hányni akarna, öklendezik, csak megakadhatott valami a torkában. Hallani, most kezét mos. Nít a konyha ablakában hány, hátha az is kijön, ami a torkán akadt.

Tuk gyorsan felkel. Lerohan a konyhába. Te jó Ég, mi történt az unokámmal? – mondja magában. Nitet az ablakban találja. Nagyra tátja a száját. Hány, öklendezik, folyik a könnye. Arca vörös, az orra is csurog.

“Szálka?” – kérdezi aggódva Tuk.

Nit bólogat.

Tuk Wan is bejön a konyhába.

“Puyu-szálka?” – kérdezi.

Nit csak bólint.

Világos, hogy Nit már nem tud beszélni. Valami keresztben akadt meg a torkán. A nyaka felé mutogat egyre, ahol a szálka belefúródott. Nyilvánvaló, hogy Nit nem tudja kivenni.

Tuk nagyon aggódik. Leemeli a rizses tál tetejét és felfogja a lecsapódott párát. Gyorsan megitatja Nittel.

Nit megissza, de azt csak nem tudja lenyelni, ami a torkát kínozza. Nit letörli a könnyeit és kétségbeesve néz Tukra.

Tuk ide-oda kapkod. Masszírozza Nit nyakát. Nit eltolja. Az arcát nézi. Nit elfordul és köhög, öklendezik.

Igyekszik megszabadulni a szálkától, de az csak nem mozdul, semmi áron.

Tuk Wan rizsgombócokat készít. Lassan bűvös igéket mormol a rizs felett és odaadja Nitnek. “Próbáld meg, ha Allah is úgy akarja...” – mondja.

Nit elveszi, de a halszálka miatt nem tudja lenyelni.

“Most mit csináljunk?” – Tuk az aggodalomtól teljesen összezavarodik.

“Nincs nagy baj” – feleli Tuk Wan.

“De nagyon rosszul van” – mondja Tuk.

“Holnapra jobban lesz.”

“És ha nem jön ki?”

Nit felpattan, felrohan. Lefekszik a szobában, ahol még a szúnyoghálót sem akasztották fel. De nem sokáig marad. Az ablakhoz megy, újra hány, szervezete nagyon meg akar szabadulni ettől a szálkától. Torkába nyomja az ujját, de a szálka csak nem mozdul.

“Tuk Wan...” – nyögi Nit.

Tuk gyorsan utána megy és a hátát masszírozza. De Nit eltolja a kezét, mintha nem esne jól neki.

“Nit... haragszol rám?” – kérdezi Tuk szomorúan.

Nit sokáig vizsgálgatja Tuk arcát. Az ő szeme is tele könnyel, hiszen a megakadt halszálka szúrja a torkát...

Tuk Wan jön be lassan. Újabb rizsgombócokat hoz Nitnek, de az nem bírja lenyelni.

“Nit... haragszol rám?” – mintha most ez lenne a fontos.

Nit most csak arra képes, hogy nagyra tátsa a száját. Már a nyálát sem bírja lenyelni. Váratlanul párnát kér és lefekszik, mozdulatlanul marad.

“Menj el a gyógyító varázslóért” – mondja Tuk Tuk Wannak és megfogja a vállát. Hosszú évek óta először érinti meg Tuk Wan vállát.

“Hol találok itt...”

“Akkor nincs más hátra, szólni kell Dzsabernek.”

“Most késő este?”

Tuk egész éjjel átölelve tartja Nitet. Tuk újra és újra felemeli a fejét és nézi Nitet, aki nem tudja a száját becsukni és a nyála az arcára folyik. Valahányszor Tuk megsimogatja Nit haját, Nit is megérinti Tuk arcát. Valahányszor hozzáér, Tuk arca mindig nedves.

Tuk sír!

Tuk hajnalig sírdogál hang nélkül, de Tuk Wan ezt nem tudja. Tuk el van keseredve. Zokog, mert bűnösnek érzi magát. Miért kellett neki az orrát felhúzni, amikor Nit tegnap Tuk Wan után érdeklődött?

Kora reggel, amíg Tuk Wan a hajnali imáját végzi, Nit jelt ad, hogy Tuk Wan értesítse az apját.

“Telefonáljak?” – kérdezi Tuk Wan.

Nit bólogat.

Tuk sürgeti Tuk Want, hogy siessen a városba, hívja *fel* Dzsabert. Elképzelhető, hogy Dzsaber a feleségét is hozza. De lehet, hogy egyedül jön. Legyen, aminek lennie kell. Ha Dzsaber mérges lesz, legyen mérges, csak a szálla jöjjön ki.

Tuk Wan egyre zaklatottabban kerékpározik a város felé. Öt kilométerre van, csak onnét tud Dzsabernak telefonálni.

Ezalatt otthon Tuk semmit sem csinál. Nit mellett fekszik és átöleli. Simogatja a haját. Valahányszor megsimogatja, Nit is megérinti Tuk arcát. Az mindig nedves. Nit kéri Tukot, hogy ne sírjon.

“Nit, haragszol rám?” – Tuk csak ezt ismétli.

Három óra telik el, mire megérkezik Dzsaber. Jó, hogy a munkahelye nincs messze, csak hatvan kilométerre innen. Egyedül jön, mert a felesége még dolgozik.

Tuk gyorsan elmondja, mi történt. Dzsaber nem sokat beszél.

Tuk ezt-azt hozzátesz még, de Dzsaber egy szóra sem méltatja.

Tuk Wan is elmondja, hogy Nit mikor nyelte a szálkát.

Dzsaber a megszokott hangján rászól Nitre, hogy csomagoljon.

Azt mondja, a kórházba akarja vinni. Tuk megpróbálja lebeszélni.

Ott biztosan felvágják a nyakát.

“Persze, majd megvárjuk, amíg úgy bedagad, hogy nem is látszik” – mordul rá Dzsaber.

Tuk nem szól többet. Most az egyszer tart Dzsabertől.

“Fal ész nélkül. Akár a macska.” – morog Dzsaber.

“Ugyan már, Ber, a Sors...” – mondja Tuk Wan.

Dzsaber mintha nem is hallaná.

Tuk elgondolkozva áll az ajtóban. Amikor Nit lejön, odaszalad hozzá és átöleli.

"Nit." – mondja, de több szó nem jön ki a torkán.

Dzsaber odamegy Nithez a lépcső tetején. Ráparancsol, emelje fel a fejét és nyissa ki a száját.

Mutatóujjával a szájába nyúl és ujja hegyével megkapargatja a szájpadlását.

Nit hány. Dzsaber újra kinyitítja vele a száját és ujjával piszkál valamit. Nit újra hány, és nicsak, a hányadékban ott egy darab a puyu-hal uszonycsontjából.

Tuk Nithez rohan. Tuk Wan is odamegy.

Nit fáradt, szeme vörös és könnyes. Csak most könnyebbült meg.

“Gyere!” – mondja Dzsaber és húzza Nitet le a lépcsőn, az autó felé. Mintha Tuk és Tuk Wan ott sem lenne.

“Holnap csináljatok több savanyított halat. Nit majd megint akar enni belőle” – mondja, míg beindítja a motort.

Tuk Tuk Wanra néz. Tuk Wan Tukra néz. És amikor az autó elment, Tuk pillantása a hálóra esik. Amit Dzsaber mondott, az sokkal jobban fáj neki, mint Nit kérdezősködése tegnap Tuk Wan után.

Tuknak mintha elment volna az esze. Öreg teste minden erejét összeszedve leakasztja Tuk Wan hálóját.

“Ej, mit csinálsz?” – kiált Tuk Wan.

Tuk a ház mögé viszi a hálót és bevágja a szemétdombon még égő tűzbe. A háló azonnal lángra lobban.

“Őrült!” – üvölt Tuk Wan.

Tuk a szemétdomb mellett marad, amíg a háló utolsó darabja is elég. Nem marad belőle más, csak a nehezekek.

“Őrült!” – üvölti megint Tuk Wan.

Tuk nem hallja. Lehajtja a fejét. El van keseredve.

Végül Tuk Wan ráparancsol, hogy esdjen Allahhoz bocsánatért.

Ahmad J. Husein:

Mek imája

Mek anyja, apja és öccse, Szeli még nem jöttek meg a rizsföldről. Talán már a hazafelé vezető úton jönnek, gondolja Mek. Nem bánná, ha anyja és apja egyáltalán nem jönne haza. A második osztályos kisöccse nem számít.

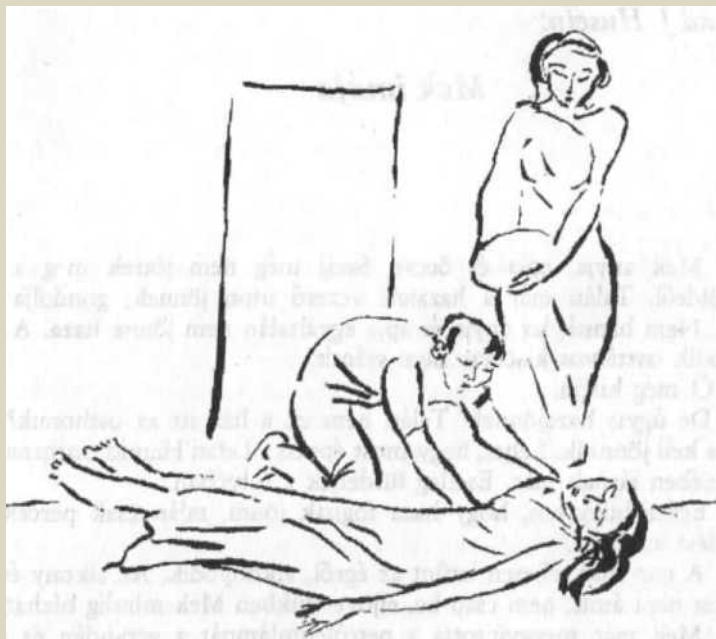
Ő még kisfiú.

De úgylis hazajönnek. Tán nem ez a ház itt az otthonuk? Haza kell jönniük. Lehet, hogy most éppen a Lebai Hamid csatorna közelében járnak már. Esetleg fürdenek a folyóban.

Egész bizonyos, hogy haza fognak jönni, talán csak percek kérdése az egész.

A nap már teljesen letűnt az égről, alkonyodik. Az alkony és az est nem ámít, nem csap be, eljövételükben Mek mindig bízhat. Mek már meggyújtotta a petróleumlámpát a verandán es a szobában, ahol a szülei imádkozni szoktak.

Mindig így tesz, ahogy beköszönt az esti Maghnb ima ideje, lámpát gyújt, anélkül, hogy valaki is figyelmeztetné erre.

Lámpagyújtás után rögtön a szobájába megy es belülről kulcsra zárja az ajtót. Ma este nem imádkozik. Sosem imádkozik, ha a fejében összezavarodtak a gondolatok.

Bizony, Mek már két hete nem tud tisztán gondolkodni. Mindez a szülei miatt van. Szeli, az öccse még nem számít, ő meg kisfiú, őt nem vádolja, hiszen semmiről nem tudhat.

“Hol van már megint ez a Szeli? Nem jött még haza?” – üti meg hirtelen Mek fülét apja hangja, aki anyjánál tudakozódik Szeli felől.

“Szeli a Lanai faluba ment. Azt mondta, hogy a birkózó-lecke után hazajön” – Mek anyja válaszát is tisztán hallja.

Ez a Szeli ilyen. Ha éppen nincs iskolában, elmegy a szüleivel a rizsföldre. A rizsföldi munka után birkózni tanul a többi fiúval Lanai faluban.

Amikor Meknek Lanai falu jut az eszébe, felgyorsul a szívverése. Testét kirázza a hideg a félelemtől.

Ilyenkor mindig ledobja magát a matraca. Magára húzza a lepedőt tetőtől talpig. Hirtelen elerednek a könnyei, olyan szomorú lesz.

“Mek! Mek! nyisd ki az ajtót! Mek! Na, Mek! Főztél vacsorát, Mek?” – kiabálja az anyja az ajtó előtt, miközben sűrűn kopogtat. – “Mek, nyisd már ki az ajtót! Tán csak nem halt meg ez a szerencsés gyerek?” – folytatja anyja a kiabálást és a dörömbölést.

„Hátha alszik. Ugyan, hagyd már őt békén. Gyere imádkozni. Nemsokára indulhatunk a mecsetbe, Hadzsi Kathib olvassa a szent könyvet!” – feleli apja, és kiteríti az imaszőnyeget.

“Mi van ezzel a gyerekkel? Már két-három napja, hogy csak bezárkózik a szobájába” – kérdezi az anyja valakitől, Mek nem tudja, kitől.

“Oh, a gyerekek már csak ilyenek. Ahogy kicsit felcseperednek, persze, hogy ilyenek.”

Ez megint apja hangja, Mek jól ismeri.

Mek persze nagyon jól hallja anyja hívó hangját, de nem válaszol rá. Haragszik anyjára és apjára. Olyan csúnyán elbántak vele, hogy a szíve elfordult tőlük. Bizony legszívesebben megszökne ebből a szeretet nélküli házból, ha nem gondolna arra, hogy lány. Nagyon szeretné itthagyni őket és elmenekülni bárhova.

Alighogy befejezték az esti Maghreb imát, anya újra Mek ,i|t,i|ához rohan. Megint kopogtat.

“Mek... gyere már ki, Mek! Légy szíves, főzd meg a vacsorát! Mi cl akarunk menni a mecsetbe, mert Hadzsi Khatib olvas a szent könyvből. Gyere ki, Mek!” – kiabálja az anyja és csak kopogtat kitartóan. A belülről bezárt ajtó azonban nem mozdul. Nem csoda, ha az anya megsértődik. “Ha nem akarsz főzni, akkor vacsorát sem kapsz ma este!” – mondja az anyja, miközben leveti az imaleplét.

Oh, ha egyszer nem vacsorázok, attól még nem halok meg, gondolja Mek.

“Hagyd már őt, siess egy kicsit. El fogunk késni. Mindjárt elkezdik olvasni a szent könyvet...” – mondja az apja, és leveszi a szarvasagancsra akasztott csúnya és agyonhasznált fehér sapkát.

“Menj csak te egyedül. Én előbb megfőzök. Ettől a Mektől semmit sem lehet elvárni!” – válaszolja az anyja és a konyhába megy.

“Szóval akkor nem jössz a mecsetbe?”

“Nem, nem megyek, főzök inkább. Ha éhesek vagyunk, hogy tudjuk a szent szavakat felfogni? Menj csak magad!” – mondja anya a konyhából.

“Hát jól van akkor, én megyek, jó?”

Mek nem hallja, hogy anyja válaszolna. Apja már lement a lépcsőkön, hamarosan a beinduló motorkerékpár zaja töri meg az este nyolc órai csendet. Anyja csörömpöl az edényekkel a konyhában. Néha köhög egyet vacsorafőzés közben.

Szeli, az öccse még nem jött haza. Lehet, hogy most éppen a lépéseket gyakorolja Lanaí falu birkózóringjében. Ahogy eszébe jut Lanai falu, Mek szíve újra megdobbán. Rettentő nyugtalanná válik Lanai faluban van ugyanis Hadzsi Khatib Korán-iskolája. Hogyne tudná ezt Mek, nagyon is jól tudja, hiszen ő is egyike volt Hadzsi Khatib tanítványainak.

Hadzsi Kathib nagyon jó vallás-tanító, Mek ezt is tudja. Hadzsi Khatibnak két felesége van. Az első felesége, Hadzsah Szopia, kedves asszony. Ha találkoznak az úton, Mek mindig elbeszélget vele. A fiatalabb feleség, Szakinah, a Mengkuang faluban lakik, övele Mek ritkán találkozik. Talán azért, mert Szakinah nemigen jár errefelé. Talán szívesebben marad apjával-anyjával Mengkuangban.

Mek tudja, hogy Szakinah azóta nem jár erre, mióta hozzáment Hadzsi Khatibhoz. Lehet, hogy szégyelli a barátnői előtt, hogy öreg a férje. Legalábbis Mek így gondolja. Ha Szakinah sorsa jut az eszébe, Mek szíve újra verni kezd, mert tudja, hogy az ő sorsa sem lesz külön!

“Ne sírj, Mek. Apád és én már eldöntöttük!” – mondta anyja néhány nappal ezelőtt, amikor a házasságközvetítők visszajöttek Lanai faluból.

“Boldog leszel, ha hozzámész, Mek, Hadzsi Khatib jámbor ember. A tanult ember jól bánik a feleségével!” – győzködté őt anyja, Mek illatos haját simogatva. – “Mi nehezen élünk, Mek. Te boldog feleség leszel, ha hozzámész.”

“De anya...” – Mek hangja itt megtört. Csak a sírása erősödött. Ilyen körülmények között elvesztette a nyelvét. Elvesztette önmagát is.

“Magad is láthatod: Hadzsah Sopia és Szakinah nagyon boldogok. Azt akarom, hogy te is boldog legyél, mint Hadzsah Sopia és Szakinah!” – fűzte hozzá az anyja. Közben néha letörölte a könnyeket Mek finom arcbőréről.

“Micsoda sorsot kényszerítenek rám, anya?” – jött meg hirtelen Mek hangja. Anyja felijedt.

“Én csak azt akarom, hogy boldog légy, Mek. Hadzsi Khatib gazdag. Nagy tudású. Nem akarsz gazdag és tudós férjet?”

“Nem erről van szó, anya...”

“Hanem miről van szó, Mek?”

“Én még fiatal vagyok, anya. Csak tizenhét éves!”

“Tizenhét évesen már férjhez mehetsz, Mek” – mosolygott anyja – “Amikor én apáddal összekerültem, még csak tizenhat éves voltam.”

Mek nagyon is tudatában van annak, hogy tizenhét éves. Majd két éve abbahagyta az iskolát, mert megbukott. Azután apja a Hadzsi Khatib Korán-iskolájába küldte tanulni. Oda járt naponta, és nem is sejtette, hogy Hadzsi Khatib titokban megkívánta őt.

Meknek hirtelen eszébe jut Hadzsi Khatib lánya. Sziti Zaleha, Hadzsi Khatib egyetlen gyereke, annyi idős, mint ő. Sziti Zaleha a pokok szenái Korán-iskolába járt. Te jó Ég! Hogy fogom szégyellni magam, ha Zaleha majd anyjának hív!

“Mi szegények vagyunk, Mek. Boldog leszel, ha hozzámégy Hadzsi Khatibhoz!” – mondta anyja komolyan és szemét Mek arcára szegezte.

Mek nem szólt.

“Te mint feleség nem sokat nyújthatsz még a férjednek, Mek. Hadzsi Khatib majd sok mindenre megtanít a világról meg a túlvilágról. Szerencsés vagy, Mek!” – próbálta anyja megint meggyőzni őt, a haját simogatva.

“Mi már szavunkat adtuk, Mek.”

“Ilyen sors jut egy olyan lánynak, mint én, anya?”

“A szülők a gyereküket mindig boldognak akarják látni, Mek. Nemcsak itt a földön, de a túlvilágon is. Senki más nem adhat boldogságot neked, Mek...”

“Anyaaaa!”

“Azért választottuk Hadzsi Khatibot férjedül, mert nagytudású. Lehet, hogy öreg, de tudós és vagyonos. Mindenki megöregszik, Mek. Miért kéne szégyellni egy öreg férjet?”

Csönd.

“Mire jó egy fiatal férj, ha nincs mit enni?”

Mek még mindig nem szólt, de a sírása sem csillapodott. Szeme olyanná dagadt, mint egy tyúktojás. Színehagyott ruhája ujja csuromvíz lett.

Mek érti, hogy Hadzsi Khatib nagytudású ember. Tizenkét évig tanult Mekkában. Most, amellet, hogy a Korán-iskolában tanít, Hadzsi Khatib politikai ügyekben a világ együk végéből a másikba szaladgál. Belebonyolódott a politikába, s lehet, hogy ennek eredményeképp ennek a falunak és Lanai falunak a lakói körében megszűnt az egyetértés.

Amikor Meknek eszébe jut, hogy micsoda zavar támadt a falujukban, kételkedni kezd, vajon a sok hittan-tudás Hadzsi Khatib szívében tényleg olyan nagyszerű dolog-e. Valóban őszinte-e? Ahogy Mek tudja, az iszlám soha sem kényszeríti a hívőket összeveszésre.

Ha mégoly buta is, Mek nem hiszi, hogy Mohamed próféta merte volna a muszlimokat összeugrasztani. Mek tudja, hogy sem a Próféta, sem Allah soha nem követelte az emberektől, hogy egymásra támadjanak, de az emberi kapzsiság mindent elér náluk.

És most, itt a faluban sokan nem köszönnek egymásnak, mert különböző politikai irányt követnek. Apa sem beszél Hamad bácsival, csupán azért, mert Hamad bácsi Szaidun méltóságos úr pártját támogatja. Mek tudja, hogy Hamad bácsi Szaidun méltóságos úr erős és reményelti embere. Szaidun méltóságos úr Hadzsi Khatib esküdt ellensége.

“Az emberek miért vannak így megosztva mostanában a politika miatt, apa?” – kérdezte egyszer Mek. Apja éppen akkor jött meg egy politikai gyűlésről Lanai faluból.

“Ebből látszik, hogy a politika hasznos. Ennek a mostani megosztásnak köszönhetően tudják majd az emberek értékelni azt a pártot, amelyik jó” – válaszolta apja komolyan.

“Énszerintem, ha az emberek megosztlanak, az annak a jele, hogy össze vannak zavarva. Miért vagyunk buták, hogy hagyjuk magunkat csoportokra osztani a politika miatt?”

“Úgy, ezek szerint neked nem tetszik, hogy belekapcsolódtam a politikába?”

“Jó a politizálás, amíg nem osztja meg az embereket. De most, mert apa a Hadzsi Khatibot követi, Hamad bácsival már nem is beszél. Mi lett ebből a politikából, apa?”

Mek semmi választ nem hall apja szájából.

“Hamad bácsi apa öccse. Miért kell a családi kapcsolatainkat szétörni a politika miatt?”

Apja felállt és lement a lépcsőkön. Kis idő múlva Mek látja, hogy előveszi a kapát a ház alól és a rizsföldre megy.

Apa tényleg megbolondult. A politika miatt rúgta fel a kapcsolatot a saját öccsével, gondolja Mek.

Most pedig még össze is akarják őt boronálni ezzel a Hadzsi Khatibbal. Hadzsi Khatib intelligens vallási tanító, mégis, ennek dacára szégyentelen szájú politikus is. Mek igazán tudja. A politikai gyűlések egyetlen haszna, hogy a falu lakói két pártra szakadtak. Ellenségekké váltak! Mek rettentően fájlalja ezt.

“Anya! Anya... nyisd ki az ajtót, Anya!” - a hang egycsapásra betolakszik Mek gondolataiba. Felismeri öccse, Szeli hangját. De mitől ilyen furcsa ez a hang, mintha Szelit kísértét kergette volna idáig. Mi történt?

“Anya, nyisd ki az ajtót, gyorsan, anya! Nyisd ki!”

“Ha ez már megint... várjál már, Szeli. Mi zaklatott fel ennyire?” – kérdezi az anyjuk, s máris nyitja az ajtót.

Szeli levegő után kapkod a lépcső tetején,

“Mi történt, Szeli? Te... te verekedtél?” – kérdezi anyjuk és átfogja Szeli vállát.

“Anya,... a tanító... Khatib tanító, anya!” – lihegi Szeli.

Mek még mindig a szobában fekszik, csak a fülét hegyezi.

“Mi történt a tanítóval...”

“Khatib tanító, anya... Khatib tanító”

“Khatib tanító?” – rémül meg anya. Biztos, hogy anya megijedt a név hallatára. Nem Khatib tanító-e anya jövődöbeli veje?

“Khatib tanító, őt... őt... baleset érte a főúton, anya!” – bukik ki végre a szó Szeli szájából.

“Baleset a főúton?” – ijed meg anya újra. – “Súlyos?”

“Bizony az, anya. A kocsija ripityára tört.”

Anya nem jut szóhoz.

“A holttestét Balingba vitték. A balingi kórházba.”

“A Khatib tanító meghalt?” – anya szinte el sem tudja hinni. Megragadja Szeli vállát,

“Mit lehet tenni, anya. Életünk és halálunk az Úr kezében van!” – mondja Szeli gyengéden.

Anya sovány teste hirtelen elterül a földön. Bummm!

“Anya!” – üvölti Szeli, miközben anyja mellé veti magát a padlóra.

“Mek... hozzál vizet, Mek! Fröcsköld anya arcába, anya elájult.” – kiáltja Szeli Meknek.

Mek felkel a matracról és az ajtóhoz ugrik. Úgy nyomja be az ajtószárnyat, hogy az kifordul a sarkából.

“Anyaaaa!” – üvölti ő is és lerogy öccse mellé, aki épp anyja fejét támasztja fel.

“Menj már vízért, Mek. Anya arcába kell fröcskölnünk. Csak elájult!” – mondja Szeli, de Mek csak odakúszik anyja gyenge testéhez.

“Apa hol van?” – kérdezi Mek zokogva és Szeli szomorú arcába néz.

“Balingba ment. Talán nemsokára visszaér Khatib tanító holttestével. Menj, hozz már vizet, hadd fröcsköljük anya arcába. Csak elájult.” – nógatja Szeli Meket és lökdösi, hogy menjen már vízért a konyhába.

“Hogyan érte baleset Khatib tanítót?” – kérdezi Mek, mielőtt a konyhába menne.

“Előbb hozd azt a vizet!” – kiált rá Szeli.

Mek szó nélkül a konyhába fordul. Hamarosan újra megjelenik és a vizet odaadja Szelinek.

“Hogyan érte a baleset Khatib tanítót, Szeli?” – kérdezi Mek és figyel, hogyan fröcsköl vizet Szeli anyjuk arcába.

“Hát ha úgy vezeti az autót, mint a szélvihar...”

“Hová ment?” – akarja tudni Mek. Szeli újra benedvesíti anyja arcát. Anyjuk már megmozdult.

“Adj hálát az Úrnak, csak ájult” – mormog Szeli és megsimogatja anyja ősz haját.

“Hála Istennek, anya csak elájult!”

“Hogyan érte a baleset Khatib tanítót?” – Szeli iménti válasza korántsem elégítette ki Mek kíváncsiságát.

“Hát úgy vágatott, mint a szélvihar. Minden bizonnyal be akarta hozni a késését...” – mondja Szeli.

Tovább figyel anyja nyugodt arcát. Anyja még nem adott hangot.

“Hová sietett úgy az autóval?” – tudakolja Mek nagyon komolyan.

“Politikai gyűlésre Bakai faluba!” – válaszolja Szeli.

“Nem úgy volt, hogy a vallást magyarázza ma este a mi mecsetünkben?”

“Ugyan, ennek a politika mindig fontosabb volt, mint a vallás.”

Szeli szavaira Mek már nem szól semmit. Úgy érzi, nem szükséges több kérdést feltennie.

“Ha nem rohant volna a politikai gyűlésre Bakai faluba, akkor ez a tragédia nem történt volna meg” – fűzi hozzá Szeli, anyja haját simogatva. Anyja kinyitotta már a szemét, de szólni még nem tud.

“Ugyan, életünk és halálunk az Úr kezében van” – mondja mosolyogva Mek. Ő is megsimogatja anyja arcát.

“Mit tudom én. Ha valaki belebolondult a politikába... ez történik.” – Szeli kikémlel a szurokfekete éjszakába.

“Ni, mintha autó fénye közeledne...” – mondja Szeli halkán. Szemét le nem veszi a mecsethez közeledő fénycsóváról.

“Talán a halottaskocsi?” – találgatja Mek és a nyitott ajtóhoz fut. – “Tényleg, már itt a halottaskocsi. Khatib tanító holttestét must viszik a mecsetbe” – mutat ujjával a mecset felé.

“Anya... már megérkezett a halottaskocsi!” – rázogatja Szeli anyja vállát.

“Megérkezett? Jól van akkor.” – feleli anyja gyenge hangon.

“Anya nem akarja megnézni Khatib tanító holttestét?” – kérdezi Szeli. Szemét még mindig nem veszi le a mecsethez gördülő autóról.

“Szeli, én még nem bírok. De te csak menj egyedül. Hívd... Hívd Meket is” – mondja anya tétovázva.

“Mek, gyere, menjünk a mecsetbe. Anya mondta, hogy nézzük meg Kathib tanító holttestét!”

“Jaj, csak nem ebben a koromfekete éjszakában? Nem akarom. Szégyellem magam.”

“Mit szégyellsz, Mek?” – kérdezi Szeli komolyan,

“Ugyan, egyszerűen nem akarok odamenni ma este. A szobámban a halotti imát fogom felolvasni az elhunyt tanítóért. Majd holnap elmegyek megnézni” – feleli Mek ugyanolyan komolyan.

Röviddel ezután Szeli és anyja látják, hogy a fürdőszoba felé indul, nyilván az ima előtti rituális mosdást elvégezni.

“Ha te akarsz, csak menj. Én a Yazint olvasom fel ma este. Oda majd holnap megyek” – unszolja Mek az öccsét, mielőtt belép a fürdőszobába.

Szeli nem szól.

Anyjuk sem szól.

Nemsokára Mek hangja töri meg az esti csendet. A Yazint olvassa. Szomorú hangja szárnyal, a szent Korán-versek kántálása belehasít a falusi este nyugalmaiba.

Baharuddin Kahar:

A halkari

Messziről, alig kivehetően hallatszik a patak csobogása, emlékezetébe idézve a régi szép időket, amikor híres emberré vált e vidéken.

Budin megáll. A jobb térdre egyre többet recseg és egyre merevebb.

Lehajolva próbálja masszírozni. Behunyt szemmel gyűjt erőt a további úthoz.

“Budin, ha bármikor verseny folyik a környék legjobb halásza címért, biztos, hogy te nyered meg!”

“Á, eljárt felettem az idő, hol vannak már azok a régi szép napok...”, Budin a fák lombja között felnéz az égre. És ahogy megpillantja a felhőtlen kék égboltot, lassan elmosolyodik. Kis idő múlva kétrét görnyedve nagy nehezen egy mahang-fához biceg. Köhécselve letelepszik a fa alá és óvatosan maga mellé teszi a tarisznyát az útravalóval, amit Ambi készített.

Már vagy három dombot megmászott. Még egy dombon kell átkelnie, míg célhoz ér. Batin Itam és az unokaöccsei talán már várnak rá. Sőt, biztosan elő is készítettek mindent. Az ötös hosszúságú nagy varsa, a hármas hosszúságú es a kisebbek mind az emberek vállán lógnak, egyesével vagy kettesével és ahogy cipelik őket, susognak, mint falomb a szélben. A szeles és száraz bálik angin-levelek is már biztosan szépen el vannak rendezve a fakéreg tarsolyban.

“Hm... ma valószínűleg megéri.”

Batin Itam egész biztos nem tud vele versenyre kelni a halászatban: mély a víz és erős a sodrás. Ez az ő szakterülete.

Budin előrenéz. A patak csobogása újra és újra emlékezetébe idézi a régmúlt napokat, mint egy dal refrénjét. Mint elmosódott rajzon, megjelenik lelki szemei előtt önmaga régi képe, ahogy erejét fitogtatva veri a mellét és várja a másnapot. Akkoriban minden hajnallal új győzelmeket hozó nap kezdődött. Megkapta a “folyó mestere” címet is.

De most életében először segítséget kért a halfogáshoz, pedig nem akar mást fogni, mint buta sia és tengas daun halat.

Még csak gondolni sem mer a nagy piros kelah sziszikre. Semmi nagyot nem remél. Annak is örül, hogy egyáltalán voltak jobb idők az életében. Most minden más lett.

“Ajaj, nehéz lesz, bácsikám, alig maradt hal, a szívünk vérzik utánuk!” – mondta Batin Itam, amikor egy hete találkoztak. Batin fekete, aszott ajkára sajnálat és csalódás rajzolódott.

“Igen, tudom.”

“Képzeld csak el, bácsikám, manapság robbantanak, vegyszert használnak – a hálnak meg hírmondója sem marad.”

“De valamennyi azért csak van. Ha gátat építünk és leeresztjük a vizet, biztosan fogunk valamit.”

“Nem tudom, de azért megpróbálhatjuk a Tolvajugrónál, ha szerencsénk van, lehet, de ígérni nem ígérek semmit.”

Mélyen Batin Itam szemébe nézett. Hirtelen elszomorodott és megsajnálta őt. Nagyon nehéz lett az emberek élete, itt a dombon.

Az erdő szélén vadászatból, halászatból élnek. De a fakitermelés zaja elkergette a vadat, a folyókat pedig tönkretették. Hogyan tovább, ha minden megélhetési forrásuk odalett?

Ami igaz az igaz, mielőtt beszélt volna Batin Itammal, maga is megpróbált halat fogni, minden szakértelmét és ügyességét bevetve. De minden igyekezete hiábavalónak bizonyult. Minden mélyebb meder egyformán üres volt. A Kelah medrétől a Jambu és a Tedung medréig, egyikben sem volt hal. Végül most Batin Itam segítségével reméli, hogy kívánsága teljesül.

Budin lassan mélyet sóhajt. Mint a hegyek felől fújó szél, úgy szomorodik és nehezedik el a szíve. Milyen nehéz is most halat találni a Kinta folyóban. Pedig régen szinte kipusztíthatatlan volt ott a hal. Nemcsak jól megélt a halászatból, de Agilt még egyetemre is tudta járatni. Gyerekkora óta a víz volt élete kísérője. “Mesterhalász” volt. De most ez nem fog segíteni rajta, pedig nem kíván mást, csak még egy utolsó sikert.

Uram, ma biztosan megéri.

Nem fogom eladni. A fiamat es menyemet fogom megvendégelni vele, akik oly régóta nem jártak itt.

Budin ajka megremeg. Fel akar állni. De a térde még mindig ropog és a mellkasát szorítja valami. Hirtelen Ambi jut az eszébe, egyetlen vele maradt lánya. Jól tudja, Ambi mennyire féltette őt, amikor elindult a hegyi patakhoz halat fogni, mert sok hegyen kell átkelnie. Tudja, hogy Ambi haragszik rá. Nem baj. Persze, hogy joga van haragudni. Hiszen ő már nem mai gyerek. De a vele egyívásúakat már 60 éve is hagyta, természetes, hogy azok ma már nem mennek halászni. Az emberek nem értik, mit akar. Ambi sem érti meg az ő lelkét. Hát nem öröm számára a halfogás?

“Én még erős vagyok, hála Neked, Uram, hisz Te adtad nekem az erőt.”

Budin így beszél – hangosan – magában, majd nehézkesen feláll. Röviddel ezután egy vadcsapásra tér nyugati irányba. A hegyek felől fújó szél megszelídült. A vízcso bogás egyre közelebről hallatszik. Ez mind újra és újra felidézi benne a régi időket. Budin nagyon magányosnak érzi magát, ahogy az egyre szűkülő vadcsapást követi a mind sűrűbbé váló bozótban.

“Apa, nagyon vigyázzon...” – Ambi hangja jobbról-balról betölti a fülét.

Budin pislogni kezd. Ambi nem ma reggel mondta először ezeket a szavakat. Két hete minden reggel ezt mondja, amióta újra elkezdte szerencsését próbálgatni a régi mesterségében.

Még emlékszik, hogy összezavarodott, amikor azt a hírt kapta, hogy Agil hazalátogat. Dzsohan hozta a hírt. Dzsohan ide-oda jár a város és a falu között. Véletlenül találkozott Agillal. Agil üdvözlétét küldte és azt üzenté, hogy az új év első napján hazalátogat a feleségével együtt. Az pedig a mai nap. Bizony, a mai nap!

Agil régen nem járt itthon. Mióta feleségül vette a városi lányt, most jutott eszébe először, hogy megmutassa a képes felét. Talán nagyon sok a munkája. Tudnivaló, hogy ügyvéd. Budin beletörődik, hiszen mindig is egyetértett fia minden szíve vágyával. És Agil most váratlanul hazajön a feleségével! Szeretné őket a legjobb étellel megvendégelni. Jó zsíros karival, amit csak itt főznek, őseik, akik a Malakkaí-szoros másik partjáról jöttek ide, hagyták rájuk a receptet. Még vers is van róla!

Budin lassan elmosolyodik, közben a bajsát húzogatja. Már a bajsza is olyan ősz, mint a haja. Ambi elég ügyes, meg tudja főzni a karit. Több kókusztej kell bele. Az olaj ússzon a mártás tetején. Minden hozzávaló elő van készítve. Elképzei, hogy kap erőre Agil, miután pukkadásig tömte a gyomrát. A városi meny szintúgy.

“Egyél még, bátyám.”

“Egyél még, nővérem.”

Mondja majd Ambi. De szép is lesz!

Régen Agil nagyon szerette ezt az ételt. Sziha nagyon jól főzött. Budin emlékszik, mennyire szerette Sziha Agilt.

Sziha jó feleség és anya volt, tele felelősségtudattal. De akármilyen jó is volt, az Úr idő előtt magához szólította. Elment, amikor Ambi újszülött csecsemő volt.

“Fogd a kezem, Budin” – mondta Sziha, amikor a kimerültség szóhoz hagyta jutni.

„Tessék.”

„Ígérd meg, hogy nagyon fogod szeretni a gyerekeket.”

„Persze,..., de miért beszélsz így?”

„Mert már minden erőm elfogyott.”

Ezután Sziha legyőzetett. Budin hónapokig üresnek érezte az életet. De Szihának tett ígéretét betartotta és minden szeretetét a gyerekekre árasztotta. Sosem nősült újra. Agil és Ambi úgy nőtt fel, hogy semmiben sem szenvedett hiányt. Agilt még külföldi egyetemre is tudta küldeni, és Agil most ügyvéd.

"Minden kötelezettségemet jól teljesítettem, Sziha. Mostanáig igyekeztem az irántad és a gyerekek iránt érzett szeretetemet bebizonyítani..." – suttogja Budin. Szemei előtt megjelenik Sziha kedves arca. Továbbmegy.

Nemsokára Budin a Tüskeugró-elágazáshoz ér. Batin Itam és unokaöccsei már egy pulai-fa alatt ülnek és rá várnak. Budin meggyorsítja lépteit.

“Már régen vártok?”

“Csak elszívtunk egy cigarettát.”

“Ne haragudjatok, öreg vagyok, lassan járok.”

“Ej, nem kell mentetetőzni.”

Batin Itam mosolyog. Budin leveti a ruháját és a vállára köti. Pihen egy kicsit és miután ő is elszívott egy cigarettát, mind lemenni a patakhoz. Ott Batin Itam és néhány ember deszkát fektet a vízbe a patak elágazásának irányába. Budin néhány emberrel a másik irányba indul. Köveket gyűjtenek, hogy lezárják a patak keskenyebbik ágát, mélyedést ásnak a mederbe, ahová a varsákat rejtik. A balik-leveleket szépen a varsa szájához erősítik, így a varsába csak befelé vezet az út. Ha nyitva hagyják a száját, akkor a halak kiúsznak belőle és a varsa üres marad.

“Ily módon is lehet halat fogni, de ehhez semmi ügyesség nem kell...” – gondolja Budin. Hoz még egy-két követ, hogy befejezze a gátat. Közben megcsúszik és elesik. Fekete, bő nadrágja csuromvíz lesz. Térdét is beveri egy kőbe. Többször köhécsel.

“Ej-ej, bácsi, ne csináljon ilyeneket, hagyja, majd mi elvégezzük, maga csak lesse a varsákat!” – inti őt egy fiatalember.

“Nem kell, meg tudom én csinálni magam is.”

“Ne hagyjátok szegény öregembert!” – szól közbe egy másik fiatal, aki Budin segítségére siet.

Budin egész meg van hatva. Az erejét most már ugyancsak nem tudja fitogtatni. Igaza van Ambinak. De bízik benne, hogy azért csak képes lesz a célját elérni, ha minden erejét összeszedi. A szelíden folydogáló tiszta víz látványa és amint elképzeli Agilt és a menyét, ahogy mohón eszik a halat, új energiával tölti meg. Ez lesz az utolsó ilyen öröm az életében, gondolja.

Budin odébb megy, hogy megvizsgálja a varsákat. A hegyek felől még mindig fúj a szél.

“Halló, kész vagytok?” – Barin hangját alig hallani az elágazás felől.

“Kész!” – feleli Budin.

“Kész!” – ismétli az egyik fiatalember teli tüdőből. Nemsokára megjelenik Batin Itam néhány emberrel és sietve elzárják a pataknak ezt az ágát, a vizet a másik ágba terelik. A “meder lecsapolásának” munkája megkezdődött. A kövekkel eltorlaszolt patak vize egyre sekélyebb lesz. Ezalatt Batin Itam és a társai követik a víz folyását lefelé, a varsák felé. Mindegyikük egy négyöt láb hosszúságú botot tart. Ezzel csapkodják a vizet. A víz nagyokat fröccsen és fehér villámokat szór a napfényben. Sort alkotva haladnak előre, a medret teljes szélességében átfogják, talpalatnyi helyet sem hagynak ki. Ahogy a bot magasra csapja a vizet, régi halászdalt énekelnek torkuk szakadtából, temiar nyelven. Egyre közelednek Budin csoportjához.

Budin látja, hogy néhány tengesz daun és sia hal már bement a varsákba. Óvatosan figyel hátulról.

A “víz zavarásának” nevezett munka végre befejeződik. Ami most jön, az a halak keresése, a kövek közé benyúlva, mert némelyik túl mélyre beúszik.

Budin már be is ment a patak közepéig, mellig áll a vízben. Már el is kapott két-három sia halat, hiába rejtőzködtek féltükben a kövek közé. Kidobja őket a homokra az egyik fiatalember elé.

“Mester!..., hiába öreg, azért még tud valamit.”

“Ha ti mind nem álljátok a versenyt!” - vigyorog Batin Itam.

“Ugyan, én már tényleg öreg vagyok.” – szabadkozik Budin.

A hangja remeg. A Kinta patak vize a hegyi forrásból hozza a hideget.

Nemsokára a “halkeresés” munkafolyamata is véget ér. A varsákat kiviszik a partra. A halakat a homokra fektetik. Körülbelül másfél kilóra való van. Budin sűrű pislogások közepette bámul a halakra.

“Megmondtam én, bácsi, nincs már hal, de ennyi elég lesz az ebédhez.”

“Igen, elég... én csak egyet-kettőt viszek belőle, a többi nektek marad.”

“Dehogy, vigye csak el mindet.”

“Ugyan, hogy képzeled!”

“Mi csak a bácsinak akartunk segíteni ma, vigye hát őket nyugodtan.”

“De nektek nem marad.”

“Mi találunk még. Ha nem a Puyuh elágazásnál, akkor biztosan akad a Senoi torkolatánál. Maga most csak menjen haza, a gyerekek talán már várják.”

“Lehet... Köszönöm.”

“Ugyan, nincs mit, bácsikám...” – mondja, miközben egy tarisznyába teszi a halakat és átadja Budinnak.

“Hát akkor én most hazamegyek, köszönöm mindnyájatoknak. Nem tudom, hogy fogom viszonzni.”

“Jól van, na, a bácsi mintha közülünk való lenne” – veregeti Batin Itam Budin vállát.

Budin ugyancsak meghatódik e szavak hallatán. Ahogy otthagyja őket, távolodóban úgy érzi, mintha a saját gyerekeit hagyná a pataknál. Hirtelen felidéződik benne Batin Ngah, Batin Itam apjának a képe. Legjobb barátja volt fiatal korában. Együtt halásztak, együtt járták a folyókat, merültek le a mélybe. Akkoriban gyakran éjszakázott Bukit Tunggangban. Az odavalósiak mintha rokonai lettek volna.

De most már Batin Ngah is halott. Ő pedig öreg, öreg.

“Áldja meg őket az Úr sok boldogsággal” – suttogja szomorúan. Közben az angol katonai táborhoz ér. Járása egyre bizonytalanabb, de tovább erőlteti a lábait.

Nemsokára, két-három pihenő után, csak hazaérkeznek. A ház előtt egy bordó autó áll. Agil mosolyogva várja őt a verandán. Az ő arcáról is széles mosoly sugárzik. Felgyorsítja lépteit.

“Már régóta vársz?”

“Elég régóta, apa.”

Agil feléje nyújtja a kezét. Budin erősen megragadja. Agil arcát és egész testét alaposan szemügyre veszi. Öröm és büszkeség tölti el. Még mielőtt kérdezni tudna, megjelenik Marina, Agil szép felesége; kíváncsian körültekintgetve jön ki a szobából.

“Hogy van, apa?”

“Jót, jól. Üljetek csak le, nekem előbb a konyhában van dolgom.”

Budin egyenest Ambihoz megy. Átadja neki a halat és utasítást az elkészítésére vonatkozóan, ahogy eltervezte.

“Végy elég sárga kurkumát, hadd legyen illata” – mondja.

Ezután megmosdik, tiszta, ünnepi szarongot ölt és úgy megy az első szobába.

“Hogy van apa, egészséges?”

“Istennek hála... egészséges. És a te munkád milyen?”

“Nincs sok probléma, de néha sok a dolgom.”

“Igen, de ha jól végzed is a munkádat, azért ne legyél nagyképű az egyszerű emberekkel.”

“Igen, apa.”

“Az esti imára gyere velem a mecsetbe, találkozatsz a falu öregjeivel.”

“Ajjaj, nem lehet, apa. Vissza kell mennem még ma délután.”

“Miért?”

“Marina barátnőjének születésnap partija van. Megígérte...”

“Nem lehet lemondani?”

“Nem lehet, apa” – vág közbe gyorsan Marina, aki Agil mellett ül.

Budin csak pislogni tud. Nagy csalódást érez. Már mindenkinek elmondta a faluban, hogy Agil hazajön. Estére látogatókat várnak, a Mekkát megjárt Dzsabart, Dzsohant és Imám bácsit. Ambi aprósüteményt is készített, hogy legyen mivel megkínálni őket. Ezek az emberek szeretnének Agillal találkozni, ők is büszkék rá, hogy sikeresen alakult az élete.

Milyen régóta várta Agil látogatását, és most, alig hogy megjött, már megy is vissza.

“Nekem is sok dolgom van, apa, vissza kell mennem.”

“Hm, hm, jól van na, de legalább várjátok meg az ebédet...” – mondja Budin vontatottan.

Agil Marinára néz. Azután bólint.

Budin a konyha felé lépked, megnézi, mit csinál Ambi. Egy darabig az ablak előtt áll, a madarak után néz, ahogy csoportban repülnek a csalitos fölött. Langyos szellő fúj Titiwangsa felől. A ház mögött alig hallhatóan susognak a falevelek.

Budin visszaindul az első szoba felé. Lassan leül egy székre.

“Mindjárt eszünk, nemsokára készen lesz. Ambi ma jó zsíros |Rawo karit főz, de nem kelah vagy tengasz halból, ezek most már kipusztultak” – világosítja fel őket Budin.

“Nem tesz semmit, apa, én nem eszem sokat, Marina pedig egyáltalán nem eszik édesvízi halat.

“Hogyhogy, miért?”

“Sosem ette. Bűdös, apa.”

„Ó!”

Budin hallgat és lassan szívja a cigarettáját. Néhányat köhög.

Kis idő múlva Ambi megteríti az asztalt a konyhában. Budin, Agil és Marina odaindul.

“Gyertek, nővérem,... bátyám” – invitálja őket Ambi.

“Üljetek le, üljetek le előbb” – mondja nekik Budin.

Agil a felesége mellé ül Budinnal szemben. Ambi az asztal végére, hogy könnyebben tudjon kínálni a tálakból.

Az asztalon egy nagy tál Rawo kari. Élénk, sárgászöld színe van és a mártás tetején úszik az olaj. Mellette saláták sorakoznak, tükörtojás és pirospaprikával főzött apró halak. A gőzölgő kari kurkuma és citromfű illatát küldi az ég felé.

Budin mer a kariból és megtölti a tányérját. Marina úgy látszik, csak tojást és paprikás halat eszik. Budin lopva figyeli Marinát és Agilt. Agil mintha észre sem venné a Rawo karit, pedig mennyire szerette régen!

“Hát te miért nem eszel karit? Szedjél! Finom, jó zsíros” – kínálgatja Budin.

“Egyél már, bátyám!” – kéri Ambi is.

“Igen, igen.” – Agil mer a mártásból és kivesz egy letört haldarabot is. Ezután Marinára néz.

“Régen szerettem az ilyen karit, de ma, nem tudom, miért, nem állhatom” – magyarázza.

“Mert az én szokásaimat követed” – válaszolja Marina.

“Á, dehogy.”

“Talán nem mindenben, de a beafsteakben meg a burgerben igen.”

Budin csak hallgatja őket csendben. Elgondolkozva kanalazza az ebédjét. A szíve mélyén fészkelő csalódottságot már nem tudja nem tudomásul venni. Nem lehet nem észrevenni, hogy Agil ízlése megváltozott. Tudja ő, hogy Agil elég régóta él a városban és városi ember lett, más étkezési szokásokkal.

De az itt feltálatl étkeket az őseiktől örökölték, akik a Malakkai-szoros másik partjáról hozták az ízeket, ő maga is milyen keményen megdolgozott ezért a néhány halért. És tessék, a végén minden fáradsága és ügyessége hiábavaló lesz.

Budin lassan nyeli az ebédet. Valahányszor Agil és Marina felé téved a tekintete, nem tehet róla, de szomorúságot és csalódást érez. Végül kezét mos.

“Most indulnom kell, ne haragudjon, apa, hogy nem tudunk itt aludni.” – mondja Agil, s közben ő is megmossa a kezét.

“Nem baj, neked is sok dolgod van.”

“Adja át üdvözetem Dzsohan bácsinak és mindenkinek a faluban.”

“Úgy legyen.”

Budin bólogat és megpróbál mosolyogni. Majd Ambival együtt kikíséri Agilt és Marinát az ajtóig. Agil bordó autója nemsokára elindul.

Budin még egyszer a konyhába megy. Az ablak előtt állva nézi az ebéd maradványait. Az ételek szinte érintetlenek. A terített asztal olyan benyomást kelt, mintha elmenekültek volna tőle. Majd Ambi rendet tesz.

Budin szíve egyre csalódottabb. Kinéz az ablakon. A nap már lenyugvóban van. A szellő a Titiwangsa-síkság felől még mindig fújdogál és a falevelek susognak a ház mögött. Budinnak eszébe jut Batin Itam. Sziha képe is megjelenik előtte. És ahogy elmereng a távolba, nézi a lassan rózsaszínbe boruló ég alját, rádöbben, hogy nem más ő már, csak egy szomorú és magányos öregember.

Mana Sikana:

A méregkeverő

Az utóbbi két napon Ngah Deman a négy szükséges alapanyagot készítette el, A bambuszrügy finom bolyhait mozsárban apróra zúzta. Egy vékony üveget ízzé-porrá tört. A datura magját púderfinomra őrölte. A patkánymérget főzetlen rizzsel és vörös-szürke agyaggal elkeverve egész éjszaka áztatta egy tökhéjban, majd az egészet kiszikkasztotta a napon. Mostanra már taplószáraz.

Ezután a négy alapanyagot jó alaposan összedolgozta, újra kiszárította, végül a konyhában a polcra tette füstölődni.

A legvégén a keveréket fekete kendőbe kötötte, a kendőre az Úr és Mohamed Próféta neve van írva.

Ngah Deman szentül meg van győződve, hogy a fekete kendő önmagában is varázserővel rendelkezik.

Percig sem kételkedik abban, hogy a mérge ez alkalommal rendkívül erős, hatékony – halálhozó lesz. Jobb, mint az utóbbi öt év alatt kevert bármelyik mérge. Az áldozat, ha megeszi, éppen csak verdes még néhányat, vért hány és rögtön vége. Nincs, aki segíteni tudna rajta.

Eddig Ngah Deman soha nem tudott elég alapanyagra szert tenni az igazi jó méreghez. Valami mindig hiányzott. Néha nem sikerült megfelelő bambuszra lelni. Volt, hogy a datura, aminek a magja igen kábító, egész évben nem hozott gyümölcsöt. Ngah Deman ezen mindig feldühödött, foghíjas szájából szünni nem akaróan áradt a káromkodás, bőszen irtotta a daturával egymagasságú bokrokat, például a padlizsánt.

De most mindenből van elegendő. Ngah Deman elégedetten mosolyog. Nemcsak az áldozatait fogja a lába elé teríteni, hanem ez lesz fiának, Hamidnak is a jutalma. Legidősebb fia hét éve tanulja az orvostudományt Anglia egyik egyetemén.

Egy héttel ezelőtt írta, hogy végleg hazajön és hozza a doktori diplomáját. A hír hallatára Ngah Deman rögtön elindult bambuszt, vékony üveget és daturamagot keresni, s a patkánymérget is megvette.

A lehető legnagyobb lakomával kell Hamid hazatérését megünnepelni! Nincs még egy gyerek Kuala Cserminben, ebben az isten háta mögötti faluban, aki ekkora teljesítményre lett volna képes, mint az ő fia. Ez a siker azonban az apa áldozatkészségéről és elszántságáról is tanúbizonyságot tesz, mert ilyen apa szintén mincs még egy a faluban.

“Olyan ünneppel kell fogadnunk a fiúkat, mint ahogy apádat, Isten nyugtassa, fogadtuk, amikor Mekkából tért vissza” – mondta Ngah Deman Lidzsahnak, a feleségének, amikor arról beszélgettek, hogyan is ünnepelhetnék meg a fiú visszatértét – hét esztendő után.

“Hajjaj, hol van nekünk arra pénzünk?” – válaszolta Lidzsah, mintha már sejtette volna férje tervét.

A sovány, hajlott hátú, fekete bőrű öregember erre úgy meugrott, mint a hámjából kitörő ló.

“Hah!” – kezd dühbe gurulni és már dülleszti ki a szemét. “Elő fogom teremteni a pénzt. Nem én tartottam-e el eddig is, ezzel a két kezemmel Hamidot Angliában is?”

Lidzsah, akinek göndör haja mindig kócos, úgy rázza a fejét, mint a tehén, amikor nekiesik a lalang-fűnek.

“Akkor hát megint mérgezni akarsz?” – kérdezi tágra nyíló szemmel.

“Befejezted? Ki fél a falufőnöktől! Azt mondják, én gyilkolok, hát, igaz. Igen, gyilkolok, hogy élhessünk. Hogy megünnepelhessük Hamid, az ügyvéd Hamid hazatérését.” Ngah Deman erősen megnyomja az ügyvéd szót, mert fogalma sincs, hogy a fia orvosi diplomát szerzett.

“Te csak mondod a magadét. Mi is közösségben élünk. Jobbra-balra emberekkel vagyunk körülvéve. De a falubeliek mit sem törődnek veled. Haragszanak rád és elítélnek azért, amit csinálsz. Hah, folyton csak mérgezel, mérgezel. Ez a mérgezés nagyon veszélyes játék.

Ngah Demannak megfájdult a füle, s el is szomorodott. Nagyszájú ez a Lidzsah.

“Nem baj, ezek csak hadd gyűlöljenek” – feleli ingerülten. Összeszorítja maradék fogait és a fejét vakargatja. “Nem képesek arra, amire én, gyűlölik az ügyességemet!” – fűzi hozzá dühös megvetéssel.

Lidzsah nem szól. A ház elvénült fala mellett ül. Jól ismeri a férje természetét. Nem lehet ellentmondani neki. Még képes és átkozódni kezd, csak úgy bele a vakvilágba.

“Pazar lakomát akarok” – folytatja Ngah Deman nagy komolyan. Aztán hirtelen feláll és elrohan.

Lidzsah már beleunt a férje kérlelésébe: hagyja már abba a méregkeverést. Ez az elkopott fogú öregember még mindig nem hallgat rá. Sőt, az utóbbi időben még tevékenyebb lett, hiszen a kaucsuk ára csökkent és Hamid Angliából mindig újabb összegeket kért.

Ha jól összeszámolják, biztos, hogy megéri. Egy mérgezés hoz annyi jövedelmet, mint öt napi kaucsuk-csapolás. Néha még többet is.

Nem arról van szó, hogy Lidzsah nem szeretne nagy vacsorát adni a fiuk tiszteletére. Ő maga is tervezgette, hogy sárga rizst fog főzni es legalább két-három tyúkot levág. De hát nem olyanok a körülményeik. A kaucsuk ára megint lement. Túl sok eső esett. Csirkét nevelt ugyan, de valami betegség sokat elvitt belőlük. Hogy milyen betegség, nem tudja.

Csak egy mód maradt a pénzszerzésre. A mérgezés. De Kuala Csermin falu minden lakója átkozza őket miatta.

Tudják, hogy kis családjuk jószerivel csak ebből az átkos tevékenységből tartja fenn magát.

Semmire se tartják őket. Lidzsah ezen sokat bánkódik, de a férje csökönyös, erős akaratú, mint amikor a fejébe vette, hogy Hamidot Angliába küldi.

Most már minden elkészült. A méreg a fekete kendőbe kötve, az Úr és Mohamed Próféta neve alatt. Csak egy dologra kell még várni. Lidzsah jól tudja, mire vár még a férje.

Eközben Ngah Demant is ellentmondó érzések kínozzák. Néha dühös. Olykor elege van az egészségből. Néha kéri az Urat, hogy küldje már gyorsan, amire vár.

Ngah Deman két napja vár.

Már mindent előkészített. A szokottnál több ételt tömött magába. Mindig így szokta, amikor mérgezni készül. Most azonban sovány hasa két napja csak alszik.

Miért nem akar mozdulni? Miért?

Talán a Kuala Csermin folyó szelleme átkozta el őt a mesterségéért? Nem lehet, sárga rizst áldozott neki kopasz csirke fejével Mampin őrhelyén, ahol a legmélyebb a meder, ahol a tiszta és áttetsző folyó öre legszívesebben lakomázik.

Nagyon várja, hogy a belei megmozduljanak. Hogy ingereljék.

Hogy kieressze magából a sárgáspiros vagy fekete tartalmat, ami hosszú és félig-meddig puha lesz. Ezt a bűzös béltartalmat nagyra becsüli Ngah Deman.

Ezen a reggelen ő is kimegy az alig kétholdnyi kaucsuk-ültetvényükre. Segít Lidzsahnak a fákat csapolni. De lélekben egyáltalán nem ezekkel a vele majdnem egyidős fákkal foglalkozik. Gondolatai csak azon járnak, amit úgy vár, és kezében a fél láb hosszú, hajlított késsel csak úgy találmra vág itt-ott a fába. A hasa hirtelen görcsölni kezd.

Mintha az Úr meghallgatta volna a kérését, hasába beleáll a fájás. Belei sokáig morgolódnak. Aztán elszabadul bennük a pokol. Ngah Deman mosolyog. Nem kicsi az öröme, mintha máris Hamid érkezne a doktori diplomájával...

“Lidzsah!” – kiáltja. Felesége tőle körülbelül ötven méterre hajlong. – “Fejezd csak be a munkát egyedül, én megyek a vízhez!”

Lidzsah süketnek tettet magát. Már megint itthagya őt, mint mindig. Általában, amikor mérgezni készül, Ngah Deman egyáltalán nem is jár a kaucsuk-ültetvényre. Fene tudja, mi hozta őt ide ma reggel. Lidzsah nem tudja. Talán őt akarta megbékíteni.

Így Lidzsah elvégzi a férje munkáját is, mióta ez az öregember belebolondult a Kuala Csermin folyóba. Bevágja a fákat, összegyűjti a tejet, hagyja leülepedni, kinyújtja a gumit, megformálja és a napon kiszárítja a darabokat. Rendszerint ő végzi mindezt a sok munkát. Ha iskolai szünet van, Bakar és Munah segít neki.

Ngah Deman nagyon hosszúakat lép. Fut, amennyire bír. Tenyerével nyomkodja a hasát. Néha vissza kell tartania a lélegzetét. Néha hosszú sóhaj szakad fel a tüdejéből.

Amikor a hasa így fáj, az azt jelenti, rövidesen ki akarja vetni a tartalmát. Ngah Deman reméli, hogy nem idő előtt. El kell érnie a megfelelő helyet. Előbb a Kuala Csermin folyó partjára kell érnie.

Ezalatt a nap útja egyharmadát megtette már az égen. Ngah Deman minden hajszála tövéből csorog a verejték, a hideg és meleg izzadság keveredik arcán. A gúnyája csurom víz. És a háza még legalább fél mérföldre van.

Két feladat vár rá. Először a fekete kendőbe kötött mérget kell a kihoznia a konyhából, hiszen még a polcon füstölődik. Másodszer a beleinek azt a bűzös, nyúlós tartalmát kell felfognia.

De nemcsak ennyi. Van még egy feladat, amire a legnehezebben szánja rá magát. Valamelyest már hozzászokott, így most is menni fog. A fekete kendő tartalmát jól össze kell keverni azzal a bűzös, nyúlós ocsmánysággal.

Ehhez csak a jobb kezét szabad használnia. Jobb kezének önmagában is varázsereje van, mint annak az Úr és Mohamed Próféta nevével jegyzett fekete kendőnek, amelybe a mérge alapanyagait kötötte.

Ngah Deman öreg teste minden erejét összeszedi. Nagyobbakat lép. Ami a hasában van, már nagyon kikívánczik. Belei görcsben rángatóznak. Ha a kezével nem nyomkodná a hasát, már minden kijött volna.

De mindenképpen meg kell mentenie belei tartalmát, nehogy itt az úton kárba vesszen.

“Apa megjött, megjött apa” – kiabálja tizenkét éves lánya örömmel, amint meglátja apját: szalad a ház felé, mint akit veszett kutya kerget. A tizenkét éves Nina a barátnőivei játszik.

Ngah Deman csak fél szemmel pislant a vidáman tapsoló gyerekek felé. Lábát máris az első lépcsőfokra teszi, az ajtó tárva-nyitva. A konyhába siet.

Szemét a polcon füstölődő fekete batyura szegzi, megragadja a kezével. Nagyon vigyáz rá, nehogy a finom por a kendőből kiszóródjon. Ha a szembe kerül, vakságot okoz.

“Apa halat fog, hé, megy halat fogni” – éneklé Nina és táncol hozzá, amikor látja, hogy apja kilép a házból a fekete batyuval a kezében.

“Hé, apa halat fog. Apa mérget ad a halaknak” – örvendezik ugrálva a nagyfejű kislány; szemmel láthatóan apja fejét örökölte.

“Hol a vödör?” – kérdezi Ngah Deman. Közben kezével tartja a hasát. Arcát ráncba húzza a kín, sovány mellkasán a bőr rángatózik, minden lélegzetvételnél.

Apja kérdésére Nina a ház mögé szalad. Előhoz egy műanyag vödört és odaadja apjának, anélkül, hogy közben az énekelgetést abbahagyná.

“Apa megmérgezi a halakat, apa halat fog.”

“Te fürödtél már, Nina?” – Ngah Demannak csak erre a kérdésre jut ideje, lába már az úton. “Főzzél majd ebédet!” – adja ki az utasítást.

Nina csak pislog. Nincs ideje apja kérdésére válaszolni, az már messze jár. Visszamegy a barátnőihez, folytatják a játékot.

Ngah Deman még nem ért a Kuala Csermin folyóhoz, de arcát a kín már nem tudja torzabb fintorba összehúzni. Mint az első gyereket szülő asszony, végül minden levegőt kifúj a tüdejéből. Jöjjön, aminek jönnie kell, nem tudja tovább visszatartani.

“Disznó!” – káromkodik foghíjas szájával. Maga sem tudja, miért kell átkozódnia.

Belei bűzös tartalma kitör a szabadba. Még arra sem jutott ideje, hogy a nadrágját leeressze. Szerencsére kicsit kemény. Persze, már két napja vár rá.

Nem vesztegeti az idejét, szétvetett lábbal, mint ahogy a kacska jár, letolja a nadrágját. Közben szeme vadul jár körbe, nehogy valaki leskelődjék.

Lábai közé veszi a műanyag vödört. A bűz orrba vágja, a mindent átható szag még a torkát is kaparja.

Ngah Deman már megszokta a szagot. Sőt, a szagból a minőségre is következtetni tud. A mindenféle halban gazdag Kuala Csermin folyó megtanította, hogy értékelje ezt az undorító mocskot, bármennyire utálja mindenki.

Hiába, az ő világa a bűz világa. De hát nem ez a bűzös világ tette lehetővé, hogy családja ne nyugtalankodjék, amikor a kaucsuk ára esett? És nem ez a bűzös világ segítette Hamid fia szíve vágyát ilyen nagyszerűen, sikeresen teljesíteni?

A megtöltött vödör előtte áll. Ngah Deman elégedetten vigyorog. Amire két napja várt, most végre megadatott. A vödörrel és a fekete batyuval a folyópart felé indul.

A parthoz érve kibontja a fekete kendőt. A négy alapanyagból álló varázserejű keveréket beleszórja a vödörbe. Bűvös kezével összekeveri a mérget az ürülékkel. Keze táncol, nyomkod, mintha tésztát dagasztana.

Néhány izzadságcsepp jelenik meg a homlokán és az is a vödörbe pottyan. Nem baj! Hadd legyen a méreg sós. Talán így jobban fog ízleni nekik.

Vagy talán a halak nem akarnak ízletes ételt enni? És mert ő jó eledelt akar nekik feltálalni, Ngah Deman nagyon komolyan folytatja a dagasztást.

Közben gondolatai a fiához szállnak, aki nemsokára megjön a doktori diplomájával. Hamidból doktor lett! Oh, hogy mennyire büszke rá! Még azt is elképzeli, mennyi dicséretet fog kapni a falutól a sok áldozatért, amit mint apa hozott.

Erőfeszítése, energiája, eltökéltsége gyümölcsöt hozott. Még jól emlékszik, mennyi nehézség árán tudta Hamidot középiskolába járatni. El kellett adnia az apjától örökölt rizsföldet.

Amíg Hamid a kollégiumban lakott, minden tőkéje a kaucsukfák csapolására áldozott ereje volt. Igaz, hogy Hamid jó eszűnek bizonyult, minden osztályt kitűnően végzett el.

“Apa, lehetőségem nyílt arra, hogy külföldön folytassam a tanulást, és doktori diplomát szerezzek” – újságolta Hamid egyik nap.

Nem lehet leírni, mennyire szerencsésnek érezte magát Ngah Deman. Minden erejével igyekezett fiának célja elérésében segíteni.

A Hamidra fordított eddigi költségek nem volt elegendőek. A fekete öregembernek növelnie kellett a már így is megerőltető anyagi támogatást. Még több kaucsukot gyűjtött. Amikor a kaucsuk ára leesett, új jövedelemforrás után nézett. Támadt egy ötlete; méreggel fog halászni.

Lidzsah komolyan ellenezte férje tervét. Nem elég, hogy össze kell mocskolnia magát, még veszélyes is. Ngah Deman azonban kitartott elhatározása mellett. Gyerekkora óta vonzódott a tengerhez, apja halász volt. A hal, amit az Úr teremtett, kiegészítheti a jövedelmét.

Ez mind öt évvel ezelőtt történt. Ngah Deman neve a mérgezés folytán ismertté vált. A falu lakói meghökkentek az ötleten, s azon, hogy képes volt valóra váltani. A mérget általában emberölésre készítették, de Ngah Deman most piacra szánt halak pusztítására használja...

Mosolyog magában, ahogy visszagondol a sikerére. Rövidesen sokan követték példáját a faluban.

Egyszer írt róla a fiának Angliába.

“Amit apa csinál, ellenkezik a kormány törvényeivel” – válaszolta levelében Hamid.

“A kormány nem tud róla. De hát nem ennek a méregnek köszönhető, hogy el tudom neked küldeni a szükséges pénzt?” – az apa válaszában a büszkeség ingerültséggel keveredett.

De ma nem azért mérgezi a halakat, hogy megint pénzt küldjön a fiának. Most nagy lakomát tervez. Ennek az isten háta mögötti vidéknek minden lakóját meghívja. Meg fogja mutatni nekik, hogy milyen nagyszerű, ha az ember jó a gyerekéhez és kitaníttatja.

“Talán ez lesz az utolsó alkalom, hogy halat mérgezek.” – gondolja magában. Hamid hányszor elmondta, hogy az apjának nemhogy hal mérgezéssel, még a kaucsukkal sem kell többé bajlódnia, ha ő egyszer doktori diplomával a zsebében hazatér.

Dagadozik a büszkeségtől. Mint ahogy a bűzös mocsok is dagadozott az imént, ahogy összegyúrta az erős méregkeverékkel.

Boldog arccal, elszánt lélekkel lemegy a vízhez, ahol két végén csúcsos, keskeny kis csónakja várja.

Eloldja a fürdőhely cölöpéhez kötött csónakot. Kiemeli a háromágú horgonyt. Előhúzza a mahang-fából készült tíz láb hosszú csónakhajtó rudat.

Ezután a formás kis csónak felfelé indul a folyón. A fél mérföldre lévő Mampin nevű hely fele irányítja, oda, ahol a meder a legmélyebb.

Néhány fényesen csillogó lampam- és szeluang-hal kergeti egymást, fel-felbuknak a vad sodrású tajtékos vízből. Ngah Deman még jobban dagad a büszkeségtől. Ezek a halak nemsokára a csónakja foglyai lesznek.

Sietve hajtja a rúddal csónakját.

Vastag inge már átnedvesedett, hát ledobja. Fekete, hajlott, sovány testét égeti a tűző nap.

Nadrágját is ledobja, még rajta vannak az előbbi mocsok nyomai. Nem mosta még ki. Nem az a fontos most.

“Te Ngah Deman, megint mérgezni mész?” – üti meg fülét váratlanul egy hang.

Fejét a part felé fordítja. Mosolyog, De valami kellemetlen érzés támad benne. Tovább löki a csónakot a rúddal.

“Hm, mert nem jó ez így. Mi lesz azzal, aki csak horgász, mint én?” – folytatja a hang.

“Ej, ej, ez a mérgezés már a munkámmá vált. Mitől kéne félned. A folyó az Úré” – válaszolja emelt hangon.

“Ez a folyó nem elég nagy. A vize már halott a sok méregtől. Hal sincs benne, mind elmenekült.”

Ngah Deman nézi a parton kuporgó férfit, kezében a horgászbottal. “Ugyan, mit törödsz velem, te Buzu. Azelőtt te is mérgeztél, ha most horgászol is. Miért? Félsz a falunk főnökétől?”

“Te tán nem emlékszel? Két hónappal ezelőtt Budzsál bácsi fia, Karim vért hányt.”

“Az az ő hibája. Az anyja hibája. Ha tudják, hogy mérgezett hal, miért nem tisztítják meg rendesen.” – Ngah Demannak védekeznie kell, lelassítja a csónakot.

“A végén már majd nem is lehet meginni a folyó vizét, úgy tele lesz méreggel.” – mondja Buzu, miközben megigazítja a horgászbotját.

A fekete bőrű öregember megdühödik. Minek ellenkezzék. Most fontosabb feladat előtt áll. Hadd beszéljenek a többiek. Neki mégis mérgeznie kell.

Még jól emlékszik. Egyre többen használtak mérget, s a folyó átlátszó, tiszta vize telítődött vele. És a hal is egyre kevesebb lett.

A faluból sokan a Kuala Csermin folyónak köszönheték megélhetésüket. Volt, aki csalétek nélküli horgok sorát fektette keresztül a folyón. Egyesek varsát állítottak. Mások széles bambuszráccsal szűrték át a vizet. Aki meg lusta volt, az csak horgászott.

A falu főnöke igyekezett meggyőzni a mérgezőket, hogy hagyjanak fel a módszerükkel. Már sokan hánytak vért, mert megették a mérgezett halat.

De Ngah Deman, akit eleinte dicsérték az ötletért, nem törődött a főnök kérésével. Ha félnék, hogy vért fognak hányani, hát ne egyenek mérgezett halat.

Ő csak folytatta áldatlan tevékenységét.

Szüksége volt a pénzre, illetve Hamidnak volt rá szüksége. Rajta kívül Bakarnak, aki középiskolába jár és Munahnak, aki még csak elemi iskolás, szintén szüksége volt pénzre. Nem szerette volna, ha a kaucsuk árának esése miatt gyerekei nem tanulhattak volna tovább, ahogy ez sok gyerekekkel megtörtént ebben az isten háta mögötti faluban.

Közben odaér a Mampin-helyhez.

Amíg jobb kezével, amivel az imént az egészet összekeverte, a méregbe markol, nézi a körülötte kergetőző kis halakat. Néha bekapják a csalétket. Lehet, hogy ezek a halak érzik, hogy bőkezűbben lesznek megvendégelve.

Marékszámra repül a méreg a levegőbe. Egyik a másik után. Lassan sodródik az árral. Újabb adagokat repít a vízbe. A lampan-halak már harapnak rá. Biztos, hogy az a rengeteg hal a folyóban, a lawang, a temoleh, a kerai, a szeluang és a többi mind rögtön kapkodni kezdi.

“Egyetek, haj, egyetek minden halak. Tudom, kitől származtok. A levegőtől. A földtől. A kőtől. Az én húsból. Egyetek, egyetek csak, haj, minden halat meg akarok mérgezni. De buntal-hal, te ne egyél.”* – szája varázsigeiket mormol. A varázsigeiket az elmúlt öt év alatt kívülről megtanulta.

A mérge ez alkalommal nagyon hatásos. A lampam-halnak elégeti a szívét. A lawang-halnak levágja a kopoltyúját. A temoleh-halnak széttépi a beleit. A kerai-halnak szétrobbantja a fejét. Hmm, ha a nagylábujjnyi szeluang-halat nem is számítjuk, a többi mind úgy elpusztul, mint az ürvezető, aki farönköt szállító teherautóval ütközik.

“Bár lenne annyira tele ma a csónakom hallal, hogy az elsüllyedésétől kelljen tartanom” – reménykedik magában. – “Nagy lakomát akarok csapni” – fűzi tovább gondolatait, de közben le nem veszi a szemét a vízben csillogó halakról. Már eszik a mérget. Hadd fogyjon ki a Kuala Csermin minden hala. Ez a kis, talán húsz méter széles folyó a Perak mellékfolyója, északon ered a hegyekben.

Csónakja lefelé sodródik. Nemsokára talán már feljönnek a halak a víz színére. Tátognak. Perceik meg vannak számlálva. Egyik a másik után verdes az uszonyával. És egyik a másik után kerül fogságba az íves orrú csónakban.

Közben azt számíthatja magában, mennyit is kereshet velük.

Ha egy font lampam-hal ára ötven cent, a lawang nyolcvan cent... Már van is egy fontra való! Hát még ha a csónakja telis-teli lesz hallal!

Lelki szemei előtt megjelenik Hamid arca, jön már haza a doktori diplomával. Talán egy-két hét múlva itt lesz, bár a levelében nem említett dátumot. Még ma délután be fog menni a városba, hogy rizst, cukrot, kávé, tejet és egyebet vegyen, mindent, amit előre be lehet szerezni. Ha Hamid megjön, akkor veszi meg a bivalyhúst, tíz fontot.

Ngah Deman most majd megmutatja, mennyire tudatában van apai felelősségének, mindent megtesz a gyerekéért. Amit most tesz, az talán bánt másokat, de néha nincs más választásunk, ilyen az élet.

Közben a csónak megtelt hallal és ismét felfelé tart a folyón. A nap már nyugat felé vette útját. El kell érnie Ah Foong boltjához, majd egy mérföldre a házatól. Ah Foong az összes halat megveszi nagyban és azon nyomban a piacra viszi.

Csak löki tovább csónakját a rúddal. Mezítelen teste úgy csillog, mint a halak a csónakban. Néhány falubeli fürdik a folyóban, lám, köszöntik őt. Minden köszönésre kissé túlzott vidámsággal felel.

Mikor a peremig vízbe merült csónak a Mampin-helyen vesztegel, Ngah Deman fülét aggódó kiáltás üti meg. Megijed.

“Apa! Oh, apa!”

Ngah Deman felismeri a szorongó hangot. Nináé.

“Mi van, Nina?” – ő is aggódni kezd, nyugtalan. Mérges, Fél.

“Segíts, apa! Gyere haza gyorsan. Anya, anya, apa.”

“Anya? Mi van vele?” – üvölti.

“Gyere haza, apa. Anya, anya...”

Nem színleli az öregember, valóban mérges, hogy haza kell mennie. Mielőbb Ah Fook boltjához akar érni. De biztos, hogy valami baj történt. Nina sohasem hívta őt még így, mint most.

A csónaktoló csáklya megint a vízbe merül. A mahang-fából készült pózna néha egészen meghajlik a Mampin erős sodrásában. Szorongás fogja el, egyre jobban aggódik.

“Anyá hány, vért, apaaa!”

“Hány!” – Ngah Deman megijed. Arcából kiszalad a vér. Mellkasát a broncs szorítja.

“Az előbb halat fogtam. Találtam halat a folyóban. Megfőztem” – magyarázza Nina.

Ngah Deman szája tátva marad, szeme nagyra nyílik. Most már érti. Lidzsah maga ette meg a mérget. Nagyokat nyel. Hányszor elmondta, hogy a mérgezett halat nagyon meg kell tisztítani. Mert ha nem, benne marad a méreg. Ngah Deman a fejét veri.

“Gyorsan, apa, siess haza. Senki nem akar anyán segíteni. Senki sem törődik velünk, apaaaa!” – siránkozik Nina.

Ngah Deman torka furcsa hangot ad, nagyokat nyel. Gyorsan a part felé irányítja a csónakot. Akárhogy is, segítenie kell a feleségén. Mielőbb. Jól tudja, hogy abból a nagyon hatásos méregből evett.

Csak Ninára haragszik. Mi az ördögnek kellett neki a mérgezett halból fogni. Azonkívül: hiába figyelmeztette őt újra meg újra, hogy a mérgezett halat alaposan át kell mosni? Falra hányt borsó volt.

Tolja a csónakot. Át kell kelnie a Mampinon. Csak lassan. A túlterhelt csónak megbillen. Táncol. Hintázik. Mintha a tenger hullámai dobálnák. Hirtelen víz csapódik át a peremen.

“Apaaaa!” – nyugtalankodik Nina.

Újabb hullámok csapnak be.

Ngah Deman felkapja a műanyag vödröt. Néhány halat is feláldozva, szaporán meri ki a vizet. Ha nem siet, elsüllyed a csónak.

S ha a csónak elsüllyed, ő is vele vész a szép reményeivel együtt. A Mampinnál nagyon erős a sodrás, a víz tajtékot hányva rohan.

A csónak hirtelen megbillen és az örvénylő víz forgatagába kerül. Ngah Deman elveszti a fejét. A túlterhelt csónak tovább bukdácsol, még több víz árasztja el.

Nina egyre jobban retteg.

Ngah Deman küzd – most már nem a csónakért és a zsákmányért, hanem az életéért. Úszva szeretne menekülni, de a csónak még a Mampin közepén van. És az, tudja, azonnal elnyeli.

“Apaaaa!” – ordít Nina kétségbeesetten.

Újabb adag víz tör be. A csónak hánykolódik. Ngah Deman a testével próbálja ellensúlyozni. De itt nagyon erős az ár, a csónak pedig túl nehéz a zsákmánytól. Megint becsap a víz, Ngah Deman ismét vödröz. De több tör be, mint amennyit ki tud merni.

“Apaaaaaaaa!” – kiált újra Nina, szinte eszét veszelve a félelemtől.

És újabb víztömeg a csónakban... A szép kis csónak tele van már vízzel. Süllyed, süllyed. Ngah Deman a szélébe kapaszkodik, a csónak, amely az imént telis-tele volt a Mampin halaival, most a Mampinnak esik áldozatul, elnyeli az örvény.

Ngah Deman élet és halál között küzd. Kapálódzik, mint a mérgezett hal. Ereje fogy. Végül eltűnik a halakkal és az öreg csónakkal együtt.

“Apaaaaaaaa!” – Nina csak üvölni tud. Nem képes másra a végveszély pillanatában.

Kuala Csermin falu egészen felbolydul. A falu főnöke szigorúan elrendeli, hogy mindenki keresse az elszánt arcú öregembert, aki a Mampin első áldozata lett.

Lidzsah egyre több vért hány, amikor villámcsapásként kapja a rossz hírt. Torkát már majdnem szétmarta a mérge. A falu főnöke unszolja, hogy hagyja magát kórházba vinni. Lidzsah tiltakozik. Először találják meg a férje holttestét.

Végül, amikor beszökik az alkony, megtalálják Ngah Deman holttestét. A fürdő mólójának cölöpéin akadt fenn. Lidzsah újra vért hány, amikor beviszik a holttestet a házba. Már kezd felfúvódni.

Mielőtt teljesen besötétedne, egy fiatalember tart a bánatba burkolt ház felé. Kezében ajándékok, nagy csomagban. Bejelentés nélkül érkezik, ezzel is meg akarja lepni a családját.

“Apaaa!” – ordít fel teljes erejéből. Kezéből a diploma a már felfúvódott mellkasra esik. Néhány pillanatra eszméletét veszti. Úgy megfélekedezik az ajándékról, mint ahogy apja sem gondol többé se lakomára, se mérgezésre.

Lidzsah lassan a fiához megy. Megint öklendezni kezd. A mérgezett vér bepiskítja a diplomát, amit a férje már sohasem láthat.

* A maláj mágiában fontos az ellenfél származását ismerni, különben nem lehet legyőzni, – A buntal olyan hal, amelyik labdányira fújja fel magát, ha kifogják.

Malungun:

Versenyfutás az idővel

Mulok az utolsó adag betont tölti a vasformákba. A betonból a tizenkettedik emelet tartóoszlopai készülnek ezen az új épületen, ami úgy növekszik nap nap után, mint eső után a gomba. A betonos vödöröket a felhalmozott zsákok tetejére teszi, összedörzsöli a rászáradt cementtől száraz kezeit és lassan az épület szélére ballag. Ott öt munkás dolgozik az alkonyatkor meggyújtott reflektorok fényénél.

Mulok lenéz a félig kész emeletről az élettől lüktető nagyvárosra. Az utcai lámpák, a villogó, színes neonreklámok és a hosszú sorokban kígyózó autók fénye megvilágítja a szerteágazó utcákat és szinte élőlényé varázsolja a várost.

Egy darabig a lift húzókötelébe kapaszkodik. A lift szállítja az építőanyagot és a munkásokat a tizenkettedik emeletre. Testét alig érzi a fáradságtól. Már két hete egyfolytában túlórázik – este nyolcig. De nemcsak ő, hanem majdnem minden munkás tovább marad itt. A tizennégy emeletes épület vállalkozója éjjel-nappal minden energiát bevet, hogy az év vége előtt készen legyenek.

Mulok még mindig a liftre vár. Rövidlátó, kivörösödött szeme újra a nagyvárosra téved – végigpásztazza a szélétől a közepéig, a beállványozott épületváz aljáig. Amikor szeme megáll az épülő sokemeletes ház tövében rogyadozó viskókon, inkább gyorsan a város szebb negyedeire kapja tekintetét, a fényekre és az Életre, ami igazán életnek nevezhető itt. De hiába, mert szíve az épület tövéhez köti, így a szeme sem akar máshova nézni. Alig veszi észre, hogy a lift, amire vár, lassan felfele kúszik; friss munkaerőt hoz az éjszakai műszakhoz.

Év végére az épületnek el kell készülnie. Hú, de szép is lesz, gondolja magában. De akkor év végén nekem is el kell költöznöm innét. Mindegyikünknek el kell költöznie. És hova menjünk? Hova?

Viskóinkat lebontják. Új házak épülnek a helyükön. És nekünk kell felépíteni őket.

“Hé, Mulok!” – a rekedt kiáltással egyidőben erős kéz csap a vállára. Feljedsz gondolataiból. Bal válla felett hátra néz. Velu áll ott – kivillantva minden fogát – szemöldöke ragyog a reflektorfényben és az izzadság gyöngyözik, patakokba gyűlik az arcán.

“Huuuh!” – fúj ki egy nagy sóhajjal minden levegőt a tüdejéből.

“Na, mi a baj?” – kérdezi Velu, arcát inge jobb ujjával törölgetve. A két üres üveg a kezében összecseszren az arca előtt.

Mulok nagyot lélegzik és újra kifújja a levegőt. “Nem akarok beszélni róla, Velu” – mondja. Válla úgy lóg, mintha külön lenne sovány mellkasa fölé akasztva, most még előrébb esik.

A lift megérkezik és kiontja magából a még friss munkásokat.

Mindegyikük kezében ételes csomag és egy üveg víz. Velu és Mulok beszáll a védőkorlát nélküli felvonóba. A lift lassan lefelé indul, egyik emeletről le a másikra. Az oldalfalak még sehol sem készültek el.

“Ne legyél ilyen. Látom, gondban vagy” – kezdi újra Velu.

“Már hogyan lennék gondban? – válaszolja Mulok és közben a csillagtalan eget nézi. A nagyváros széle felé az égen villámok cikáznak. Gyenge szellő fúj abból az irányból, felszárítja testükről az izzadságot.

Velu figyelmesen vizsgálgatja őt. Csak Velunak tudja kiönteni a szívét. Ennek a barátjának mindent elmond. Velu tanácsai, s a vele folytatott beszélgetések eddig is sokat segítettek neki.

Miért törődöm én vele? – kérdezi magában Velu. Nem tudja, miért találkozik mindig olyanokkal, akiknek az élete csupa gond, és ha már elébe kerültek, miért bonyolódik mindig bele a problémáikba?

“Ugye tudod, hogy az apám fiatalon halt meg?” – kérdezi.

“Hmm.”

“És azt is tudod, hogyan?”

Mulok figyelmesen nézi Velut, próbálja leolvasni a sötétben, mi van az arcára írva. “Nem tudom” – mondja végül. Bár Velu már annyit mesélt apjáról, hogy a könyökén jön ki, de azt még nem hallotta, hogyan halt meg.

A lift megáll. Leérték a földszintre. A levegő ideleenn forróbb, a szél nem jut ide. A város szélén cikázó villámok azonban innen is láthatók.

Kilépnek a liftből. Mulok az előttük egymásra zsúfolódó viskókat nézi: a tetejük öreg petróleumos kannákból és kidobott kátrányos hordókból készült, a faluk tejesdobozok, zsákok és hullámpapír furcsa keverékéből. Ezt a nyomornegyedet az épülő ház tizenkettedik emeletének reflektorai, jobbról pedig a toronyüzletház villogó neonreklámjai világítják be – könyörületből.

A házak közötti szűk és sáros utcákon itt-ott vastagon bepúderozott nők ülnek gyéren megvilágított házuk ajtaja előtt.

Néhány férfi lézeng közöttük – összehúzzák magukat, cigarettára gyújtanak, kérdezősködnék és továbbállnak.

Mulok az ő erejükből növekedő épületre néz – égis nyújtózkodó csontváz. Tetejét az éjszakai műszak munkásai izzadságban és a reflektorok fényében fürdő alakjai teszik elevenné. Felettük az ég csillagtalán, lassan egy fekete felhő kúszik följük a városvégi villámlás irányából.

“Elmeséljem?” – kérdezi Velu bizonytalanul, Mulokra néz, nem tudja, hallja-e egyáltalán.

Mulok felé fordul, nagy levegőt vesz. “Meséld hát!” – szava a kifújó levegővel együtt szakad ki belőle.

Az épület és a nyomortanya között állnak, kezükben ócska kosár és üres üveg.

“Akkortájt még nagyon kicsi voltam, körülbelül hét éves. Apám nagyon beteg lett. Egyszer, amikor köhögött, vér bukott ki a szájából. Akkor azt mondta anyámnak: “Rani, ha így vagyunk, jobb, ha meghalok, hozzád nekem valami jó erős mérget, add be nekem, hogy meghalhassak.” – Velu itt megáll, megköszörüli a torkát. Mulok csak hallgatja – szeme sűrűbben pislog.

“Anyám sírt és azt mondta: “Ajjajaj, Lingam, hogy tehetnék ilyent, magamra haragítanám a Jóistent.” – Ezután minden nap mi ketten mentünk dolgozni anyámmal. Amikor hazajöttünk, apám megint arról beszélt. Nehezen viselte, hogy anyám ilyen keményen dolgozik és segíteni akart rajta. Azután egy napon...” – Velu inge jobb ujjával megtörli az orrát – a kezében tartott két üveg összekoccan a levegőben.

Mulok tovább hegyezi a fülét.

“Azután egy napon, amikor hazamentünk, apám nem feküdt a helyén. Kerestük, de nem találtuk. Anyám nagyon sírt. Azután végére akartam menni – hajjaj, hát nem ott volt.” – Velu kifújja az orrát és sűrűn pislog.

“Mit csinált ott?” – kérdezi Mulok fojtott hangon.

“Már meg volt halva” – feleli Velu megtörtén. Lábával a kavicsokat rugdalja a földön és a szemét törölgeti. – “Az biztos, hogy nagyon szerette anyámat, sok szárit vett neki, nagyon jó volt hozzá. Aztán odament és felakasztotta magát.”

“Anyád biztosan nagyon el volt keseredve.”

“Hú, azt nem lehet elmondani. Nem lett könnyebb az élete.

Azt mondta, hogy apám mindig meg akarta könnyíteni a helyzetét, de a halála után semmi sem ment jobban. Anyám minden nap sírt. Egy szép napon aztán elment dolgozni, míg én egyedül voltam otthon, és sosem jött vissza.”

“Hová ment?”

“Nem tudom” – feleli Velu és még egyszer kifújja az orrát, majd kezét a nadrágjába törli. – “Senki sem tudja. Egyedül maradtam, de volt egy kis szerencsém, jószívű emberek legalább enni adtak. De később azt mondták, nekik is nehéz az életük, sok gyereket kell etetniük, így hamar munkát kellett keresnem... aijajaj!” – fejezi be Velu elcsukló hangon a történetet.

“Jól van Velu, jól van, na. Minek sírsz. Ha sírsz, én csak még jobban elszomorodom, tudod?” – vigasztalja Mulok és gyengéden veregeti Velu hátát.

Velu megtörli az orrát és a szemét, megköszörüli a torkát és Mulokra néz.

“Jól van, ezért nem szeretem látni, hogy valami nyomaszt téged. Már majdnem olyan vagy, mint az apám. Milyen gond bánt?”

Hogy milyen gond nyomaszt? Tényleg. Mulok a feleségére gondol – az ócska ágyon fekvő eleven csontvázra az összetákolt viskójukban. Hasában gyerek – hat hónapja – a gyerekük. Két hónapja állandóan beteg, minden tagja erőtlen, bőre sápadt. Sosem tud neki jó gyógyszert adni, a doktortól meg fél, mert amikor ő volt beteg, akkor az orvos azt mondta: “Vitaminhiányod van, egyél sok tojást, húst...” – hát ettől fél.

“Hazamész?” – kérdezi Velutól.

Velu bólint.

Miután szétválnak, Velu fáradtan lépdél az előttük álló egymásra zsúfolt viskók felé, Mulok pedig az üzletek mögötti szűk átjáró felé indul, jobbra megkerüli a nyomortanyákat. Az imént csak az épület tetején és a liftben fújt a szél, most már itt a sikátorban is érezhető. Egy gyűrött újságlapot kap fel és kerget Mulok előtt. Három kutya turkál a nagy szeméttartóban. Még több férfi indul a vastagon bepúderozott nők látogatására, akik a házak között gubbasztanak a sötétben.

Feje fölött a megsűrűsödött légből villámok cikáznak, egyre közeledő mennydörgés követi őket. Siet, fejét feltartja, előre néz.

II.

Amikor már majdnem eléri az ő nyomornegyedét, a megsűrűsödött ég meghasad fölötte és két villám csap a magas épület tetejébe. Eléri az első esőcseppek goromba, kemény Űtései, majd egyre több csepp záporozik az úton, lyukakat vájva a földbe és a viskók pálmalevél tetején, amelyeket úgy tépáz a vad szél, hogy majd elszállnak.

Szalad a viskója felé, az eső egyre jobban kergeti – hátulról az égzengés robaja üzi. Az eső mégis előbb ér oda, mint ő. Beront a házba, ahogy benyit, az örült szél belöki az ajtót és beveri a

záport a szobába. Mulok beugrik és erősen visszanyomja az ajtót, kizárja az esőt, szelet, az egész őrjítő zajt.

“Te vagy az?” – kérdezi egy legyengült női hang.

“Hát” - feleli.

Bent még nem ég a lámpa. Ami világosság van, a szomszéd helyiségből szűrődik be. Tapogatódzva eléri a falon a kapcsolót.

"Megjöttél?" – kérdezi a felesége elkényeztetett hangon, miután meggyújtotta a villanyt. Fekszik az ágyon, mellette termosz, két üveg orvosság, szájjal lefele fordítva egy tiszta pohár és egy csésze félig töltve kávéval. A falak üresek, csak néhány újságból kivágott kép lóg imitt-amott. Hátralát a sarokban a három téglából készített tűzhely látható és néhány főzőedény.

“Mi ez?” – kérdezi a felesége. Hosszú arca Mulok jobb keze felé fordul.

Csak most jut eszébe, hogy tényleg hozott valamit.

“Orvosság” – feleli és a kezében lévő kis üvegről felesége aszott, középen kidagadó testére néz.

Hirtelen elszomorodik. Csak két éve házasodtak össze – ő már elmúlt harminc, a felesége huszonnyolc éves volt. Csak ilyen későn tudott megnősülni, mert valahányszor házasodni akart, le kellett mondani róla – a pénze sosem volt elég.

Persze, mivel is foglalkozott eddig: volt utcaseprő, vécé-tisztító, riksakuli, kerítő (ismer minden nyilvánosházat és minden nőt, gazdagot és szegényét, aki eladja magát), és végül sikerült ennél az építkezési vállalatnál elhelyezkednie, amelyik itt építi az új toronyházat. Amikor építeni kezdték, ő maga is részt vett az épület helyén elterülő nyomortelep lerombolásában. Bármilyen szomorúan nézte, hogyan szedegetik ki a viskók lakói limlomjaikat a romok alól, ugyanakkor hasznat is húzott belőlük: onnan hordta el a deszkákat ehhez a házhoz, így lett a csont és bőr feleségének helye, ahol nyugodtan feket.

Akkor találkozott Rokiahval, a feleségével, amikor kerítő volt. Eleinte csak együtt üldögéltek. Miután összeházasodtak, ide költöztek és Rokiaht már nem engedte “dolgozni.” Először nem akartak gyereket, mert később – tudták – nagy gondot jelentett volna nekik. Milyen jövő várna rá, és a társadalom is milyen szemmel nézné. Rokiah tovább szedte a gyógyszert, mint házasságuk előtt. De amikor Mulok munkát kapott az építkezésen, tíz hónappal ezelőtt, megváltoztatták a terveiket. Ha még gyerekünk sincs, mi jut nekünk az életben, mondta akkor Rokiah.

És most így állnak. Rokiah már két hónapja beteg. Állapota napról napra romlik.

“Milyen gyógyszer ez?” – kérdezi a felesége és megpróbál mosolyogni – a mosoly húzódik, mint a léggömbre festett arcon, amikor felfújják. Mulok is próbál mosolyogni. Felesége mellé térdel, nyel egyet, megköszörüli a torkát, mielőtt felel. “Gyógyszer neked” – mondja.

“Nekem?” – felesége szeme nagyra nyílik csontváz arcában és gyenge kezét lassan felemeli, hogy elvegye az üveget Muloktól.

“Hmm, hadd gyógyuljál meg gyorsan.”

“Mmmmm!” – Rokiah behunyja a szemét és megcsókolja az üveget. “Hogy gyorsan meggyógyuljak, hogy hamar meglegyen a gyerek, hogy könnyen felneveljük, hogy segítsen az apjának, ugye?” – mondja és újra kinyitja a szemét.

“Hmmm, hmmm” – dűnnyögi Mulok mosolyogva és újra nyel egyet. Szemét az előtte fekvő csontváz arcára függeszti és figyel, milyen érzelmek játszódnak le benne.

“Hányat kell bevennem?” “Kettőt ... eh ... négyet.” – feleli Mulok. Kinyitja a termoszt és forró kávé töl a pohárba.

“Nem lesz sok?”

“Nem. Hadd gyógyulj meg mielőbb.” Rokiah egymás után lenyeli a fehér pirulákat. Mulok odaadja neki a forró kávé.

“Ha meggyógyultam, hová költözünk?” – kérdezi Rokiah, miközben megigazítja a feje alját.

“Sehová” – feleli Mulok és becsukja az orvosságos üveget, amit kivett Rokiah kezéből.

“Hát nem kell mindenkinek elköltözni a jövő év elején?”

“Nem kell.”

“Ezt a házat nem fogják lerombolni?”

“Nem.”

“Tényleg? Itt maradhatunk, amíg a gyerekünk felnő?”

“Amíg a gyerekünk felnő.”

“Amíg új házunk lesz?”

“Igen, amíg új házat tudunk venni.”

“Ooooh!” – örvendezik Rokiah. Hangja mélyül, szeme kezd lecsukódni.

“Aludj csak, aludj.” – mondja Mulok lassan. Kezével gyengéden simogatja felesége vállát.

Rokiah hangosan horkol – kezei a nagy hasán nyugszanak. Ahol a fal és a tető találkozik, fröcskölve bever az eső. Mulok elővesz valami öreg rongyot és betömi a rest. Kint a sűrű éjszakában dörög az ég, a villám beles a házba a fal résein át, a robbanások megrázzák az egész nyomornegyedet, sokáig visszhangoznak a fülkagylókban.

Mulok átöltözik és megpróbálja lehunyni a szemét. De szeme nem akar engedelmeskedni. Egyre csak Rokiaht nézi maga mellett, könnyei patakzani kezdenek. Megcsókolja Rokiah arcát. Ez az arc hideg, nem olyan eleven, mint amikor először érintette ajkával. Most már mindig hideg lesz.

Szívében egyre több a nyugtalanság, a sajnálat – a megbánás. Arcát Rokiah mellére hajtja, – szeretne belebújni – szeretne gyenge szívéhez szólni, mindent megmagyarázni neki, hogy megértse. Szívében néma üvöltés.

Rokiah egyre lassabban lélegzik. Kint a zápor egyre vadabb. Végülis a sajnálatot és a bűnbánatot szükségszerűen elnyomja az egész nap hajszolt test fáradtsága. Mély álomba zuhan az ágyon, felesége mellett – arca felesége szívére, ahogy ismeretségük kezdetén szokott aludni.

III.

Álmából a szokásos zajok ijesztik fel: a bádogedények csörömpölése, ahogy ez emberek egymással versenyezve szaladnak vízért az utca végén lévő csőhöz (ez az utca választja el egyébként a nyomortelepet a mutatós üzletsortól), a munka zörejei az épülő ház tetején, a viskókból munkába igyekvő emberek hangjai, ahogy igyekeznek a legelső buszt elkapni, ami aztán ezeket a kipihent testeket elviszi, hogy újra elfáradjanak; a felboruló biciklik zörgése és a csengők csilingelése, amivel az előttük siető embereket kergetik el az útból.

És ekkor eszébe jut a felesége. Hirtelen felugrik fektéből és a mellette kinyúlt Rokiahra néz. Mint ahogy neki sem jutott eszébe, hogy betakarja magát az este, Rokiah testét is csak a ruhája fedte egész éjjel. És Rokiah mellkasa nem mozdul többé – megmerevedett.

Testéből kiszáll az erő. Lassan feláll és kinyitja az ajtót. Ajtaja előtt nagy a sár, a tetőről még mindig csöpögő hús esőcseppek egy sor lyukat vágta a földre. Az idő még borús, de azért kivehető, hogy szemben vele az épületváz tetején éppen olyan nagy a nyüzsgés, mint tegnap este, amikor lejött onnét. Csak a betonszerkezetet átlelkesítő emberi alakok nem olyan frissek, mint az este voltak.

Szomorú vagyok? Megbántam? Vizsgálhatja a szívét. Igen, a szomorúság teljesen átjárja, sőt lassan szétárad a viskó szűk helyiségében, mint ahogy a tinta terjed az itatóson. Mellkasát szorítja valami és minden, ami eszébe jut, a torkát fojtogató sírással keveredik.

Lassan masszírozza a mellkasát, hátha enyhül a szorítás. Kötelességem szomorúnak lenni? Kell, hogy megbánjam? A szívét fojtogatja a kérdés. "Nem kell." – mondja lassan.

Figyelj ide. Látod, ez itt az épületszerkezet teteje. Versenyt futnak az idővel, amennyire csak bírják. Mind: a munkások és a vállalkozók – a legtöbb pénzt akarják keresni a legrövidebb idő alatt. De minél jobban sikerül a munkásoknak az időt legyőzni a vállalkozók érdekében, annál inkább maguk alatt vágják a fát. Az itt dolgozó emberek, a szomszédaink, és én is – amint befejeztük a munkát a tizennegyedik emeleten, magunk fogjuk a viskóinkat lerombolni – a saját házainkat is, hiába voltak utolsó menedékeink, hogy valahol átsínylódjunk haszontalan életünket. Mert ezután hová? Hová? Még mindig az épület tetejét nézi. Érzí, hogy egymagában sincs semmi jövője. Ennek az elmélkedésnek is a felesége a címzettje.

Visszafordul és lassan Rokiah felé – Rokiah teste felé indul. Leguggol és nézegeti ezt a sovány, sápadt, közepén feldagadt testet, ami többé nem mozdul. Két légy köröz a felesége félig nyitott szája körül. Kezével elhajtja a legyeket és becsukja a kinyílt száját.

"Kiah" – súgja és mindkét kezével simogatja Rokiah arcát. Olyan figyelmesen nézi ezt az arcot, mint ahogy két évvel ezelőtt az első alkalommal nézték egymást egy hotelszobában, "Én nem megölni akartalak, Kiah, csak segíteni akartam neked. Nem megölni. Én szeretlek. De, hát látod..." – a nyitott ajtón át megint az épülő ház felé néz.

Nem képes tovább folytatni. Csak a szíve beszél. Látod, nemsokára elkészül és nekünk el kell menni innét. De hát hová mehetünk? Hogyan? Soha ilyen gondban nem voltam még, kedvesem! És nem akarom, hogy te szenvedj. Ezért tettem, hogy te csak aludj el szépen, ne lásd ezt a sok bajt és nehézséget. Bár nagyon örültem volna a gyerekeknek. Kezével lassan a felesége hasához ér, patakzanak a könnyei. Megpróbálja leküzdeni szíve gyengeségét. Gyorsan feláll és kimegy. Lassan bezárja maga mögött az ajtót és sietve Velu háza felé indul. Aggódik, hogy Velu már az épület tetején van és erejét megfeszítve dolgozik, mint a többiek. Velu háza előtt összefut a barátjával, az éppen akkor lép ki az ajtón. Kezében kosár az élelemmel és két üveg forró kávéval.

“Velu...” – áll meg szemben vele, kihúzva magát.

“Oh, Mulok, ilyen korán! Pszt, ne beszélj hangosan” – teszi a szájára a mutatóujját – “Mala alszik még” – suttogja ujjával befelé mutatva, ajkán mosoly játszik. – “Ha éjszaka esik, akkor mindig nagyon fáradt, tudod!” – közben pajkos szemmel néz Mulokra.

“Velu...” – kezdi újra Mulok, nyel és próbálja kiszáradt torkát megnedvesíteni.

“Mi történt?” – kérdezi Velu, mert Mulok hangjából sejti, hogy baj van.

“Rokiah meghalt” – feleli Mulok lehajtott fejjel.

“Ajaj. Komolyan mondod?”

“Igen.”

“Mikor?”

“Tegnap este.”

“Hogyan történt?”

“Nem tudom. Tudod, hogy beteg volt.”

“Jó, hogy beteg volt, mindenki tudja. De tegnap jól volt, Mala mondta, mert ott volt nála.” – Velu arca alig kivehető a kora reggeli borongós szürkületben, de fogai fehérlenek a szájában. Szeme vadul forog, ahogy Mulokra néz.

“Mondtam, hogy beteg volt.”

“Ajajajaj, ajajajaj!” – visszafordul és bekiabál a házba. “Mala! Mala!” – Akit hív, nem válaszol, hát bemegegy.

Mulok meggörnyed, csontvázszerű teste még jobban összemegy. Sajnálom? Sajnálom? Nem. Segítettem rajta. Ahogy itt áll, hallja, hogy Velu felriasztja a feleségét és utána suttognak valamit. Mala hamarosan kirohan, megáll és hosszasan Mulokra néz.

“Ajaj, szegény Rokiah!” – Jajveszékelése túltesz az ő sajnálkozásukon. Azonnal Mulok háza felé indul. Útközben igazgatja meg a száriját és a haját.

Mulok és Velu egymásra néz. Ezután Salamon lakása felé veszik útjukat, aki velük dolgozik és jó barátjuk. Salamon háza még zárva van. Addig kiabálnak, amíg felébredtenek egy vastagon bepúderozott nőt, aki félig kinyitja a nyikorgó ajtót és úgy kémlél ki. Haja kócos, kezével fogja össze meztelen mellén a szarongját és álmos szemével pislogva néz rájuk a borongós félhomályban.

Elmondják mi történt, és a vastagon bepúderozott nő, Salamon élettársa, ujjába harap és felvisít. Berohan a házba és röviddel ezután Salamon siet ki hozzájuk, sűrűn pislogva, fejét féloldalra billentve, látott szájjal. Ráncos arcában a pofacsont mintha még feljebb csúszna.

Néhány szót váltanak, majd együtt indulnak Mulok háza felé. Az ég lassan kitisztul és az emberek mindenütt megkezdik rendes napi teendőiket. Az épület csontvázszerkezetén lefelé lebeg a lift, hozza le az elcsigázott munkásokat. Együtt készítik fel Rokiah holttestét a temetésre. Tíz órakor egy városi hullaszállító autó viszi a holttestet a temetőbe. Csak Mulok, Velu, Salamon, Mala és a vastagon bepúderozott nő kíséri. Szomorúan ülnek hátul és nézik a koporsót, ami a

holttestet rejti. Elöl, a sofőr mellett az egyházi ember ül. Széles és gyér szakállú arcáról messziről lerí, mennyire utálja ezt a környéket és ezeket az embereket. Az autó lassan halad, ide-oda csúszkál a sárban, a járókelők kíváncsi pillantásai kísérik.

Hármuk közül egyik sem megy munkába ezen a napon. Délután a todi*- kimérésbe mennek, a Tuanku Abdul Rahman úton, a postahivatal mögé. Velu és Salamon egy-egy ringgitet vesz elő. Mulok is fizetni akar, de nem hagyják. Neki a szívéen kell könnyítenie.

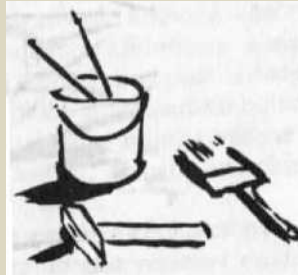
Hát isznak.

* todi: a kókuszpálma virágjának a levéből erjesztett alkoholos ital.

III.

HAJNALI LIDÉRCNYOMÁS

Az öreg hajó halála

Aman felnéz a nagyapjára, aki hirtelen feláll és birkózó-mozgásokat végez.

Teste hátra hajlik, bal lába elől, térde behajlítva, mintha combjával, lábszárával és a másik lábával fűrészbakot utánozna.

Jobb lábával kissé hátralép. Két karját felemeli, könyökét behajlítja. Arca elé emelt két kezén mozognak az ujjak, remegnek, mint a háztetőt fedő niphapálma levél a szélben.

„Akkor egyenesen álltam. Amikor a közelembre jött, léptem egyet és belerúgtam. Puff. Belerepült a vízbe!” – meséli nagyapa. Ezzel abbahagyja ujjai mozgását, a Pinis korlátjához megy és lenéz.

„Jól láttam őt ott. Lihegve küzdött a hullámokkal. A barátom, akinek az imént sikerült megszúrnia őt, ledobott egy kötelet enne a gonosz társamnak. Felmászott rajta Nagyon csökönyös ember volt. Át is adtuk a thai rendőrségnek” - fejezi be a történetét nagyapa. Újra odalép Amanhoz, aki egy pillanatra sem vette volna le róla a szemét. Leül. Most már Amannak nem kell felnéznie. Középről bámulja nagyapja arcát, úgy elzékenyedek közben, hogy össze kell szorítania az ajkát. Nagyapa a két kezét ökölbe zárja s ökleivel masszírozza a térdét. Apró ütések zápora zúdul a makacs lábakra.

„Egyszer hazafelé hajóztam. Paranggal, törrel, késsel felfegyverzett kalózok támadtak ránk. Felvettük velük a harcot - és győztünk. De ezt kaptam tőlük, ni” - nagyapa jobb kezének mutatóujját a szemöldöke fölött húzódó hosszú sebhelyhez böki. A heg a bal szemöldökét is átszántja. Aman még erősebben szorítja össze az ajkát. Nagyapa jobb ökle egyre vadabbul ütögeti a jobb térdét. Homloka ráncba fut, s ezután csak simogatás éri a térdet...

„Nagyapa jól tud birkózni?” – kérdi váratlanul Aman. Nagyra nyílt szemeit nem tudná elfordítani a nagyapjáról. Nagyapa mosolyog. Hosszan nézi Amant.

„Miért?” – kérdezi végül.

„Mert ha nagyapja jól tud, akkor én is szeretném megtanulni” – feleli Aman.

„Na, ez az én valódi unokám!” – mondja a nagyapa, és újra ütögetni kezdi a térdét. – “Hát nem vagyok túl ügyes, de a Pinis legénysége mind tőlem tanult” – teszi hozzá.

“Én is a nagyapától akarok tanulni!” – kiált fel örömmel Aman. Szája kicsit kinyílik, szemeit nagyapja arcára szegezi. Nagyapa elkapja Aman kezét. Addig húzza, amíg Aman előre nem repül, egyenesen nagyapa ölébe.

“Te nagyapa véréből való vagy!” – mondja és megveregeti Aman hátát. Aztán úgy megszorítja, hogy Amannak két kezét nagyapja mellének feszítve kell eltolnia magát, hogy levegőt kapjon. Nagyapa elengedi Amant, de az arcát tovább vizsgálhatja. “Tényleg meg akarod tanulni?”

“Tényleg!” – válaszolja Aman lelkes bólintással.

“Jól van, akkor ma este kezdjük!” – egyezik bele nagyapa, majd feláll. Fogja a Pinis főárbocának feszítőkötélét.

Felnéz az árboc tetején forgó szélkakasra. Aman is feláll, ő azonban kifelé néz. A Duyun-sziget innen nézve nagyon szép: sárgásfehér homok a víz felé lejtő parton. A víz színét apró hullámok fodrozzák, remegve csillantják vissza a reggeli nap sugarait. A kókuszpálmák zöldje harsány. A pálmafák élettől duzzadó levelei között átlesve itt-ott feltűnnek a szigetlakók házai. Néhány nagyobb vitorlás – éppúgy, mint nagyapa Pinise – bénán vesztegel a vízen. Olyanok, mint a rég elhagyott, kivénhedt kunyhók a rizsföld közepén. Kettőt ki is húztak a partra. Csak utasszállító csónakok járnak ide-oda a Duyun-sziget és a Bindzsai-bolt kikötője között. Most is kettő-három ott várja az utasokat a kikötőben. Aman hátrafordul. Abban az irányban Kuala Terranganu városát láthatja. Egy sor üzlet félig a vízben, félig a szárazföldön áll, a Bindzsai-bolttól a Payang-boltig. A félig vízre épült házak sora mintha védené a kínai falut, nehogy elmossa egyszer a folyó... Néhány utasokkal túlterhelt csónak most a Bindzsai-bolt felé tart.

Aman tovább szemléli a tájat. Szeme megakad két kis csónakon. Mindkettőben egy-egy halász ül. Mintha horgász-versenyt rendeznének.

De jó lenne, ha nagyapával halászhatnék! Halat fognánk, megsütnénk, és tamarind-lével ízesítve megennénk.

Amannak csurog a nyála. Gyorsan nagyapára néz. Ő még mindig ugyanott áll. Tekintete az öreg kezére siklik: mintha csak játszana a vésővel a kis Pinis testén. Figyeli, milyen ügyesen formázza nagyapa az éles szerszámmal a Pinis modelljének a tatját.

Nem lehet... Nagyapa nem halász. Nem is tud halászni.

Aman messzire úzi fejéből a kívánságot, nem fog nagyapával halászni. Közelebb megy hozzá. Visszaül vele szemben az előbbi helyére. Rádöbben, hogy nagyapa már egy hete csak a Pinis modelljét faragja. Mintha ezzel fejezné ki a tiszteletét az igazi Pinis iránt, bár az most feleslegesen és haszontalanul vesztegel a folyón. Nagyapa ennek ellenére gondját viseli. Meg akarja mutatni gyermekeinek és unokáinak, milyen volt a Pinis, ez a hajó, amely évtizedeken át volt nagyapa – s a család – kenyéradója, amellyel kis vagyunkáját szerezte. Aman nem feledte még, hogyan kezdte meg nagyapa a kis Pinis tervezését. A kis Pinist egy darab pulai-fából készíti... Átmérője, mint a nagyapa combja... Kár, hogy Aman csak az iskolaszüneti napokat töltheti a fedélzeten... Mielőtt nagyapa elkezdte volna a modell építését, már hetek óta minden szabad idejét a lehorgonyzott nagy Pinisen töltötte. Kifaragta már több nagy hajó makettjét, itt készült a Dogol, a Bedor, a Bedor fia miniatúr mása. Volt köztük Pinis is. A faragásokat nagyapa eladta. De ezt nem fogja eladni. Ez a nagyapa Pinise lesz. Legalábbis így mondta a munka kezdetén. Nagyapa nem farag éjjel-nappal. Csak időnként foglalkozik vele. Inkább el-elgondolkozik, vizsgálgatja a Pinis részeit, a kötélzetet, mintha holnap újra ki kellene hajóznia. Miután eleget nézelődött, alszik egyet. A nappalait a Pinisen tölti. Itt főz. Itt imádkozik. Itt teszi a dolgát. Itt szunyókál napközben. A Pinis modellje már majdnem elkészült. Aman nézi-nézi nagyapa jobb kezét, ahogy az a vésővel játszadozik. Bal lábával megtámasztja a kis modellt, bal kezével erősen tartja hátulról. Nagyapa hirtelen abbahagyja a munkát. A vésőt a padlóra teszi, a modellt támasztó bal lábát kinyújtja. Felemeli a kis Pinist, nézegeti a most kialakított tatját. Sokáig vizsgálgatja. Méricskéli. Kisvártatva leteszi a fedélzetre. Feláll.

“Én most lemegyek. Megnézem, milyen is ez a Pinis hátulról” – mondja, s már mászik is a Pinis mellé kikötött csónakba. Eloldozza a kötelet. Aman figyeli, hogyan evez a nagy hajó tatja mögé. A kis csónak orra úgy felemelkedik, hogy a hajótest első negyede nem is éri a vizet. Nagyapa ülve marad a csónakban, amíg megszemléli a Pinis hátsó fertályát. A tat félhold alakban ívelt, az ív lent a kormánylapát vonalával folytatódik. Nem sok idő múlva nagyapa visszamászik a fedélzetre. Elégedett az arca. Rápillant Amanra, aki éppen egy modell vitorlarúdjának megfelelő bambuszt hegyez. Leül mellé. Elővesz egy dohánylevelet, vágott dohányt szór rá, cigarettává sodorja. Rágyújt, mélyen leszívja a füstöt.

“Jól van, az a kés elég éles” – mondja. Aman rávigyorog. Leteszi a bambusz-szálat és a kést a padlóra.

“Éhes vagy?”

“Nem” – feleli Aman, fejrázással megerősítve a választ.

“Nemsokára főzök valamit. Ebéd után meg alszom egyet,” – Aman erre nem válaszol semmit. Miután nagyapa elszívta a cigarettát, előveszi és megmossa a rizst. A tűzhelyhez lép, felszítja a kihunyt lángokat. Míg a rizs szárad és az edény alatt felpiroslik a parázs, elővesz négy szárított halat. Ebéd után megfürdik, egyúttal elvégzi a déli ima előtti rituális mosdást. Ima után rögtön lefekszik. Aman is leheveredik, száraz szél dajkálja a testüket. Felséges érzés ez, elnyúlva legyeztetik magukat a széllel.

“A Murai Dzsati húsz éve tűnt el...” – kezd új mesébe nagyapa, mielőtt lecsukódna a szeme. Aman hegyezi a fülét.

“Emlékszem, az idő tájt a tenger még nem volt valami biztonságos. Veszélyes volt a vitorlázás, és csak nagyon kevesen merészkedtek ki a nyílt tengerre. De Ali kapitány füttyült a veszedelmekre. Már húsz éve nem hallottunk róla. Ki tudja, hova tűnt? Lehet, hogy irányt tévesztett, és az erős szél valahol partra lökte. Az is lehet, hogy elsüllyedt!” – nagyapa abbahagyja, Amanra néz. A fiú már lehunyta a szemét, hajában babrál a szel. Nagyapa

összekulcsolja két kezét a tarkóján. Nagyokat pislantva nézi az egymásba gabalyodott köteleket, ahogy a főárbc és az előárbc között hintáznak. Aztán a szeme megpihen az égen úszó tiszta felhőkön. Egész lelkét betölti az emlékezés: igen, a Murai Dzsati! Az egész legénysége eltűnt. Az a vitorlás hajó éppen olyan volt, mint a Pinis. Ali özvegye még mindig egyedül neveli a gyerekeket? Igaz is, az egyikből már tanító lett, az dolgozik. Az özvegyek nem mindig vállalják a nehéz terheket. Dzsuszu, a Murai Dzsati egyik matrózának a felesége kérte a káditól a válás kimondását, és újra férjhez ment. Awang felesége is kérte a válást, ő is újra házasodott. A legénység nőtlen tagjait még mindig hazavárják a szülők. Még mindig reménykednek. Nagyapának eszébe jut, hogy a Mekktát megjárt Kopasz Szedan, akit csak Megatnak szólítottak, szintén eltűnt. De tíz év múlva előkerült! Sokan mások is eltűntek. Kalózok támadásainak lettek áldozataivá, vagy más szerencsétlenség történt velük. Ha tengerész lesz az ember, ezeket a veszedelmeket vállalnia kell! Nagyapa most a Pinisen eltöltött életére gondol. Tengerészekről származik, apja, nagyapja és dédapja is hajós volt. Nem is tudja, hány ősének élete kapcsolódott a tengerhez. Amióta eszébe jut, nem is volt másféle foglalkozás a családban, mindenki tengerre szállt. Emlékszik, még alig cseperedett fel, már ő is hajós akart lenni, s követte apját a vitorlásra. Akkoriban Thaiföld-szerte sokfelé eljutottak, Pattani Yalába, Bangkokba és ki tudja még, hová. Rizst és sót szállítottak haza. Es púdert a nőknek. Nagyapa a púderrel nem kereskedett. A rizst és a sót átadta a Payang-bolt tulajdonosának, ő volt a felvásárlója. Ezeknek az üzleteknek a hasznából tartotta el a családját. Ezekből gyűjtött egy kis vagyont is. A Pinist apjától örökölte. A hajó öregebb nála. Teljesen élete részévé lett. Manapság a kormány nem engedélyezi az ilyen kereskedelmet, így nem szállíthat többé se rizst, se sót. A Pinist lehorgonyozta ide a folyóba, mozdulatlanságra van kárhoztatva. Most úgy viseli a gondját, mintha a lakóháza lenne. Nem hagyhatja, hogy szétrohadjon a vízben, mint a Kadir. Nem engedi, hogy a Pinisnek baja essék. A Pinis az ő élete. A húsa és a vére. Nagyapa szemhéja lassan-lassan elnehezül. Emlékei távolodnak. A délutáni szellő simogatása ráveszi, hogy lehunyja végre a szemét. Mély álomba merül.

A következő napokon az öreg egyedül jár ki a hajóra, mert Amannak iskolába kell járnia. De esténként, a birkózólecke után mesél neki, Aman mindig örömmel hallgatja. Utána mélyen elalszik, mert a birkózás alaposan kifárasztja. Vasárnap nagyapa megint magával viszi Amant a Pínisre,

“A kis Pinis készen van. Ma befestjük. Azután felhúzzunk a vitorlát” – jelenti be. Aman nagyapja oldalán leballag a kikötőbe, ahol kis csónakjuk egy cölöphöz kötve várja őket. Aman figyel a kikötőben időző embereket, miközben a csónakba lép. Mintha a fejüket csóválná, ahogy nagyapára tekintenek, ő is ránéz, büszkeség tölti el, ha nagyapja arcát vizsgálja. Olyan az arckifejezése, olyan nyugodt, annyi bizalmat tükröz...Bízunk magában, bízunk az életben. Az öreg megragadja az evezőket. Aman is evez. Nagyapa erős testével úgy irányítja a csónakot, hogy annak az orra egészen a levegőbe emelkedik, nem is éri a vizet. Aman hozott néhány mesekönyvet. Az iskola könyvtárából kölcsönözte ki őket. Nagyapának tetszik, ha Aman könyvet hoz magával, s ennek a fiú nagyon örül.

Felmásznak a Pinis fedélzetére. Nagyapa viszi a festéket és az ecsetet, Aman a könyveket. Nagyapa körbejárja a Pinist, itt-ott megfogja, megigazítja a kötélzetet, mintha azt vizsgálná, minden a helyén van-e. Mintha azonnal kihajóznának. Még az árbc csúcsán forgó szélkakasra is feltekint. Az engedelmesen pörög a szélfújásban. Aman leül, és egy darabig a Pinis modelljét szemléli. A kis hajótest tükörsima. Látja, hogy nagyapa szívvel-lélekkel készítette a hajócskát. Meg is lepődik az ügyességén. Nagyapa is odajön, mellételepszik. Ő is a Pinis modelljét veszi szemügyre – pár pillantás erejéig, aztán leveszi a festékes doboz tetejét, kevergeti a fehér festéket.

“Hogy is legyen, Aman? Fehérre festem a hajótestet, az alját meg bordóra. A hátulját feketére.” - mondja és Amanra néz. Aman bólint és mosolyog. A szél csapkodja az arcukat. Ruhájuk alá fúj. A Pinis összetekert vitorláit is mozgatja, majd le nem sodorja. Ma bizony elég erős a szél.

“Aman, forralj vizet” – szól a nagyapa, miután belekezdett a festésbe. Aman a konyhába megy. Összeszedi a tűzhely kövei közé szóródott fadarabokat, meglocsolja őket petróleummal. Így könnyű lesz meggyújtani, a petróleumos fa hamar lángra kap. Amikor már jól ég a tűz, Aman fölé teszi az idők során feketére égett kannát. Visszamegy oda, ahol nagyapja elmélyülten festi a kis modellt. Lassan húzza az ecsetet, hogy egyenletesen hordja fel teher festéket a hajótestre. Aman nagyapa arcába néz. Béke honol azon, s a munka iránti teljes odaadás. Aztán észreveszi, hogy nagyapja orra megrándul, többször beleszimatol a levegőbe. Mintha valami furcsa szagot érezne. Tényleg! ő is égett szagot érez. A szél egyre erősebb rohamokban támad.

“Mi ez a szag?” – kérdezi nagyapa, de a szemét nem veszi le a Pinis modelljéről. Aman nem felel. Hátranéz. “

Nagyapa!!!” - kiáltja. Felugrik, nézi a vitorlát, amire már felkészült a tűz. Lángol a Pinis konyhájának padlója, fel-felcsap a tűz, nagyapa kapitányi fekvőhelye felé terjed.

“Te jó ég!!” – hallatszik nagyapa hangja. Mindketten rohannak a tűzhöz, hogy azonnal eloltsák. Lehetetlenség. A szél már igen erős, szítja a lángokat.

“Nincs segítség, nagyapa, ugorjon!”

“Nem.”

“Ugorjon, nagyapa!”

“Nemi!”

“De ugorjon, nagyapa!”

“Nem!!!” – nagyapa a fedélzet közepére szalad, felkapja a Pinis modelljét, erősen magához szorítja.

“Nagyapa, ugorjon!”

“Nem,”

Ekkor a nagyapa a fedélzet korlátjához lép, nézi az egyre jobban tomboló tüzet.

“Ugorjon, nagyapa!”

“Nem.”

Aman beméri, hogy nagyapja eléggé a szélén áll a lángoló hajónak. Belekapaszkodik egy lelógó kötélbe, a levegőbe emelkedik. Fialat erejét összeszedi, s ahogy Tarzán egy kötélén átlendülve ellenségeire támad, úgy helyez el ő is egy pontos rúgást nagyapja testén. Nagyapa már repül is a vízbe.

“Aman!!!”

Aman már ugrik, s úszik is a másik oldalra, hogy eloldja a csónakot. Csuumvizesen mászik fel rá, gyorsan elköti a Pinistől és visszaevev, hogy nagyapa felkapaszkodhasson.

“Te megrúgtad a nagyapádat?”

“Hát nem akartam, hogy nagyapa meghaljon” – feleli Aman. Evez, hogy minél messzebbre kerüljenek az egyre fogyó Pinistől Most a tűz a főárboc és az előárboc tartókötelein tombol. A kapitányi fülke már hamuvá lett. Nagyapa ködös szemmel bámul. Könnye félig nyílt szájába csorog. A Pinis modelljét erősen szorítja a kezében. Sokáig nézi-nézi a modellt. Öleli, újra kinyílik a szája, ahogy könnyei függönyén át hajója pusztulását látja. Leírhatatlanul szomorú. Nagy recsegés-ropogás hallatszik a Pinis felől. A főárboc lassan dőlni kezd, éppen nagyapa és Aman felé. A recsegés erősödik, s a főárboc az előárboccal együtt lezuhan, a főárboc csúcsa a csónak orrára esik. Nagyapa és Aman a levegőbe repül, a csónak pörögve süvít utánuk.

“Aman!!!!”

“Nagyapa!”

Aman elég távol csapódik be a vízbe, azonnal nagyapát keresi. Az öreg pedig azon igyekszik, hogy elkapja a szintén távolra perdített Pinis-modellt. Szemmel láthatóan nehezebbre esik az úzás.

“Nagyapa, majd én kihozom a Pinist. Nagyapa csak kapaszkodjon a főárbócba!” – lihegi Aman, és máris a kis hajó felé úszik. Nagyapa lassan eléri a főárbócot. Belekapaszkodik erősen, onnan nézi a Pinis maradványait. A hajóból már alig maradt valami. Csak a tarjának van meg tán a fele. Oldalra dőlt, mint az alvó ember. Még száll belőle a füst, de a tűz talán már kialudt. Nagyapa fejét ráhajtja a sodródó árbócra, erősen kapaszkodik. Aman sietve elkapja a víz színén ringatózó modellt. Ahogy úszik, táncol a taréjokon, bizony egészen olyan, mint az imént vázáig égett nagy Pinis volt. Nagyapa már fel tudott ülni az árbócra. Még mindig a Pinis csontvázát nézi. Szeméből szivárog a könny. Kis idő múlva Aman felé pillant, a fiú hozza a kis Pinist. Bágyadt mosoly ül ki az ajkára. Gyorsan elveszi a hajócskát, magához szorítja. Aztán megint a Pinis holttestére bámul. Milyen hirtelen égett szénné... Fejét lassan a Pinis modelljére hajtja, és hosszan megcsókolja azt.

„Te mindig velem maradsz. Te vagy fiatalságom bizonyítéka. Te vagy tengerézmúltam sikereinek jelképe.” Nagyapa válla megint rázkódik. Újra ömlenek a könnyei. Nem tudja tekintetét levenni a Pinis roncsairól. Nem tudtam eloltani a tüzet. Végül mégis szétesel. Úgy jársz re is, mint a társaid, akik elkorhadtak, mint a haszontalan tuskók. Nagyapa Amanra néz. Aman odabújik hozzá és erősen megszorítja a kezét.

Hajjah Jais:

Önérzet

1.

Csend van és nyugalom. Kint egyre sűrűbb a sötét. A szél felerősödik és mind jobban zörgeti a száraz ágakat. Mindjárt elered az eső. Nem baj, azért nem mozdul innét. Hadd legyen sűrűbb a sötétség. Hadd fújjon a szél, ő ugyan nem bánja. A legjobb társaság most a vaksötét és az esti, hűvös levegő. És ez az erkély, ahol ül, a legmeghittebb hely a világon, ismeri minden gondját. Minyaú! – a hang irányába néz. A sziámi macska egy ugrással a lábánál terem, hozzádörgölődzik. Egy pillanat, s már az ölében ül. Hawa simogatja a macskát, mint anya a szeretett gyermekét.

“Miming igazán megért engem.” – gondolja magában. A macska, mintha olvasna gazdasszonya gondolataiban, boldogan elnyújtózik.

A nappali szoba faliorája kilencet üt. Ez a régi óra fáradhatatlanul emlékezteti az idő múlására. Most nem törődik vele. A szeme még nem fáradt, és a puha matrac az ágyán még nem vonzza különösebben. Sem a drága légkondicionáló berendezés, amelyet férje nemrégiben vásárolt. Inkább ül a nyugágyon, itt, az erkélyen. Jobban érzi így magát. Sokszor ül kinn késő éjszakáig, néha meg el is alszik, s csak akkor riad fel, amikor sovány testét belepi a harmat...

Szereti így tölteni magányos óráit. Nem mintha nem lenne szüksége a férje társaságára vagy megunt volna őt. Nem, nem! Nagyon is szereti a férjét, azt szeretné, ha mindig itt lenne mellette. De kénytelen-kelletlen meg kellett barátkoznia az egyedülléttel, mert közte és a férje között akkorára nőtt a távolság, mint az ég és a föld között. Ez a távolodás pedig fojtogató kisebbségi érzésbe taszította őt. Nem az iskolai végzettség szempontjából, mert ha akarná, arra fel is vághatna. De szerinte nem ez a mérce. Mint jó muszlim nő, nem kívánja a férfiakat lefőzni. Főleg nem, ha a férfi történetesen a férje. A vallás tanítása szerint a férfi társadalmi pozíciója magasabb, és ő ezt mint tényt elfogadja.

Tanulmányi évei alatt ő sem volt kevésbé vonzó, mint a társnői. Talán nem ő volt a legszebb a főiskolán, de biztosan szép volt, és érdekes is a maga módján. Nyugodt volt és törekény, de magabiztos és komoly a tanulásban és a fegyelemben. Röviden: elég népszerű volt a Dél-Kínai-tenger partján fekvő Min város diákjai között. Nagyon szeretett abban a tudós városban lakni. Minden nap megnézte a naplementét. Ahol ő született, ott nem volt ilyen tüneményes, a házukat jobbról-balról körengteteg vette körül.

“Szerencsés vagyok, hogy itt tanulhatok” – mondta egyik barátnőjének, amikor egy sziklán ülve a tengerbe lebukó napot figyelték.

“Én már megszoktam. Várj csak, egy idő múlva neked is olyan mindennapos lesz a naplemente, mint nekem” – válaszolta Sarina.

“Ó, nem hiszem. Kezdetől fogva szeretem ezt a vidéket.”

“Ideje, hogy visszamenjünk. Hozzá kell fognunk a házi feladathoz.”

Egymás mellett, ahogy szokták, visszasétáltak. Este fél tizenegykor, mint mindig, a fürdőszobába ment, megmosta arcát, majd lefeküdt. Aztán olvasott még néhány oldalt egy regényből az utcai lámpa beszűrődő fényénél, jól tudta, hogy ez rossz szokás, de mit tehetett, nem volt más választása. Ha gyertyát gyújt, még leég az egész kollégium. Ha meg nem olvas, nem tud elaludni. Már elég későre járt, tizenegy biztosan elmúlt. De a regény olyan érdekes volt, nem tudta letenni.

“Igazán különleges az én szemem. Ha könyvet olvas, nem fárad el, de ha tanulni kell, egy perc múlva lecsukódik.” – elégedetlenkedett magában. Az olvasásban a könyv lapjaira vetődő árnyék zavarta meg.

“Huh, ez a buzogányfa pont engem kell, hogy zavarjon! Szépen felfogja a lámpafényt, amikor pedig olyan izgalmas a történet...”

A kollégium egész környéke tele volt buzogányfával. Ráadásul ezen az estén még erős szél is fújt a tenger felől. A kollégium épülete nagyon alacsony volt, a föld szintjétől ha két-három láb magasan állt. Folytatta az olvasást, amikor az árnyék eltűnt. De alig öt perc múlva újra a könyv lapjaira vetődött. Mérgező lett, elhatározta, hogy akkor most már aludni fog. A levegő hűvössé vált, de nem szerette éjszakára becsukni az ablakot. Lepedőjébe burkolta a lábát és álláig húzta a takarót. Így kényelmesen érezte magát.

Alig csukta be a szemét, arra riadt fel, hogy valaki a falat ütögeti.

“Ez azért van, mert nem fejeztem be a történetet. Még az alvásban is megzavar.” A többi bentlakó már régen alszik, szépeket álmodik, és várja a másnapot. Holnap teszik a dolgukat, mint a robotok, nem értvén, mire jó a tudás gyűjtögetésével fáradozniuk. Nyugtalanra vált. Bal oldalára fordult, majd a hátára feküdt, aztán a jobb oldalát választotta. Így végre kényelmesen érezte magát. De hirtelen felült. Érezte, hogy sűrű haján valami meleg folyadék csurog lefelé. Megvakarta a fejét. Orrát ismeretlen szag csapta meg.

“Ej, mi ilyen bűdös?” – Gyorsan felkelt és kinézett az ablakon. Amíg a nyakát nyújtogatta, valamit az arcába dobtak. Csak annyi ideje volt, hogy megrémüljön, a többire nem emlékszik. Elsötétedett előtte a világ, és az a sötétség a mai napig fátyolként borul az életére.

A falióra megint üt, ki tudja, hányat. Ez alkalommal, hosszan kongat, elég hosszan ahhoz, hogy megzavarja őt a múlt felidezésében. Nyomkodja összeszűkülte mellkasát. Mintha a tragédia tegnap este történt volna, s mégis, ha elgondolkozik, úgy érzi, már ezer éve torzzá vált. Ujjaival végigsimítja az arcát, a nyakától a homlokáig. Még szomorúbb lesz.

“Nem kell az esküvőnket nagy dobra verni. Lassan úgyis megtudják az emberek” – mondta Halim, a férje. Arról beszélgettek, hogy ideje szerelmüket házassággal megpecsételni.

“De én nem vagyok olyan ember, mint a többiek. A családot biztosan ellenzi” – mondta Hawa.

“Ha mi egyetértünk, ki szólhat ellene? Ha beleegyeznek, ha nem, nem érdekel. A jövőmről van szó. Csak az én dolgom!”

Akkoriban bízott a férje megnyugtató szavaiban. Most azonban csalódott a szíve. Úgy érzi, magára maradt a küzdelemben. Azelőtt a férje sokat tett érte, lelket öntött belé, erőt adott neki, hogy bátran szembe tudjon nézni az élet nehéz pillanataival. Hétszer operálták, és még mindig nem lett emberformája. Nyakát, arcát és más testrészeit is összeroncsolta a sav. A combja sem olyan, mint volt azelőtt. Ugyanis annak finom bőrével foltozták szétmart arcát. Végül is: nem csak nyomorék, de rettentő csúf is. A férje régebben mégis kitartott mellette. Igazán értékeli a férje hűségét és áldozatvállalását. Amikor megismerkedtek, már torz volt, sőt sokkal csúnyább, mint most. Tulajdonképpen gyógykezelésre ment Ausztráliába, és hét évet töltött ott. A kezelés éve alatt egyetemre járt, s ott ismerkedett meg a férjével. Ez az ember jobban ragaszkodott hozzá, mint eddig bárki az életében. Az ausztráliai törvények szerint kötöttek házasságot.

Az utóbbi időben azonban úgy érzi, hogy múltban van férje ragaszkodása. Mintha megbánta volna, hogy sorsa így alakult. Ésszel ugyan nem tudja megmagyarázni, de valami azt súgja neki, hogy a férfi már nem őszinte. Valamit titkol előle. Ha rákérdez, csak vita kerekedik, sőt a férje még sértő szavakat is vág a fejébe. Mintha örvénybe került volna, és áram egyre messzebb sodorja őt a kisebbségi érzés tengerének végtelenjébe. Rettenetesen szenved, forró könnyek hullanak az arcára a hűvös éjszakában. Maga elé réved, az erkély egyik sarkáról a másikra jár csak a tekintete. Milyen jó lenne, ha az arcát is egyszerűen át lehetne tervezni, ahogy ő a házuk terveit megrajzolta... És még hány házét Sarawak állam sok városában! Sejti-e valaki, hogy ezeket a különlegesen szép házakat egy olyan csúfság tervezte, mint ő? Még jobban elkeseredik, abroncs szorítja mellkasát, szíve csak úgy kalapál, elragadja az önsajnálát keserősége, majd beleőrül.

“Az emberek már csak ilyenek, Hawa. Legyen türelemmel. Egy nap majd ráébrednek maguk is, ha Allah úgy akarja.” – mondta Yah két nappal ezelőtt. Ez a kétgyermekes elvált asszony sokat segít neki tanácsaival.

“De a szívem nem torz, mint az arcom!”

“Majd Allah megvilágosítja őket” – vigasztalta Yah. – “Az én életemben a megaláztatásnál több a baj. Mi ráadásul szegények is vagyunk. Nagyon keményen kell dolgoznom, hogy a gyerekeimet el tudjam tartani.”

Yah annak idején valamennyire meg tudta őt vigasztalni, de most újra emésztetni kezdte magát. Eszébe jutott, milyen megalázóan bánik vele a férje családja és az egész társadalom.

Mégis, legelkeserítőbb a család kétszínűsége... A háta mögött miszlikbe vágják az emberi méltóságát. Pedig ő is Allah teremtménye, és olyan életre vágyik, mint a többi ember.

“Nincs tudatában a torzságának, és volt szíve feleségül menni a fiunkhoz. Csak szégyent hoz a családra. Hová dugjuk ezt az arcot? Szégyenlem magam a falubeliek előtt.”

“Jól van na, Szanah, ami megtörtént, megtörtént. El kell fogadnunk” – válaszol az apósa lemondóan.

“Hát sose kívántam magamnak ilyen menyet. Várj csak, mit mondanak majd a rokonok! Nekik mind elfogadható menyük van.

Csak a miénknek nincs emberformája...” Hirtelen abba hagyták a beszélgetést, mert Hawa jelent meg az ajtóban.

“Most érkezted, Hawa? Készítettem innivalót az asztalra, igyál, Mi épp most ittunk” – köszöntötte anyósa, ahogy illik. Azt hitték, nem hallotta az előbbi szörnyű mondatokat. Nem először hallott ilyen szavakat. Máskor is mérgesítették velük a férjét.

“Ha nem lennék mérges, amiért ezt tetted, nem is jöttem volna ide, Halim. Mert te az egyetemi végzettségeddel ilyen feleségre tettél szert... Szégyent hoztál a családra. És még nem is tőled tudtuk meg. Az egész falu megrökönyödve beszél, hogy te egy roncs nőt vettél el. Ilyeneket hallunk: hová tette ez a Halim a szemét? Hol volt az esze? Minek ilyen jóképű, ha csak ronda feleséget talált? És így tovább. Mi meg csak hallgattunk, mint a hülyék, azt sem tudtuk, miről van szó. Ezért vagyok mérges, Halim.”

“Bocsánatot kérek, hogy nem értesítettelek benneteket és az egész rokonságot. Remélem, megértitek, hogy miért. De a megrökönyödött arcokat nem szeretem.”

“Már hogyan lennének megütközve! Nem ők adnak rá okot, hanem éppen te!” Ez akkor történt, amikor apósáék először jöttek hozzájuk. Akkoriban még Kuchingban béreltek házat. Éppen akkor érkeztek az állomásról, ahol a férje várta őket. Nem tudták, hogy ő otthon van. De mindegy: a sors rendelése szerint aznap kölcsönadta valakinek az autóját és otthon maradt.

“Miért nem mondtad, hogy jönnek a szüleid?” – akkoriban még ő is színlelt. Úgy tett, mintha nem hallotta volna, mit beszélnek. Ők hárman kissé megijedtek. Apósa és anyósa talán nem az ő váratlan feltűnésétől, hanem inkább az arcától. Ahogy az anyósa ránézett, mindjárt a szívéhez kapott, masszírozni kezdte a mellkasát. Talán el is szédült az öregasszony.

“Hogy vannak?” – kérdezte tisztelettel, miközben feljűk nyújtotta kezét.

“Jól” – válaszolta lassan az anyósa. Apósa csak bólogatott. Aztán mégis hajlandó volt kezét adni.

“Üljenek le, én megyek a konyhába” – mondta, mialatt kisietett.

“Te jó Isten. Halim! Nő ez egyáltalán?” – hallotta anyósa sápítozását, alighogy kilépett az ajtón. A szavak belehasítottak a szívébe.

Csupán egyszer látogatott a férje falujába. A falubeliekről nincs sok mondanivalója, de a rokonok úgy bámultak rá, mintha még soha sem láttak volna sérült embert. Pislogás nélkül szegezték rá szemüket. Annyira csúnya ő? Annyira különbözik a többi embertől, hogy így kell

viselkedniük vele? Felháborodott. Oda akarta kiáltani nekik: ők se valami szépek! De művelt ember nem viselkedhet így, mondta magában. Buta, ha törődik velük... A férje is furcsa alak. Mintha nem tudná, mi történik a felesége körül. Még csodálkozik is, hogy ilyen fogadtatás után nem kíván újra elmenni a faluba. Úgy viselkedtek, mintha a férje mini-állatkertet nyitott volna... Ennek már három éve, de ez alatt a három év alatt épp eleget szenvedett. Sok változást is hozott a három év, érzi ő azt, mégha a látszat szerint nem is változott semmi. Tudja: most már a férje is kétszínű.

“Hawa, meglátogatjuk a falumat” – javasolta két éve.

“Menj csak te egyedül.”

“Miért, Hawa? Félsz a falusiak viselkedésétől?”

“Nem” – felelte kurtán. Csendben sírni kezdett. A férje ne tudná, hogy ő mit érez? Vagy ő is meg akarja bántani? Ha nem, miért színlel?

“Halim, a hét végén hazajössz. Hozd egy hétre való holmidat is. Meg kell a dolgot beszélnünk.”

“Anyám, először Hawával kell megbeszélnem...”

“Mindig csak Hawa! Törődj Midahval előbb. Kiskora óta vár rád. Már nagyon régen halogatod a dolgot.”

“Rég volt, anya, csak játékból voltunk jegyesek,”

“Ne okoskodj, fiam. Néhai nagyanyád akarata.”

“Nehéz ez így, anya. Nem helyes dolog.”

“Te férfi vagy, Halim. Mitől félsz? Ezenkívül nem vagy szegény. Ha helytelennek találod, válj el...”

Hawa lecsapta a kagylót. Nem akart többet hallani a férje és az anyósa közötti beszélgetésből. A szíve össze volt törve. Amikor fél óra múlva a férje bejött a hálószobába, alvást tettetett. Férje melléje feküdt, megcsókolta az arcát. Erre a szíve még jobban összeszorult. Az éjjeli lámpa tompa fényében könnyei patakszani kezdtek.

„Hawa... Hawa ... hívta egy hang halk kopogás kíséretébenben.

“Tessék, Yah...”

“Még nem alszik? Lassan hajnal lesz.”

“De” – hazudta. – “Éppen felébredtem. Talán a meleg miatt.”

“Nem is nyúlt a vacsorához, minden ott van az asztalon.”

“Készítsen belőle holnap sült rizst, arra van étvágyam!” – kérte. Nem akarta ezt az asszonyt, egyetlen vigasztalóját nyugtalanítani. – “Yah, holnap kezdődik az iskolai szünet. Elmegyünk Azharért és Azlinért. Nekem is hiányoznak. A nénjük biztos elengedi őket. De aludjon előbb!” – tette még hozzá. Yah boldog volt, hiszen már több, mint egy hónapja nem járt otthon, és nem látta a gyermekeit. De Hawa szomorúsága nem oszlott el. Az ígérete miatt aludnia kellett, mert Yah faluja elég messze volt. Számolt magában, hogy el tudjon aludni. A férje meg biztosan boldogan álmodik valamit. Hol is van? Tényleg hivatalos útra ment, ahogy mondta? Néha még büntudata is támad, mert hagyja elhatalmasodni a gyanút... A férje esetleg megunta őt, vagy... öbelőle nem vált jó feleség? Vagy talán – de mindegy. Nem akarja, hogy az érzelmek elragadják és megfosszák józan ítélőképességétől. Legyen, ami a sors könyvében meg van írva. Így aztán ritkán kérdez ezt meg azt, és az utóbbi időben nem is törődik annyit a férjével. Megpróbálja egymaga felépíteni az életét, mert ha mástól várt eddig valamit, az mindig csalódáshoz vezetett.

“Mikor érkezett Azhar és Azlin?” – kérdezte a férje.

“Már két napja itt vannak” – felelte. – “Olyan üres ez a ház” – tette hozzá, csak hogy beszélgetést kezdjen.

“Magányos vagy nélkülem?” – kérdezte a férje nevetve.

Hawa gyanút fogott. Ebben a kérdésben más is rejlik. Régen a férje sosem akart nélküle elmenni. Arra hivatkozott, hogy hiányzik neki, hogy egyedül nem élvezet, meg hasonlók... Avagy most már a férje meg tud állni a maga lábán, és ő lett gyámoltalanabb? Nincs értelme a siránkozásnak, mert a szeretett ember csak még jobban megunja. Hát ezek a megváltozott körülmények kedveltették meg vele a magányos órákat.

II.

“Többet kell keresnem, hogy könnyebben éljünk” – közölte egyik nap a férje. Ez igen gyenge érv volt, minden logika nélkül, Tudta, hogy a férje most nagyot hazudott. Talán már nem az a mintafeleség ő, aki mindent bevesz. Ismeri ugyan a munkahelyi problémákat, megérti az irodai intrikákat, sőt azt is tudja, mi a munkaerkölcs. Még az Általános Szabályzat paragrafusait is ismeri, bár nem magolta be azokat. De még jobban ismeri a pénzügyeket a saját háztartásában. Nagyon is tisztában van a helyzettel. Tudja, a férje csak valami kifogást keres. Felfordul a gyomra tőle, a dühe föllángol.

“Az áldozathozatal szükségességéről beszélsz” – mondta nevetve – “de talán a felelősséged lett több!” – tette hozzá cinikus hangsúllyal.

“Hivatali dolgok, mintha nem tudnád” – felelte a férje. Felhördült magában.

“Egyre több terhet raknak a vállamra” – mondta a férfi halkán, képmutató módon.

“Előléptetnek?”

“Nem, csak a terhek nőnek.”

“Esetleg én is része vagyok a terheknek?” – bukott ki belőle. Maga sem értette, hogyan lett ezen a délutánon hirtelen ekkora bátorsága. A férjét mintha kígyó csípte volna meg. Valószínűleg nem számított rá, hogy a hivatali dolgokról folyó beszélgetésük ide vezethet.

“Ezt egyáltalán nem szeretem!” – mondta, minden szót külön hangsúlyozva. Nem folytatta a beszélgetést. Férje reagálása magáért beszélt, válasz lappangott benne a kínzó kérdésre, kitöltötte a megválaszolatlan vád okozta űrt. Neki nem a nyílt vita a fontos, nem az, hogy az összegubancolódott szálakat okosan kibogozzák, hanem az, hogy a férje megint olyan őszintén viselkedjen, mint azelőtt.

“Hawa, én téged mindenkinél jobban szeretlek. Még a szüleimnél is jobban!” – visszhangoznak a fülében a rég elhangzott szavak.

“Hogy mondhatasz ilyet. A szülők iránti szeretetet nem szabad összehasonlítani más emberek iránti szeretettel” – oktatta őt.

“De ez így van. Ha a szüleim ellenzik a házasságunkat, kénytelen leszek választani. És biztos, Hawa, hogy én téged választalak.”

A tények most igencsak ellentmondanak a régi vallomásnak. Nem is várja el a férjétől, hogy betartsa a régi fogadkozásait. Tudja, hogy társa ezekben a hónapokban érzelmek örvényében sodródik. A szerelem szép, de minden formájában? Meglepődve fedezte fel: mostanában a férje olyan lett, mint egy kisfiú, akinek a szülei irányítására van szüksége. Engedelmes, jól érzi magát a mama és a papa védőszárnyai alatt. Őt mellőzi. Hogy esik ez? Ha mégoly torz is, önérzete és érzelmei neki is vannak!

“Nem akarom áazítani, Hawa, de én tudom, milyen az élet vetélytárssal” – mondta Yah. – “Átélttem minden keserűségét. Ezért is váltam el. Nincsen hűséges férfi!”

“De én nem vagyok biztos benne, Yah. Bár titokban kihallgattam egy telefonbeszélgetésüket, de Halim nem szólt róla semmit.”

“Talán nem volt hozzá bátorsága.”

“Halimnak ahhoz kell nagyobb bátorság, hogy eltitkolja...” - Yah csak a fejét csóválta.

“Halimot kényszerítenie kell, hogy beszéljék meg a dolgot.”

“Röstellem, Yah. Magának meg kell értenie. Nekem itt nincs senkim. Én idegen vagyok itt. Ha a szüleimnek elmondom, nem értik.”

“Én nem látom magát idegennek.”

“Mégis az vagyok” – mondta és sírva fakadt. Egy pillanatra átölelték egymást.

Most ezer gyötrő kérdés kínozza. Mi az emberi méltóság? Mivel mérik, a rút arcával? Ha igen, akkor jobb, ha feladja. De ha a szív a mérce, akkor neki pontosan annyi joga van a tiszteletre, mint a többi, ép halandónak. Súlyos és végérvényes döntést hozott, de néha már-már bánja, mert igen megkeseríti a napjait, ha ki akar tartani mellette.

"Nekem már elegendem van a megaláztatásokból, Hawa. Mi jogon ítélkezik fölöttem a társadalom, ha elváltam is! Miért volt a férjemnek szeretője? A közvéleményt nem érdekli, mennyi keserűség van a mi életünkben” – fakadt ki egyik nap Yah. Hawa szerencséjének tartja,

hogy anyagilag nem függ a férjétől. Többet keres, mint amennyi saját maga és szülei eltartására kell. A családjában ő a legfiatalabb, nem kell kisebb testvérekről gondoskodnia. Csak unokaöccsei és -húgai vannak, azokat is ritkán látja. De a napok múlásával nyugalma és lelkiereje egyre fogy. Most megint máshogy érzett. Sok emlék jutott eszébe. A régi kölcsönös vonzalmuk. A mostani körülményei. A férje szeretete. Talán még olyan, mint azelőtt? Jaj, úgy néz ki, mint egy uborka, beteg, mit várhat még az élettől! Nincs igaza. A keserőséget le kell nyelnie, az önsajnálattól meg kell szabadulnia, biztos benne, hogy még vágyik a férje szerelmére. S a szeretet nem mérhető szavakkal.

“Ha Halim most viszolyog a torzságomtól, az azt jelenti, hogy mindig is viszolygott tőlem” – morfondírozott. – “Ha szégyenli a nyomorékságomat, az azt jelenti, hogy szégyenli a feleségét. De engem emberek torzítottak el! Gonosz emberek! Gazemberek! És akik megaláznak, azok is emberek. Hát mikor hagyják már abba a kínzásomat?” – méltatlankodott. Végül mégis kitart a döntése mellett. Félre teszi a színlelt büszkeséget, mert meg akarja tudni az igazságot. Ezen a délutánon alkalmat teremt rá. Yaht visszaküldte három napra a falujába. Ő is szabadságot vett ki egész hétre. Itt az alkalom, hogy teljesítse a magára vállalt nehéz feladatot.

III.

“Szerinted mennyi terhet képes egy nő elviselni?” – kérdezte délután, teázás közben.

“A körülményektől függ” – felelte a férje.

“Milyen körülményektől?”

“Bizonyos körülményektől. Természetesen egy nő nem képes akkora terhek viselésére, mint egy férfi.”

“Ezek szerint egy férfi nagyon erős?”

“Hm...” – bólintott a férje. Talán felvág, hogy férfinak született?

“Akkor a felelőssége is több?”

“Persze.”

“És miben áll a férfi gyengesége?” – kezdte felállítani a csapdát.

“A nők ezt biztosan jobban tudják” – férje próbált kitérni.

“Talán az ígéretek betartásában?” Erre a férfi összerezzent.

“Nehéz válaszolni?” – folytatta, miután a férje visszanyerte a nyugalmát. –

“A férfi legalább önmagához legyen néha őszinte.”

“Miket beszélsz össze? Nincs valami új témád?”

“Nincs. Amiről most beszélek, az olyan öreg téma, hogy már meg is savanyodott.”

“Ne fecsegj megsavanyodott kérdésekről!”

“De énbennem ez a kérdés nagyon is eleven.”

“Miket hordasz itt össze, Hawa?! Az egyik percben savanyú, a másik percben eleven... Mit jelentsen ez?” Felforrta a vére. A férje bolondot akar csinálni belőle. Szándékosan sértegeti, pedig neki már régóta vérzik a szíve.

“Tudom, hogy csúf vagyok, nem olyan, mint a többi asszony. De ne próbálj meg játszani velem! Ha meguntál, nyugodtan mondd meg!”

“Mit akarsz ezzel mondani?”

“Pontosan azt, amit mondok. Se többet, se kevesebbet.”

“Azt hiszed, én csak szórakozok veled?” Hawa nyersen vágott vissza: “Csak most tudtad meg, hogy torz vagyok? Hogy nem vagyok szép? Azelőtt talán szebb voltam? Áttejtettelek?” – kérdezte, megnyomva minden szót.

“Te kezdted megszokni a kedvességről...”

“Az emberek szoktattak le róla, Halim. Meddig legyek én kedves?”

“Ezek szerint a kedvességed csak színlelt volt?” – kérdezte a férje, már-már cinikusan.

“O, azt hiszed, hogy egész idő alatt csak megjátszottam magam? Törbe csaltalak? Amióta ismeresz, azóta sérült vagyok. Korábban mégsem szégyellted. Most egyszerre miért?”

“Mert nem tudod, mi a hála.”

“Hálás legyek a sajnálatodért? A könyörületos jóságodért, amivel hajlandó voltál felemelni engem? Én sosem koldultam sajnálatot senkitől, még tőled sem!”

“Túlságosan egocentrikus vagy.”

“Mi a baj? Miért szégyellsz engem hirtelen? Legyőztek a közvélemény megalázó gesztusai? Vagy a családod intrikái? De miért nem vagy képes szembenézni a tényekkel? Hol a férfiasságod, amire olyan büszke vagy?”

“Én így is férfi vagyok.”

“És mégis legyőztek. Legalábbis ami a nyomorékságomat illeti...”

“Hawa, elég legyen! Ne változz kiállhatatlan feleséggé!” – korholta Halim.

“Allah büntessen meg, jussak a pokolra, ha veszekedős feleség lennék!” A férje nyugodt marad, talán elfojtja a mérgét. De ő még mindig dühös, sokkal dühösebb, mint a párja.

“Hadd legyen ez az utolsó alkalom, hogy veszekedtünk. Ha még mindig nem akarsz beszélni, majd felfedezek mindent magam.”

“Ez okosan hangzik.”

“Azt hiszed, buta vagyok. Ha a külsőm roncs is, az agyam és az érzelmeim épek!”

“Ne hagyj egy nőt sose szóhoz jutni!” – ordította férje és kirohant. Hawa röviddel ezután hallotta az autó ajtajának csapódását. Elment. Az asszony sokáig kővé meredten ült. Megbánta az előbbi gorombaságokat. Egész életében még soha nem volt ilyen. De meddig bírhatná türelemmel? – “Mi lesz most?” – kérdezte magától. A nap lassan lenyugodott, de ő még mindig nem mozdult. Az agya tiszta volt, mégsem tudott sem gondolkodni, sem cselekedni. A férje

elment, ki tudja hová. Nem is kíváncsi rá. Jobb így, gondolta. Csengett a telefon. Sokáig. Abbahagyta. Újra kezdte, hosszan. Végül megadta magát és felvette a kagylót.

“Halló!” – kezdte éles hangon.

“Halim ott van?” – kérdezte egy hang, egy öregasszony hangja.

“Nincs” – válaszolta kurtán.

“Kivel beszélek?” – kérdezte a másik.

“A cseléddel” – hirtelen ez az ötlete támadt.

“Mondja meg Halimnak, hogy holnap érkezik a felesége. Legyen ötkor a repülőtéren. Ne szóljon semmit az asszonyának!” – és ezzel letette a kagylót.

“Te jó Isten!” – dübörgött a szíve. Gyorsan a fürdőszobába ment, hogy elvégezze az ima előtti rituális mosdást, és elkezdte a napnyugtára előírt imát. Mint minden nap, ma sem felejtette el arra kérni Allahot, hogy erősítse meg hitében.

Sebesen hajtotta a kocsit az út két oldalát szegélyező fasorok között. Ezer kérdés cikázott át az agyán. A hideg rázta az izgalomtól. De megerősítette magát, hogy szembenézhesen élete fordulatával. A szíve feladta a harcot. Az elhatározása szilárd volt.

Barátságosan fogadta a férjét, amikor az hazaérkezett a munkából. A tegnapi veszekedésnek mintha nyoma sem maradt volna. A hangulata könnyed volt, békét sugárzott. A kisgyerek váratlanul felsírt. Elég hangosan. Talán szomjas lett. A férje felkapta a fejét.

“Kinek a gyereke van itt?”

“A tiéd!” – felelte nyomatékosan.

“Az enyém? Mikor lett gyereked?” – tréfált Halim. Mielőtt ideje lett volna válaszolni, Hamidah jelent meg az ajtóban. Talán tejet akart melegíteni. A gyermek még mindig sírt. Tele tüdőből, hangosan. A férfi egyszeriben olyan büntudatos lett, mint a becsinált macska. Talán valami ötlet után kutatott, amivel kivághatja magát. Vagy úgy érezte, az előbbi tréfája fordult visszájára, s fejbekólintotta? Egy hang sem jött ki a torkán. Hamidah felszaladt. Csend volt.

A kisgyerek is abbahagyta a sírást. Biztos belekóstolt már a tejbe. Hamidah újra megjelent, karján a gyermekkel. Mosoly játszott az ajkán, ahogy pillantása a férjével találkozott. A férj még büntudatosabbá vált, szemmel láthatólag inába szállt minden bátorsága. Látszott, azt kívánta, nyíljon meg alatta a föld, tűnjön el benne azonnal. Ez megoldaná a helyzetét. Ezen az estén egy asztalnál ettek. Hawa szándékosan különösen jól főzött a vendégnek, ráadásul olyat, amit a férje is kedvelt. De annak nem volt étvágya. Amikor a kicsi felsírt a függőágyban, azonnal felugrott. Valószínűleg így akart eltűnni a vádlottak padjáról.

“Majd én ringatom” – mondta Hawa.

A férfi visszaült, nem tudta, mit tegyen. Minden okossága füstté lett. Hamidah nem szólt. Alig hitte el, hogy a riválisa ilyen szépen vendégül látja. Csak birkózzanak az ezer talánnyal, gondolta Hawa. Amikor a pici újra elaludt, visszaült az asztalhoz, Hamidah mellé. Jó étvágygal evett ezen az estén, mintha rég várt vendéggel vacsorázott volna.

“Finomat főztél, nővérem” – dicsérte Hamidah.

“Hát nem ülhetünk így minden nap...” – felelte. Agya gyorsan dolgozott, hogy minden lehetőséget kihasználjon. Kedves és barátságos hangon beszélt. Férje a torkát köszörülte. Köhögés lett belőle.

“Cigányútra ment? Igyál gyorsan!” – ajánlotta és pohár narancslét nyújtott felé.

“Egyél, Halim” – bízta Hamidah.

“Halim már megunta a főztömet. Ezentúl Hamidah fog neked jobbnál jobb falatokat készíteni” – fordult mosolyogva férje felé.

“Már hogy tudnék én főzni?” – hökkent meg Hamidah, aki nem értette a célzást. – “Amikor Halim hazajön a faluba, anyám főz mindig” – tette hozzá. A férfi egyre nyugtalanabb lett. Titkokkal terhelt hajója egyre több léket kapott. De Hawa be akarta bizonyítani neki, hogy ő kérdések feltétele nélkül is mindenről megszerzi magának a választ. Bármennyire dühös, uralkodnia kell magán. Most nem irányíthatják az érzelmek a gondolatait. Elvesztette a játszmat. Egész idő alatt bolonddá tették. Ennyi elég volt, nem hajlandó folytatni.

“Nem lenne kellemes mindig így, Midah?” – szólalt meg,

– ’’Régóta várom ezt a percet’’ – tette hozzá.

“De, jó lenne. Nagyszerű, ha valaki ilyen megértő, mint te, így el tudja fogadni a helyzetet.”

“Mások biztosan jobbak, mint én...”

“Ugyan, más már rég tönkretett volna engem.”

“Talán az én hibám.”

“Hogyhogy?”

“Te előbb ismerted Halimot, mint én. De, sajnálom, nem tudtam, hogy Halim már el volt ígérvé.”

“Dehogyan, csak kiskorunkban, játékból voltunk eljegyezve” - mondta. – “De honnan tudsz te erről?”

“Halim mesélte, de csak az esküvőnk után.”

A férje nem bírta tovább elviselni ezt a férfiaságát megcsúfoló büntetést. Visszavonult a nappali szobába. Se állni, se ülni nem tudott, a cselekvőképességét meg végképp elveszítette. Miért nem rohan az autójához, ahogy szokta?

“Nem volt eljegyzésünk. Halim szüleinek a kívánságára rögtön az esküvőre került sor. Unokatestvérek vagyunk. Az én szüleim sem elleneztek a dolgot, csak az volt a feltételük, hogy Hawa beleegyezzen. Úgy mondták, hogy Hawa gyereket akart, de...”

“De nem lett?” – vágott közbe.

Hamidah bólogatott, mint egy galamb. Hawában akkora tűz lángolt fel, hogy képes lett volna türelme egész építményét felégetni. Csak a józan eszével tudott rajta uralkodni, de már az is fogyóban volt. Túl nagyra érezte a kihívást.

“Ha így van, maradj itt” – javasolta kis idő múlva. A szíve majd kiugrott a helyéből. Ajka reszketett, amíg kimondta. Még a hangja is remegett.

“Én azt teszem, amit mondanak. De Halim azelőtt sosem engedte, hogy idejöjjenek.”

Hamidah őszinte, de elég buta, gondolta. Szüksége van egy ilyen emberre, mint Hamidah, hogy bizonyítsa az anyósának, de még inkább a férjének. Hamidah semmit sem sejt, az biztos. Ahogy beszél vele, elég, hogy elaltassa a gyanúját. A gesztusai megfelelően elvakítják Hamidaht. Semmire sem fog rájönni. Azt hiszi, hogy ő beleegyezett a férje második házasságába. Biztos, hogy őszinte. Semmit sem tud. Nem sejt, hogy átejtették. Az ő feladata, hogy gyermeket adjon az első feleségnek. És sohasem akart utánajárni, hogy a másik tényleg meddő-e.

“Nos, milyen a gyermek, akit úgy kívántam?” – kérdezte, miután hosszan elgondolkodott.

“Már nyolc hónapos! Eddig nem volt szívem ilyen nagy útra vinni.”

Megint méregbe gurult. A férje egyre kisebb lett a szemében. Kedve lenne most jól lehordani. Ki agyalta ki ezeket a meséket? Ki a rendező ebben a színjátékban? A férje? Az anyósa? A rokonaik? Ki mondta, hogy neki nem lehet gyereke? Ki találta ki, hogy ő meddő? Ki hazudta azt, hogy beleegyeznek az új házasságba, mert gyerekhez akar jutni? Csak Midah agyalta volna ki? Nem valószínű, az ő beszéde egyenes, nem hamukázik. Nem talál ki ürügyeket, ez biztos.

“Sápadt vagy, Hawa. Nem vagy jól?”

“Nincs semmi bajom, mindig ilyen vagyok. Az ilyenek, mint én, mindig betegnek látszanak.”

“Te jó ember vagy, Hawa.”

“A jóság nem garantálja, hogy az emberek is jók lesznek hozzánk” – mondta. Egy idő múlva hozzátette:

“Megyek kicsit pihenni. Túl sokat ettem, hányingerem támadt.”

A hálószobában összeszedte maradék energiáját. Nem akart Hamidah előtt vesztesnek látszani. S főleg nem a férje előtt. Be kell bizonyítania, hogy elég ereje van ebben a kiüttalan helyzetben, még ha színlelnie kell, akkor is. Az elhatározása, amit véghez kell vinnie, mostani helyzeténél sokkal fájdalmasabb. Most jár félúton kifelé a kínok hegyén. Még nem érte el a csúcst. De már alig kap levegőt. Mégsem fogja feladni. Nem akar legurulni a hegy lábához, hogy újra keresnie kelljen az ösvényt, amin idáig feljutott. Mélyet lélegzik. A férje jelenik meg, arcán kiolvashatatlan, ismeretlen vonásokkal.

“Nem akarok több vitát” – mondja Hawa, de mintha figyelmeztetés lenne a szavaiban.

“Volt szíved ilyen szégyent hozni rám?” – szól a férje, miközben a lába elé kuporodik és simogatni kezdi.

“Te szívtelenebb voltál.”

“Miért színleltél?”

“Csak a kétszínű ember marad életben.”

“Hawa, én nem akartam, hogy gyereked legyen, azért...”

“Azért vagyunk most négyen?” – vág közbe.

A férfi hallgat, csak a zokogása lesz egyre hangosabb. Hawa először látja sírni a férjét. Talán csak műkönnyek, gondolja. Eszébe jutnak egy barátjának régi tanácsa, nem törődik a férjével, eszében sincs, hogy vigasztalja. Hadd sírjon! Sírt ő is eleget. Hadd szenvedjen, mint ahogy ő is szenvedett. Hiszen ő már nem egyszerűen szomorú: össze van törve, szét van tiporva. Kiszabadítja a lábát a férje szorításából, és ott hagyja a földön kuporgó embert.

“Hawa...” – hívná az őt.

Hadd hívja, ezerszer akár! Nem törődik vele. Most rajta van a sor. Nem akarja megbeszélni a helyzetet. Csak a dühe nő, ha a férjére néz. A férfi mintaképe, gondolja magában. Szeretne odavágni neki néhány szót, íme itt a válasz, miben is áll az erős férfi gyengesége...

A szeretet mindent legyőz, emlékszik egy barátnője szavaira. De ez sem minden esetben igaz! ő ugyan nagyon szereti a férjét, de az ilyen ügyekben a szeretetet ki kell iktatni. Nem akar újra a szeretet rabszolgája lenni. Tudja, nem igaz, hogy a külseje egyszerűen nem tetszik a többieknek, tudja, egyáltalán nem szeretik. A férje szégyelli, hogy ő a felesége. Az anyósáék szégyellik, hogy ő a menyük. Ezért, bár a legfinomabb eszközökkel, de állandóan bosszantják őt. Ezek a finom döfések mégis elég erősek ahhoz, hogy kikezdzék az ő hegy nagyságú türelmét. Mindenét, tengernyi szeretetét is megsemmisítik. Csak az intelligenciája volt képes eddig ellenállni ennek az erőnek. És az intelligenciája most azt követeli, hogy a színjáték még egy felvonását eljátssza.

A hálószoza előtti erkélyen a nyugágy gazdát cserélt. Most a férfi ül benne. Tekintete a végtelen űrbe mered. Talán ez az űr jelképezi legjobban a problémájukat – nincs rá megoldás.

“Halim, ha rám hallgatsz, boldog leszel a túlvilágon. Ha Hawát választod, köztünk mindennek vége” – emlékszik vissza anyja fenyegető szavaira. Nem volt más választása. – “Szeretném, ha jóvátennéd azt a szégyent, amit ránk hoztál!” – tette még hozzá.

“De Hawa jó hozzád, látszólag te is jól megférsz vele, hát akkor miért?”

Az anyja nem felelt. Megvolt a jó oka rá, de Halimnak azt nem kell tudnia, gondolta. Tudta: Halim engedelmes fiú, s ez volt a legjobban felhasználható eszköze.

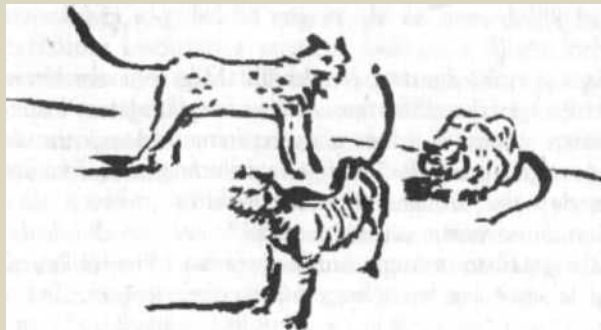
“Hagyta, hogy legyőzzenek, a torzságom ürügyén. Mi a neve az ilyen férfinak?” – hallja hirtelen Hawa hangját.

Hawa majdnem hogy mosolyog! ő nyert. Hawa mintha csúfolódna vele... Mindenki csúfot űz belőle... Az egész világ csúfondárosan mosolyog. Érti, kiközösítették őt. Az anyja? A családja? őket kívánja a legkevésbé látni. Senkire sincs szüksége. Most biztosan azt hiszik, legyőzték Hawát. Pedig itt egyetlen vesztes van csak, ő maga. Veszített mint fiú, veszített mint férj, és végül veszített mint férfi. Az önérzetére pedig szót sem érdemes vesztegetni többé.

Eh Deng Eh Chik:

Hongnoi

Nem akarok! Nem akarok! – sikoltja a szívemben egy hang, amint megpróbálok visszaemlékezni, hogyan szakadt vége egyszerre boldog életemnek. Nem akarok hazamenni. A papa már eleget kínozta. Sokat kellett kiállnom tőle. Csak sajnálkozom magamban, amikor mami rá akar beszélni, hogy térjek vele haza. Én mamival tulajdonképpen nagyon szeretnék visszamenni, de amikor eszembe jut, mit művelt a papa az utolsó percekben, felfordul a gyomrom az otthon gondolatára. Holott azelőtt úri palotának tartottam. Ez a hely ugyan nem olyan szép, mint az istenek mennyei lakosztálya, és hiányzik minden kényelem, amit maminnál megszoktam, az éjjel-nappal áradó forgalomtól pedig állandó a zaj, mégis szívesebben élek itt, a híd alatt. Régen erős voltam, szép arcú. A bundám sűrű, a bajszom büszke, a farkam, mint a rókáé. De leginkább az számított, hogy az egész testem fekete. Az egész bundám. Nincs benne egyetlen szál fehér szőr sem. Még a talpam is fekete, s ami a legkülönösebb, a nyelvem is – mint a korom. A thaiföldi néphit szerint az ilyen macska szerencsét hoz a gazdájának. Ezért, amikor egy falubeli tehetős ember ötszáz ringgitet ajánlott értem, mami gondolkodás nélkül visszautasította.

“Ez a macska egészen rendkívüli. Még sohasem láttam ilyet” – ismerte el a falu elöljárója, amikor meglátogatott minket.

“Sokan mondják. De magam nem tudom, mi Hongnoi különlegességének a titka” – felelte neki mami szokásos nyugodt hangján, de nem minden büszkeség nélkül.

“Honnét szerezte ezt a macskát?”

“Csiengmaiban vettem, amikor tavaly Thaiföldön jártunk” – mami lehajtotta a fejét, hogy büszkeségét leplezze.

“Csak tartsák jól. Talán szerencsét hoz a gazdáinak.” – Az elöljáró tanácsa őszinte volt. Én nagyon örültem ennek az elismerésnek. Különlegességem híre futótűzként terjedt a faluban és a környéken. Több család csak azért felkerekedett, hogy engem lásson. Néha a gazdám felnyitatta a számat, és megmutatta a koromfekete nyelvemet is.

“Különleges!” – szólt elismerően egy vendég, aki valami ajándékot is hozott. A büszkeség virágai csak úgy nyiladoztak mami szívében.

“A fekete nyelvű macskák élete általában rövid. De ha az ilyen macska hosszú életű, szerencsét szokott hozni a gazdájának” – állította egy öregasszony, aki szintén látogatásomra jött. A rákövetkező évben aszály idején kikölcönöztek, hogy vezessem a processziót, amivel Esőistenhez könyörögtek esőért. Alig ért véget a körmenet, zuhogni kezdett, mintha sohasem akarná abbahagyni. A kőkeménnyé száradt rizsföldek megteltek vízzel. Másnap az emberek sűrűn látogatni kezdtek engem. Volt, aki ennivalót hozott nekem és maminak, mások ruhaneműt, takarót vagy éppen kekszet. A legértékesebb ajándékot az előljáró leányától kaptuk: ő egy ezüst nyakláncot hozott, arany csengettyűvel. Papa és mami nagyon örült a sok ajándéknak.

“Noi, gyere haza! Úgy hiányzol maminak és papának. Nagyon sajnálom, amit a papa tett veled.” – Mami megpróbál közel lopakodni hozzám, de én odébb állok. Mamit szeretem, de amit a papa csinált velem, azzal minden mértéken, még az emberin is túllépett.

“Tudom, hogy a papa úgy megvert, hogy eltörött a lábad. Forró vizet öntött rád, hogy az egész testeden felhólyagzott a bőr. De most már papa is rádöbbszett tetteinek súlyára és megbánta azt.” – Mami továbbra is gyözköd engem, de én nem dőlök be neki! Inkább próbálom becsukni a szemem, befogni a fülem, nehogy a mami mézes-mázos szavai elkábítsanak. Miután a papa így megkínzott, majd kidobott, csak azért, mert elloptam egy sült halat a terített asztalról, soha nem léptem át annak a háznak a küszöbét, ahol felnőttem. Pedig mamát nagyon szerettem, ő mindig igen kedves volt hozzám, sokat törődött velem. A saját gyermekéről sem gondoskodhatott volna jobban. Amikor kicsi voltam, nem is tudtam mind megenni azt a sok finomságot, amit mami elém tett. Sohasem kellett egeret ennem, pedig minden este fogtam ... Mami néha elvitt a buddhista templomba, a thai Loi Kratong és a Szongkran ünnep idején, hogy találkozzam a szerzetesekkel. Mami gyakran meglátogatta ezeket a szerzeteseket, s ők mindig megsimogatták a fejemet és dicsérték szépségemet. Később, amikor idősebb lettem, a szőröm itt-ott kihullott, sokat viszkedett a bőröm. A falusiak sem használtak már macskaistenségnek, hogy esőért könyörögjek, a

tárolókban – hála a Vízhivatalnak – mindig volt elegendő víz. Így az én létem már semmi közvetlen hasznot sem hajtott papának és maminak. Szóval, miután papa kidobott a híd alá, nagyon rosszra fordult a sorsom. Folyton sírtam, de nem volt egy lélek, aki megszánt volna. Néha, amikor a testem legyengült, a tagjaim erőtlenné váltak, előfordult, hogy naphosszat nem tudtam egy falatot szerezni. Olykor meg egész éjjel kergettem az egereket, mégis üres gyomorral tértem nyugovóra, mert lakóhelyem csavargói, az új híd alatt lakó egerek már sokkal ügyesebbek voltak, mint én.

“Noi, hoztam neked egy kis enivalót!” – bontogatja mami a csomagot. Csukva tartom a szemem, mintha egyáltalán nem érdekelne az étel.

“Noi, edd meg, mami ezt szokta főzni neked” – mami mellém teszi az eledelt. A sült hal illata csiklandozza az orrom. Igen-igen nagy étvágyam támad. Megpróbálom a lélegzetemet visszatartani. Gyorsan újra becsukom a szemem, mintha teljesen hidegen hagyna a finomság.

“Noi, először is egyél, utána mami hazavisz. Ezentúl mindig mamival maradsz. Nem leszel egyedül, társad lesz. Hoztam Thaiföldről egy cicakislányt, Csindának hívják. Csinda veled fog élni.”

Megdöbrentett a hír. Eddig sosem gondoskodtak a számomra társról. Senki sem törődött velem, hogy egyedül vagyok. És most, hogy megöregedtem, és mindenféle fogyatékoságaim vannak, most összehoznak egy társsal...

“Minek hoznád haza Hongnoit, az a macska már öreg. Az egész teste sebes, rühes” – válaszolt papa két nappal ezelőtt, amikor mami megosztotta velem a tervét.

“Hogy legyen folytatás.” – vetette oda kurtán mami.

“Minek a folytatása?”

“Összeházasítjuk Hongnoit Csindával.”

“Szó se lehet róla! Undorodom attól a rühes macskától. Nem akarom, hogy hazahozd.”

A férje tehát ellenezte mami elképzelését. Pedig a papa általában nem szokott ellenkezni mamival. Papi ismeri a saját képességeit. Közel a hetvenhez, nem sok olyan munka akad, amit el tudna végezni, vagy amivel a konyhára hozna valamit. Papa napi dolga nem több, mint a néhány csirke etetése és a macskák ellátása. A macskatenyésztés valami jövedelmet jelentene... A zöldségek termelése, piacra hordása, azaz mami napi munkája jelenti a megélhetésüket, ennek köszönhetik a jövedelmüket.

“Ez az új cicakislány nagyon szép. Egész hosszú a szőre. A teste koromfekete. Ha sikerül összehozni Hongnoi-jal, a kismacskákat komoly pénzért eladhatjuk.” – mami megpróbálja meggyőzni papát, hogy hazavihessen engem. Papa nem szól, talán lassan áldását adja mami tervére.

“Ha vissza is hozod, én nem fogom ellátni. Viszolygok tőle.”

“Majd én gondoskodom róla. Majd én megfürdetem. Csak hadd hozzam vissza Hongnoit!”

Így aztán, bár kétségekkel kevert bizalommal, de másodszor is átléptem mami küszöbét. Amikor Csinda arcát megláttam, összeszorult a szívem, szorongás költözött a lelkembe. Mami kívánsága, papa reménye megfélemlített. Mami túl sokat kíván. Arról álmodik, hogy

meggazdagszik az én jelentéktelen kis testem által. Reménysége kútfejének tett meg engem, máris fő jövedelemforrásának nevezett, azt várta, hogy fellendítem a gazdaságát...

Nagyon félek. Nem tudok én eleget tenni mami elvárásának és becsvágyának. Nem lehetek eszköze nagyravágyásának. Már öreg vagyok, két lábam majdnem béna, hogy képzelik, hogy én még utódokról tudok gondoskodni!

“Hongnoi és Csindát pár napra egy nagy ketrecbe kell zárunk. Különben Hongnoi még képes elcsavarogni” – magyarázta papa maminak.

“Hongnoi nem olyan, mint a többi kandúr. Fiatal korában sem csavargott a nőstények után, öregeken meg pláne nem fog.”- vélekedett mami. Papa rábólintott.

Mióta hazahoztak, szabadon járok-kelek a házban. Csindával jól összebarátkoztunk. Egy tálból eszünk, nem kapunk össze az ételen. Röviden: Csinda és én úgy élünk, mint egy család, annak ellenére, hogy én már elég öreg voltam, amikor összekerültünk. Alig három hónapja éltünk együtt, amikor papa zsörtölődni kezdett.

“Már három hónapja, hogy Hongnoi Csindával él, de még semmi jele, hogy Csinda várandós lenne.”

“Várjunk még, lehet, hogy Csinda nem esik könnyen teherbe. Úgy lehet ez, mint az embereknél. Van, aki egy hónappal az esküvő után már terhes, más meg öt-hat évig is próbálkozik minden eredmény nélkül.”

“Majd meglátom egy-két hónap múlva. Ha nincs semmi változás, teszek valamit.” – papa kezdte elveszíteni a türelmei. Ijedten hallgattam fenyegetését. Mit tehetek? Mit találhatnék ki, ha már nem tudok megfelelni papa és mami hiú reményének? Ha nem sikerül papa kívánságát teljesítenem, nem maradhatok mami házában. Papa egyszerűen ki fog dobni. Kínozni fog. Megint a híd alatt kötök ki, ahol magamnak kell gondoskodnom az élelemtől. Mert ennem mindenképpen kell, ha az étvágyam napról napra csökken is. Aznap estefelé, mint mindig, mami elénk tette a finom vacsorát. Csinda odament a tányérhoz. Én messziről figyeltem őt.

“Hongnoi, te nem eszel?” – kérdezte mami. Lassan odaballagtam a tálhoz. Ettem, pedig nem volt már étvágyam. – “Ma este elég ennyivalót adtam kettőtöknek. Hongnoi, te ne aludj reggelig! Teljesítened kell a kötelességedet.”

“Fontos, hogy Csindának úgy öt hónap múlva kölykei legyenek! Ha nem, csúnya sorod lesz megint!” – mondta papa könnyedén, bár mérgesnek látszott. Köhögni kezdtem. Evés közben öreg nyelőcsövem egyre jobban összeszorult. Csak azért adnak nekem jó ételt, mert papa kíván tőlem valamit. Ha nem teljesítem, megint összeszid, bánt, mint alig néhány hónapja azon a feketebetűs napon. Vacsora után mami és papa nem sokat beszélt. Egyenest a hálószobába mentek. Miután kialudt a villany, odamentem Csindához. Már előzőleg kiterveltünk valamit, hogy elhítsük a reményt mami és papa szívében. Először hangosan, kandúr-módra énekelni kezdtem. Csinda bekapcsolódott a macskazenébe. Még hangosabban folytattam. Csinda még hosszabb kiáltásokat hallatott. Kettősünk szétörte az este csendjét. Papa kinyitotta a hálószoba-ablak két szárnyát, biztos voltam benne, hogy utánunk leskelődik. Ezért Csindával színházadiba kezdtünk: ezer ötlettel improvizáltunk színpadunkon, hadd higgye papa és mami, hogy éppen dinasztia alapítunk. Kicsit később papa becsukta az ablakot.

“Mami, Csinda nemsokára állapotos lesz. Jó pénzért eladhatjuk a kiscicákat” – papa szélesen mosolygott, de mami nem felelt. Másnap papa és mami még több figyelemmel látott el minket. Míg azelőtt csak egy halat kaptunk, most még egy sült tojást is adtak hozzá. Papa szerint a sárgája

jót tesz a magzatnak. Evés után papa dajkálni szokta Csindát. Engem persze nem szokott. Talán undorodik a felhólyagzott fülemtől, vagy a még be nem gyógyult sebeimtől. De én nem vagyok féltékeny Csindára, amiért ő mindig több figyelmet kap, mint én. Csinda jelenti nekem a biztonságot, azt, hogy mamí házában maradhatok. Ezután Csindával minden este eljátszottuk ugyanazt a színjátékot. Papa és mamí nagyon meg volt elégedve az előadásokkal. Remélték, hogy két hónap elmúltával Csinda szülni fog.

“Csinda már állapotos. Nemsokára lesznek kiscicáink!” – újságolta mamí egy barátnőjének, aki meglátogatta őt.

“Én majd kérek egy kandúrt! Ha a bundája és a nyelve fekete, háromszáz ringgitet fizetek érte” – mondta egy szomszéd. Mamí összeszámolta, hogy már öten rendeltek nála kiscicát.

“Más színt, mint tiszta feketét, nem akarunk.” – mondta egy ismerős, aki szintén cicát rendelt. Papa és mamí nagyon boldog az események ilyenén alakulásától. Ha Csindának több, mint öt kiscicája születik, mamí nagyobb haszonra tesz szert. Papa és mamí türelemmel várta Csinda szülését, de Csinda hasa még nem változott. Kicsit ugyan nagyobbnak látszott, de csak azért, mert ez idő alatt többet evett. Mamí lassan nyugtalanodni kezdett. Még inkább papa, aki már előbb tette a megjegyzéseket.

“Szerintem valami nincs rendben” – mondta maminak egyik nap az asztalnál, evés közben.

“Mire gondolsz, papa?”

“Vagy a nőtény meddő, vagy Hongnoi már nem képes utódokról gondoskodni.”

“Hogy-hogy? Nem várnál még egy-két hónapot?”

“Igen, talán egy-két hónap múlva Csinda teherbe esik, ki tudja. De nekem az az érzésem, hogy Hongnoi a hibás. Más kandúrt kell keresnünk.”

“Hongnoi-on kívül nincs más ilyen szép es értékes kandúr. Nekünk Hongnoitól kell utód. Remélem, kibírod meg egy-két hónapig?”

Újra félni kezdtem a mamí házatáján egyre szaporodó problémáktól. Napról napra új veszély fenyegetett. Tudtam, hogy a rám mért feladatot nem tudom elvégezni. Ha ezer évig próbálkozom is, akkor sem fog sikerülni. Próbáltam Csindával megvitatni a dolgot, de neki sem volt épkézláb ötlete. Pedig ha Csinda egy-két hónapon belül nem lesz viselő, engem kidobnak a mamí házából. És akkor – mint néhány hónappal ezelőtt – megint egyedül élhetek, s ezer nyomorúsággal takarózhatok. Vacsora idején papa személyesen hozta nekünk az ételt. Nagyon megijedtem, amikor megláttam, hogy két tányért hoz. Csindáé tele volt hússal, az enyémben csak főtt rizs volt. Papa csak úgy odalökte elém .1 vacsorát. Zavaros tekintettel néztem rá. Papa szúrós tekintettel nézett vissza, kemény szemrehányást olvastam ki a szeméből. A szomorúság már egészen befészkelte magát a lelkembe. Nagyon nyugtalan lettem. Vajon mit forgat a fejében? Mert ő nem dédelgeti a dicső múltat, nem gyűjtögeti a régi emlékek szilánkjait. Elfelejtette ifjúságom hőskorát, amikor a falu népe esőistent csinált belőlem. Olykor keveset esett a falunkban. Helyenként a szántóföld egészen tapló-száraz lett, sehol egy csepp vizet sem lehetett találni, a parasztok így nem tudtak vetni. Ilyenkor használtak esőistennek, én vezettem a processziót a templomba, ahol az esőért könyörögtek.

A körmenet alatt papa nem hagyta, hogy bárki is hozzám nyúljon. Nem engedte senkinek, hogy felemeljen. Még a hetven éves főpaprak is megtiltotta, hogy vigyen engem az esőkörmenet napján. A könyörgés után minden földműves meg volt elégedve. Az emberek özönlöttek hozzánk.

Sok ajándékot hoztak papának és maminak, mert úgy vélték, ők mentették meg a falut, hogy nekik köszönhetik az elegendő víztartalmakat. Ilyen körmenetre nem egyszer, nem kétszer, hanem sokszor került sor, s mindig sikerrel járt.

“Ma este csak ezt kapod. Ha jó ételeket szeretnél, gondoskodnod kell utódokról. Amint Csinda állapotos lesz, a legjobb ellátásban lesz részed” – ígérette papa, de én éreztem, ebből az ígéretből nem lesz szerződés. Nem tudtam mind megenni, amit papa elémtett. A felénél elment az étvágyam. Vacsora után visszavonultam a hálólhelyemre, a konyha sarkába. Ali leterítette nekem az öreg rongyot, amit mami odakészített. Egész éjjelem tele volt nem szűnő nyugtalansággal, nem tudtam a szememet lehunyni. Lidérces látomások kerülgettek, rémképek, amik nemsokára mindennapi valósággá válhatnak számomra. Másnap este papa ugyanabban a sorrendben csinált megint mindent. Miután külön tányéron odahozta nekünk az ételt, folytatta a szitkozódást. A gyomrom összeszorult, az étvágyam elment. A fülem megtelt a bántó mondatokkal, belehasítottak a szívembe, mélyen megsebeztek. Vacsora után rögtön közöltem új tervemet Csindával. Egyetértettünk: tennünk kell valamit, különben napjaink meg vannak számlálva. Csinda beleegyezett hát abba a javaslatba, amit előadtam neki. Nem vesztegettem az időt, azonnal áthívtam hozzánk Tompokot, a szomszéd kandúrt, hogy találkozzon Csindával. Tompok azonnal belement a játékba. Mami és papa még el sem oltotta a villanyt a hálósobában, Tompok máris ott volt Csinda előtt. Tompok hangosan miákolt, Csinda felelt neki. Hamarosan elaludt a villany mami szobájában. Mi a csuda, csak nem fog papa és mami is rákezdeni, mint Tompok és Csinda? Ezt azért magam se hittem. Másnap este Csinda és én ugyanazt kaptuk vacsorára. A rizsünkre mindenféle húsdarabokat is tettek. Az étvágyam visszajött, amíg eszembe nem jutott, hogy a kiosztott szerepeinket a már bevált módon tovább kell játszsanunk. Egy hónap múlva már látszott valami változás Csindán. Papa és mami ugrált örömeiben.

“Milyen jó, hogy hallgattam rád, különben nem lenne kiscicánk Hongnoitól!” – mondta papa, hangjában bocsánatkérés bujkált.

“Nagyon kell vigyáznunk Csindára. Adj neki elég ennyivalót! Kevesebb szárított halat, több tojást vagy húst.” – tanácsolta mami. Papa boldogan bólogatott. Csinda terhességének híre az egész faluban, sőt a városban is elterjedt. Sokan jöttek, hogy mielőbb foglalót fizethessenek. Felverték az árat, még azt is megpróbálták, hogy egymás foglalóit vegyék át, felárral. Röviden: ha Csindának fekete kiscicái születnek, mami nagy csomó pénzt fog bezsebelni. Az idő múlásával Csinda hasa egyre gömbölyödött. Papa és mami naponta megtapogatta. Legalább öt koromfekete kiscicára számítottak. Ha Csinda nem érezte jól magát, kivizsgálásra vitték az állatorvoshoz. Amikor mami a rokonaihoz ment látogatóba és késő estig elmaradt, Csindát is magával vitte. Nem merte egyedül otthon hagyni. Talán attól félt, hogy ellopják, pont, amikor a fekete kiscicákkal várandós. Pontosan az állatorvos által megjósolt napon, mielőtt leszállt volna az alkony, Csinda öt kiscicának adott életet. Két nőténynek és három kandúrnak.

“Szerencsétlen! Hülye! Csaló!” – kezd papa cérnavekony hangon átkozódni, szitkozódni, amikor meglátja Csinda kölykeit. Ugyanis mind tarka, fekete-fehér foltos, éppen, mint a szomszéd Tompok...

“Hogyan történhetett ez?” – kérdezi mami értetlenül, miközben a kiscicákat mustrálgatja. ahogy azok az anyjuk hasa alatt nyüzsögnek.

“Ezek nem Hongnoi gyerekei! Ezek a Tompoktól vannak, a szomszéd kandúrtól!” – ereszti ki papa a sipákoló hangját. Elönt a rettegés. Veszélyben a nyugodt életem. Ebből katasztrófa lehel, s az csúnyán végződik az én számomra...

“Ki engedte ide Tompokot? Egyébként nem mer idejönni, mert fel Hongnoitól!” – mami szavai egyre inkább elvágják a kiutat előttem. Lassan hátrálok és menedéket keresek, még mielőtt észrevennének. A konyhaszekrény és a tűzhely közé bújva figyelek.

“Nem tarthatjuk tovább Hongnoit. Egy fillér hasznunk sincs belőle. Becsapott minket. Meg kell ölni!” – papa nagyhirtelen felkapja a konyha sarkából az odatámasztott karvastagságú dorongot. Vérben forgó szemekkel néz körül.

“Türelem, papa.” – kéri mami.

“Elfogyott a türelmem! Eddig is túl jók voltunk Hongnoihoz. Sokat költöttünk rá, abban a reményben, hogy viszonzza. De úgy látszik, már semmire se jó” – papa ámokfutóvá vált. Dűhtől lángol az arca. Vad szemekkel keres engem. Egészen bebújok a szekrény mögé. Szoborra merevedek. Csak a lélegzet jár ki-be szájamon, orromon, más életjelt nem adok. Papa ide-oda futkos. Botladozik, mint egy törött szárnyú kakas. Mindent felforgat a házban. Még jobban összekucorodom. Érzem, a halál már itt van értem. Szeretnék mélyet lélegezni, de félek, a sóhajtás nyomomra vezeti papát. Csinda, aki az oldalán fekszik és szoptatja a gyerekeit, aggódva figyel. Rosszat sejt. Talán ő is szánja az ilyen halandót, mint én vagyok, A gyerekei nyivákolni kezdenek. Talán kiejthették a cicit kicsi szájukból. Hallani, hogy papa kinn ver valamit. Talán ott kiadja a dühét... Egyre jobban félek. Mellkasom egyre erősebben hullámszik, ahogy közeledik a halál.

“Mami! Keresd Hongnoit Pakszu Latifnál!” – papa hangja betölti az egész házat.

“Talán odamenekült” – mami lustán indul a szomszédba a még mindig őrjöngő papa utasítására. Egyre jobban rettegek, most már mamira sem számíthatok... Szeretnék szólni: itt bujkálok nem messze tőle, de nem is mérlegelem komolyan ezt a lehetőséget. Mégis nagyobb biztonságban vagyok a rejtekekben.

“Te ügyefogyott macska! Ma véged lesz!” – papa újra a konyha felé rohan. Mindenütt engem keres. Szaporábban liheg: öregember, talán már kifáradt. De nem, felkapja a hosszú seprűnyelet és bökdösni kezd vele a konyha sarkaiba, minden lyukba. Már majdnem elér vele. Még jobban reszketek. Úgy mar belém a félelem, mint farkas a zsákmánya kicsi testébe. Papa csak nem hagyja abba az üldözést. Ezerráncú homloka fénylik a gyöngyöző veritéktől. Mindjárt megtalál, és én behunyom a szemem és várom a tragédia bekövetkeztét. Úgy látom, a katasztrófa feltartóztathatatlanul közeledik. Mást már nem tehetek, imádkozom hát, az Úr áldását kérem. Csinda is szemmel láthatólag retteg. A papa felé megy. Megnyalja a karját, de az ügyet sem vet most a hízelgésre. Csinda tovább nyalogatja a kezét, hogy megakadályozza papát a gaztett elkövetésében, egy élet kioltásában. Papa éles pillantást vet Csindára, de Csinda nem hagyja abba. Papának nincs türelme, megragadja Csindát az immár karcsú derekánál fogva és a falhoz vágja. Csinda felsír a fájdalomtól. Most biztos, hogy a papa ide fog szúrni a seprűnyéllel a szekrény alá, ahol én bújok. Rettenetesen félek. Úgy érzem, a halál már a markában tart.

Amint Csinda látja, hogy papa már-már célba talál a bökdöséssel, még egyszer odamegy hozzá. Oldalát papa lábszárához dörzsöli, de papa folytatja, amibe belekezdett. Csinda a testével próbálja a bökdösést akadályozni. Ez addig sikerül neki, amíg papa a kezével félre nem tolja. Csinda megint elébe kerül, erre papa kijön a sodrából és végigvág rajta a söprűvel. Most még a verés is! Papa gonoszsága már rég túllépett minden emberi mértéket. Megint felkapja a söprűt, hogy Csindára üssön, ha az újra feléje merészkedne. Összeszedem magam és nagy önuralommal előbújok, hogy megmentsem Csindát. Kész vagyok meghalni. Várom a halált, ami most Csinda felé nyújtotta ki a kezét. Nem akarom, hogy Csinda feláldozza az életét értem. Ha én meghalok,

egyszál magam halok meg, nem is fiatalon. De ha Csinda meghal, ma született ártatlan és bűntelen kölykei is követni fogják a halálba. Tehát szilárd elhatározással előbújok.

“Á, szóval itt bujkálsz!” – kiált fel papa, amikor meglátja felsebzett, de nem vérző képemet. Leereszti a seprűt, amit készenlétben tartott, hogy Csindára üssön, ha az megint zavarná őt. Papa közeledik hozzám. Kettőt se gondol, máris lecsap rám. Elterülök a padlón. Vérzik a fülem. Néhány fogam eltört. Próbálom a szememet kinyitni, de rögtön becsukom újra, mert látom, papa újra emeli a seprűt, hogy újabb csapásokat mérjen rám.

“Papa, hagyd abba!” – hallom a befelé rohanó mami hangát.

“Megölöm!”

“Mi bajod velem?”

“Minek nekünk még ez a macska? Mire jó még?”

“Ha nem is hoz hasznót, akkor sem szabad így kínozni.”

“Ki kell nyírni!”

“De miért?”

“Mert nem tud utódról gondoskodni!”

“Ez azt jelenti, hogy akinek nincs utódja, azt meg kell ölni? Ha a logikádat követjük, akkor az embereket is meg kell ölni, ha nem nemzenek utódot? – veti szemére papának mami. –

“Az embernek egy élete van, az állatnak is csak egy élete van. Ebben egyformák vagyunk: mi, élőlények. A gyilkolás igen nagy bűn a mi vallásunk szerint!”

“De mi sokat költöttünk rá. Már egy éve összehoztuk Csindával, s az eredmény: ez a semmi!”

“Már majd egy fél évszázada, hogy te feleségül vettél engem. A családot egyetlen utóddal sem szaporítottad. Most olyan vagy, mint Hongnoi. Pont olyan öreg. Pont úgy nem tudsz utódot nemzeni. Már legalább tíz éve nem közeledtél hozzám. Szerencséd, hogy én hűséges feleség vagyok, különben már rég elfelejtettek volna.”

Papa hirtelen összerezzen. Tagjaiból kimegy az erő. Arcán a lelkiismeretfurdalás jeleit látom. Kezdi felfogni a dolgot. Kezdi érteni, milyen érték is egyetlen élet. Lassan felfogja, hogy az ő élete és az enyém menyire hasonló. Nem érti, hogyan tudott egy másik halandó fogyatékoságáról úgy ítélkezni, hogy közben eszébe sem jutott, az a fogyatékoság őbenne szintúgy fellelhető. Papa odajön hozzám. Felemel. Talán egy égi hatalom szájalmat is ültetett a szívébe? Odavísz Csindához. Csinda ugyan még nyöszörög a fájdalomtól, de nem apadt el a teje.

“Hongnoi, te és Csinda mindig, örökké nálunk maradtok!”

Én nagy örömmel fogadom a meghívást, de vajon meddig fogom élvezni? Ki tudja, mikor kelek át a szivárványhídon, életem alkonyának immár közel a vége... Papa mindkettőnk fejét megsimogatja. Mind jobban ömlő könnyének árja majd elsodor... Papa szeméből árad a könny, Csinda emlőit feszíti a tej, és mami súg valamit papának.

“Legalább most már két egyforma öreg bútor van a házban” – mami éles pillantást vet papára, de közben olyan rejtélyes mosolyt is küld felé, mint a színét titkoló nyíló bimbó.

E pian Pro Poul:

A buddhista szerzetes

Már az egész rokonságot meghívták. Kecsant Narathiwathból, Nen Khant Takbaiból, Csau Phutot Golokból, Csau Hatot Pak Rongból, Csau Bent Pataniból, Keszukot Yalából és még másokat is. Ők a thaiföldi rokonok. Aztán meghívták azokat, akik itt, Kelantanban laknak: a Terbak, Dalam, Wat Mai, Lamcsik, Kok Szeráíta, Paszir Putih, Kubang Pndzsang, Nyarong Dzsukbart, Pak Khala és Tuar falvakban élő atyafiságot éppúgy, mint azt a néhány családot, akik Dzsambu falu környékén szétszórva élnek a maláj falvakkal szomszédos kis településeken. Ők valamennyien Tumpat járásból valók. Tehát nem számította be még azokat a rokonokat és barátokat, akik Paszir Masz, Tanah Merah, Kota Bharu és Bacsók járásokból jönnek. Egyszóval: mindenkit meghívott, senki sem maradt ki, lett légyen bárhol a lakóhelye. Thit Keo azokról sem feledkezett meg, akik Kuala Lumpurban vagy Penang szigetén élnek. Ha összeszámolja a meghívottakat, beleértve azokat a rokonokat és barátokat is, akik kínai, a kínai-sziámi, a sziámi-szikh vagy sziámi-indiai le- és felmenőik, úgy gondolja, mintegy ötezer emberre számíthat. Persze, csak akkor, ha mindenki eljön. Mindnek el kell jönnie, hessegeti el Thit Keo a “ha” szócskát. Ezt az ünnepséget nem a puszta szórakozás kedvéért rendezik, hanem éremgyűjtő (1) lakoma lesz, így minden meghívottnak el kell jönnie, s együtt kell részt venniük az áldásadásban. Ez a legfontosabb pillanat a fiúgyermek életében. Így az én fiaméban, Enuiéban is – gondolja Thit Keo.

Ha szerzetesnek áll, ez a legbiztosabb jele annak, hogy a fiú viszonozza szülei jóságát (2), meghálálja a fogantatásától kezdődő törődést, a nevelést. Aki szerzetesnek áll, az megbánja bűneit, fogadalmat tesz – csak jót fog cselekedni, legyőzi a vágyakat, amelyek az embert a pokol felé vezető útra húzzák. A szerzetesi lét Buddha tanításának gyakorlását jelenti. Sokan úgy fogják fel a szerzetesi életet, mint az első lépést a Szent Tökéletesség kapuja felé.

Ezért kell az egész rokonságnak eljönnie, ezért kell együttesen részt venniük az érdemgyűjtő lakomán, ezért kell megáldaniuk a rokon fiút, aki ezentúl csak jó cselekedeteket fog véghezvinni. Így tanítja ezt az ő régi-régi időkből öröklött vallásuk.

Dereman Kera Puteh árnyjáték-csoportja (3) beleegyezett abba, hogy fellép az eseményen. Csau Thit Anak Radzsa Gondang menora-színházát is meghívták. Thit Keo nagy lakomájának esti hangulatát ez a két együttes fogja emelni. Thit Keo azért hívta meg éppen ezt a két csoportot, mert jól tudja, Enui mennyire szereti ezt a két ősi, a történelem előtti kultúrából fennmaradt szórakoztató színpadi játékot. Thit Keo büszke rá, hogy fia értékeli őseik kulturális örökségét. Nem hiába folyik Enui ereiben művészsér: a menora vére. Thit Keo néhai apja menora-szereplő volt valaha, csak úgy, mint Kedeng, Enui anyai nagyapja.

Thit Keo nem csodálkozik azon, hogy Enui hirtelen eltűnt néhány napra, mielőtt eljön a munkába állás ideje. Minden fiú ezt teszi a faluban. Jó, ez nem egyezik a vallás tanításával, de a fiatalok, már csak ilyenek. Hadd mulasson Enui is Golokban vagy Takbaiban, mielőtt leborotválják a haját és a szemöldökét, fehér öltözékbe tekerik, hogy másnap majd sárga lepelbe öltözve újjászülessen az ubuszotban (4). Enuit Than Csau Khun fogja felszentelni az ubuszotban, az összes szerzetes és a rokonság jelenlétében. Ezután Enuinak el kell kerülnie minden bűnt, bűnös gondolatot és érzelmet, így hát annak, hogy Enui most eltűnik néhány napra, Thit Keo nem tulajdonít különösebb jelentőséget. Tudja, ha nem is ért vele egyet a lelke mélyén: mindenki így tesz ilyenkor.

A templom körül mindenütt a legközelebbi rokonok sürgölődnek. Mindegyikük tudja, mi a feladata, nincs szükségük irányításra. Fontos, hogy mindennel elkészüljenek a szertartások kezdetének napján, azaz csütörtökön estig. Kora reggel Than elvégezte a munkakezdő szertartást, ezzel jelezte, hogy Thit Keo nagy feladata kezdetét vette.

Thit Keo csak néhány szervezőt jelölt ki, a többiek őket fogják követni. Így szokás ez faluhelyen, mindenki tudja a dolgát, a kötelességét, egymás segítése a vérükké vált, s természetesen nem várnak cserébe semmit. A menora és az árnyjáték színpadának tartóoszlopai szilárdan, mélyen a földbe ásva állnak. Tetejüket szágó-levélből, falukat rotan-pálma leveléből, padlójukat a Li Ah Bun faüzletéből kölcsönzött lécekből készítették. Már mindent összeerősítettek, remekül mutat a két színpad a templom kerítésén kívül.

A húsételeket már főzik a konyhán. A nyersanyagokat az egyik sarokban halmozták fel. Nyolc disznó – mindegyikük több, mint száz kiló! – várt erre a napra Csau Csan óljában. Ma reggel nyolc ember indult Csau Csan házába, hogy levágja és megnyúzza a disznókat.

A hozzávalók megvásárlásával Ke Duangot bízták meg. Epuinak kellett gondoskodnia a menora- és az árnyjáték-együttes tagjairól. A disznóvágást Ah Csengre bízták, a rizs- és a húsételek főzéséért Nem Dam és Ah Csu lett a felelős.

Dzsuzoh kétszáz kókuszdiót szedett a fáiról. Mindjárt - Harunnal együtt – segített is feltörni őket. Dzsuzohra és Harunra mindig lehet számítani, pedig ők nem szíámiak és nem is a mi vallásunk követői – mondják gyakran a falubeliek. Most még a színpadok felépítésében is segítettek a többi falusival együtt. Ők vágták a nádat, fonták a tetőt, s végezték, amit kellett, míg a színpad ilyen biztosan nem állt. Az árnyjáték-csoport igazán segítőkésznek bizonyult. Amikor megtudták, hogy Thit Keo készül a nagy lakomára, elhalasztották a dohány- és a rizsültetést. Mert az árnyjátékot három egymást követő estén és éjszakán át kell játszani! Az árnyjáték és a menora

tegnap este kezdődött. Holnap estére nem kaptak engedélyt a rendőrségtől: péntek lesz, s a péntek este az iszlám vallású szomszédok számára szent, az imádságnak ideje. A jószomszédság elve megköveteli a mások szokásainak tiszteletét, Thit Keo falujában, de az egész Kelantan államban ezt mindig mindenki betartja. Ősidők óta ez a szabály. Az utóbbi időkben, amióta más párt kormányozza az államot, Thit Keo hall néha új híreszteléseket. Az emberek azt pusmogják, a kormány nem nézi jó szemmel a menorát és az árnyjátékot. Thit Keo nagyon reméli, hogy az ő ünnepi lakomája még baj nélkül zajlik le, ezért is kért engedélyt a rendőrségtől. Hiszen ő csak most az egyszer rendez ilyen nagy lakomát. Enui az egyetlen egy szem fia!

Most, hogy a fia szerzetes lesz, mindenképpen meg kell tartaniuk a lakomát. Thit Keót köztudottan mindenki nagyra becsüli az egész környéken. Mindig sokat segített a többieknek, nem nézte, ki maláj, ki sziámi vagy éppen kínai. Számára minden ember egyforma, a vallás más kérdés... Az a fontos, hogy segítsünk egymáson, hiszen ugyanazt az eget tartjuk a fejünk felett, s ugyanarra a földre lépünk mind – szokta mondogatni Thit Keo, Dzsuzoh emlékei szerint. Dzsuzoh és Harun szülei is erre emlékezhetnek, mert mindig bízatták őket, tartsanak ki Thit Keo családjával melletted. Dzsuzoh és Harun gyermekkorában, amikor Tok Mek Dzsa és Ngah Damit apó élete nehezzé vált, Thit Keo sokat segített nekik. Bérbe adta nekik a földjét Banggol Ghatban, méghozzá felesben, a rizstermés fele járt a bérlőknek, s fele neki mint tulajdonosnak. Akkoriban a bérlők másutt csak a termés harmadára számíthattak.

Amikor Tok Mek Dzsanak elfogyott a rizse, Thit Keo és néhai felesége, Kedeng mindig megnyitotta elfőttük a magtárat: vigyetek csak, egyetek csak. Az élet nem tart örökké, ha megtehetem, segítek nektek. Ki tudja, lehet, egyszer majd nektek megy jobban, mint nekem. Olyan az élet, mint az öreg biciklim kereke - egy kicsit fenn van, aztán megint lent. Így beszélt Thit Keo. Erre emlékeztette Ngah Damit apó és Tok Mek Dzsa oly gyakran Dzsuzuht és Harunt.

Thit Keo úgy is tekintette őket, mint saját gyerekeit. Így hát most, amikor Thit Keo a nagy lakomára készül, természetes, hogy Dzsuzuh és Harun segít, amennyire csak erejéből telik. Kell is az erő kétszáz kókuszdió leszedéséhez, feltöréséhez. A kókuszdió a farügyből készülő zsíros főzelékhez kell, de tesznek belőle a borsos töltelékbe is, s persze ebből lesz az olajban sült kókuszbel, és a salátát is megszórják a reszelékével. Minden étel a helybeli, falusi receptek szerint készül, mert Thit Keo tudja, Enui ezeket szereti, és a vendégek így Enui ízlése szerint fognak lakomázni. Ezúttal mindent az ő kedvére kell tennünk, gondolja Thit Keo. Utánanézés, minden megvan-e a salátához. Kell ugyanis petai, dzsering, páfrányrügy, uborka és még egy sor hozzávaló. Tulajdonképpen felesleges az ételekkel és az elkészítésükkel törődnie, hiszen már rég ismertette kívánságait a rokonokkal, s azok értik a dolgukat. Csak azért néz néha a körmükre, hogy lássák, mégis ki a főnök...

A konyhában Thit Keo gondolatai a fiatalok felé fordulnak, azokra figyel, akik a konyha előtti lépcsőn ülnek. A fiúk egy nagy darab bőrt tisztogatnak meg, majd ráhúzzák a klong dzsau dobra. Jól kifeszítik, így, ha megszólaltatják, messzire hallatszik majd a hangja. A lányok a poharakat és a szörpös kancsókat mossák, ők keverik be a szörpöt, s ők kínálják majd vele a vendégsereget. A fiúk is segítenek: egyik csoportjukból táncos lesz, mások a dobokat verik majd, amikor az avatandó szerzetest díszmenetben kísérik. A ramwongot fogják táncolni a klong dzsau dob pergésére.

Thit Keo figyelmét nem kerüli el, hogy az előkészületek során a fiúk milyen ricsaj közepette tréfálkoznak. Ismerős neki ez a helyzet: az ilyen nagy lakomák jó alkalmat szolgáltatnak a lányok figyelmének felkeltésére. Így volt ez Thit Keo fiatalkorában, ma sincsen másképp. A templom nem csupán imahely és a szerzetesek lakóhelye, hanem itt találkozhatnak a fiatalok majdani

házastársukkal, s erre a legjobb alkalom az ilyen nagy lakoma. Hadd élvezzék a helyzetet, ez most az ő idejük, mosolyog magában Thit Keo.

Tudja, ezekből a fiúkból kerül ki Enui hordszékvivőinek .csoportja is, amikor a falu végéről (ahol az adományokat adják át) az ubuszot felé viszik az avatandó szerzetest. Fia nádból készüli hordszéken foglal majd helyet, a széket szépen feldíszítik szalagokkal, virággal. Úgy ül majd a hordszéken, mind a régi időkben egy király!

De sajnos nem viszik majd olyan óvatosan... Sőt! Ide-oda rázogatták, majd feldobálják, körbe forognak vele. Ezzel azt játszó el, hogy valamilyen fékezhetetlen állat, például a kígyó (ennek .1 neve – nakh – része az avatandó szerzetes: „Csau Nakh”) harcol megszelídítése ellen. Nem akar jó isten-teremtmenyévé – jelen esetben jelképesen – szerzetessé válni. A gonoszság igen nehezen adja át a helyét a jósnak. Thit Keo hite szerint ezt az eszmét fejezi ki az avatandó szerzetes, a Csau Nakh hordszéke.

A vidám lakomán szórakozni kívánó vendégek fogadását, illetve a ramwong-táncosok, a klong dzsau-dobosok és a hordszék-vivők felkészítését Ebeura bízta. A palmira, a nipa és a kókuszpálma nedvéből készült todit (5) már egy hónapja megrendelte Tumbat környékén. Ha nem rendelik meg időben, előfordul, hogy elfogy a készlet, akkor Ebeunak akár Szabakig is el kell utaznia todiért, sőt esetleg a Bacsokban található Bekalamig is. De rossz esetben ezeken a helyeken is kifogyott már a todi, akkor egyenesen a határon túlról, Sziámból kell hozatni. Nekünk most szerencsénk van, Tumbakban még bőven mérnek todit, mondta Ebeu tegnapelőtt.

Ebeu tegnapelőtt már le is rakta az első tartályokat a kocsiról, és a konyha sarkában álló nagy agyagkorsókba öntötte át az italt. Ma reggel kilenckor elindult, hogy ideszállítsa a többi megrendelt todit is. Hát már csak ilyen a mi hagyományunk, ha nincs todi a lakomához, akkor a nem is az igazi! A toditól vidámabb lesz a hangulat. Persze, mindenki tudja, maga Thit Keo is, hogy Buddha megtiltotta a részegítő italok élvezetét. De a todi-ivás hagyománya egyidős magával Sziámmal, a vérükké vált, nagyon nehéz lenne szakítani vele, bármennyire is benne van a tilalom a Pancsaszilában, a buddhista vallás szabályaiban. Hadd mulassanak a vendégek és a fiatalok, én csak most az egyszer adhatok nekik ilyen nagy lakomát, gondolja magában Thit Keo. Hadd igyanak kedvükre, feltéve, ha közben az, akinek feladata van, nem feledkezik meg róla. Ami a felelősségvállalást illeti, Ttit Keo igazán büszke lehet: rokonai, ha isznak is, tudják a kötelességüket, nem feledkeznek meg sem magukról, sem a dolgukról. Thit Keo nem emlékszik olyan esetre, hogy a családjukban egy lakomán, amelyre messze földről érkeztek a vendégek, nem lett volna elég az étel vagy az ital. Büszke is erre. Isznak, hát persze, isznak, de a hús a kondérokából, a párolgó rizs az üstökből sosem fogy ki. Thit Keo biztosan tudja, nem kell aggódnia.

Szokásaik szerint most is Tok Radzsa tűzte ki a szerzetessé szentelés napját. A mai napot, csütörtököt választotta ki a ceremóniák kezdetére. Ma leborotválják Enui haját és szemöldökét. Ezután fehérbe öltöztetik, vállára tekerik a leplet, szépen visszahajtják, majd a lekopaszított fejet bepuderezik és illatszerekkel hintik be. Ezután nyers-selyem fonalat kötnek tar feje köré. Ez azt jelenti: nagy szerzetes lesz abból, aki most a hordszékben ül... A holnapi lesz a nagy nap, amikor díszmenetben viszik az új szerzetest a Tok Radzsához, és hivatalosan átadják neki. Holnapután, szombaton, miután a szerzetesek elfogyasztják reggelijüket, az ubuszutban felavatják Enuit. Attól fogva a neve nem kezdődhet E-vel, Khun Nuinak hívják majd. Thit Keo alig bírja kivárni az eseményeket. Enui visszafizeti apja minden jószágát azzal, hogy szerzetes lesz, a szent életnek

áldozza magát, és követni fogja a szerzetesek 227 szabályát. Khun Nuinak ezek után be kell tartania a 227 szabályt éppúgy, mint a többi szerzetesnek.

Thit Keo el sem tudja képzelni, milyen lesz az az érzés, amely akkor fogja majd el, amikor meglátja Khun Nuit sárga lepelben, méltóságteljesen kilépni az ubusztoból, miután Than Csau Khun felszentelte őt az egyházi méltóságok, szerzetesek és rokonok jelenlétében.

A népes rokonság a templomkertben tolong. A hangszóró tölcseréből visszhangozva száll az énekszó. A konyhában sűrögnek-forognak. A templom konyhájának lépcsőjén fiatalok végzik nagy gondossággal a rájuk bízott munkát. A falu végén férfiak csoportja buzgólkodik a hordszék elkészítésén. Csau Csan házában a nyolc ember keményen birkózik a nyolc disznó bontásával, feldarabolásával. Természetesen ilyenkor mindenki komolyan veszi a feladatát.

A templomkert végén, a kút mellett felállították a borbélyszéket, a borotvát is kikészítették. Egy közeli fa ágára két vég fehér anyagot akasztottak, odakészítették a nyersselyem fonalat, az illatszereket, ott várja a szerzetes fürdetését a szappan, a sampon, Khun Cseai fel-alá járkál. Ő fogja Enui fejét megborotválni. Thit Keo kezd nyugtalankodni: lassan tizenegy óra lesz, Enuinak pedig még se híre se hamva. Thit Keo tudja, fia tegnap nem volt a faluban, így aggodalma még nem gyötri nagyon, biztos benne, hogy Enui tizenegyre megérkezik. Nem veszi komolyan a fiatalok szeszélyeit, hadd mulasson a barátaival, mielőtt bebörtönzik.

Míg Thit Keo a lakoma előkészítését figyeli, gondolatai csak vissza-visszatérnek Enuira. Vajon hol lehet? Nagyon rossz előérzete támad. Könyörögni kezd az Úrhoz, hártson el minden szerencsétlenséget. Enuinak haza kell érnie. Szerzetessé kell válnia, mert ez volt Kedengnek, Enui anyjának kívánsága, amikor ezelőtt két esztendeje kilehelte a lelkét

Mialatt Thit Keot belülről emészti a gond, megérkezik Csau Phut Golokból. Patakszik róla a veríték, látszik, teljesen össze van törve.

“Mi baj, Phut?” – kérdezi Thit Keo.

“Enui.”

“Miért?”

“Tegnap este bomba robbant a diszkóban. Nem tudtam, hogy ő is ott volt. Csak most reggel hallottam.”

Thit Keo leül. Száját összeszorítja. Kedeng végakarata jut eszébe. A rokonaira gondol. Az árnyjátékra és a menorára. Eszébe jut a sok készülődés. Enuira gondol, akiből sosem lett szerzetes. De Buddha tanítása is eszébe jut – születés, öregség, betegség és halál a sorsa minden halandónak. Semmi sem örökkévaló e világon.

(1) érdemgyűjtő lakoma: a buddhista tanítás szerint a hívő az adakozással érdemeket gyűjt, ezeket a kövektkező életében „jóváírjuk”. Ebben az értelemben, aki a nagy lakomából fogyaszt, a vendéglátóival tesz jót, mert alkalmat ad az érdemek gyűjtésére.

(2) A buddhizmus thaiföldi gyakorlata szerint minden férfi egyszer életében néhány hónapig szerzetesként él.

Ha házassága előtt lép a rendbe, az érdemek a szülőket gazdagítják. S mivel a nők előtt zárva van a vallásos élet az elmélyülés ezen formája, a fiúk érdeme elsősorban az anyákra száll, akiknek azáltal megnőnek a mennybejutási esélyeik.

(3) árnyjáték: Délkelet-Ázsiában honos bábjáték, a bőrből kialakított, pálcikákra erősített kétdimenziós figurák árnyait vetítik a lepelre. Többnyire a két nagy indiai eposz, a Mahabharata és a Ramayana történeteit adják elő. Menora: Malajzia és Thaiföld határán keletkezett igen régi zenés "színjáték", szigorú szabályokkal, sok táncsal és énekkel.

(4) ubuszot: a thai templom-komplexum egyik épülete. A thai templom nagy területen fekszik, a kerítésén belül több templom-épület, imacsarnok, szerzetesi lakóház, konyhaépület stb. található. Az ubuszotban avatják a szerzeteseket.

(5) todi: a pálmafa nedvéből készült erjesztett ital. Úgy készül, hogy a pálmafa virágjait bevágják, és a virágok alá kötözött edényekben felfogják a kiszivárgó nedvet. A lé néhány nap alatt megerjed, és a sör erősségéhez hasonló szeszfokú alkoholos ital keletkezik belőle.

Rendőrségi ügy – magánügy

Thangavelu görcsös zavarban pislog Kaliama felé, agyára mintha hálót vetettek volna, úgy megbénult, s a szíve mélyén borzasztóan szégyenli magát. De nem tehet mást, a megvetést legalább kifejezéstelen arccal próbálja zsebrevágni. Nagyon szeretne tiltakozni, de a szégyen újra es újra meghajlásra kényszeríti, saját butaságnak mindig sikerül őt lehúzni a sárba. És Kaliama sohasem élvezte a bizalmát, de hát miféle bizalma lehet a gyerekek az ilyen anyához, aki 19 évvel ezelőtt egy vidéki kórház vécéjében hozta a világra őt, ezzel jól megalapozva minden későbbi balszerencsését?

“Nagyon szerencsétlen...” – Maniam gondterhelt sóhaja nagyon is indokolt volt. Hiszen nem tanult, iskolát került, hogy moziba mehessen. A játékautomatákkal szórakozott, elcserélte az iskolai egyenruháját cigarettára. Osztálytársaitól előbb szépén kért, majd egyre durvább eszközökkel csikart ki pénzt. Lassan az iskola fő rendzavarójává nőtte ki magát. Egyszer lopáson érték, elkapták és jól elverték, majd bevitték a rendőrségre. A rendőrség értesítette Kaliamát. Az igazgató pedig kidobta az iskolából pedig még csak a második osztályba járt. Thangavelu pedig nőtt, növekedett, fejlődött, mint a farkasalma, amíg elérte pályafutásának csúcsát. Mindig dühödt arkifejezése szakadékként tátongott közte es az illegális telep többi lakója közt, megakadályozott minden baráti közeledést. Ennek azonban Thangavelu nem nagyon volt tudatában. Gyűlölték őt, mert mindig fenyegetőzött, zavarta a többi embert. A rendőrség állandóan figyelte, merre jár. Sziong Li, aki valamiféle önkéntes polgári őr volt a Batu Buruk környékén, a telepet veszélyeztetett területté nyilvánította. Sziong Li szívéen viselte ennek az illegális településnek az előbbre jutását, a bűnözés visszaszorítását. Csak amikor a rendőri ellenőrzés ritkább lett és az esti ima idejének csendjét sem zavarta egy osonó árnyat követő, s mindig Kaliama ajtaja előtt megszűnő kutyaugatás, és amikor több hónapon át csak felhőszakadáskor hallott vonyítást, csak akkor tűnt fel neki, hogy Thangavelu Dzsohorba tette át a székhelyét.

“Dzsohorba...? Csak nem munkát keresni?” – évődött cinikusan.

„Ugyan miféle munkára jó Thangavelu?” – az embereknek csak ilyesmi jutott eszébe, egyik rossz hír vagy rágalom a másikat követte, a környék öregasszonyai mindenfélét sugdostak. A híresztelések rettentő gyorsan terjednek, Kaliamához is eljutottak, megmérgezték gondolatait, meggyötörték a szívét: Thangaveluról azt beszéltek, tolvaj, sőt betörő lett.

Angamah anyja ideges arcát vizsgálgatja. Nyugalansága akkor sem oldódik, amikor egyik este zuhogó esőben a csuromvizes Thangavelu beállít. Kopogtatása az ajtón ugyanúgy hangzott, mint Azmi úré. Ő gyakran jár hozzájuk kérdezősködni, mert a környék fiatalokú bűnözőinek jövésmenését figyeli. Kaliama rettentően megijed, mert kopogtatása rossz hírek előjele szokott lenni. De ezen az estén, a zuhogó esőben aligha valószínű Azmi úr látogatása. Aki most megzavarja Kaliamát, nem más, mint a fia, Thangavelu, aki nyomtalanul eltűnt, és kemény férfiszívvel egy időre még az anyját is elfelejtette. Angamahnak tátva marad a szája. Az elektronikai gyárban, ahol néhány hónapja dolgozik, kollégái, akik a telepről járnak be, lenézik, kiközösítik őt, tőlük jutnak hozzá a Thangavelut gyalázó pusmogások. – S íme: Thangavelu hazajött, arcáról leolvasható, hogy rendes, jó embernek tartja magát. Bajsza és haja rövidre nyírva, elegáns, mint akinek jó állása van, talán egy ötcsillagos szállodában, vagy legalábbis munkás lett egy építkezésen.

“Tulajdonképpen hol voltál eddig?” – ez a kérdés elárulja, hogy Angamah nem igen bízik bátyja becsületes előrejutásában.

“A szomszédok szerint néha megjelenysz itt. Azután újra eltűnsz. Aztán megint előkerülsz. De sosem jössz haza.” – Tényleg nem jött sosem haza. Kaliama tudja, hogy halkán és kedvesen kellene beszélnie Thangaveluval, de képtelen rá. Megbántott szíve kerekedik akarata fölé, és Thangavelunak egyszeriben elmegy a kedve a választól, a védekezéstől. Egy szót sem szól.

Angamah visszajön a konyhából, kezén tálcát egyensúlyoz, rajta egy csésze forró kávé. A gőz karikákban száll felfelé, majd szertefoszlik.

“Láttalak egy Mercedesben. Biztosan jó munkahelyed van. Mivel foglalkozol?”

“Mostanában testőr vagyok, ügyelek a főnökre, amikor pénzt vesz ki a bankból” – válaszolja magabiztosan és kertelés nélkül. Arcáról olyan határozottság sugárzik, hogy Kaliama szorongó arckifejezését mosoly váltja fel.

“Ez a tiéd...” – Thangavelu kis fekete dobozt vesz elő a nadrágzsebéből. Jó sokáig tartja a levegőben. Amit eddig Angamahnak adott, az sosem ajándék volt, hanem ököl, pofon, szúrás vagy verés.

Angamah nem tudja, mit tegyen. Jól emlékszik a sok viharos jelenetre, fél a bátyjától. Vonakodva bár, mégis elveszi a fekete dobozkát és kinyitja.

“Aranylánc, anya!” – Kaliama lelkében a lassan újraébredő szeretet és bizalom ismét átadja helyét a szorongásnak. Arcára visszatér a nyugtalanság “Anya meglepettnek látszik...” – agyán átvillan kollégái viselkedése és már oda is az öröm.

“Anya meglepettnek látszik...” – ismétli nyugtalanul Thangavelu. Zavarják őt a Kaliama homlokán megjelenő ráncok, a kemény vonás két szeme között. Megijed és elszomorodik.

Thangavelu múltja leginkább az “erdő lángja”-fához hasonlít: nő, terebélyesedik, s egyszer csak összeomlik és a földbe süpped. Mintha méregbe mártott rozsdás tűk szurkálnak Kaliama lelkiismeretét. Szívverése felgyorsul, légszomja van. Egyre szaporább a szívdobogása. Most fedezi fel, hogy Thangavelu és Angamah arca mennyire tükrözi egyéniségüket. Nehezen igazodik el rajtuk, bár mindkettőt ő nevelte fel, Thangavelu jellemét olyannak látja, mint az aszott föld porát. Mindig útjába kerül az árny, szelet vet és vihart arat, minden emberi kapcsolatába mérget kever. Szun Tek is baltával a kezében rohant egyszer hozzájuk. Nem ebbe a házba, hanem még Kakap faluban, amit szintén engedély nélkül építettek fel a Butterworth és Kuala Lumpur közötti vasútvonal mellett. Csak Kamaruddin rendőr tudta őt lecsillapítani azzal, hogy elintézte, hogy Maniam bármely összeget kifizet Szun Tek fia, Ah Kong fejsebének a kezelésére. Thangavelu ugyanis kegyetlenül fejen találta őt egy kővel, amikor az iskolából hazafele jövet összeverekedtek. Csak azért, mert Thangavelun szakadt volt a cipő és a nadrágja is folt hátán folt.... Ezután Kaliama megpróbálta végiggondolni, mi érte Thangavelut kiskorában, mitől lett ilyen. Ő csak egyszer verte el nádpálcával, amikor hűgát, Theavyt fojtogatta. Aztán a férje életét kezdte vizsgálgatni, de Maniam soha semmi rosszat nem tett, vagy ha igen, nem mondta el. Kaliama végülis arra a következtetésre jutott, hogy ez a mindig támadó skorpióhoz hasonlító Thangavelu tőlük nem örökölhette a hajlamot a gonoszságra.

“Anyá, itt van pénz...” – hasított Thangavelu hangja Kaliama gondolataiba és visszarepítette őt a tudatalattiból az e világi valóságba, a zaklatott “tudatfelettibe”. –

“A testvéreim iskolájára.” – Maniam halála után egyszeriben elkezdődött a megélhetésükért való küzdelem, és bár nem szenvedtek vereséget, a küszködés sosem ért véget. És tessék, most Thangavelu segít rajtuk, hirtelen ő lesz a fő támaszuk, ő viseli gondját felforgatott életüknek. Thangavelu az asztal közepére tette a papírpénzt, anélkül, hogy egy pillantást vetett volna Kaliama felé.

Thangavelunak kialakult az önérzete, rendet rakott össze-vissza életében, szabadidejét értelmesen tölti, csorba életmódjának cserepei nem fogják anyját megsebezni többé. Kaliama szeretné odakiáltani az egész világnak: Thangavelu életében kialudt a káosz vulkánja.

“Te bizony keményen dolgozol értünk” – dicséri Kaliama bizakodó hangon, mert az aranylánc és a pénz elvetette benne a bizalom magját.

Thangavelu túlradó örömmel adta át a pénzt. Hátha tényleg talált ez a fiú egy jól jövedelmező állást. A múlt hónapban is hozott karperecet, gyűrűt, láncot. Mindig majd megőrült a szerencse-sorsjegyekért, hátha kihúzták a számát és abból vette az aranyat. Kaliama büszkén viselte a

csillogó ékszereket, ragyogásuk majd megvakította a többi telepest. Nem tetszett ez nekik sehogysem, irigykedtek, pusmogtak, összesúgtak, pletykáltak – a végén Kaliama magára maradt. Thangavelu lassan sűrű bajuszt növesztett. Arca savanyú lett, mint az ecet, egy szót sem szólt – figyelte meg Kaliama –, valahányszor a pénz és az arany eredetéről kérdezte.

“Eltűnök innét, hogy nyugtom legyen. Sokkal többre viszem, ha messze vagyok ettől a sok utálatos telepi embertől. Anya biztosan megérti.” – A bizakodás szele megint feltámadt benne. Szerette volna letörölni anyja arcáról az örök aggodalmat. Kaliama pedig mosolygott, miután megszámolta a pénzt.

Villámok korbácsolják az ég mellkasát. Dörgés felel rá teli tüdőből. A kutya nem bánja, hogy csuromvíz lesz, vonít a ház előtt, mintha kísértetet szimatolna, mintha Thangavelu sátáni árnyékát látná kísértetni a házban. Thangavelu sötét jellemét a mennydörgés és villámcsapás érzékelteti a legjobban. A kutyaugatás, amely gyakran figyelmezteti a telep lakóit Thangavelu közeledtére, csak táplálja a gyanakvás tüzét Kaliamában.

“Kinek a kutyája ez, Angamah?” – kémlel ki Thangavelu a kis ablakon át, a viharos szél arcul üti, a Beverő eső bőrig áztatja, a sovány kutya csak nem hagyja abba az ugatást a nagy gyümölcsű banánfa közelében.

“Ugyanaz a kutya” – mormogja, és becsapja az ablakot.

“A fagylaltos ember kutyája” – feleli húga, aki szemmel láthatóan felengedett, mióta nyakába akaszthatta az aranyláncot.

“Anyá miért néz olyan szomorúan?” – kérdezi Thangavelu, nincs elég esze hozzá, hogy felfogja Kaliama arcán a szomorúság okát. Hiszen egy egész bokorra való szomorúság keseríti meg hátralevő napjait.

“Tudod, miért?” – közeledik Angamah a bátyjához, az arak szaga, amit az előbb nem érzett, kihívóan csap fekete orrlukába, de bátyjának ezt a szenvedélyét mégsem tartja különösen visszataszítónak.

“Miért? Hogy is van ez?”

Miként legyek képes szembenézni az erdőnyi rágalommal, megvetéssel, lenézéssel önbecsülésem megroppanása nélkül, mert arra nagy szükségem van, hogy életünk gyenge fonálát tovább tudjam fogni. Az irántunk táplált baráti érzések elapadtak – nélkülük pedig életünk erei száradnak ki. Ez a telep mindig olyan volt, mint az alacsony fikuszfa fészkelő rigók együttese: elhallgatott, valahányszor sebző szelek fújtak, a környék minden lakója eltüntette elgennyesedett bánatait, várt és figyelte, mikor áll majd el a vihar. De Kaliama számára nem állt el, tájfun lett belőle és nem akarta elhinni: ez a felnőttkor. Kaliama keményen szembenézett az égbolttal, nézte a szomszédok sebhelyes, összetört arcát, tanulmányozta az igazság vaksi szemét, és a végén egy marék megvetés jutott neki, ezért csak szomorúan tudott az életre gondolni, és nem bánta, hogy megöregszik. Kaliama szégyenérzetét már nem lehetett fokozni, mintha minden szomszédja leköpte volna; a düh tombolt benne, amikor szemük kárörvendően csillogott, sőt, még a vihar tombolásán keresztül is hallotta rosszindulatú fecsegésüket, pedig Kaliama ekkorra már minden büszkeségét eltemette.

“Ma éjszakai műszakom van...” – Angamah pókerarcán most mégis átvillant valami szomorúság.

Kaliama átöleli Angamaht, mintha egy a csatában halálra sebzett amazont fogna át. Ez a lány megpróbálja megmenteni bátyja becsületét, kiszabadítani a rossz hírnév fogságából, felemelni abból a százlábú-státusból, ahová tudatlan kollégái besorolták. Szomorú arccal gyógyítgatja Angamah sebeit, a kékre-zöldre vert bőrét, közben a tehetetlen düh nyilai záporoznak szívére, el is felejtí, mit mesélt a lánya Thangaveluról, amivel mindenkit felbőszített. Angamah végülis nem bírta tovább, hogy a szívét törrel hasogatják, kihívta maga ellen a sorsot, hogy már vége legyen ennek az alattomos háborúskodásnak. Ez a buta annyira szívéen viselte Thangavelu megvetettségét, hogy magányossá és áldozattá lett, mint a fehér holló. Eltúrte, hogy elkapják, és amikor ellenségei ütése, rúgásai, vágásai, pofonjai elérték az elviselhetőség határát, hiába

várta, Thangavelu mit sem törődött azzal, hogy a bandáját segítségére hívja. Így aztán a fehér hollóban is feltört az erőszak vágya, legalább egy dühös ruhaszagatás erejéig. Azon az estén mégis baráti érzéseket dédelgetett a szívében irántuk, válaszul hamarosan epét lövelltek rá. Azon az estén, az eseményekkel egyidőben egy mozdony vágatott feléjük üvöltve, fülsiketítő fütttyel figyelmeztetve a veszélyre, és megállította az Angamah testéért nyúló kezeket és az egész rémálmot.

“Ez csak...” – kezdí Thangavelu előrehajolva, titkolva, hogy az idegesség lassan úrrá lett rajta.

“És anya hogy van?” – ez a hang nem komoly.

“Húgom...?” – hangja most már oldottabb.

Kaliama mosolyogni próbál Thangavelu szájról szájra terjedő rossz híre ellenére, befogja a fülét, nem hagyja, hogy örökre megsebezzék, egész lényét megmérgezzék, egy idő múlva a mosolya mégis megváltozík, őszi levélként peregetek a napok, anélkül, hogy vég nélküli szomorúságot fontak volna, és anélkül, hogy Kaliama remegve tiltakozott volna az ismerősök Thangavelu miatt felé áramló megvetése és lenézése ellen, azon az estén pedig, amikor a félholtra vert Angamaht felemelte, majdnem sikerült öreg agyából az egészet kiűzni. Az emberek ilyenek, jobb szeretnek arra taposni, aki már úgyis lent van, most a telepések egyre hangosabban mondogatják, hogy Thangavelu betört a telepen, és a gyerekek is hallottak a tamil hírekben a kuala lumpuri ékszerbolt kirablásáról, de Kaliama, bár fortyog a dühtől, de szavaival reményt oszt, mondogatja, hogy fia, aki eltökélte, hogy viszi valamire, még nem kezdte el szándékai beváltását. Ezután, másnap, Azmi úr elviszi Thangavelut, de szépen beszél, nem kavart vihart, “hogy vallomást tegyen...”. Kaliama reszket, mint a nyárfalevél, dühös hangokat hall, hiába, bánat az ő élete kísézője. A rossz hírnév megmérgezi mindannyiuk gondolatait és Kaliama megváltozott mosolya most már keserű. Megpróbálja Thangavelu megtépett életét összefoltozni nyájas szóval, lelke mélyéből eredő türelemmel. Még akkor is, amikor öregasszonyos nyájas szava, tengernyi türelme hiábavaló, mert Thangavelu csalódást csalódásra halmoz. Akkor sem hajlandó szóra nyitni a száját, amikor számtalan barátja jelenik meg a roskatag házban. Jönnek nappal és éjjel, pénzt kérnek kölcsön és visznek, amit akarnak, anélkül, hogy a család egy rossz szót szólna, csupán alázattal figyelnek. Kaliama csak csendben sírdogál. Megtört, szomorú arca szívettépő, akár egy finom-lágy talizmán: mintegy biztosítéka annak, hogy összezúzott életüket újjáépítí, képes lesz a kitúrt magokat újra elültetni. Kaliama tudja, hogy életüknek ez a válsága, amely szivacsként magába szívott minden Thangaveluról szóló híresztelést, mindvégig kísértetni fogja őket, ahogy mindig vele vannak a múlt emlékei is egy kisfiúról, aki szeretett basáskodni, lopkodni, bandát szervezni az iskolában, csalni, a kisebbeket megfélemlítetni, akit kítettek az iskolából és akinek jelleme lassan egész romlottá vált, s most öreg szíve türelmének és elszántságának támad. De ő oly elszánt, hogy igenis újra fogja rendezni életüket, hiába hiszik mások sárbafultnak, bár a szava nyájas és a mosolya túláradó, képes lesz, akár egy “vén hülye”, nyájasan beszélni, fáradhatatlanul, éjjel-nappal, anélkül, hogy valakihez is szólna vele, széles mosollyal az arcán, ha soha senki nem

viszonozza is, még szívtelenül sem, amíg lassan ő maga, Kaliama is megfullad hallucinációi világában. Angamah szintén egyre elkeseredettebb, amúgy is tótágast álló gondolatai egyre nyomasztóbbakká válnak, egyszer csak bejelenti: nem jár többé dolgozni, otthon lógatja az orrát, közben gondját viseli anyjának.

A börtönből kiszabadulván Thangavelu nyomtalanul eltűnik, csak néha jelenik meg késő este, hogy pénzt adjon anyja gyógyszereire. Ilyen alkalmakkor anyja sosem találkozik vele, mert Thangavelu arca csak felzaklatná, újra feltépné azokat a régi sebeket, amik köré kemény szívvel védőfalat épített.

“Anyá, vegye be az orvosságot...” – biztatgatja szomorúan egyik lánya, aki el tudja feledtetni vele a sors előtt kapitulált anyaszív keserűségét. Együk nap pergett a másik után, mint az őszi levél, felemészte a mindennapok búját. És az egyik ragyogó reggel Kaliama felkel az ágyból, és kinyitja a ház ajtaját. Egyébként ezt mindig csukva tartják, hogy ne hallja, mi rosszat mondanak az emberek Thangaveluról, Angamahról vagy a többi gyerekéről; – nehogy a sok szóbeszéd még jobban meggyötörje gyenge idegrendszerét. Kaliama egyenesen a kis utcára lép, kócos hajjal, rongyos alsószoknyában, piszkos ruhában, torka szakadtából kiabál, megpróbálja túlordítani a fagyaltos kutyájának ugatását. “Magam fogom átadni a rendőrségnek!” – Angamah éppen ruhát tereget a ház mögött, rohan, hogy elkapja az anyját, aki biztosan őrjöngeni fog, ha valaki csúfolni kezdi. De az emberek már kezdik felfogni, s talán értik is, mennyire megsebezte Kaliama szívét a sok méregbe mártott nyelv.

“Én fogom a rendőrséget hívni!” – üvölti Kaliama a kutyaugatást túlharsogva. A döbbenettől néma járókelőket kerülgetve görnyedten lépdél, senki felé sem fordítja öreg, a bánat ráncaival barázdált arcát. Úrrá akar lenni a fia gazemberségén, hogy az végre hajlandó legyen észrevenni, a menyország itt van anyja lába alatt. “Jól van na, anyá” – nyugtatgatja Angamah, majd átkarolva támogatja a szédelgő Kailamát. Angamah csitító dalt fúj szeretete fuvoláján. Szigetet épít önmagából, amelyen a megsebzett szívet a türelem és a bátorság füveivel gyógyítja, a zaklatott és felemészített elmét a nyugalom édes mézével igézi. A parlagon hagyott földön nyugvó múlt emléke egyszeriben megeleveníti Angamaht, egy pillanat alatt megerősíti bizalmát és düh, nyugtalanság, aggodalom nélküli életet ígér. Ez a reménység felveszi a harcot az aggályok, sérelmek és a bánat óceánjával, hogy megmentsen egy darabka reményt Kaliama lelki táplálékául. Angamah az, és nem Thangavelu, aki visszaadja a reményt, ő segít, hogy felszedegethesse a szeretet, a mosoly és a nyájas szavak cserepeit, ő vezeti vissza az egyre távolodó baráti érzéseket anyja szívébe, mielőtt az teljesen kiürülne.

“Azután minden nap érdeklődött utánad, bátyám.” – A szemerkélő eső mintha a szívét áztatná.

“Mindén nap?” – kérdez vissza ő büszkén.

Angamah csak bólint. Szemébe egyre több könny gyűlik, nemcsak a szívét áztatja a szemerkélő eső. Thangavelu lopva sötét és sértett pillantásokat vet arcára. Közeledik hozzá, Angamah félni kezd. Thangavelu átöleli őt, és gondolatban újra Szarodzsa ágyában fekszik – biztos nem is ez az igazi neve –, akinél a női test titkait kutatta a bordélyházi szobában, ott lelve menedéket az iménti sűrű zápor elől. Angamah durván ellöki a kezét.

“Miért?” – s visszautasítás megijeszti.

Angamah belülről kulcsra zárja az szobaajtót, hadd álmodozzon a csalódott testvér odakint. Thangavelu hallja, hogy Kaliama köhög néhányat. Húga vádoló hangja jut eszébe. A legjobb lenne kíméletlenül felgyújtani ezt a házat, hadd égjen vele felforgatott élete, minden gáztette. Újra

felveszi a pénzt, és megszámlolja a bankjegyeket. Nem tudja, mennyit hozott, hiszen odalökött egy-két bankjegyet Szarodzsának is, mielőtt hazajött. Fekete zakója zsebében ennyi maradt. Most talál még két bankót, leteszi őket a rozoga asztalra.

Thangavelu kiles az ablakon, nézi: a sovány kutya bírja-e még a várakozást az esőben, hogy megint megugathassa. Nem látja a kutyát, talán az éjszaka fekete leple alá bújt. Kinyitja az ajtót és gyors léptekkel a legközelebbi kunyhó felé indul, fejére húzva fekete zakóját. A távolban felvonyít a sovány kutya.

Angamah zokog.

Kaliama összeharapja a fogát, nehogy elszántsága megtörjön. Talán túlságosan nehéz megtiltani még az ilyen gyerekeknek a látogatásait is, aki soha nem hajlandó hálát adni az őt tápláló anyamellnek, köszönetét mondani a szeretet tengeréért, a törődés hegyéért. Mit tehet mást, csitítja nyugtalanságát és lázas agyában összegyűjti múltjuk rémes tapasztalatainak cserepeit, hogy belőlük, mint mozaik-kövekből újjáépítse életüket. Thangavelu talán visszajön; visszajön, hogy feladja magát, hogy reménysugarat leljen Kaliama arcán, amivel felélesztheti saját tönkretett és gyenge létét. Kaliama még nem tudja, hogyan bánjon vele, amikor majd a szeme elé kerül, mert Thangavelu biztosan tőle kér mézes vizet, hogy keserű életének gyökerét megédesítse. Kaliama megpróbál visszaevickélni önérzete szigetére, ami már majdnem elsüllyedt a szégyen óceánjában, szeretne ura maradni a béke hajójának, a nyugalom csónakjának, mert rajtuk akarja felkutatni az ártatlanság madarát, az emberi szeretet aranyhalát – mégha csupán a saját maga számára is. Nem engedheti meg, hogy Thangavelu rossz híre kolduljon sajnálatot számára; saját erejéből kell kivívnia a tekintélyét a telep lakói között. Ehhez meg kell szabadulnia a bilincstől, ami Thangaveluhoz köti. Csak így tudja a függetlenségét kiteljesíteni.

Ezek után Kaliama önérzetesen visszafogja alázatos mosolyát, büszkén harcba száll, s amikor nyájasan szól, akkor sem adja meg magát – eleve vesztesként – a megvető és rágalmazó hangoknak, a pletykáló ajkak csámcsogásának, a miszlikbe vágó szemek éles késeinek. Látszólag nem vesz róluk tudomást.

Egy szép tiszta reggelen Kaliama kinyitja a ház ajtaját. Ez még mindig állandóan csukva van, hogy ne hallja, amikor az emberek Thangavelut, Angamaht, vagy a többi gyerekét a szájukra veszik, mert ez gyenge és zaklatott elméjét még mindig megzavarná. Kaliama kilép a házból, biztos léptekkel elindul a telep kavicsos utcája felé. Megfésülködött, tiszta alsószoknyát és új ruhát visel, túlaradó mosollyal, nyájas szavakkal szól, amint megpróbál versenyre kelni a fagyaltos kutyájának ugatásával.

Angamah utánaszalad, segíteni akar biztosan lépkedő anyjának, de az rászól: "Igazságot akarok keresni." Angamah összezavarodik e szavakra, mert ilyent eddig még nem hallott.

"Hol?" – kérdezi. A járókelők igyekeznek odébbállni, mintha pénzt kunyeráló piszkos koldust kerülnének ki.

"Thangavelu vissza fog jönni" – próbál kedveskedni neki Angamah. Rájött, hogy anyja Thangavelu miatt indult az igazság keresésére. Kaliama tovább megy, vissza sem néz, a fagyaltos kutyája visszhangként felel Angamah zokogására és testvérei sírására. Sziang Li elkergeti a kutyát egy bottal. A kutya fejvesztve menekül a veszély elől, mérges pofáján félelem, de morgása félelmet is kelt. Az öreg Mahendran reszketve feléjük indul. Kamal, a nyugdíjas őr is odamegy hozzájuk, rá akarja beszélni Kaliamát, menjen szépen haza, mert a betegsége súlyosabbá válik, ha

erőlteti magát. Kaliama azonban felszege a fejét, feltámadt önérzete göggé tornyosul. Már nem beszél nyájas szavakkal és a mosolya sem félszeg.

“Thangavelu vissza fog jönni” – nyugtatgatja őt gyengéden Sziong Li. A nyugdíjas ő, Kamal szorgalmasan bólogat hozzá, míg az öreg Mahindran mormog a bajsza alatt. Kumar sűg valamit Angamah fűlébe, erre ő átfogja anyját, bevezeti a házba és bezárja az ajtót.

“Anya, biztos, hogy az aranyat és a pénzt nem arca verítékével kereste. Az itteniek érzik Thangavelu rossz hírének a bűzét. Tolvaj lett, anya. Házakba tör be...” – anélkül, hogy egy kis félelmet vagy aggodást érezne, anélkül, hogy titokban tartaná, mit sűgött neki Kumar, Angamah szabadjára engedi a keserűségét, a mellkasát szorító kint: hirtelen sírva fakad, átöleli hűgait, akik látják arcán a sebzett lélek fájalmát. Kaliama csak vigyorog, mint egy törzsi bálvány, és csak azért sem adja fel éppen csak felimert jogát arra, hogy egyenes gerinccel jár hasson, megszabadul hasson a felgyűlemlett haragtól, ami hálóként szorítja a szívét – nem a telepesek iránt, ő nem, csak egyetlen egy ember iránt...

“Érti, anya?” – üvölti zokogva Angamah és ráborul a rongyos, agyonmosott asztalterítőre. Kaliama lehajtja a fejét, de nem a félelem görnyesztí meg, nem is a minden szomorú estéjét háborító aggodalom súlya, lehajtott feje ezúttal értelmet sugároz és a bizonyosság tudatát: fia kifordult életét vissza lehet fordítani, újra lehet kezdeni, és egyszercsak bimbózó virágok fogják az ő bús életét is beillatosítani. Kaliama igen bízik benne, hogy a szeretet lándzsája át fogja szűrni a bánat egét, nem fogja az tovább besötétíteni életüket. A szeretet táplálja őket a maradék reménységgel, amit a rájuk telepedő nyugtalanság nem emészthetett fel, és tudja: egyszer csak össze fog gyűlni egy fazéknyi optimizmus is.

Másnap reggel a telep hangyabolyként nyűzsög: terjed a hír, hogy eltűnt a fia rossz hírért béklyóként vonzó édesanya. Az öregasszony vélhető szerencsétlensége mágnesként vonzza az embereket, látogatók özönlik el a házat, latolgatják a lehetőségeket, rengeteg ötletük van, hova tűnhetett szegény. Beszélnek Kaliama holttestéről, amit a hajnali tehervonat kerekei zúztak szét... Egy csoport telepes a sínek mentén keresésére indul, valaki motorkerékpáron igyekszik a két mérföldnyire fekvő városba, hogy a járdákon nézzen szét, a híd alatt, a felüljárón, mindenütt, ahol Kaliama bolyongva keresheti Thangavelut. Valószínű, hogy a síneken adta meg magát boldogtalan sorsának; elege volt a súlyos és fájdalmas terhek cipeléséből. Biztosan úgy döntött, hogy inkább a mozdony szaggassa szét tagjait...

Egyik csoport gyors léptekkel közeledik a sínektől a telep felé, anélkül, hogy Angamahnak bármit kiáltanának. Pedig ő már sír, átölelve hűgait, akik szintén zokognak. Angamah megadja magát a sorsnak, vereséget szenvedve vár, miközben szeme a keserű életben felörlődött anyja tetemét keresi. Szeme nem hazudhat, csak nem fedezi fel Kaliama testét, de a zokogást túlszárnyalják Kaliama rekedt, ám oly kedves szavai. A telepiekhez szól: “Ti csak menjetek előre.” Ő maga kecsesen lépdél mögöttük,

“Hol volt, anya? Az egész telepet megijesztette!” – Angamah védőn átkarolja anyját, testvérei is szeretettel ölelik a szerencsétlen asszonyt, aki világgá ment, hogy elrontott életének értelmét megtalálja.

“A vasút melletti friss levegő jót tesz nekem” – kedves hangja gyógyír Angamah aggodó szívére, sőt, a huncut és mulatságos szavak rögtön barátságossá varázsolják a házat.

“Anya visszajött?” – kérdezi Theavy, miközben megcsókolja a bánat szántotta ráncokat Kaliama homlokán. Kaliama nem felel, de ajkát csücsöríti, mintha ez természetes lenne nála. “Anyátoknak van egy titka...”

“Miről, a vasútról?” – kérdezi Murugan, a legkisebb fia.

“Dehogyan?”

“A templomnak tett fogadalomról, felgyógyulása öröme?” – találgatja Angamah.

“Nem, nem. Virágfüzért fogok akasztani a bátyátok nyakába. Holnap összegyűjtitek nekem a virágokat. Magam készítem el a füzért a bátyátoknak, aki nemsokára hazajön.” – Kaliama mosolygva néz Maniam fényképére, talán az eltávozott áldását kéri.

“Anya megbocsát neki ... ilyen könnyen... miután ennyi ideig csak bánatot okozott...” – Angamah hangja nemtetszésről árulkodik. Úgy tűnik, Kaliama visszaesett a gyámoltalanság csapdájába, de talán tegnapi, oly elszánt büszkesége ki fogja menteni, öreg szíve újra felépíti emberi méltóságát. Űde, tiszta ez az anyaszív, amit Thangavelu bánatba burkolt, s még mindig képes a béke gyöngyszemeit, a szeretet szigetét keresni fia összeomlott életének romjai között.

Így aztán Kaliama nyájas beszéde és negédes mosolya visszatér, hogy megszelídítse a rágalmozó és megvető hangokat, a késhegyként szurkáló szemeket és a pusmogó ajkakat, hogy elvesse a szeretet magjait, hogy locsolgassa a barátság virágait, anélkül, hogy szégyenkeznie kellene, vigyázva, nehogy a keserű tapasztalatok szilánkjai túl mélyre fúródjanak emlékezetében. Ha a tisztességes embert egyszer megalázzák, nehéz neki újra jólelkűvé válni.

Peregnek a napok, mint az őszi levél, s közben, mint finom tortakrémet habzsolják fel a telepiek maradék emberségét. Akit legyőztek, az a vesztes. De Kaliamát nem győzték le, bár pillanatnyilag nem forgatja a fegyvert. Viszont újult erővel úszik a vereség óceánjának színén, szembeszáll a keserűség orkánjával, maréknyi remény nélkül.

A fagyaltos kutyája ugat, vonítása figyelmeztető jelzés a telepnek: talán egy kegyetlen gyilkos keresi áldozatát éjnek évadján a szemerkélő esőben. Fürkész tekintete az utcák minden szögletét bejárja, mintha össze akarná vetni a látványt Abdul Kaszim krétarajzával, a lakószoba falán. Ez a festő csupán a gazdag emberek szemüvegén át érzékelt a törvénytelen földfoglalók nyomorúságát. Mennyire hatott mégis ez a kép összeomlott életére; a rajz segített neki összekaparni némi reményt, hogy elviselje a családot beborító keserűséget. És ezen az estén a lakószobában meg fogja tiltani gonosz kezének, hogy bármihez is nyúljon. Szívében a bűnbánat kemény csatát vív. Szálfaegyenesen áll az ajtó előtt, halkán kopogtat (nagy ember lesz, nem törpe), az ajtó kinyílik, a bentől kiáradó fészekmeleg körülfogja őt, anyja és testvérei, az otthon jellegzetes szagától enyhül benne a megrontó, tárgyaltan sóvárgás.

“Itt a bátyánk, anya” – kiáltja Murugan.

“Anyá!” – hívja Thangavelu.

Kaliama egyenest a konyha felé indul, mosolytalanul, csak egy pillantást vetve hazatérő fiára, aki biztos megint pénzt és aranyat hozott neki, hogy eloszlassa velük keserű anyai bánatát.

“Anyá már meggyógyult” – Angamah szabadulna a mellkasát gyötrő szorítástól. – “És amikor bátyánk megint...” – a szorongás egész lelkét előnti, pedig az már amúgyis a mindennapi aggodalom rabja. – “Anyá, hol van a virágfüzér, amit bátyánknak készített?”

Kaliama szúrós tekintetet vet Thangavelura, s ez a tekintet majd meghasítja fia vad szívét.

Mindketten sokáig állnak kővé dermedten. Thangavelut emésztí a sóvárgás, hogy eltévelyedett énjét fellelje; elindult a jó út keresésére; az anyja felé, akinek élete tele bánat okozta sebekkel, gennyes fekélyekkel, hogy bebizonyítsa neki, a fiából jó és tisztességes ember válik. Kaliama vergődik, mint fia jelleme az őszinteség és hamisság végletei között, hiszen ismeri jól. Mennyivel jobb lenne, ha Maniamra ütött volna, aki minden áldott nap négy kilométert biciklizett zokszó nélkül, hogy törvényes módon kenyeret keressen, és amikor hazajött, arcán nem méreg ült, hanem bizakodó mosoly. Thangavelu is Maniam arcára néz a szoba sarkában lógó fényképen. Hiába csendesült el mindörökre, Thangavelut mégis szégyenkezésre kényszeríti. Apja balesetben lelte halálát, elütötte egy autó, amikor sötét este, zuhogó esőben gondolataiba merülve taposta a kerékpár pedálját; az autó is, a vezetője is azonnal felszívódott a sűrű éjszakában.

Kopp-kopp-kopp! Ez a furcsa kopogtatás törként szúr Thangavelu leikébe és szíve dübörgésében millió kis félelem lüktet. Angamah kinyitja az ajtót, senki sem próbálja megakadályozni, még akkor sem mozdulnának, ha ezen a szemerkélős estén maga Azmi úr, a polgári őr lenne a látogató. “Van elég lelkierőm, hogy feladjam magam.”

De senki nem bukkan fel az ajtó mögül, csupán Kaliama ácsorog ott, és vigyorogni is képes, kezében nyitott ernyővel. “Csak sétálgatok. Tiszta kint a levegő ma” – mondja minden zavar nélkül.

“Húvös van, anya, még újra megbetegszik” – Angamah azt hiszi, anyja kezd megzavarodni Thangavelu látogatása miatt.

“Ha most az egyszer beteg leszek is... utána örökre meggyógyulok” – ezek a szavak szinte rést ütnek Angamah lelkén, beengedik az aggodalom szelét, pedig a nyugtalanság lassan amúgy is teljesen felőrli őt. Thangavelu vad lelkét török járják át, Kaliama hangja mélyre hatol benne, eléri rég elvesztett tisztaságának emlékét, és úgy érzi, az ilyen beszéd anyja végső elborulásának előjátéka.

Reszkető hangja nehezen tör elő a torkából, ajka remeg, kínlódva szedi a levegőt. De az ajkát rázó reszketést, az orrüregét feszítő lélegzetet, a méregbe mártott tükkel szurkált szomorú szívét Kaliama aláveti lelke igazságtevő törekvésének. Kaliama fekete homloka nem tudja elrejteni a gyöngyöző izzadságcseppeket, amelyek mind jobban elöntik arcát. Szeme vörös, mintha egy éve nem aludt volna. “Inkább szégyelld magad most egy darabig és azután soha többé. Talán most nagy a szégyen, de utána mindenki becsülni fog.” – Hangja halk, de átható. Távolról egy telefon csöngése hallatszik, de nem zavarja beszélgetésüket.

“A néni mindent jól átgondolt...” – hallotta Kaliama, de nem válaszolt. – “Akár haragból, akár meggyőződésből teszi, helyesen cselekszik.” – Ez a hang kis híján lerombolta élete során összegyűjtött hitét. – “Azt akarom, hogy ezután új világban éljen” – felelte Kaliama. Hangjában nyoma sem volt sajnálatnak vagy aggodalomnak. Öreg mellkasában megszűnt a szorítás. “Jól van. Eldöntetett.” Kaliama újra kinyitotta ernyőjét és hazaindult az esőben.

“Nyisd ki az ajtót” – utasítja Kaliama Angamaht, aki elképedve néz hol Kaliamára, hol Thangavelura, de aztán csak kinyitja az ajtót.

“Azmi úr” – egyenesedik fel Kaliama, amikor a maláj férfi arca megjelenik. Gyorsan becsukja az ajtót, közben próbál Thangavelura mosolyogni, aki magát pókhálóba akadt pillangónak érzi. Azmi úr a pók.

“Thangavelu, azt mondtad, találkozni akarsz Azmi úrral. Nézd, eljött hozzánk.” – Rettentően remeg Kaliama hangja, Thangavelu rájön, hogy anyja csapdába csalta. Azmi úrnak is földbe gyökerezik a lába, mert bár az imént Kaliama telefonált neki, és értesítette fia érkezéséről, de most egy egészen új Thangavelu áll előtte, a gonoszság, vadság legkisebb jele nélkül, arcán csak zavar látszik.

“Bocsáss meg anyádnak, Thangavelu” – akasztja nyakába Kaliama a virágfüzért, amit saját két szerető kezével font, beleszóvi a reménység mintáit, hogy Thangavelu szét tudja zúzni az életet beburkoló bánatot akarata lándzsájával. Thangavelu előrenyújtja két kezét, akár az anyja dajkálását kérő gyermek: Kaliama fele nyújtja. Közben Azmi úr átadja neki a bilincset. Kaliama szeme úgy tapad fia arcára, mintha a bizalom virágait szeretné a magáéról átplántálni rá. Thangavelu hirtelen átöleli anyját, majd a lába elé veti magát, és összeszedve minden erejét a saját kezeire csatolja a bilincset. Thangavelut kivezetik, közben a szemét le nem veszi családtagjai tiszta és biztatást sugárzó arcáról. Kint csak a telep lakóinak halk suttogása hallatszik és a fagyaltos kuttyájának hangos csaholása. “Ne haragudj anyádra, Thangavelu!”

Hajnali lidércnyomás

A fene sem érti! Hirtelen ilyen lettem. Hogy miért? Biz'isten nem tudom. Csak azt vettem észre, hogy ilyen vagyok. Egyszerre csak itt fekszem kiterítve, mereven. Lepel borít tetőtől talpig. Érzem, a szemem szorosan zárva van, mégis mindent látok. Látom, amint a gyerekeim sírnak és a feleségem zokog mellettem. Vajon mi lehet az oka?

Meleg van. Nem is meleg, hőség!

Nem érzem jól magam így betakarva. Megpróbálom mozdítani a kezem és a lábam, de semmi erőm sincs. Testem minden porcikája béna. Próbálok verdesni a karjaimmal, mint madár a szárnyával, de nem megy, csak gondolatban sikerül. Próbálok hangot adni. Ez sem megy, csak magamban kiabálok. Egy hang sem jön ki a torkomon. A szám néma, a nyelvem béna.

De furcsa! Nagyon, nagyon furcsa! Ugyanis mégis látok mindent. És hallok is mindent. A szemhéjam erősen le van zárva, de látom a feleségemet és a gyerekeimet. Feleségem összegörnyedve törölgeti a könnyeit, Nik Rohayu, a legfiatalabb gyerekünk, tartja őt gyengéden átölelve. Maga is szomorú, könnyei patakanak. Nik Rohana és Nik Rohaya, a két másik is össze van omolva. Testük és fejük meg-megrázkódik, az elkeseredett zokogás rázza őket.

Munah mamát is látom a konyhában és Zubir papát a ház mögötti kertben. Munah mama szemmel láthatóan télenkedik, kezével a fejét támasztja a konyhaasztalon. Zubir papa gondolataiba merülve ül az új kőpadon. Furcsa! Jól látom őket, pedig a látóteremen kívül vannak.

Mindnyájuknak feltűnően gyászos a hangulata. Csak tudnám, miért.

Ez a hőség! Pokoli.

Hm, miért érzem a testemet súlytalannak? Úgy lebeg, mint száraz kapok* a szélben.

“Halló, méltóságos úr, itt Nik Zarina beszél. Igen, én. Újság? Rossz hír, méltóságos úr” – hallom a feleségem hangját. Miről beszél ez a nő? A hangja most hirtelen megtörik és a két keze közül előtörő könnyeit törölgeti.

“Madzsbur nincs többé. Igen, méltóságos úr. Ma reggel. Igen. Nemrég. Rendben van.”

Én? Én? Hát ez meg mi? Hiszen én még itt vagyok! Mit jelenthet, hogy Nik Zarina azt mondta, hogy én már nem vagyok? Tán csak nem haltam meg? Az biztos, hogy furcsa dolgokat tapasztalok. Ez lenne a halál? Én most tényleg halott vagyok? Próbálok a nyálamat lenyelni. Nincs erőm. Világos, a szájam kiszáradt. A torkom is száraz. Szomjas vagyok!

Most lebegek és egyre magasabbra emelkedem. Lassan elérem a mennyezetet, átfúrom, majd átjutok az első emelet padlóján is.

Aztán az emeleti mennyezeten átbújva kiszállok a háztetőn keresztül. Ég és föld között lebegek, a felhőkkel sodródok. Megpróbálok lenézni. A testem valahogy visszakerült a földre, én meg továbbra is a levegőben lebegek. Képes vagyok a látásra szem nélkül, a testem ugyanott fekszik a házban felravatalozva, mereven a lepedő alatt, ahol az előbb. A feleségemet is látom és a gyerekeimet is. A porhüvelyem körül ülnek kivörösödött szemmel, nem apadó könnyekkel. Szótlatlanul ülnek, csak fel-feltörő zokogásukat hallani.

Látom, hogy Munah mama nem szorgoskodik a konyhában. Arca komor. Látom, hogy Zubir papa Maniammal, a sofőrömmel beszélget az udvaron. Az ő arcuk is komor.

A szomszédok átjöttek, és számtalan rokon érkezett hozzánk. Arcukra van írva a bánat. Miért kell nekik szomorkodni? Ha én valóban meghaltam, akkor örüljenek és gratuláljanak nekem, mert én jutottam előbb a túlvilágra. Hiszen nem a halál-e a cél az élet futóversenyében? A versenyben pedig az győz, aki legelőbb szakítja át a célszalagot. Az élet a versenyfutás. A halál a célegyenes és minden pillanat, minden óra, minden nap közelebb visz hozzá, így nyertem én ma. Hát akkor mit vágnak savanyú képet?

Mennyien jöttek megnézni engem! Marwan úr, a vezérigazgató a feleségével. A főméltóságú Szatar úr a nejével és gyermekeivel. A Mekkát megjárt Dahlan úr nemcsak a feleségét és a gyerekeit hozta el, de még a menyeit is. Szibaweh a kínai Poh Bun Csittal jött, Ah Boh Deck pedig az indiai Rama Lmgammal és Szarban Singh-gel. A vezérigazgató helyettese, az igazgatók, az osztályvezetők és irodafőnökök mind itt vannak. Csoportokba gyűlnek, majd szétszóródnak. Minden csoport más témáról beszél. Egyszerre tudom követni valamennyi társalgást. Témáik igen változatosak: a politika, a tőzsde, a cég, a golf, a kereskedelem, külföldi utazások. Ám a beszélgetések vissza-visszakanyarodnak énhozzám. Dicsérik a jellememet. Mint igazgatónak, súlyom volt. Csodálják a munkában elért sikereimet. A számlétron hamar felhágtam, magam mögött hagytam nemcsak a velem egyívásúakat, de a sokkal idősebb kollégákat is.

Nem tesznek boldoggá most ezek a dicséretetek.

Rokonaim és barátaim kezdik megbeszélni a halálom utáni teendőket. Marwan méltóságos úrnak és a főméltóságú Szatar úrnak sok ötlete és javaslata van. Nik Zarinát megkímélik minden nehézségtől, ők, az én két jóbarátom, sok segítséget és támogatást ígérnek. Beszélgetés közben

látom, hogy csillog Marwan méltóságos úr tekintete, amint az alkalmat kihasználva Nik Zarina szép arcán legelteti a szemét. A főméltóságú Szatar úr is csak olyan ájtatos, mint az egérre váró macska. Titokban szintúgy epekedik Nik Zarínáért.

Féltékeny vagyok? Ugyan, ki tudna engem féltékennyé tenni! Már rég kiöltem magamból a féltékenységet. Mindig is felhasználtam Nik Zarinát, hogy feljebb kerüljek a számlalétron. Az előbbre jutásért fel kellett áldoznom egyet s mást. Ugyanakkor valószínűleg az sem igazságos, ha a feleségünket béklyóban tartjuk, mi pedig azt teszünk, amit akarunk. Mint a vezérkos, amelyik hol ezt, hol azt a birkát kergeti meg.

Most fehér lepelbe burkolják földi maradványaimat. Az imént megfürdettek, megtisztítottak minden látható piszoktól és üde balzsamokkal illatosítottak be. Látható: tisztán és illatosán vagyok becsomagolva a makulátlan fehér lepelbe, de az az igazság, mégis csupa piszok vagyok, mert az erkölcsi mocskot nem lehet lemosni.

Imádkoznak értem. Hadzsi Abdul imám vezeti az imádkozást. Sokan állnak mögötte, köztük a főméltóságú Szatar úr is. Marwan úr már előbb visszavonult az emeleti vendégszobába.

“Imádkozzunk, mielőtt értünk imádkoznak!” – Ah, ez sosem jutott eszembe, amíg éltem. Sőt, erre a mondásra sem figyeltem fel soha. Nem mintha egyáltalán szoktam volna imádkozni. Előfordult olykor, egyszer-kétszer egy héten, na meg a pénteki kötelező mecsetlátogatást is betartottam, pontosabban: odatoltam a képem. Elvégeztem a böjt utáni ajánlott ájtatosságot, bár nem böjtöltem igazán. Elmondtam a zarándoknapi imákat, bár sosem zarándokoltam Mekkába. Hányszor utaztam külföldre! De Mekka és Medina sosem volt az úticélm.

“Figyelj, Madzsur bin Sziti Szaraah! Ha kérdik, ki a te Urad, azt válaszold: Allah az én Uram. Ha kérdik, ki a te mestered, azt válaszold: Mohamed, Allah követe az én mesterem. Ha kérdik, mi vezérelte életedet, azt válaszold: a Korán vezérelte életemet.”

Ah, ez a Hadzsi Abdul bácsi miért csak most ad ilyen tanácsokat nekem? Miért nem előbb?

Hányszor találkoztam vele, de sosem tanított engem, mint ma. Sosem emlékeztetett az Úrra. Sosem ejtette ki Mohamed nevét. Egy szót sem szólt a Koránról. Beszélgetéseink alkalmával inkább csak hallgatott és bólogatott. Többet hallgatott, mint beszélt. Ha néha-néha közbeszólt is, csak alig hallhatóan. De ma hangosan, lelkesedéssel beszél.

Érzem, hogy az imám tanácsai teljesen hiábavalóak. Túl későn jöttek. Valamint túlságosan egyszerűek. Nekem, aki a tengeren túl végeztem egyetemet, az ilyen kérdéseket nagyon könnyű megválaszolni. Nem félek, nem izgulok. Tettek fel nekem ezeknél fogasabb kérdéseket is. Amikor például az állásomat otthagytam, folyékonyan válaszoltam a BPR-nyomozóknak a kérdéseire is. A vádaskodásuk ugyan megbetegített, de hála a gyors észjárásomnak, nem állítottak bíróság elé. Ez nagy szerencse volt, mégha nem is úsztam meg minden baj nélkül. Az ügy miatt kórházba kerültem szívpanaszokkal.

“Ó jaj, Madzsur, Sziti Szaraah fia!” – mint égzengés, dördül a hang, megremegetve a környéket. Én is azonnal összerezzenek. Mintha magam előtt látnám a sírt. Mintha a testem a levegőbe emelkedne a koporsóval együtt. A sötétség hirtelen eltűnik, vakító, furcsa, félelmetes fény váltja fel. Semmivé lesz szorongásom, tágas tér vesz körül.

“Madzsur, Sziti Szaraah fia! Ki a te Urad, Istened?”

“Az én istenem... istenem... az én istenem...”

Erősen remegek. Két fülem tele ennek a mennydörgésszerű hangnak a visszhangjával. Összezavarodtam. Megnémultam.

“Jól figyelj, Madzsbur, Sziti Szaraah fia! Ki hát az Istened?” “Az én istenem, ej, az én istenem,... istenem...”

“Figyelj, Madzsbur, Sziti Szaraah fia. Ki a te mestered?” “Mesterem?... Az én mesterem... hm...”

“Ajaj, Madzsbur, Sziti Szaraah fia, mi vezérelte éltedet?” “Haj, hogy mi vezérelte az én életemet...?”

Ó jaj, most jön a büntetés, a kínzás. Hegynagyságú buzogánnyal vernek. Testem a föld mélyébe zuhan, egyszerre végképp eltűnök. Nem tudom hová és mennyi időre tűntem el. Tán egy napra, egy hónapra vagy egy évre. Esetleg ezer vagy egy millió évre. Fogalmam sincs, csak azt tudom, hogy most itt vagyok. Itt? Igen. De hol? Nem tudom. Semmit sem tudok most, csak az látom, hogy rengeteg ember között sodródok. Én és az emberek: egymás hegyén-hátán nyüzsgünk, mint kukacok a trágyadombon.

Meleg van! Nagyon meleg van.

A nap egy arasznyira süt a fejünk felett. Az emberek verejtékéből már árvíz készül. Tolakszanak, lökdösik és tapossák egymást. Némelyek négykézláb igyekeznek felkapaszkodni, mint óriásgyík a folyópartra. Mások hason csúszkálnak, mint a kisgyerek, amikor még nem tud négykézláb mászni. Megint mások tántorognak, mint a részegek. A többi sodródik, összeütközik, lemerül, felbukkan az izzadság tengerében, mint fatörzs az árban.

Tortúra, kínzás, szenvedés.

Hogy fogok én szabadulni ebből a kínzókamrából? Hogyan?

“Nagypapa! Nagymama!” Semmi válasz.

“Anya! Apa!” Nincs felelet.

“Zarina! Rohana!”

“Rohaya! Rohayu!”

“Marwan! Szatar úr!”

“Abdul bácsi!”

Hangom elvész a millió bűnös nyögései közt. Hol vannak mind? Talán nincsenek is itt. De ha itt vannak, biztos, hogy nem hallották a kiáltásomat. És ha hallották is, nem tudnak válaszolni. Itt nincs párbeszéd az emberek között. És mégha lenne is, nem tudnának segíteni rajtam. Itt senki sem segíthet senkinek, csak Mohamed, Allah prófétája. A többi ember, legyen gazdag vagy szegény, király vagy közrendű, mind magára van utalva. Vagyon és család itt nem számít.

De mégis! Az ott! Úgy látszik, van más esély. Azok az emberek, ott, jól érzik magukat, kellemes, nyugodt környezetben élnek. Nincs izzadságtenger. Nem süt rájuk forrón a nap. Zavartalanul mozognak. Némelyik gyalog jár, más tevéen vagy lovon ül, sőt autót vezet. Van, aki repülő szőnyegen trónol. Amelyik gyalog van, könnyedén lóbálja a karját, mintha csak a parkban sétálna. Amelyik “járművön” ül, boldogan mosolyog.

Kik ezek? Ők miért részesülnek ilyen megkülönböztetett bánásmódban?

Hajjaj, boldog, aki ott van.

És jaj annak, aki itt van.

“Ó, Mohamed, Allah prófétája! Mohamed! Allah prófétája! Ó Mohamed, Allah prófétája! Járj közben érettem. Segíts rajtunk! Segíts nekem megszabadulni a kintól!”

Hol van Mohamed? Hol? Lehet, hogy úgy kérem Mohamed segítségét is, ahogy gyakran Marwan méltóságoshoz folyamodtam? Bizony, annak idején Marwan segítségével megmenekültem a korrupció vádjától. Elképzelhető, hogy most Mohamed fog megmenteni a tortúrától?

“Figyelj, Madzsbur! Te sokat bűnözted világi életedben. Sokféle bűnt követtél el Isten ellen, az emberek és az állatok ellen. Mit tudsz mondani?”

Most mit mondjak? Ismerjem el, hogy bűnöztem?

“Nem, én nem követtem el semmit a világon! Én nem kö...”

Hirtelen elfogy a hangom. A szám bezáródik.

“Figyelj Madzsbur lába! Madzsbur nem ismeri el, hogy bűnözött. Te mit mondasz?”

“Ez a Madzsbur bizony nagy bűnös. Én a lába vagyok. Engem használt, ha bárhová ment.”

“Figyelj, Madzsbur keze! Madzsbur nem ismeri el, hogy bűnözött, Te mit mondasz?”

“Ez a Madzsbur bizony nagy bűnös. Én a keze vagyok. Engem használt a bűnök elkövetésére.”

“Figyelj, Madzsbur szeme! Madzsbur nem ismeri el, hogy bűnözött. Te mit mondasz?”

“Ez a Madzsbur bizony nagy bűnös. Én a szeme vagyok. Engem használt, hogy tanúja legyek mindennek. Bűnös tetteinek is. Velem nézett minden tiltott dolgot.”

“Figyelj, Madzsbur füle! Madzsbur nem ismeri el, hogy bűnözött. Te mit mondasz?”

“Ez a Madzsbur bizony nagy bűnös. Én a füle vagyok. Velem hallott mindent. Engem használt, hogy tiltott dolgokat hallgasson.”

“Figyelj, Madzsbur hasa! Madzsbur nem ismeri el, hogy bűnözött. Te mit mondasz?”

“Ez a Madzsbur bizony nagy bűnös. Én a hasa vagyok. Bennem volt minden tiltott étel-ital, amit elfogyasztott.”

“Figyelj, Madzsbur agya! Madzsbur nem ismeri el, hogy bűnözött. Te mit mondasz?”

“Ez a Madzsbur bizony nagy bűnös. Én az agya vagyok. Velem tervezte ki ravaszul minden bűnt.”

“Figyelj, Madzsbur szíve! Madzsbur nem ismeri el, hogy bűnözött. Te mit mondasz?”

“Ez a Madzsbur bizony nagy bűnös. Én a szíve vagyok. Engem tett meg titkai őrzőjének. Bennem tartott minden rossz szándékot és gonosz tervet.”

A fene egye meg! Most mind megszólalhat. Mind ellenem tanúskodik. Ráadásul mind igazat mond. Nem próbálnak megmenteni, sőt, megtagadnak engem. Lábam, kezem, szemem, fülem, hasam, agyam, szívem, mind külön-külön szól, nem vállalnak velem közösséget többé. Hol vagyok én most? Ki vagyok én most egyáltalán?

Ó, jaj nekem. Hol vagy, Uram? Tényleg nem ismertelek eddig, jaj nekem. Pedig azt hittem, ismerlek, jaj nekem. Nagyon szeretnék most megismerni, jaj nekem. Mutatkozz meg előttem, légy szájalommal irántam.

Allah! Küldj vissza a földre még egyszer. Csak egy kis időre. A Te utadat akarom követni, Allah. Ments meg engem ebből a pokolból, Allah! Allah!

“Allah!” Tör ki belőlem váratlanul a hang. Ez tényleg az én hangom, semmi kétség.

Már ki tudom nyitni a szemem is, lassan-lassan. Világosságot látok, bár halványat, mint a holdfény. Nyugodt, kellemes környezetben találok magam, békét sugárzó hűvös tükrösszoba lefüggönyözött védelmében.

* A kapokfa gyapothoz hasonló vattaszerű termése; párna töltésére használják.

Mohd. Affandi Hassan:

Új idők szele

Ez a hosszú út teljesen elcsigázta és kimerítette. Induláskor még boldog volt, hogy a folyó felső folyásának vidékét megismerheti, de miután a csónak többször megfeneklett a folyómeder szikláin, amikor kisebb vízeséseken kapaszkodott felfelé és kis híján felborult, a hosszú utat már nem csak fárasztónak találta, hanem veszélyesnek is. De az viselte meg leginkább, hogy az utazás két éjszakáján nem tudott rendesen aludni, csak néha szendergett egy kicsit, mert vagy a csónak ringása zavarta, vagy az őserdei állatok kiáltozása, ettől olykor égnék állt a haja. A csónakosok és a tizenkét utas azonban mélyen aludtak, szép álmokba merülve, mintha a világon semmi sem tudná felkelteni őket.

Nyújtózkodik, gyógyítgatja megmerevedett, fáradt idegeit és leül a kikötőhely szélén egy fatörzsre. Arcát megtörölgeti a zsebkendőjével, ami már minden, csak nem tiszta, annyiszor használta az úton. Néhányat ásít. A hús délutáni szellő elnehezíti a szemhéját és úgy érzi, menten elalszik.

“Musza papa” – mondja lassan, ahogy eszébe jut az öreg ember neve, aki az előbb fogadta őt.

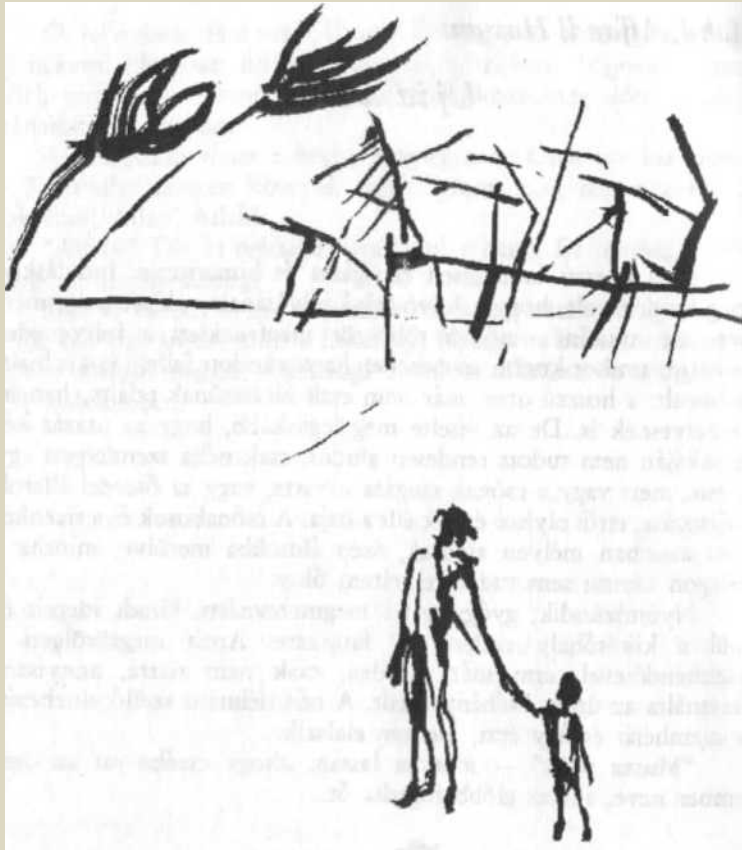
Valami nagyon vonzza ehhez az öreghez. Arca tiszta és nyílt, szeme csillog, tele van életerővel és önbizalommal. Ez lehet az oka, hogy a markáns öregember, aki becslése szerint már túl van a hatvanon, rögtön rokonszenves lett neki.

A kikötőben Musza papa buzgón irányítja a rokongyerekeket, akik Manszor holmiját rakják ki a csónakból. A többi utas egyenként odamegy Musza papához és hosszasan invitálják, hogy mielőbb látogasson el hozzájuk. Ő mosolyogva bólogat és megígéri, hogy nem fogja elkerülni a házukat.

Musza papa most hozzá közeledik.

“Tanító úr, nagyon törődöttnek látszik” – mondja. – “jöjjön, pihenjen előbb. A csomagjait már mind felvittük a házba.”

“Köszönöm szépen” – feleli mosolyogva.

Igen szégyelli, hogy nem tudja a fáradtságát titkolni az öreg előtt. Mintha ez az utazás minden fiatal erejét felemésztette volna. Hiszen még csak huszonnégy éves. Sötét bőre világosnak tetszik, ha ennek a falunak a lakóiéval hasonlítja össze. Teste nagy és erős; és mert öt láb kilenc hüvelyk magas, Musza papa mellett óriásnak látszik.

Manszor körülnéz. Néhány csúf kunyhót lát a kikötő közelében, elég messzire egymástól. Balra onnét, ahol ül, vadcsapás vezet a bokrok és fák közé, be az erdő mélyébe. Az őserdő lakói már kezdenek zajongani, hogy méltóképpen fogadják az alkonyt. Ebben a ricsajban Manszor nagyon elszomorodik. Szinte már meg is bánja, hogy idejön. Ez a vidék lesz hát az otthona az elkövetkezendő években.

Mi a csudának jöttem én ide? No de mi értelme most már ezt firtatni. Öngúnnal mosolyog. Tényleg nem tudja, mi ütött belé, amikor idejött. Talán Raman tanító buzdítása hatott rá. Raman győzködté őt, fogadja el a kihívást, hozzon “áldozatot a hazáért” itt a folyó felső folyásánál. Raman tanító azt is mondta, hogy ha igyekeznek, könnyen szerezhet magának kaucsuk-ültetvényt. Az itteni emberekkel könnyű bánni. Nem baj, ha messze lesz a birtok, a helybeliekkel meg lehet műveltetni. A bevételt is rá lehet bízni a falufőnökre vagy az előljáróra. Elég, ha két-három havonta látogat oda, és felveszi a pénzt. Végülis ez a lehetőség és Raman buzdítása hatottak. Lehet, hogy ezen a módon zöldágra vergődik, könnyűszerrel és befektetés nélkül. De nagyobb súlyt nyomott a döntéskor az a reménye, hogy a levegő- és környezetváltozás jól tesz neki és emellett maga akarta megtapasztalni, milyen az élet ezen az isten háta mögötti keserű és bűdös helyen. Amikor vállalkozott az idetelepülésre, nem sejtette, hogy rövidesen olyan elkeseredett lesz, mint az az autós, akinek elfogyott a benzinje a néptelen autót közepén, messze minden emberi településtől és benzinkúttól.

“Na, jöjjön, Tanító úr, menjünk a szárazföldre!” – hívja Musza papa.

Manszor gyorsan feláll. Most jobbra néz. Egy hétéves forma kisfiú mosolyog szégyenlősen és lopva rá-ránéz. Inget nem visel, csak egy öreg és rongyos batik-lepel az öltözete. A szarong végét nagy csomóra kötötte a bal oldalán.

“Ez itt Mat, Tanító úr, az én unokám” – mutatja be Musza papa. – “Ő lesz a Tanító úr lakótársa, mert félünk, a Tanító úr nagyon egyedül érzi majd magát.”

Manszor bólogat. Mat szégyenlősen vigyorog.

Mindhárman elindulnak az úton. Manszor megfigyeli, hogy a szembejövők vagy akik messziről nézik őket, zavartan mosolyognak és tisztelettudóan lehajtják a fejüket. Bár örül a barátságos fogadtatásnak, zavarban is van, méltó-e az emberek ilyen túlzott tiszteletadására?

“Ez kinek a háza, Musza papa?” – mutat Manszor egy nagyobb ház felé. Az a legszebb az összes kunyhó közül, amiket az úton idáig látott.

“Egész újnak látszik” – fűzi még hozzá.

Úgy gondolja, aki ilyen házban lakik, vagy tehetős, vagy fontos ember a faluban, esetleg házasságközvetítő vagy bolttulajdonos.

Musza papa büszkén mosolyog. Manszor utolsó szavai hízelegnek a szívének.

“Ez a Tanító úr háza” – vágja ki büszkén. – “Most készítette a falu népe kalákában. Nem tökéletes, Tanító úr, csak olyan falusi kunyhó. Reméljük, a Tanító úr nem veti meg, hogy faházban kell laknia.

Manszor szíve megdobban. Az öregember szavai őszinték, és annyira szerények, hogy Manszor elröstelli magát.

“Minek ilyen különleges ház, Musza papa” – kérdezi zavartan.

“Itt nincsenek szép házak, Tanító úr. Az előző tanító is csak nehezen talált egy valamirevaló kunyhót.

“Nem kell nekem szép ház, Musza papa. Az sem baj, ha csak egy csúnya viskó jut” – mondja Manszor megindultan.

Musza papa csak mosolyog.

“De azért nem árt, ha akad egy kényelmes ház, Tanító úr. A szép ház felvidítja a lelket.”

Odaérnek a ház elé. Az udvart három láb magas nádból font kerítés övezi, szép és tartós munka. Az udvar nemcsak tiszta, de életerős, virágos bokrok is díszítik. A verandára vezető lépcső jófajta fából készült, szép fényes, szebb, mint az itteni kunyhókhöz felvezető létrafokok. A ház fala deszkából készült, bár csak vékony és gyalulatlan deszkából, de azért rendesnek és tartósnak látszik, rovarirtó szerrel is átitatták. A háztető pálmalevelei szorosan illeszkednek és gondosan összedolgozták őket, sőt, még egy bambuszfonattal is ékesítették a tetejét. Két kis nádszék áll a verandára készítve, vadonatújak. Manszor egy pillanatig elbűvölve nézi a házat: ebben lakik ezután... Majd lassan fellépdel, mögötte Musza papa és Ma t.

“Hát csak ilyen szegényesre futotta, Tanító úr” – szerénykedik Musza papa.

“Ez egyáltalán nem szegényes, Musza papa, hanem igazán nagyszerű. Röstellem, hogy miattam...” – Manszor önkéntelenül elneveti magát.

“Az ágy még nincs kész, Tanító úr” – sajnálkozik Musza papa. “Úgy látszik, ma éjjel a Tanító úrnak még a földön keli aludnia.”

“Ez már így is több, mint kellene, Musza papa. Én hoztam magammal matracot, ágyat, párnát és konyhai eszközöket.

Manszor belép a szobába. Szóhoz sem tud jutni a berendezés láttán. A szoba tiszta és minden a helyén. Két ablaka van. A padlót két finoman szőtt gyékény fedi. Az asztal mellett két szék, az asztalon petróleumlámpa. Matracán lepedő, párnáján huzat. Fekvőhelye felett már lóg a szúnyogháló.

Manszor csak a fejét csóválja ilyen tökéletes figyelmesség láttán. “Musza papa, miért csinálnak maguknak ennyi gondot? Én hoztam magammal matracot, párnát, és mindent, amire szükségem van.”

“Nem tesz semmit, Tanító úr. Ez a csekélység az, amit mi tudunk adni” – szerénykedik megint Musza papa. - Manszor belép a konyhába. Egy új petróleumfőzőt és két bontatlan doboz petróleumot készítettek oda. Közeliükbe egy gázlámpát, az sem használt, vadonatúj. Manszor meg van illetődve ennyi gondoskodás láttán. Megint csak a fejét csóválja.

Musza papa a sarkában.

“A lányom fog főzni, Tanító úr” – mondja mosolyogva. – “ő és a férje fogja a házat rendben tartani minden nap.”

“Nem kell, Musza papa. Megcsinálom én magam is” – feleli Manszor és tiltakozásra emeli a kezét.

“De a lányom nem tud jól főzni, Tanító úr” – teszi hozzá Musza papa közönyösen. – “Csak ahogy tud. Tanító úr eszi az édesvízi halat?”

Manszor zavarba jön. Egyáltalán nem szokott édesvízi halat enni. Hozott magával két-három hónapra elég szárított halat és szardíniát.

“Eszem, Musza papa” – mondja nehezen.

“Raman tanító nem ette, Tanító úr. De ha Tanító úr megeszi, akkor könnyen megél a mi vidékünkön. Itt könnyű halat fogni a folyóban. Mi általában édesvízi halat eszünk, más hal már nem is ízlik, Tanító úr.”

Manszor bólogat. Mindketten leülnek a verandára. Musza papa mond valamit Matnak. A kisfiú erre eltűnik.

“Ki fizette mindezt, Musza papa? Az Oktatási Hivatal?” – kérdezi Manszor.

“Mi csak imádkoztunk, hogy a Tanító úrnak legyen kedve a mi isten háta mögötti falunkba jönni. Mi úgy érezzük, hogy nincs olyan jótett, ami nem kap viszonzást” – válaszolja Musza papa, mintha nem is hallotta volna Manszor kérdését.

“Az Oktatási Hivatal fizetett mindezért, Musza papa?” – erősködik Manszor.

“Mi fogtunk össze magunk, Tanító úr. Nem került sokba az egész.

“Mibe került a ház és a berendezés, Musza papa?”

“Nem sokba, Tanító úr” – nyögi ki Musza papa.

“Mennyibe?” – kezdi Manszor elveszíteni a türelmét.

“Egy kevéskébe, Tanító úr.”

“Mennyi az a kevéske, Musza papa?” – unszolja tovább Manszor.

“Csak két-három százba.”

Manszor összerezzen.

“Ez bizony elég sok, Musza papa. Megadom” – mondja komolyan.

“Dehogy, Tanító úr, dehogy” – válaszol sietve Musza papa és megfogja Manszor kezét. –
”Dehogy, Tanító úr. Ez a mi becsületes adományunk. Semmit se adjon meg, Tanító úr.”

Manszor előtt világossá vált: Musza papa ingerült, talán meg is sértődött. Meg is bánja a kérdezősködést az öregember reakciója láttán. De azt is érzi, nem érdemelt ennyit. Ilyen fogadtatás csak királyokhoz, nagy emberekhez, nemesekhez méltó, nem egy ilyen közönséges tanítóhoz, mint ő. Szíve mélyen fájdalom lappang, éppen egy elmaradott faluban van része e nagyszerű fogadtatásban. Sajnálkozva sóhajt.

“Ne fizessen semmit, Tanító úr” – ismétli meg Musza papa, mivel Manszor nem szól néhány pillanatig.

“De Musza papának és a falubelieknek sem megy olyan jól” – feleli Manszor ernyedten. –
“Ne tegyék ezt velem. Én az állam alkalmazottja vagyok. Az államnak kell mindenről gondoskodnia, nem a falubelieknek, Musza papa.”

Musza papa minden fogát kimutatva mosolyog. Messze maga elé néz, a kunyhók felé; már pislákolnak bennük a fények.

“De mi azt akartuk, a Tanító úrnak semmiben se legyen hiánya. Ha már ilyen messziről jön, otthagyja anyját, apját, családját és rokonait – idejön és akkor még háza se legyen? Tudom, a Tanító úr így is egyedül fogja magát érezni két-három hónapig.” Manszor nagyot sóhajt.

Mat kihozza a meggyújtott gázlámpát. Musza papa büszkeséggel szemléli.

“Ma este Tanító úr az én házamban vacsorázik.” – mondja Musza papa tisztelettel. – “Tanító úr, meg akar fürdeni? Hátul van víz a fürdéshez.”

Lemennek a lépcsőn és a ház mögé indulnak. Musza papa megmutatja a fürdőszobául szolgáló külön kis kalibát, öblítős vécével és egy nagy víztartállyal szerelték fel. Padlózata apró kavicsokból készült, elég kellemes a rálépő lábnak,

Manszor leveszi a víztartály fedelét. Elég víz van benne, hús és kellemes. Manszor belemártja kezét a friss vízbe és elmosolyodik. “Hol van az iskola, Musza papa?”

“Itt, nem messze a magas merbau-fától” – mutat valamerre Musza papa.

De Manszor semmit sem lát a fák lombjától, meg az esti sötétségtől.

“Az is új, Musza papa?”

Manszor somolyog magában. A kérdést tréfának szánta.

“Nemrég költöztettük oda. Azelőtt máshol volt. Ott az árvíz sok kárt okozott benne. így hát ide, magasabb helyre költöztettük.” Lassan sétálnak az udvarban.

“Hány tanító van?”

“Három. Az igazgatóval együtt négy.”

“Ki az igazgató, Musza papa? Hol lakik?”

Musza papa erre nagy zavarba jön. Húzza-halasztja a választ. Manszor rábámul az öregemberre, nem érti, mitől lett ilyen ideges.

“Hát a Tanító úr az igazgató, Tanító úr” – mondja Musza papa szégyenlősen és tisztelettel lehajtja a fejét.

“Oh!”

Manszor úgy érzi, hogy minden vér az arcába száll. Nem értesítették, hogy ő lesz az igazgató. Nevetségessé váltam – ezt érzi és dühbe gurul, váratlanul kell értesülnie arról, hogy igazgató lett, méghozzá olyan embertől, akinek vajmi kevés köze lesz az ő munkájához.

“Hová mentek?” – kérdi kurtán.

Egy pillanat múlva meg is bánja, hogy így kérdezett. Úgy érzi, hogy a hangja máris olyan merev és beképzelt, mint egy nagyhatalmú igazgatóé.

“Elmentek halat fogni mérgezett gyökérrel, meg csapdát állítani a törpe-szarvasnak” – mondja Musza papa. – “Holnap este nagy vacsora lesz. Nemsokára visszaérkeznek.”

“Mire lesz az a nagy vacsora, Musza papa?”

Musza papa most is vonakodik a felelettől.

Manszor elfordul, már derül a komikus helyzeten. Az egész fogadtatás, amiben a megérkezése óta eltelt néhány órában részesült, egyszerre megható és nevetséges. Nem is vár választ a kérdésére. Nem is tudja mit gondoljon, már biztosra veszi, hogy a nagy vacsora is az ő tiszteletére készül.

“Tanító úr fürdeni akar előbb, vagy vacsorázni?” – kérdezi Musza papa tisztelettudóan.

“Ennek előbb, Musza papa” – nevet Manszor.

“Kérem szépen, Tanító úr, kérem szépen” – mondja Musza papa örvendezve. – “Akkor indulunk mihozzánk.”

Bár a hal- és húsételek Musza papa házában nem voltak különlegességek, de a csirkepörkölt és a yamgyökér, valamint a petai-bab elég ízletes volt. Musza papa és családtagjai elégedetten mosolyogtak, látván: a vendégük jó étvágyal és élvezettel eszik.

Musza papa háza csak egy kicsivel különb a többi falusi vityillónál, elsősorban azért, mert nagyobb. A ház még nincs kész. A tető egyik részét kövek fedik, a másik részét bádog, aztán jön egy kis pálmalevél. Egyik oldalán még nincs rendes fala, pálmalevél-fonat helyettesíti. Hiába új a ház, már korosnak látszik, hiszen laknak benne.

Manszor nem sokáig marad náluk. Musza papa és Mat hazakíséri.

“Mat itt marad ma éjjel és aztán minden éjjel, Tanító úr.”

“Köszönöm szépen. Mat hányadikos most?” – Mat szégyenlősen hallgat. Manszornak eszébe jut, hogy eddig még egy szót sem hallott a kisfiútól, aki pedig lakótársa lesz.

“Hányadikos is vagy, Mat?” – kérdezi a nagyapja.

“Másodikos” – ejti ki alig hallhatóan Mat.

Musza papa nemsokára hazamegy. Manszor megfürdik, és amikor felmegy a házba, ott már éjszakára elrendezve talál mindent. Fekvőhelye mellett a lámpát is meggyújtotta a fiú.

Mat a fal mellett ül és az iskolai könyveket nézegeti. Manszor egy pillantást vet rá és mosolyog. Megérti, hogy ez a gyerek nem tud a könyvektől megválni, míg mindet át nem nézte.

“Szeretsz történeteket olvasni, Mat?” – kérdezi Manszor örömmel, barátságosan. Halkan füttyörészni kezd. Nem vár választ Mattól. Pár perc múlva teljesen meg is feledkezik a kérdéséről.

Halkan énekelget a hálószobában. Hangos nevetést kell visszafojtania, amikor eszébe jut, sejtelve sem volt róla, hogy őt nevezik ki igazgatónak.

“Na, igazgató!” – mulat Manszor.

Szétnyitja a szúnyoghálót és kipróbálja a matracot.

“Hú, egy lánnyal sem lehet kényelmesebb!”

Megint nevet. Ide-oda gurul, élvezi a matrac puhaságát.

A nagyszobában Mat még mindig a könyveket lapozgatja. Manszor biztosra veszi, hogy Mat nem tud olvasni, csak a képeket nézegeti, tán azt sem igazi érdeklődéssel. Kesernyés mosollyal gondol a gyerek viselkedésére. Ilyen gyerekeket fog majd tanítani...

“Nem alszol még Mat? Nem vagy fáradt?”

Mat csak vigyorog. A válaszadáshoz még mindig túl szégyenlős. Manszor csalódott, hogy nem tudta még szóra bírni.

“Apád mit dolgozik?”

“Kaucsuktejet gyűjt.”

“Anyád mit dolgozik?”

“Kaucsuktejet gyűjt.”

Megint hallgatnak mind a ketten. Manszor észreveszi, hogy a gyerek arca sápadt, a szeme fénytelen. Keze vékony és kicsi, ujjai hosszúak. Mat fejét lehajtva vizsgálja a könyveket. Néha lopva Manszorra pillant, de amikor rájön, hogy Manszor mosolyogva figyeli őt, gyorsan megint lehajtja a fejét.

“Szeretsz iskolába járni, Mat?” – kérdezi Manszor, bár tudja, hogy ez felesleges kérdés.

Szeretné mégis a gyerek válaszát hallani. Megismétli a kérdést. Mat röviden, vonakodva felel.

“Igen.”

Hosszú hallgatás után Manszornak sikerül rávennie Matot, hogy a családjáról meséljen. Négyen voltak testvérek. Bátyja és nővére még kiskorukban meghaltak, csak ő és a kisöccse maradt meg. De két nappal ezelőtt az egy éves öccse is meghalt maláriában. Apja és anyja is állandóan szenved a láztól.

Manszor bemegy a hálósobába és előveszi a magával hozott matracot és párnát. Mérgesen morgolódik, mert a szúnyoghálót nem találja, vagy nem hozta el, vagy elkallódott az úton. Manszor leteríti a matracot a hálósobában. Ásít néhányat. Még érzi a csónakút okozta fáradtságot és teli gyomra is álmosá teszi.

“Mat, gyere aludni.”

Mat vigyorog.

“Gyere aludni” – hívja újra.

“Én itt alszom, Tanító úr” – mondja félszegen.

“Gyere, aludj itt bent.”

“Nagyapám azt mondta, hogy kint aludjak.”

“De ha én azt mondom neked, hogy bent aludj?”

Mat különösen néz az új igazgató arcába, amikor ezt a nyers, parancsoló hangot hallja.

Manszor eloltja a lámpát.

Az iskolát csak másnap látja. Hosszú percekenig magába roskadva gondolkozik, nézegeti az iskola környékét, nézegeti. Az ötlük az eszébe, mennyivel alkalmasabb lenne ez az iskola kecsketartáshoz.

Mély csalódásáról egy szót sem ejt. Sztoikus nyugalommal fogad mindent, ami eléje kerül. Mint megváltoztathatatlan tény. Mit is remélhet ezektől a tanulóktól itt a világ végén?

Manszor minden osztálytermet meglátogat. Csak négy van belőlük. A negyedik osztályt csak négy tanuló látogatja. Majd minden gyerek sápadt és gyenge. Szemük fénytelen, üres, értelem nélküli tekintettel bámulnak az új igazgatóra. Soknak folyik a taknya, néha az ajkukra szárad. Egy kézen meg lehet számolni, hányán viselnek lábbelit. Öltözkük stílusa meghatározhatatlan, de minden darabjuk piszkos. Manszor nagyot sóhajt, szánakozva és elkeseredetten. Aztán elhatalmasodik rajta a düh és a reménytelenség. De nem tudja kimutatni senkinek.

Belenéz a naplóba, az egyik tanító holmija közt. Csak két oldal van tele, ezt is a volt igazgatók írták és nem tartalmaz mást, mint kemény kritikát azok ellen, akik erre az átkozott vidékre küldték őket. Manszor mulat, amíg olvassa ezeket a méreggel teli sorokat. Aztán ő is dühösen csapja be az osztálykönyvet.

Manszor bemegy a negyedik osztályba, leül és mélyen elgondolkozik. Figyeli a szótlán, aggódó, sőt rettegő nebulókat. El sem tudja képzelni, milyen élet vár ezekre a sápadt és gyenge gyerekekre itt, a folyó felső folyásánál. Mit tehet ő értük?

Arra gondol, megbeszélést kellene tartania a tanítókkal. De máris érzi a tehetetlenségét. Mit is vitatna meg velük? Lemondóan sóhajt, amikor eszébe jut, hogy valójában miért jött. Megkéri a tanítókat, olvassanak névsort, adják meg, milyen könyveket kell megvennie és bíztassák a

gyerekeket, hogy tanuljanak komolyan. Állítsák magasra a mércét, akkor is, ha nincs semmi értelme.

Az első nap teljesen kiábrándította. Füstbe ment reményekkel tér haza. Az étel már az asztalon várja, egy nagy búrával leborítva. Csípős halpörkölt, petai-bab és zöldséggént különféle erdei rügyek. Mat nem eszik vele. Manszor csak pár kanállal kap be, hogy valami mégis legyen a hasában.

Hajnali négykor Manszor felijed álmából, mintha valaki járkálna a házban. Gyorsan meggyújtja az elemlámpát.

“Ki az?” – mordul fenyegetően.

A lámpa fényét az ajtóra irányítja. Mat áll ott, remeg a félelemtől.

“Te vagy a besurranó, Mat?”

Mat kezével eltakarja arcát, vakítja az erős lámpafény. Nem mozdul.

“Hol mászkálsz az éjszaka közepén? Menj aludni!” – Manszor valóban mérges.

“Apám vár lent” – meri végre kinyögni a kisfiú.

“Minek?”

“Kaucsuktejet gyűjteni.”

Mintha fejbeütötték volna, a választól Manszor minden tagja megbénul.

Amikor újra meggyújtja az elemlámpát, Mat már nincs sehol. Bemegy a hálósobába, de a szemét már nem tudja lehunyni.

Délután találkozik Musza papával és kéri, hogy ne küldjék Matot minden hajnalban dolgozni. Musza papa csak mosolyog.

“Nincs abban semmi, Tanító úr, így természetes” – mondja egyszerűen. – “Ez a gyakorlat jól tesz majd neki, amikor felnő. Ha megbukik a vizsgán, nem lesz nehéz munkát találnia.

Manszor ehhez nem tud semmit se szólni.

“Es kinek a kaucsuk-ültetvényén dolgoznak?” – kérdezi.

“A Raman tanítóén, a Hamzah tanítóén és Mad Zain tanítóén.”

Manszor bólogat.

“És hány holdjuk van a tanítóknak?”

“Raman tanítóknak tizenöt; Hamzah tanítóknak húsz, Zain tanítóknak tíz” – feleli gyorsan Musza papa. És máris nagy büszkén meséli, hogy az előző igazgatók fáradságot nem kímélve törekedtek arra, hogy kaucsuk-ültetvényhez jussanak és hogy mennyire gavallérosan fizettek a falubelieknek, amikor az erdőt kiirtották az ültetvény helyén.

“Raman tanító negyven centet fizet egy nap, Tanító úr!” – mondja büszkén Musza papa. “Más csak harmincat vagy huszonötöt. Jó ember az, Tanító úr. Rám és a családomra bízta az ültetvényét.”

Manszor megint csak bólogat.

“Tanító úrnak is kéne kaucsukfákat ültetni” – javasolja Musza papa nagy komolyan. – “Itt semmi sincs, Tanító úr, de föld az erdőben, az akad jócskán.” Manszor elvigyorodik. Nem ez volt a vágya, amikor idejött?

“Várjunk vele, Musza papa.”

“Én mindent el tudnék intézni, Tanító úr. Az erdőirtó napszámosoknak először nem is kellene fizetni, elég lesz, ha megvendégeli őket. Amolyan kalákában elvégeznénk.”

Manszor bólogat.

“Musza papának hány holdja van?”

“Nekem nincs, Tanító úr. Csak egy kis földem van, ahol ezt-azt ültetek. Nehéz, Tanító úr, nem tudom a napszámosokat megfizetni.”

“És a többieknek mennyi kaucsuk-ültetvénye van?”

“Annak, aki meg bírja művelni, négy-öt holdja.”

Manszor csak a fejét csóválja.

“És ha mindenki összefogna és közösen irtanák az erdőt, Musza papa? A földet azután szépen felosztanák egymás közt.”

“Már megpróbáltam, Tanító úr” – mosolyog sajnálkozva Musza papa. “Az emberek pénzt akarnak látni.”

Egy tizenkét éves forma kisfiú szalad feljük.

“Apó, apámnak nagyon fáj a hasa” – mondja a kisfiú lihegve, aggodalmasan.

“Akkor nekem mennem kell, Tanító úr. Valaki megbetegedett” – menti ki magát Musza papa és elindul a fiúval.

Manszor figyel, milyen nagy sietve megy új dolga elé az öregember. Nem is tudta eddig, hogy Musza papa számos teendője mellett még gyógyító ember is.

Este megint találkoznak és Manszor a beteg állapota felől tudakozódik.

“Nincs remény, Tanító úr” – mondja Musza papa mosolyogva.

Manszor megborzongva néz az öregemberre, aki ezeket a szavakat minden érzelem nélkül mondta ki, mintha számára a halálnak nem lenne jelentősége, ez a sorsunk, semmiképpen sem tudjuk kikerülni.

Manszor nem táplál sok reményt sápadt, fáradt, sovány és mindig gyenge tanítványainak jövőjével kapcsolatban. Ezek a gyerekek szégyenlősek, mindentől félnek, semmi önbizalmuk. Némaságuk bántja őt elsősorban.

Minden héten szervez nekik valamit, vita-órákat, verselő és színjátszó tanfolyamot, hogy végre rászoktassa őket a beszédre és kifejllesszen bennük némi önbizalmat. A színdarabokat maga írja a ravasz törpeszarvasról, aki ügyesen tud beszélni, a csiga ravaszságáról, aki jó szervezőképességről is tanúságot tesz, amikor versenyt fut a törpeszarvassal, a tájfun erejéről,

amivel kitépi az öreg fákat vastag gyökerükkel együtt. Örömmel látja, hogy a tanítványai szívesen játszanak, versengenek egymással, és boldogan tapsolnak, amikor a gonosz és a kegyetlen vereséget szenved vagy megsemmisül.

Három hónap múlva már szemmel látható a változás. A falusi gyerekek nem annyira szégyenlősek, bátran kérdeznek, ha nem értenek valamit és a tanítókkal is mernek beszélgetni.

Manszor az év végére Beszélgető Estet tervez. Sajnos, nem lesz belőle semmi, mert Musza papát baleset éri erdőirtás közben. Rázuhan egy dőlő fa a jobb oldalára és lábát is, kezét is törte. Hazaviszik, lábát, karját bekötözik.

Manszor szeretné a városba vitetni az öreget, hogy kórházban lássák el. De ez rajta kívül senkinek sem fontos.

“Messze van, Tanító úr, nem fog eljutni odáig” – mondja ki nehezen Musza papa fia.

“Nem szükséges, Tanító úr, ne aggódjon, nemsokára rendbe jövök” – hárítja el Musza papa maga is.

“Nem jönnek ide a mentők?” – kérdezi Manszor mérgesen.

“Azelőtt jöttek egyszer egy hónapban. De most vagy két éve nem jönnek” – mondja valaki.

“Miért?”

“Röstelljük elmondani, Tanító úr” – feleli ugyanaz az ember szégyenlősen.

“De miért?” – unszolja Manszor.

A férfi nagy nehezen mégis felel:

“Egy ápoló férfi megleste az egyik falubeli lányt, amint a folyóban fürdött. Megvertük. Ezután nem jöttek többé” – az ember hangjában sajnálkozás keveredik a dühvel.

Manszor bólogat. Nem érti ugyan, mit lehetett ezeken a lányokon meglesni, ő eddig még eggyel sem találkozott itt, aki megdobogtatta volna a szívét.

“Más nem jár ide? Például közhivatalnokok, a tanítókon kívül?”

“Néha-néha” – válaszolja az ember tétován.

“Senki sem jön gyakrabban?”

“Az adóbeszedő, Tanító úr.”

Manszor hallgat egy kicsit. Aztán mégis tovább kérdez.

“Más senki, tényleg senki se jön?”

“De. De már régen, talán négy-öt éve, vagy még régebben, az árnyjátékos járt itt” – mondja még mindig ugyanaz a férfi közönyösen.

“A fényképe még mindig megvan, Tanító úr” – vág közbe Musza papa fia.

Előhoz néhány gondosan összehajtott és jól eltett papírlapot. Manszor jót nevet magában, amikor meglátja a néhány évvel ezelőtti választási kampány képeit.

“Minek tartják ezeket a képeket?” – kérdezi komolyan.

Musza papa családja csak bazsalyog. Egymásra néznek, de nem szólnak egy szót sem.

Manszor már-már megsértődik, mert senki nem akar válaszolni a kérdésére; de pillanatok múlva szíve szerint inkább nevetne egy jót furcsa és mulatságos viselkedésükön.

Musza papa állapota azonban tovább romlik. A sebesülés és a törés egyre jobban elgennyesedik, az elhanyagolt, piszkos sebek meggyűlnek, legyek lepik állandóan őket, megjelennek a nyűvek. Musza papa egyik délután három órakor örökre lehunyja a szemét, húsz napig viselte el a szenvedést. Még aznap eltemethetik, hiszen a gyerekei már két hete mindent előkészítettek.

Éppen nyugszik le a nap, amikor a holttestet a temetőbe viszik, Manszornak sikerül három csoportot szervezni a százhusz iskolásból, ők kísérik ki Musza papát a temetőbe. Ilyesmit még soha nem láttak itt az emberek. Mindenki őszinte örömmel nézi, és szinte boldogan lépkednek a processzióban az alkonyatba vesző temetői úton.

Ezen az estén is, mint mindig, Mat beállít hozzá. Manszor megrökönyödve állapítja meg, hogy a gyerek arcán semmi jele az érzelemnek. Nyugodt és hallgatag, mint általában, mintha nem is a családjában történt volna a haláleset.

Manszor értetlenül csóválja a fejét. Ezt a viselkedés inkább vademberekhez illik és egy olyan gyerektől, mint Mat, igazán mást várt volna.

Másnap Raman tanító látogat a faluba. Egyenesen Manszor házába megy, miután a falubeliek készségesen útbaigazították.

“Hú, de szerencsés vagy, Manszor” – nyafog Raman. “Hol volt nekem régen ilyen szép házam!”

Manszor zavartan mosolyog.

“Mi szél hozott ide?” – kérdezi Manszor. De azonnal megérti, amint látja Raman tanító mosolyra húzódó száját.

“Van egy kis magánügyem” – feleli vontatottan.

Ezután Raman tanító elmeséli, milyen erőfeszítésébe került annak idején a falu iskolájának fejlesztése. Manszor szótlanul bólogat.

“Hogy van Musza papa, Manszor?” – kérdezi Raman nevetve, éppen valami mulatságos esetet idézett fel az iskoláról.

“Musza papa meghalt. Ráesett egy fa.”

“Tényleg?” – ijed fel Raman tanító. Arc kifejezése egyszeriben megváltozik. “Mikor halt meg?”

“Tegnap” – Raman tanító láthatóan nyugtalan, ideges.

“Akkor én most megyek, Manszor. Musza papa házába kell mennem” – Ezzel valósággal elrohan.

Fél óra múlva a méregtől pulykavörösen tér vissza.

“Nem érdemes segíteni az embereken ebben az átkozott faluban, Manszor” – kezdi dühösen. – “Több, mint öt hónapja nem jöttem a kaucsukért járó pénzemért. Amit most kaptam, azért nem érdemes ilyen messzire utaznom. Csak hatvan ringgit!”

Raman tanító prüszköl a méregtől, a csalódottságtól, a földhöz vágja a pénzt.

“Semmi értelme ezeknek segíteni. Hálátlanok. Képesek a rájuk bízott pénzemet halotti torra költeni! Nincs más pénzük? Nagy bűn visszaélni az ember bizalmával, Manszor. Nagy bűn.”

“A kaucsuk ára sokat esett” – veti ellene Manszor szelíden, türelmesen.

“Tudom. De öt hónap alatt hatvan ringgit, neked ez a fejedbe megy?”

Manszor hallgat. Ezen az éjszakán Raman tanító Manszornál alszik, nem Musza papa házában, mint azelőtt szokott. Az éjjel sűrű zápor esik, vad szél fúj, de Raman tanító mélyen alszik, nem zavarja a tomboló vihar.

Raman tanító másnap már kora reggel útra kész, a csónak, amelyikkel előző nap érkezett, visszaviszi a folyón lefelé.

Az idő még mindig viharos. A szél erősen fúj, félelmetes vihar van készülőben.

Mat lustán kel fel. Vacog a foga a hidegben. Testét szarongjába tekeri.

“Mat, vidd a tanító úr csomagjait a kikötőbe” – utasítja Raman tanító. – “Nesze, zsebpénz.” – és elővesz ötven centet.

Mat gyorsan elteszi a pénzt és azonnal befejezi az öltözködést. Sietve megy le a kikötőhelyre, vállán viszi a csomagokat,

“Kibírod ezen a szerencsétlen helyen, Manszor?” – kérdi Raman komolyan. Aggódva kémleli a fekete eget.

“Buta vagy te, Manszor. Haszontalan hely ez, jobb, ha visszajössz és máshol tanítasz. Ne eressz itt gyökeret.”

Manszor csak egy pillantást vet Raman tanító arcára.

“Soha nem jössz a városba, Manszor?”

“Most voltam, a fizetésemért.”

“Kérd az áthelyezésedet, Manszor, szerencsétlen hely ez” – fejezi be Rámán. A még mindig sötét eget nézi.

Manszor keserűen mosolyog. Raman tanító lesiet a lépcsőkön, kezével búcsút int és köszönetét mond Manszornak.

“Várjál csak” – állítja meg Manszor.

Raman meglepődve fordul vissza. Zavartan mosolyog.

“Itt van a pénz, amit Musza papa fia kölcsön vett tőled. Nyolcvan ringgit!” – nyomja durván Raman kezébe a pénzt Manszor.

“De miért, Manszor?” – kérdezi Raman értetlenül.

“Tedd el. Itt a pénz, ne kérdezz többet” – mondja Manszor mérgesen. Szúrós tekintettel néz Raman arcába, aki megdöbbenve áll. Semmit sem ért.

Raman röstellkedve elveszi a pénzt. Tágranyílt szemmel nézi Manszort, próbálja felfogni, hogy mi történt hirtelen.

“Soha ne tedd ide a lábad többé. Soha ide ne gyere! Megértetted?” – mondja keményen.

“Ilyen hamar megőrültél itt, Manszor?” – kiabál Raman.

“Ha még egyszer ide mersz jönni, a folyóba hajítalak! Megértetted?!”

“Megőrültél, Manszor. Te itt már megőrültél” – üvölti Raman, miközben gyorsan a kikötött csónakhoz igyekszik. A markában szorongatott pénzt mérgesen zsebrevágja.

Manszor üres tekintettel bámul az iskolája felé, majd Raman irányába, de ő már eltűnt. A fekete égre néz. A szél még mindig erősen fúj és minden pillanatban eleredhet az eső.

Ezen a reggelen Manszor összegyűjti a gyerekeket az iskola udvarán és ad nekik egy hét szünetet.

“A szünet a gyász jele: Musza papa halálára emlékezünk így” – próbálja túlharsogni a szelet. A tanítók meghökkennek és összezavarodnak, váratlan a rendelkezés, de a nebulók örömujjongásban törnek ki.

Az eső már zuhog is. A tanítók és a tanulók szétszaladnak, bemenekülnek az iskolába. De Manszor, mint egy szobor, továbbra is kint áll.

Nem sokkal ezután tombolni kezd a vihar. A gyerekek és a tanítók, akik az iskolában kerestek menedéket, most kirajzanak, mert az iskola tetejét darabokban viszi a szél. Manszor még mindig bénultan áll, amikor iskolájából már csak csontváz maradt. Hirtelen, egy nagy széllökéstől az épület is a földre omlik. Manszor leül és a magas fűbe kapaszkodik, a szél már olyan erős, hogy nem bír talpon maradni.

Aztán a vihar ereje csökken, bár fúj még a szél. Az eső hol jobban rákezd, hol kicsit eláll, ahogy a szél engedi. Manszor lassan-lassan feltápáskodik, de még nem hagyja el a helyét.

Indulat nélkül szemléli összeomlott iskoláját. Ebben az esőben észre sem veszi, hogy két könnycsepp gördül le az arcán. Kezét hidegnek érzi, mintha jeges vízbe mártotta volna. Lenéz. Mat szorítja a kezét erősen, és közben megfejthetetlen tekintettel néz az arcába.

Manszor lassan elindul; kézenfogva vezeti Matot.

A fordító utószava a maláj elbeszélésekhez

Ez a válogatás nem a malajziai irodalom egészéből kínál ízelítőt, hanem annak csak egy szeletéből, a modern, helyesebben a 90-es évek előtti maláj irodalomból. Malajzia lakosságának több mint a fele maláj, az ő anyanyelvük az ország hivatalos nyelve. S élnek még - igaz, kevesebben - a malájok előtt itt lakó népek leszármazottai is, valamint egy jelentős kínai és indiai kisebbség. Az etnikai csoportok közötti közvetítő nyelv szintén a maláj.

A régi maláj irodalom több évszázados múltra tekint vissza, történeteik, hősi énekeik ismertek. A modern maláj irodalom csak a huszadik században, annak is leginkább a második felében európai hatásra alakult ki. Stílusában, technikájában, esztétikájában közelebbi rokona az európai irodalmaknak, mint a régi maláj irodalomnak.

A maláj társadalom az utóbbi 50 évben nagy változáson ment át és ez a folyamat még nem zárult le. Az eredetileg tipikusan halász és rizstermelő életmód felbomlóban van. A technikai-gazdasági fejlődés, a városiasodás, a továbbtanulás lehetőségei sok-sok fiatalat készítenek a vidéki életforma elhagyására. Az irodalom kedvelt és igen időszerű témája ezeknek a fiataloknak a konfliktushelyzete. A falun, cölöpházban, rizsföld, gyümölcsös, őserdő, folyó és tengerpart mellett felnőtt fiatal elcsábítják a modern világ lehetőségei, ugyanakkor egy életen át vágyik vissza a paradicsomi gyermekkorba. Az öregek helyzete sem könnyű. Akár egyedül maradnak a régi házban, akár a gyermekeikhez költöznek a városba - döntésük mindenképpen konfliktusok forrása lesz. Az elbeszélések témája gyakran az elmúlás: a fiatalságé, a szerelemé, az életé. A maláj irodalom általában kicsit édesbús, elégikus.

A maláj ember életét áthatja az iszlám vallás, de nem a Próféta által megalkotott tiszta formájában, hanem sok ősi vallásos elemmel, animizmussal, mágiával megterhelve. Az iszlám Malajziában igen sajátos formát öltött.

Az évezredek óta a termőföldre, vízhez, őserdőhöz kötött nép kultúrájában nagy szerepet kap a természet. A fákat, fafajtákat, növényeket, gyümölcsöket, füveket mindig nagyon pontosan meghatározzák, csak ritkán elégednek meg a gyűjtőnévvel. A fordító ezért nehéz helyzetben van, mert a gazdag trópusi flórából nálunk csak néhány növény vált igazán közismertté, a mi tájainkon legtöbbjük ismeretlen, magyar nevük nincs.

A maláj életmód és a mindennapi élet nagyon különbözik a miénktől. Egzotikus világ: ismeretlen szokásokkal, igényekkel és szükségletekkel, s természetesen szokatlan eszközökkel, tárgyi környezettel. A szereplőket mozgató érzelmek, vágyak, indulatok, szenvedélyek és szenvedések azonban sokkal kevésbé idegenek számunkra: olyan általános emberi tartalmakat hordoznak, amelyek minden emberben megtalálhatók, a Fokföldtől Ázsiáig, hazánktól Malajziáig.

Tartalom:

I. HÁZ A RIZSFÖLD SZÉLÉN 3

Az Syuhada Jaafar. Akár egy álom 4

Fatimah Busu: Szigetvilágok 9

Shadiddan Md Noh: Ház a rizsföld szélén 17

Zaharah Nawawi: A gödör 26

Shahnon Ahmad: Ha Anya az Égbe jut 34

A. Wahab Ali; Aki nem tud meghalni 42

Zurinah Hassan; A nagymama 51

II. A HALSZÁLKA 55

Anwar Ridhwan: Szungai fia, Dzsambu 56

Azizi Haji Abdullalv. A halszálka 62

Ahmad J. Húséin: Mek imája 71

Baharuddin Kahar: A halkari 78

Mana Sikana: A méregkeverő 86

Malungun: Versenyfutás az idővel 96

III. HAJNALI LIDÉRCNYOMÁS 105

Rahman C.M.: Az öreg hajó halála 106

Hajijah Jais: Önértzet 112

Eh Deng Eh Chik: Hongnoi 125

E pián Pro Poul: A buddhista szerzetes 133

Jong Chian Lai: Rendőrségi ügy – magánügy 139

Muhammed Isa al-Jambuli: Hajnali lidércnyomás 150

Mohd. Affandi Hassan: Új idők szele 156

A fordító utószava a maláj elbeszélésekhez 170

